

Þjórólfr Ásmundarson af Þulemörk
Og Þjórólfrson

1. Þjórólfr Ásmundarson, f. 848. † 910.

Fyrsti hann Ásmundarson af Þulemörk.

2. Þorsteinn Ásmundarson, f. 850. † 910.

3. Þorkell Máni Þorsteinsson, f. 870. † 984.

4. Þormóður Ásmundarson, f. 880. † 1000.

5. Hamall Þorsteinsson.

6. Már Hamalson.

7. Líjónfríðr Másson.

8. Hamall Líjónfríðsson.

9. Þormóður Hamalson.

10. Þormóður Þormóðsson, f. 1220. † 1220.

11. Olafur Tottur Þormóðsson, f. 1238. † 1242.

12. Þorlindur Olafsson, f. 1242. † 1312.

13. Þorlindur Olafsson, f. 1310. † 1310.

Þjá. Þott heimur þess þess.

13. Þorlindur Olafsson, f. 1310. † 1310.

14. Þorlindur Olafsson, f. 1310. † 1310.

15. Þorlindur Olafsson, f. 1310. † 1310.

g. m. Oddur Ketilsson

Heimur þess: Ketill Þorlindsson

Þorlindur og Ketilsson, f. 1342. Þjá. Þott heimur þess.

Livsbog.dk

Bogen 'TULINIUS-SAGAEN' af Mogens Tulinus Krog er produceret i samarbejde
med Jørgen Peter Volt fra Livsbog.dk og trykt på Sidelinjen © 2015

ISBN 978-87-92151-02-5

 4040 2575 + info@livsbog.dk : **Livsbog.dk**

Forord

Lige siden min 80-års fødselsdag den 17. februar 2006 har jeg haft lyst til at skrive Tulinius-Sagaen, så jeg gik i gang med computeren og begyndte, om end ikke med Adam og Eva, så dog mange år tilbage.

Efterhånden som det kom frem, viste det sig, at jeg havde langt flere glade og spændende minder, end jeg først havde troet, så Tulinius-Sagaen er pludselig blevet til en længere historie.

Den er delt op i tre dele.

Første del går fra jeg blev født i 1926 til 1955, hvor jeg sluttede min tid på Jonstrup Seminarium.

Anden del begynder på Baunegården og fortsætter helt frem til 2010.

Tredje del, som bliver slutningen på min saga, kalder jeg Familieportrætter. Her går jeg tættere på de enkelte familiemedlemmer, end jeg har kunnet i de foregående dele.

Om Sagaen kan glæde andre, ved jeg ikke, men jeg har i hvert fald glædet mig at skrive den, og det er sikkert godt nok i sig selv.

Jeg har haft nogle problemer med at få tingene sat på plads rent årstalsmæssigt, så jeg har valgt at gøre enkelte områder færdige i et sammenhængende forløb. Derfor må læseren finde sig i, at det næste afsnit pludselig begynder nogle år tidligere, jeg tror det giver en bedre forståelse af de enkelte emner.

Mogens Tulinius Krogh

Indhold

5 Forord

Barndom, ungdom og tidligt voksenliv

11 Barndommens år

12 Strandboulevarden

16 De tidlige skoleår

16 Ordblindheden viser sig

23 Hellerup og Charlottenlund

24 Besøg af død mand fra Island

25 Kort tid i kælderlejlighed

25 L.E. Bruunsvej

28 Opera-elsker på 14 år

30 Krigsårene

31 Luftwaffe på cyklen

32 Den Franske Skole i flamme

34 Åndede tysk soldat i nakken

35 Modstand men ikke sabotage

37 Korps Ågesen

38 Das ist eine Ordnung!

40 Våben med i Det kgl. Teater

41 Mindelunden

42 Oldefars hus

47 Grane

49 Venter på far

50 Venter på Mogens

51 Til Samsø med cykel, hest og
damper

53 Samsø

55 Mejeri, mølle, smedje og bier

56 Kommandantens blinde øje

57 Kendte kunstnere på Sølyst

58 Og Danmark atter frit!

59 I Den kgl. Danske Marine

61 Korsør Marinedistrikt

62 Fregatten Holger Danske

68 Min tid på Holmen

73 Hellerup Jernbane Apotek

76 Tre sommerferier

76 Efterkrigstidens Europa

84 Seminarietiden

85 Aktiv i Unge Pædagoger

86 Gode og kedelige lærere

88 Fører i FDF

90 Studietur til Sønderjylland

92 Landerupgård

95 Bjergeborg

99 Tilbage på Jonstrup

Familie og arbejdsliv i børneforsorgens tjeneste

103 Behandlingshjemmet

Baunegården

109 Forlovelse og bryllup

111 Bryllupsrejse til Norge

114 Familie og arbejdsliv

114 Ida Tesdorpf's vej

115 Børnely

117 Nyt liv i lejligheden

119 Hverdag med en lille ny

120 Dåbsplaner

120 Lille Putte = Anette Gellers

Krog

122 Espergærde Skole

129 Himmelbjerggården

137 Ålørkegården og

Ny Kongevej

142 Skolen på Ålørkegården

145 Drengene på Ny Kongevej

150 Juleaftnerne

151 Haven omkring Ålørkegården

152 Skrammelpladsen

152 Lille Solborg

153 Fastelavn

154 Tak for gaven Nisse

154 Nytårsaften

154 Konfirmationer

155 Haven på Ny Kongevej

161 Julemærkehjemmet

162 Vores nye hverdag

168 Lidt sjove bemærkninger

168 Ny hverdag for pigerne

170 Og min hverdag

175 Archibald

177 Fastelavn

178 Skt. hans

181 Udflugter

182 December

186 Julemærkemarchen

187 Når børnene skulle udskiftes

188 25 års jubilæum

189 Mogens' tale ved

jubilæumsmiddagen

på Kobæk Strand

191 Inges tale ved festen

192 Sommerferier

i Norge og Danmark

192 Aurdal i Valdres 1962

194 Liahaugen og Skien 1964

197 Hennys hus ved Porsgrunn 1965

199 Voss 1966

202 Danmark 1962, 1967 og 1968

203 Vrådal 1969

207 Fritiden i Skælskør

207 Samfundssind og privat hobby

Familieportrætter

Tiptip oldeforældre

217 Mendel og Esther Nathanson

217 De danske jøders historie

Oldeforældre

219 Jens og Louise Krog

Oldeforældre

223 Gottlieb og Maria Jensen

Oldeforældre

230 Carl og Guðrun Tulinius

Oldeforældre

235 Søren og Elisabeth Frich

240 Fra Dansk Jernbaneklubs bog
om

Lokomotivfabrikken FRICHS

Morforældre

242 Thorarin og Helga Tulinius

245 Aves redningsdåd

246 Solsæter

Farfar og Farmor

250 Hans Christian og Ellen Krog

Far og Mor

254 Gunnar og Ingeborg Krog

Farbror og Moster

259 Hemming og Elisabeth Krog

Faster og Tante

**263 Elisabeth Krog og
Gudrun Tølbøll**

Farbror og Tante

265 Poul og Signe Krog

266 Familiesangen

Morbror og tante

268 Finn og Ulla Tulinius

Moster og onkel

270 Birgit og Charlie Åmundsen

Moster og Onkel

273 Helga og Frederik Jahnsen

**277 Tulinius – slægten
der går mere end
1000 år tilbage**

282 Gaverne til Ave

285 Takkebogen vendte tilbage

288 Hrafnhildur Schrams tale ved
overdragelsesceremonien

289 Mogens Tulinius Krogs tale ved
overdragelsesceremonien

293 Efterskrift

Tulinius-Sagaen 1. del

Barndom,
ungdom og
tidligt voksenliv

1. del af Tulinius-Sagaen omhandler mit liv fra jeg blev født den 17. februar 1926 til jeg 29 år senere forlod Jonstrup Seminarium med en lærereksamen i hånden.

I de mellemliggende 29 år skete der meget både i mit personlige liv, i Danmark og i resten af Verden, ikke mindst Anden Verdenskrig. Et par år efter dens afslutning blev jeg indkaldt til at aftjene min værnepligt i Den Kongelige Danske Marine.

Barndommens ferier dels i sommerhus dels på Samsø sammen med Mor, hesten Grane og hunden Trolde blev fulgt op med rejser sammen med en kammerat ud i det Europa, hvor store dele først lige var ved at rejse sig fra asken efter krigens ødelæggelser.

Barndommens år

Vodroffslund

Jeg blev født på adressen Vodroffslund 1 6.sal th den 17. februar 1926. Mine forældre havde da boet der i tre år. Far var ansat både i Kirkeministeriet og på Københavns Rådhus' 1. afdeling. Om min mor underviste på dette tidspunkt, husker jeg af gode grunde ikke. Jeg blev døbt af min farfar, Hans Chr. Krog, der var præst i Godthåbskirken på Frederiksberg. Min mormor, Amma, bar mig ved dåben. Det var på min Fars fødselsdag den 3. maj.

Jeg husker, hvordan lejligheden så ud. Grunden hertil er, at da vi flyttede til Østerbro, overtog min moster Budda og Jean vores lejlighed, og der har jeg besøgt dem flere gange. (Budda hed egentlig Helga og hun var gift med Frederik Jahnsen, ingeniør ved KTAS).

Lejligheden var rimelig stor. En stor dagligstue med udgang til en lille altan og stor spisestue. Fra spisestuen var der en dør ind til en mindre stue med kamin. Det skal være i denne stue mine forældre havde deres soveværelse (så vidt jeg husker), og altså der, jeg blev født.

Fra spisestuen var der en lang gang ud til køkkenet og badeværelset og det værelse, vores barnepige havde.

Min mor var meget praktisk på sin helt egen måde. Når hun skulle ud at gå med mig i barnevognen, smed hun min dyne og pude (som var lagt i et dynevår) ud fra altanen, så hun kun skulle bære mig og barnevognen ned. Hvad hun gjorde, når hun skulle op igen, ved jeg desværre ikke.

Mor var også speciel på en anden måde. Hun havde praktisk talt ingen stedsans. Ved en lejlighed gav det sig udtryk på følgende måde: Vi boede som sagt på Vodroffslund (en meget kort gade der gik ud i Danas Plads). Når hun gik ud af hoveddøren og drejede til højre var hun på Danasvej. Denne gade strækker sig fra Sct. Jørgens sø og til H. C. Ørstedes Vej. Hun er sikkert ofte gået ned til Søerne for at gå turen langs søen. Var hun derimod gået over Danas Plads, kom vi forbi Sct. Markus Kirke og ned til Forum. Men tilbage til stedsansen. En dag var vi gået en tur af andre veje i området, og pludselig kunne Mor ikke finde ud af, hvor hun var. Hun har sikkert gået lidt frem og tilbage og

Amma med Mogens på dåbsdagen 3. maj 1926.

måske ned ad nogle sidegader, men nej. Hun anede ikke, hvor hun var. Så kom der en taxa, som hun prægede. Barnevognen op på taget (det kunne man dengang) og vi kom ind i taxaen. "Hvor skal I så hen", spurgte chaufføren. "Vi skal til Vodroffslund nr. 1" svarede Mor. Hvordan chaufføren har set ud, fortæller historien intet om, men han starter bilen, kører lidt frem og drejer ned af første gade og siger: "Så er vi her!" Ja, sådan kan det gå, hvis man ingen stedsans har.

Strandboulevarden

Strandboulevarden 109,2. sal tv. Det har vist været i 1928 vi flyttede til Østerbro. Der boede vi i fem år, så den lejlighed husker jeg en del af. Entreen var en lang gang med flere døre på begge sider. Først til højre var døren til køkkenet, derefter ind til et værelse, som sikkert har været til hushjælpen. Derefter til toilettet og badeværelset. Sidste dør var ind til soveværelset. Der var egentlig to døre for enden af entreen, men bagvæggen var som en spids, så de to døre stod egentlig vinkelret på hinanden. Døren til venstre var ind til spisestuen. Endelig var der en dør ind til dagligstuen.

Jeg husker egentlig mange ting fra de år, vi boede der. Min seng var en metal-tremme-seng, der kunne trækkes ud. Langs siderne var anbragt papstykker med et eller andet betæk på. Hovedgærdet var ret højt og havde en buet top. Jeg husker, at jeg legede bjergbestiger på det pap, der var på hovedgærdet. Jeg bøjede det ned og kravlede op på det. Jeg tror ikke, det var noget mine forældre holdt af, for pappet knækkede og gik i stykker af den hårdhændede behandling. Sengen stod langs væggen til badeværelset, og ved hovedgærdet var der en anden dør ind til baderummet (som man således kunne gå igennem og ud i entreen)

I soveværelset var der et stort vindue ud mod gårdspladsen i bebyggelsen. Jeg husker stadig, hvordan gråspurve 'snakkede' med hinanden. Det rungede meget mellem bygningernes vægge. Modsat min seng stod mine forældres store dobbeltseng op ad bagvæggen. På væggen ind til spisestuen stod der et stort klædeskab.

Gik man fra soveværelset gennem døren ud i entreen, kunne man straks efter dreje videre til højre og kom så ind i spisestuen. Midt op gulvet stod det store spisebord. Gik man 'mod uret' rundt om spisebordet, var der først et anretterskab langs væggen, som i soveværelset havde klædeskabet. Gik vi længere venstre om, havde vi på bagvæggen den store skænk. Ud mod Strandboulevarden var der et stort vindue. Vindueskarmen var ret bred, og i skabet nedenunder havde jeg alle mine legeting. Jeg husker særlig en palme med en abe, der kunne klatre op og ned. Den var jeg glad for, og jeg blev meget skuffet, da Mor smed den ud, fordi vi skulle flytte til Hellerup. Den var vist noget billigt blikkram, men jeg elskede den palme. Midt på gulvet stod det store spisebord med spisestuestolene. Disse stole kunne jeg ikke lide, særlig hvis jeg havde korte bukser på, for betrækket på stolene var lavet af sort, vævet hestehår, og det kradsede voldsomt. Der var en dobbelt fløjddør ind til dagligstuen. Min fars store stol stod til højre for døren, og ved siden af den var der et lille bord, hvorpå telefonen stod. Jeg husker stadig denne te-

Lille dreng ved stor højttaler.

lefon. Den havde ikke drejeskive, men en lille rød knap, som man skulle trykke på for at komme til at tale med telefondamen. Når man havde trykket, sagde stemmen: "ØBRO". København var dengang opdelt i en række centraler, og man skulle så nævne den central, man ønskede. Min fars forældre havde en central, der hed: 'GODTHÅB'. Skulle vi ringe til dem, skulle vi sige til telefondamen: "GODTHÅB,"

og så fik vi en ny telefondame som sagde "GODTHÅB," og så kunne vi sige: "2112." Sådanne kom vi så igennem til Bedstefar og Bedstemor. Af andre centraler husker jeg blandt andre: 'CENTRAL', 'VESTERBRO' og 'AMAGER'. Når vi så havde sluttet samtalen, skulle vi huske at trykke på den røde knap igen, så centraldamen kunne vide, at vi ikke skulle tale mere.

Og mere 'højteknologi'. I reolen, der stod ved væggen ud mod trappen, var der en stor, sort kasse med nogle sorte drejeknapper. Når man tændte for strømmen, kom der musik eller tale ud af højttaleren, et stort monstrum, der stod på gulvet. Jeg måtte desværre ikke pille ved disse knapper, selvom jeg sikkert havde meget lyst til det. Men hylenderne i reolen kunne flyttes op og ned, og i indersiden af væggene var der nogle meget fristende huller med messing, som skulle bruges til at sætte messingpropper i, så de kunne bære hylenderne. Disse spændende huller brugte jeg til at sætte 'bananstik' i, og så kunne jeg 'høre' et eller andet. Jeg havde en lille bamse, som jeg kaldte 'Palle'. Den var jeg meget glad for. Vi havde Karen Bagger boende, og hun hjalp mig med at strikke den – synes jeg – meget flotte strikbluse. Den er godt nok lidt lille, og stramt sidder den også. Hvor mange masker, jeg selv har slået op og hvor mange Karen har slået op, husker jeg ikke, men at jeg var med i processen, er jeg sikker på. Senere fik Palle flotte vanter med store kraver på, for jeg havde bidt fingrene helt i stykker. Mens vi boede på Strandboulevarden, havde vi en papegøje som hed 'LOLO'. Den boede i et ret stort bur, men den kom af og til ud. Den var meget tam. Og så kunne den fløjte de første strofer af: 'Dengang jeg drog af sted'. Den gjorde det så fint, at Mor, engang hun kom hjem og lukkede sig ind, troede, der var 'fremmede' i lejligheden. Vi havde også en gang en lille skildpadde. Da det blev vinter, gik den i dvale. Var den syg? Vi vidste ikke, at skildpadder sover om vinteren. Hvad Mor gjorde med den, ved jeg ikke.

Vi havde Karen Bagger fra Sletten som barnepige. Hun gik ofte tur med mig. Det helt store nummer var at gå ned på Strandboulevarden på den tid Christian den 10. kom ridende på sin hest. Så stod Karen og jeg og gjorde honnør for ham, og han hilste altid

Julen 1930.

venligt tilbage ved også at gøre honnør. Jeg havde fået en flot sort frakke med 'guld'knapper af Birgit og Charlie i Norge. Knapperne havde det norske våben med løven og øksen, så jeg har næsten lignet en admiral. Dengang kaldte jeg i øvrigt Birgit for Daddi, noget jeg blev ved med helt op til efter krigen. Vores traveture gik også ned til Svanemøllebugten. Langs vandet var der en lav, men bred stensætning, som jeg elskede at komme op på. Så var jeg næsten ligeså høj som Karen.

Hjemme på Strandboulevarden skulle vi en dag have besøg af Afi (som er islandsk og betyder bedstefar), men jeg udtalte det som: Ave. Min mormor kaldte jeg for Amma. Det er også islandsk og betyder bedstemor. Pludselig siger jeg: "Nu kommer Ave". "Nej," siger Mor, "han kommer først senere". "Nej, det er ham, for hans

fødder 'taler' på trappen". Og straks efter ringer det på døren og ind trådte Ave.

Det må også have været mens vi boede på Strandboulevarden, at jeg var med Amma i Oslo for at besøge Birgit og Charlie. Vi rejste i sovevogn, og enten var det på turen op eller tilbageturen, at jeg blev køresyg, så jeg måtte kaste op. Jeg husker, at Amma lagde en avis på gulvet, som jeg kastede op på, og hver gang tog hun den øverste side af og smed væk, så den næste side var klar til en ny omgang opkast.

Min Bedstefar (Farfar) kan jeg desværre ikke huske ret meget om. Jeg mindes dog, at han sad i sin store lænestol i herreværelset i præsteboligen på Nylandsplads.

Han var ret kraftigt bygget. Han kunne fortælle mange sjove historier. De historier, jeg her vil referere, har han sikkert ikke fortalt direkte til mig, jeg har ikke været gammel nok, men jeg har hørt dem senere, måske refereret af Far. Bedstefar kunne være lidt drillesyg, men altid på en venlig og humoristisk måde. Han havde fem ugifte søstre, historien her handler kun om Julie og Louise. De var inviteret til søndagsmiddag hos Bedstemor og Bedstefar. De har fået en dejlig middag, måske har det været hakkebøffer med bløde løg. Begge søstre roste maden. Da de senere sad inde i dagligstuen og drak kaffe, sagde Bedstefar: "Louise, er det rigtigt, at du ikke bryder dig om hestekød?" Han sagde ikke, at det havde været hestekød, men lod spørgsmålet svæve i luften. Louise tog det straks som en oplysning, at det havde været hestekød, så hun svarede: "Ja, jeg kan ikke tåle hestekød. Jeg syntes middagen var dejlig, men jeg har hele tiden haft en underlig fornemmelse i maven!" Kort tid efter rejste hun sig, undskyldte at hun måtte lige forlade selskabet lidt. Hun gik ud på toilettet og ofrede. Da hun lidt efter kom igen, sad resten af familien og morede sig, og Bedstefar sagde: "Jeg sagde da ikke, at det var hestekød, vi

fik, jeg spurgte om det var rigtigt, at du ikke kunne tåle det. Og jeg kan fortælle dig, at det var ikke hestekød men oksekød!"

Samme Louise var engang på rekreation et sted i Nordsjælland. Hvorfor Bedstefar også var der, ved jeg ikke, måske var han også på rekreation. En nat blev det et voldsomt tordenvejr. Dengang var man ikke meget for at blive i sengen, så man samledes i spisestuen, hvor man trøstede sig med 'tordenkaffe'. Da vejret sløjede af, blev de forsamlede mennesker mere livlige, og latteren gled over bordet. Pludselig gik døren op og Louise kom ind i morgenkåbe og spurgte, om man da ikke kunne få nattero. Bedstefar spurgte, om hun ikke havde hørt, at det var tordenvejr. "Tordenvejr! Aldeles ikke, og nu vil jeg have nattero!" og så gik hun og smækkede døren. Havde der ikke været latter og sjove bemærkninger før, så var der det i hvert fald nu. Næste dag rejste Louise hjem.

Og så en historie som Bedstefar har fortalt. Som præst var han et par gange om året til præstekonvent med provsten og de andre præster i provstiet. Efter mødet fik de middag. De sad omkring det veldækkede bord og fik maden serveret af flinke damer. Den ene af dem var så uheldig at spille sovs ned ad en af præsterne, stilheden var trykkende, hvad nu? Men den uheldige præst oplod sin røst og sagde: "Er der en ikke præst her til stede, som kan udtrykke mine følelser?" Latteren rungede over bordet, og den trykkede stemning var pist væk.

Mor og Mogens julen 1931.

De tidlige skoleår

Morgensang på Finn Tulinius Skole. Finn spiller selv på orglet. Mogens gik ikke i skole dengang billedet blev malet, men han står med rødt matrostøj på. Mor står længst til højre. Moster Budda har en stor hat på. Læg mærke til de mange byvåbenskjolde, dem havde Finn selv malet. Maleriet er lavet af Axel Mathisen. Hans søn, som ses mellem Mor og Budda, var gået ud af skolen nogle år tidligere, men Axel Mathisen ville skænke maleriet til skolen, hvis han måtte male sønnen med på billedet.

Ordblindheden viser sig

Som 5-årig begyndte jeg min skolegang. Det blev selvfølgelig i min morbrors skole: Finn Tulinius' skole Rosenvængets Allé på Østerbro. Min mor underviste dengang på skolen. Jeg havde altid kaldt min mor for Ingeborg og min far for Gunnar. Hvorfor ved jeg ikke, men nu gav det et problem for mig, for jeg kunne jo ikke kalde min lærerinde for Ingeborg, hvad ville de andre børn så sige. Jeg tror nok jeg fik lov til at kalde hende Mor, men det var vanskeligt i begyndelsen, synes jeg at huske.

Skolen var et rigtigt familieforetagende. Min moster Budda sad på kontoret og passede regnskaberne. Finn boede i lejligheden helt oppe på øverste etage sammen med Ave og Amma.

Af selve skolen husker jeg ikke så meget. Kun at klasseværelserne havde dyrenavne, og at en klasse, som f.eks. hed 'Elefantklassen' havde en række elefanter malet som en

frise på væggene over træpanelerne hele vejen rundt. Haveområdet bag skolen var delt op i to dele. Den nærmeste var legepladsen, den havde et træskur ovre til venstre hvor der var WC-er. Den bagerste del af haven var afskærmet af et lavt hegn. Der var græs og et par træer. Det var familiens private have.

Min bedste legekammerat hed Dircking Holmfeldt. Jeg husker ikke hans fornavn, for vi kaldte altid hinanden ved efternavn. Han boede i Rosenvængets Sideallé. Jeg har nogle gange været oppe hos ham og hans familie.

Hver morgen sang vi morgensang i gymnastiksalen. I 1930, da jeg var 4 år, malede Axel Mathisen et billede af morgensangen, hvor Finn sad ved harmoniet og alle eleverne stod omkring og sang. Jeg gik endnu ikke selv på skolen, men jeg kom alligevel med på billedet i rød marinetrøje med blå stribet krave. Min mor står bagerst helt til højre. Ved siden af hende står Axel Mathisens søn, som havde gået på skolen nogle år tidligere. Axel Mathisen ville give maleriet til skolen, hvis han måtte male sønnen med på billedet. Jeg tror det er Budda, der står i midten med den store hat. Billedet har tilhørt Finns datter, Marianne Krarup. (Jeg fik billedet til min 70 års fødselsdag). De mange by-våbenskjolde har Finn selv malet.

Fra legepladsen var der en nedgang til en lejlighed, hvor pedellen og hans kone boede. Det har været et mørkt og ikke særlig behageligt sted at bo. Jeg kan ikke huske, hvad de hed, men jeg har været nede og besøge dem. Og så havde de en næsten voksen datter, som jeg ved, min mor har haft kontakt til på et senere tidspunkt.

Men – for der er et MEN!

Finn gik hen og forlovede sig med Ulla, og det er der normalt ikke noget ondt i, men Finn havde altid været sin mors 'lille dreng', og så kom der en rival ind i billedet. Det gav store spændinger i hele familien. Ave og Amma flyttede fra skolen, Budda og Mor holdt op med at arbejde der, og så kunne jeg selvfølgelig heller ikke længere gå i Finns skole. Det har nok været mens jeg gik i 2. klasse. Mine forældre og jeg var netop flyttet til Hellerup, så jeg blev flyttet til en kommuneskole lige ved siden af Hellerup gymnasium.

Min ordblindhed var begyndt at vise sig, og Mor syntes ikke skolen ydede den rette hjælp, så efter kun et halvt år blev jeg taget ud af skolen, og Mor underviste mig resten

Dreng ved visdommens kilde. Skolens vartegn, som også sad hugget i sten på facaden ud mod Rosenvængets Allé.

af skoleåret hjemme.

Fra næste skoleår blev jeg så optaget i Krebs Skole i Stockholmsgade på Østerbro. Skolen var en høj rød teglstensbygning med fem vinduespartier ud mod gaden, de midterste var trappeopgangen og de to på hver side var til de pågældende klasser. Øverst oppe havde (og har) taget en spids gavl, hvorpå der er en stor guldhane,

Skolen blev styret af skoleinspektør Erik Schmidt. Han havde en fast måde at styre skolen på, men også retfærdigt. Han kunne dog godt give en kraftig ørefigen, hvis det var nødvendigt. Trods dette var han en meget respekteret mand. Klasseværelserne hang sammen to og to med en dør imellem. Lige som på Finns skole havde klasserne også navne, men her var det danske historiske personer: Chr. d. IV, Tordenskjold og lignende. Jeg husker, at vi elever opførte et rollespil på forhøjningen ved tavlen. Rollespillet havde selvfølgelig relation til klassens navn. Så kom eleverne fra parallelklassen ind og så spillet. Det var en morsom måde at lære lidt historie på.

I december måned stod der på en trappestolpe nederst ved indgangen til skolen et stort syltetøjsglas med farvede bolcher, og så skulle vi gætte, hvor mange der var i glasset. Jeg tror, den klasse, der kom nærmest, fik lov at dele indholdet.

Erik Schmidts far hed Alfred Schmidt. Han var tegner og optrådte ofte med sine fine, humoristiske og til tider satiriske tegninger i Blæksprutten. Han havde to gravhunde, som han ofte gik tur med bl.a. i Østre Anlæg, der lå lige overfor skolen. Hundene hed Kanel og Lakrids. Den ene hund var brun og den anden sort. Jeg husker ikke helt præcis, hvem der hed Kanel og hvem Lakrids, men hans store humoristiske sans kunne godt have forledt ham til at kalde den sorte for Kanel og den brune for Lakrids, altså modsat farven. Når jeg kom med toget til Østerport Station og skulle gå gennem Østre Anlæg, fulgtes jeg ofte med ham gennem parken langs de smukke søer. En gang spurgte han mig om, hvorfor kvinder ikke måtte komme i parken. "Jo," sagde han "det er fordi der er bare ænder!" Jeg har først senere forstået vitsen i dette. (Jeg er lidt i tvivl om hvordan jeg her skal stave det sidste ord: ænder eller ender, men når man siger ordene, lyder de jo ens.)

Hvis vejret var til det, gik vi i gymnastiktimerne over i Østre Anlæg lige på den anden side af Stockholmsgade. Der var en stor offentlig legeplads, hvor vi kunne spille bold – gerne rundbold, husker jeg.

Sangtimerne havde vi nede i gymnastiksalen i kælderetagen. Vi sang mange danske sange, men én, jeg har nok fortrængt hvad den hed, var vist sanglærerens yndlingssang, for den sang vi næsten altid, så den hang mig ud af halsen.

Skolegården var ikke så stor, og den virkede lidt indeklemt mellem de omkringværende husblokke, men hvert år – jeg tror det var ved afslutningen af skoleåret – var der fest i skolegården, hvor der var dækket op med mange dejlige ting, som vi børn nød at spise. Forældrene var naturligvis med til denne fest.

Men Krebs Skole havde kun elever til og med femte klasse, så nu måtte jeg skifte skole igen. Jeg blev indskrevet på Øster Søgades Gymnasium i 1. mellem. Bygningen var en stor, tung og mørk bygning. Den lå vinkelret på Øster Søgade, der gik langs med Sorte-

damssøen. Når man gik ind af den store træport, kom man først mellem to bygninger, til højre gymnastiksalen og til venstre en bygning med enkelte specialklasser. Et af dem var f.eks. til naturhistorie. Der var en ret stor samling af udstoppede fugle og lignende. Gik man længere frem, kom man til den store legeplads på langs med den store flere etagers bygning. Midt på langsiden var indgangen. Vores skole var kun i den ene side af bygningen, den anden side var en tilsvarende skole for piger. De havde egen legeplads på deres side af bygningen. Dengang var det åbenbart utænkeligt, at drenge og piger kunne gå i samme skole. Den store skolebygning levnede ikke meget sollys at slippe ned. Gårdspladsen var mørk og grå.

Jeg var ny i klassen, de andre havde været sammen i forskolen, og det kunne jeg mærke på den måde, at jeg ikke straks blev optaget i samværet. Jeg blev ofte mobbet med mit efternavn, 'Skammekrog', 'Fiskekrog' og lignende, men jeg tog mig det aldrig nært, eller jeg lod mig i det mindste ikke mærke dermed. Det hjalp meget, da en kaldte mig for en 'rigtig knag'.

Vi havde en ret skrap gymnastiklærer – sikkert udlært på Ollerup Gymnastik Højskole, så jeg brød mig ikke meget om gymnastiktimerne. Når vejret var til det forår og efterår, gik vi ud til Fælledparken, hvor vi skulle spille fodbold. Her var jeg gladest, hvis jeg kunne blive 'center-bagstopper', for så kunne jeg stå sammen med en af målmændene og hente de bolde, der røg forbi målet.

Vores klasselærer hed Hr Roskjær. (Ja, man sagde faktisk hr, fru eller frøken til lærerne, det var normalt den gang). Jeg husker ikke helt, om jeg kunne lide ham eller ikke, for han forstod ikke, at jeg havde problemer med at stave på grund af ordblindheden. Men noget, jeg var meget glad for, var at skrive fristile, og det gjorde vi tit. Jeg elskede at skrive lange historier på flere sider i stilebogen. Men det gav også et problem. En af mine kammerater skrev højst halvanden side, mens jeg ofte skrev både fire og fem sider. Hvis vi havde samme antal fejl pr. side, havde han måske fem stavfejl, mens jeg havde fem gange så mange, og så syntes jeg det var uretfærdigt, at Hr Roskjær gav karakter for det samlede antal fejl. Det gav mig væsentlig lavere karakterer, selvom vi egentlig havde det samme antal fejl gennemsnitlig pr side.

Men som sagt var jeg glad for at skrive fristile, men ikke altid for de emner, Hr Roskjær foreslog. Jeg husker engang efter sommerferien, at vi skulle skrive om vore oplevelser i vores sommerferie. Men hvad kom det egentlig ham ved, hvad jeg reelt havde foretaget mig? Derfor digtede jeg en historie. Den var som et brev til Hr Roskjær sendt fra Kina. Jeg havde lavet en kuvert med hans navn på og med et kinesisk frimærke. Denne kuvert satte jeg ind i stilebogen, hvor min historie skulle begynde. Jeg fortalte ham om de oplevelser, jeg havde haft under sejladsen syd om Afrika over det Indiske Ocean og til Kina. Den blev vel modtaget, men der var sikkert mange stavfejl. En anden gang skulle vi skrive om skibe. Hvad skulle jeg gøre? Jeg kendte ikke meget til skibe. Så jeg tog ud til en af min bedstemors brødre, kontreadmiral Axel Topsøe-Jensen. Jeg fik en række skibsudtryk som hvad et klys var, og fald, storsejl, mesan, dørk, skot, kabys og mange andre maritime ord. Og så skrev jeg en fortælling om 'Da jeg var messedreng' på

Fræk dreng med ØG-hue på.

et stort marineskib som dengang gik for fulde sejl og ikke for motorer.

I klassen havde vi en engelsklærerinde (bemærk stavemåden, for hun var en af de rigtige lærerinder med knold i nakken). Jeg kunne ikke fordrage hende, og jeg ville drille hende, hvis det var muligt. Her er et eksempel på, hvad jeg en gang gjorde: Vore engelskbøger var trykt sådan, at der på venstre side var skrevet et stykke med engelsk stavemåde, men på højre side var den samme 'historie' trykt med lydskrift. Dette forvirrede mig som ordblind så meget, at jeg altid så over på venstre side. Det havde hun åbenbart op-

daget, for en dag forlangte hun, at vi alle skulle lægge en lineal over venstre side. Det gjorde jeg selvfølgelig, som den lydige elev jeg jo altid har været(!) Jeg var så heldig, at jeg havde en gennemsigtig lineal. Den lagde jeg over den rigtige stavemåde. Da hun gik ned mellem skolebordene, så hun, hvad jeg havde gjort. Hun rev sine guldindrammede briller af og stampede rasende i gulvet. "Hvad sagde jeg, I skulle gøre?" "Jamen det har jeg jo gjort" svarede jeg til stor moro for hele klassen. Jeg blev sendt op til skolens næstkommanderende, Hr Ralf Buck. Jeg fortalte ærligt, hvad jeg havde gjort, han smilede en lille smule og sagde: "Det gør du aldrig mere, vel?"

Ralf Buck var en dygtig mand, som var afholdt af alle. En gang jeg skulle ind til ham for at hente et eller andet, bankede jeg på døren, og han sagde: "Kom ind." Da jeg så, han talte i telefon, stillede jeg mig bare op for at vente. Han sad i øvrigt samtidig og rettede stile. Jeg undrede mig over, at han kunne tale i telefon og rette stile, så jeg ventede som sagt stille. Men så sagde han – mens han stadig havde telefonen for øret og rettede stile: "Hvad vil du?" Jeg fremstammede, hvad mit ærinde var. Stadig rettende stil og med telefonen for øret sagde han, hvor jeg i reolen kunne tage den ting, jeg skulle hente.

Hans bror, Hr Kaj Oluf Buck, havde os i sang. Heldigvis var jeg god til at synge, så jeg var med på holdet, men de, der ikke havde en stemme i livet, sad på bagerste række i sanglokalet som 'brummere'. En gang skulle vi optræde i et større arrangement, hvor vi bl.a. skulle synge brudstykker fra Carl Nielsens Fynsk Forår. Så vidt jeg husker, var det i KFUK's festlokaler i Rosenborggade overfor Reformert Kirke. Vi havde Else Brahms med som en af solosangerne. Det var spændende. Foruden at være med i flere af sange, skulle jeg også på et bestemt sted gale som en hane. Jeg tror nok jeg ramte rigtigt.

Timer, jeg normalt var meget glad for, var mærkelig nok tysk. Læreren var meget dygtig. Han hed Hr lektor Moe. (Han havde også udsendelser i radioen med tyskundervisning). Det var ham, der havde lavet 'kasserollerne', som gjorde det lettere at forstå grammatikken. Og en anden ting, som jeg var glad for ved tysk, var, at den var så regelret. Man læste fra venstre mod højre, og alt kom i den rette rækkefølge, ingen undtagelser. 'Ordnung muss sein', og det må jeg indrømme, at det var der. På engelsk var der en

række undtagelser fra de regler, som der trods alt var, men det forvirrede.

Selvom mellemskolen rummede fire klassetrin, endte fornøjelsen brat. Ved årsprøven efter tredje mellem, stod det klart, at lille Mogens ikke havde store chancer for at komme op i fjerde mellem. Hvad vi, mine forældre og jeg, senere kunne udlede, var, at mit standpunkt var meget lavt, men ikke under dumpekarakteren. Det sidste fag, jeg skulle op i, var naturhistorie. Det skulle foregå i det lokale, jeg allerede har omtalt, i det lille hus lige indenfor porten. Nu var naturfag lige noget for mig, så jeg var ikke egentlig nervøs. Jeg trak en seddel, hvorpå der stod 'Rosen'. Jeg var

Kat, hund, dreng: Miv, Trolde, Mogens.

lettet, for jeg mente, jeg vidste alt, hvad man bør vide om roser. Første spørgsmål kunne måske have været: 'Fortæl om blomsten'. Jeg gik glad i gang med at fortælle om hvad en 'omkringsædig' blomst var ... Men jeg blev afbrudt. 'Fortæl om bladene'. Jeg gik i gang med at fortælle om de dybt fligede blade. Atter blev jeg afbrudt for nu skulle jeg fortælle om, hvilken slags rod, en rosenplante har. Sådan fortsatte det. Jeg tror nok, de af og til spurgte om nogle af de ting, jeg allerede havde forsøgt at forklare. Det endte med, at jeg trods alt fik en ret god karakter, så mit gennemsnit ikke kom under dumpegrænsen.

I princippet kunne jeg gå videre til fjerde mellem, men nej. Vi havde en fornemmelse af, at man forsøgte at lade mig dumme mig så meget, at jeg med en tilstrækkelig dårlig karakter ville dumpe. Skolen var en privatskole, hvor antallet af beståede eksamener ved f.eks. mellemskoleeksamenen efter fjerde mellem skulle være så høj som mulig. Hvis jeg nu ville dumpe efter fjerde mellem, ville jeg trække gennemsnittet ned og skade statistikken.

Far blev kaldt op til rektor Conrad Hansen, som meddelte, at jeg ikke ville blive flyttet op i fjerde mellem, men skulle gå tredje mellem om. Det nægtede Far heldigvis, så jeg blev med øjeblikkelig virkning udmeldt af skolen. Så var gode dyr rådne – eller hvad man nu siger.

Efter sommerferien blev jeg meldt ind i en meget lille privatskole på Nørrebro.

Frøken Halberg ledede den sammen med en kvindelig lærer i deres fælles lejlighed.

Vi var ikke ret mange elever, så det var godt for mig. En af de andre elever var et såkaldt 'sort postbud'. Deres uniformer var sorte, og de var ikke egentlige postbude, men hjalp med at bringe breve, post og navnlig telegrammer ud. Derfor hed de egentlig telegrafbude. Han fortalte, at det af og til kunne være vanskeligt at aflevere brevene de rigtige steder. Hvis der i den samme opgang var flere, der f.eks. hed Lene Petersen, så måtte man se på afsenderen, hvem brevet kom fra. Postbuddet vidste måske, at Lene på tredje sal havde en far, der netop hed det, afsenderen hed. (Gad vide, om der er postbude i 2006 der går så meget op i deres udbringning af breve?)

Jeg var som sagt glad for at gå hos de to damer. Der var tid til at tage sig af mig og min ordblindhed. Det havde kun ét problem. Da skolen ikke var eksamensberettiget, måtte de ikke eksaminere mig ved eksamenen, så jeg skulle have to fremmede eksaminatorer og eksamen skulle foregå i ukendte lokaler. Det foregik i det store røde hus ved Staunings Plads (ved Vester Farimagsgade). Men det gik godt både til mellemskoleeksamenen og til realeksamenen året efter. Det kunne nok skyldes, at Mor hjalp mig meget. Hun læste historie, geografi, naturhistorie osv. op for mig, så jeg kunne koncentrere mig om indholdet. Da jeg havde bestået 4. mellemskole eksamenen, gik Far op til Conrad Hansen og viste resultatet. Ja, men jeg var da så velkommen til at komme tilbage til skolen, sagde rektor sleskt, men Far svarede kort: NEJ. Han ville bare vise, at jeg godt kunne bestå!

Hellerup og Charlottenlund

Taffelbays Allé

Men nu vil jeg gå tilbage til, hvor vi kom til at bo: Taffelbays Allé.

Som allerede fortalt boede vi i fem år på Strandboulevarden. Der boede vi til 1934. Så flyttede vi til Hellerup. Ikke langt fra Hellerup Station var der en lille blind vej, der hed Taffelbays Allé. Der kom vi til at bo i en stor villa, hvor vi lejede stueetagen. Der var en dejlig have, som jeg kunne lege i. Langs baghaven lå sporene til S-togene, der kom fra Klampenborg og Holte.

Mens vi boede der, fik vi en mellempuddel, som vi kaldte Trold, og en kat, som vi kaldte 'Niv'. Katten kaldte vi også for Esmeralda Inger Margrethe. Det første navn, fordi det var det grimteste navn vi kunne finde, de to næste navne, fordi den fik så mange killinger. Den ikke alt for venlige mening hermed var, at der var en kvindelig skoleinspektør, der hed Inger Margrethe Nordentoft. Hun var ugift, men fik alligevel et eller to børn. Det var der dengang meget snak om. Man kunne virkelig ikke som skoleinspektør være så umoralsk! Nej. Fy da-da!

Men Trold og Niv holdt meget af hinanden. De legede meget sammen og spiste sammen. En dag hørte jeg en mærkelig lyd inde fra spisestuen. Først et 'klask' så et 'smask'. Dette gentog sig flere gange, så jeg listede hen til døren, og hvad så jeg der? Katten sad oppe på skænken ved en skål med småkager eller lignende. Hun gav en kage et 'klask' med sin pote og nedenfor sad hunden og greb lækkerbidderne med et 'smask'. Det gentog sig som sagt flere gange, og jeg greb ikke ind, de havde det jo så hyggeligt.

Det var i denne periode, jeg kom på Tranegårdsskolen, en kommuneskole i Hellerup. Senere, da jeg var kommet på Krebs Skole, tog jeg S-toget fra Hellerup til Østerport Station. Som eksempel på et lille tidsbillede, kan jeg nævne, at rejsende skulle gennem en billetkontrol. I et lille hus sad en DSB-medarbejder med sin klippesaks. Kom man med en billet (af pap), fik den et klip i siden, jeg havde dog et togkort, som hang udvendigt på mit tornyster. Jeg elskede at stå og tale med disse kontrollører, og de var sikkert glade for at få en at tale med, vil jeg tro.

Da vi havde boet i stueetagen i et år, kom ejerne af huset hjem. De havde vist boet i udlandet et stykke tid. De skulle selv bruge stueetagen, så vi flyttede op på første etage. Jeg synes det var nogle mærkelige mennesker. Når vi kom ind gennem hoveddøren, var vi først i en større hall, hvorfra trappen gik op til os. Der var også to andre døre, en ind til deres stue og en ind til deres køkken. En dag råbte fru i huset vildt og vanvittigt efter mig: "Mogens, kom og hjælp mig!" Da jeg kom ned til hende, sagde hun, at jeg skulle samle en kniv op, hun havde tabt. Det gjorde jeg selvfølgelig, men jeg har nok spurgt, hvorfor jeg skulle gøre det. "Jo," svarede hun, "Det er mandag, og hvis man på

mandage taber en kniv, må man ikke selv samle den op, for det betyder ulykke. Det er jo ikke dig, der har tabt den, så du risikerer ikke en ulykke." Det har nok beroliget mig, men jeg synes, det var en mærkelig overtro.

Jeg var nu så stor, at det ville være dejligt med eget værelse. Da vi boede på første sal, så var der også skråvægge, i spisestuen var der en lille dør ind til en relativt stor skunk under taget. Den var stor nok til, at der kunne laves en seng under taget og der var også plads til en smal gang mellem sengen og væggen ind til spisestuen. Jeg havde fået mit første eget værelse, selvom det var meget lille. Jeg husker ikke, om vi fik isoleret under taget, eller om der var isoleret i forvejen. Men der kunne godt være meget koldt om vinteren, og hvis tagvinduet havde stået åbent, kunne der være sne på dynen næste morgen, men det vænnede jeg mig til.

Besøg af død mand fra Island

Nu, hvor jeg fortalte om hende fra stuen, der ikke turde samle kniven op, så oplevede jeg noget andet og meget spændende. Vi havde besøg af Axel Tulinius, bror til Ave, og hans kone Gudrun. Vi sad omkring bordet i spisestuen, hvor vi fik eftermiddagskaffe. Pludselig sagde Axel, at vi skulle være stille, for han havde 'besøg' af sin far (som i parentes bemærket havde været død i mange år). Vi sad alle meget stille, mens Axel lavmælt talte på islandsk med sin far. Lidt efter sagde han: "Nu må I godt tale igen, han er gået!"

Det var en underlig oplevelse, men senere har jeg erfaret, at sådanne ting forekommer i Island. Axel havde som sysselman i Eskifjord i Island mange år tidligere en uforklarlig fornemmelse af, at han skulle skynde sig ned til havnen. Han sprang på sin hest uden at tage sig tid til at sadle den op, for det skulle jo gå hurtigt. Det viste sig, at en sømand var faldet i vandet, han kunne ikke komme op ved egen hjælp, og der var ingen andre mennesker i nærheden, der kunne hjælpe. Hvad havde fortalt Axel, at han måtte skynde sig ned til havnen? Islændinge synes, det er helt naturligt.

Mor havde et køkkenur hængende. Det havde sikkert været billigt i sin tid, men nu var det gået i stå. Mor gik til en urmager og spurgte, om det kunne laves og hvad det ville koste. Urmageren gav en pris, som var langt højere end det, Mor havde givet for det, så hun tog uret med hjem igen. Det trængte til at blive rensset, havde urmageren sagt, så Mor tog visere, bag- og forstykke af og lagde værket i en kasserolle, postede vand på og satte det over gassen. Da det havde kogt en tid, var vandet fuldt af snavset olie, som hun skummede af og hældte vandet fra. Hun skyllede uret i varmt vand og badede det i benzin (eller terpentin). Så smurte hun det med en gåsefjer. Da uret var samlet gik det upåklageligt i mange år.

Mors bedste veninde, Bimse, boede med sin mand, Sigurd, og deres tvillinger, Lene og Søren, ikke så langt fra os. Lene og Søren var et år ældre end jeg. Vi havde det hyggeligt sammen, og vi legede ofte enten hos dem eller hos os. Jeg oplevede en gang, hvor jeg besøgte dem, at en dreng, som boede på samme vej, var meget, jeg vil næsten sige

ondskabsfuld. Han kastede med sten eller sparkede, hvis han kunne komme til det. Han hed Ole, og i mange år kunne jeg ikke fordrage navnet 'Ole'. Da jeg senere lærte andre, der hed Ole at kende, svandt hadet til navnet. Hvad kan man så lære af det?

Jeg holdt meget af min far, men engang syntes jeg, han gik over stregen. Vi sad og spiste middag. Det har nok været Karen, der var i huset hos os dengang. Hun havde åbenbart ikke dækket bordet godt nok, for Far kaldte på hende, bad hende hente en stige og træde op på den. Da hun stod på den, spurgte Far: "Kan du se, hvor saltet og peberet står?" Hun havde måske flere gange glemt at sætte det på bordet, så nu skulle hun altså lære, hvordan man dækker et bord. Men som sagt, så syntes jeg, det var en ikke særlig pæn måde at gøre det på.

I Kirkeministeriet havde Far en række kolleger. I hvert fald i to år lavede de en lille privat revy, som de opførte hjemme hos os. Lejligheden havde tre stuer på rad, spisestuen, dagligstuen og herreværelset. Herreværelset var scenen, og der blev hængt et for-tæppe op mellem stuen og herreværelset. Mine forældres soveværelse, der havde dør til herreværelset, fungerede som omklædningsrum for 'skuespillerne'. Jeg skulle hjælpe med forhængen og visse omrokeringer på scenen mellem de enkelte numre. Jeg husker intet om handlingerne, men de har sikkert været 'bidende sarkastiske', som revyer jo bør være, så det var kun de involverede, der kunne forstå, hvad det drejede sig om. Men jeg husker, at alle morede sig meget.

Kort tid i kælderlejlighed

Da vi havde boet på Taffelbays Allé i 5 år, flyttede vi igen. Der skete et eller andet, jeg tror familien, som ejede huset på Taffelbays Allé skulle bruge lejligheden, før vi kunne flytte til vores nye opholdssted i Charlottenlund.

Far – eller måske var det Bedstefar – fik ordnet det sådan, at vi kunne bo i en kælderlejlighed ikke ret langt fra, hvor Bedstefar og Bedstemor boede. Det var faktisk lige om hjørnet forbi la Cours Vejs Skole. Det var meget primitivt, og vi havde selvfølgelig både Trolde og Niv med. Efter skoletid gik jeg tur med Trolde. Lige på den anden side af gaden var der en italiensk virksomhed, som fremstillede terrazzogulve og -trapper. Porten derind stod altid åben, så jeg kunne gå lige ind. Det var spændende at se, hvordan de kunne blande forholdet mellem sorte, grå, og hvide småsten så terrazzoen fik den farve, man ønskede, og hvordan de bagefter kunne slibe overfladen.

Men denne midlertidige adresse blev kun kort – et par måneder, vil jeg tro, og så kunne vi flytte til vores nye domicil.

L.E. Bruunsvej

L. E. Bruunsvej 8, Charlottenlund. Vi skriver nu 1939, og verdenssituationen så ikke for lovende ud. Far var lidt forudseende, idet han sagde, at hvis der bliver krig, skulle vi bo et sted med kakkelovn. Det var en klog tanke, for der blev krig, og der blev mangel på

brændsel. Vi havde ikke for meget selv, men vi kunne selv bestemme, hvor meget og hvornår, vi ville bruge det. Den frihed havde lejere med centralvarme ikke.

Lejligheden lå på førstesal tilvenstre på L.E. Bruunsvej. Der var tre etager. Når vi lukkede os ind af entredøren, var vi i entreen med tre døre: en til WC og bad, en til spisestuen og en til herreværelset. Gik man ind i spisestuen (døren midt for entredøren) kunne man gå til højre gennem en meget kort gang ud til køkkenet. Fra køkkenet var der en dør ind til et værelse, som nu blev mit nye værelse. Der stod den ene kakkelovn. Værelset var meget smalt, og op mod endevæggen fik vi lavet en fast seng, som netop var lang nok til, at jeg kunne bruge den. Fra køkkenet var der også en dør ud til kældertrappen, som vi skulle ned ad for bl.a. at hente brændsel. Den trappe fik vi meget brug for i de kolde vinterdage under krigen.

I spisestuen var der også en dør ind til mine forældres soveværelse. Til venstre var der en dobbeltdør ind til hjørnestuen. I hjørnet, der ligesom var skåret skråt ud i forhold til de to ydervægge, var der en dør til en lille altan ud mod L.E. Bruunsvej. Ved væggen til venstre for døren fra spisestuen stod lejlighedens anden kakkelovn og derefter en dobbeltdør ind til herreværelset.

En historie fortæller, hvor koldt det var under krigen. En dag havde Mor kogt kartofler til middagen. For at spare på gassen satte hun kartoffelgryden ned i hækassen, så de kunne koge færdige. Vi blev imidlertid inviteret ud til nogle venner, så kartoflerne fik lov til at koge i fred. Næste eftermiddag, da Mor skulle til at lave mad igen, tog hun gryden op af hækassen. Til sin store overraskelse var kartoflerne ikke bare kogt møre, de var bundfrosne.

Den 6. april 1941 blev jeg konfirmeret. Jeg husker ikke, hvorfor det ikke blev vores

Mogens sidder her på sin konfirmationsdag sammen med sin Mor og Mormor. Bagved er Bimse, hans Far og Bedstemor.

sognekirke, Messias Kirken, der ikke lå ret langt fra, hvor vi boede. Da jeg gik i Øster Søgades Gymnasium på Østerbro, var det vanskeligt at nå ud til Charlottenlund, når der var konfirmationsforberedelser. Så den egentlige årsag har nok været at det blev Sct. Pauls Kirke, som ligger i Nyboder, fordi Far kendte sognepræsten Svend Nielsen. Vi skulle selvfølgelig have hele familien samlet til middagen, men et par, som ikke kunne komme var Birgit og Charlie, som jo boede i Oslo, og da det var krig, kunne de ikke komme til Danmark. Det var jeg meget ked af, men det hjalp lidt, da vi kunne hænge et billede af dem op på væg-

L.E. Bruunsvej nr. 8.

gen. Da vi fik mange gæster, var det godt, at lejligheden under os netop stod tom, så vi kunne dække op der. Det var jo fint nok.

I nogle år var jeg 'søndagsavisbud'. Jeg havde sat en stor bagagebærer på en damecykel både for og bag, hvor jeg kunne anbringe de to trækasser til alle aviserne, grunden til, at det var en damecykel var, at jeg kunne ikke svinge benet over den store kasse på den bagerste bagagebærer. Og så kørte jeg rundt på de mange villaveje i Charlottenlund og lidt af Ordrup. Jeg husker, at jeg leverede søndagsavisen til forfatteren Morten Korch.

Vi boede i denne lejlighed under hele krigen og en del år derefter. Jeg husker, at vores telefonnumre var ret spændende. I Charlottenlund var det 5250 og i Humlebæk 250.

Når vejret var til det, sad vi ofte på den lille altan. Der var lige plads til to stole og et smalt bord imellem. Var vi tre, der skulle nyde vores aftensmad, måtte den ene af os sidde inde i stuen med benene ud under bordet. Når vi var på altanen, kunne Niv godt lide at balancere på rækværket. At hun ikke faldt ned, undrede os meget. Troid kunne godt lide at sidde på den ene stol og se ud i den store verden.

Under krigen var det vanskeligt at få mange af livets mest nødvendige ting. Sæbe f.eks. var noget, der var vanskeligt at få, det var dog ikke på rationeringsmærker. Min farbroder, Poul, ringede ofte til os og sagde: "Nu bliver sæben rationeret." Hvor han vidste det fra, fik vi aldrig at vide, men resultatet blev, at vores kommodeskuffe i entreen efterhånden blev fyldt til randen af sæbe.

En anden sjov historie fra krigens tid, var, da Poul, der åbenbart var med 'i et eller andet', ringede til Far og spurgte, om han og hans venner måtte bruge vores lejlighed en aften om ugen. Det gav Far selvfølgelig sin tilladelse til, men han spurgte, om Poul var klar over, at vi på anden sal til højre havde en familie, som var tyskervenlige, og som sikkert ville sladre til Gestapo. "Ja", svarede Poul, "det er netop derfor vi gerne vil låne jeres lejlighed". Det var ofte under krigen, at man netop brugte steder, som tyskerne bestemt ikke ville forvente, blev brugt til illegalt arbejde. Jeg havde mit værelse i den anden ende af lejligheden. Jeg vidste kun, at Poul ville komme på besøg en gang om ugen, hvad han skulle, vidste jeg intet om, og man spurgte aldrig om "hvorfor," jo mindre man vidste, des mindre kunne man komme til at sige til de forkerte. Jeg åbnede bare hoveddøren for ham, og så gik jeg ind på mit værelse og blev der.

Det var vanskeligt at få mange ting, f.eks. smør, så det lavede vi selv. Vi købte den kraftigste fløde, man kunne få, ca. ½ liter, hældte den i en literflaske, satte en korkprop i flasken og rystede den med halsen nedad i hårde ryk. Det var ikke særlig sjovt, men en lille klat smør fik vi da ud af det.

Vi havde stadig både Trold og Niv. Når Niv skulle til at føde, og som tidligere nævnt var det ofte det skete, så gemte hun sig ikke, som det normalt er kattes vane. Nej, hun lagde sig i Fars store lænestol med de bløde puder. Og når killingerne blev født, var Trold med til at tage imod dem. Selvom det var en hanhund, så slikkede han killingerne ligeså omhyggeligt som moderen.

Det har tit undret os. Samarbejdet mellem de to dyr var imponerende. Killingerne fik hundekurven at ligge i ved siden af kakkelovnen. Det var selvfølgelig også katteremodrens 'seng'. Trold sad meget ofte ved siden af kurven, særlig når katten skulle ind og spise. Han passede helt naturligt på de søde små væsner. Da killingerne var blevet større, kunne de finde på at kravle rundt på Trold i hans bløde puddelpels, og ofte kravlede de ind under hans lange ører. Det var som om det var den naturligste ting af verden, at han skulle være som en far for killingerne. Jeg har faktisk lidt smalfilm af dette.

Opera-elsker på 14 år

Da vi flyttede til L.E. Bruunsvej, var jeg omkring 14 år. Allerede dengang var jeg interesseret i musik og teater. Det kgl. Teater havde fantastisk billige billetter søndag eftermiddage på øverste etage, kaldet Galleriet. Ude på 'vingerne', som man kaldte pladserne, hvor man nærmest sad og så sidelæns mod scenen, kostede en plads den formidable sum af 50 øre. Dette tilbud benyttede jeg mig meget af. Jeg så mange skuespil, så som Indenfor Murene og syngespillet Elverhøj. Operaer hørte jeg også mange af, f.eks. Rigoletto og Mestersangerne. Balletter så jeg også mange af, særlig nød jeg Nøddeknækteren og Svanesøen. Der var bare det med balletterne, at scenen var meget dyb, det vil sige, at jeg havde svært ved at se, hvad der skete bagerst på scenen, når jeg sad så højt oppe. Jeg var også i 1942 til urpremiere på Knudåge Riisagers tre balletter: Tolv med Posten, Qarrrsiluni og Slaraffenland. Knudåge var bror til Pouls kone Signe, så der var må-

ske en særlig interesse i at være med til netop denne urpremiere.

Krigsårene 40 til 45 havde meget strenge vintre. På en fodboldbane i Ordrup overrislede brandvæsnet hver dag hele fodboldbanen, så der var en pragtfuld skøjtebane. Jeg cyklede ofte dertil, og der var normalt mange, der skøjtede rundt på banen. En dag, hvor jeg

Troid, Miv og en killing hygger sig i kakkelovnens varme.

kørte dertil, var det ekstremt koldt. Jeg havde et tørklæde om næse og mund, for ikke at få forfrysninger. Da jeg kom til skøjtebanen, var der ingen børn overhovedet, det undrede mig meget. Jeg satte mig og spændte skøjterne på mine skistøvler, men da jeg begyndte at løbe ud på isen, var jeg ved at falde. Skøjterne ville overhovedet ikke 'bide' sig fast i isen, den var simpelt hen for kold. Det virkede som om jeg stod på en glasplade. Så forstod jeg bedre, hvorfor jeg var alene på pladsen. Temperaturen den dag var et stykke under -30° .

Der var også mange dage med masser af sne. Det benyttede jeg mig af. Jeg cyklede ud til Dyrehaven, hvor jeg tog mine ski på og løb ind i skoven. Af og til tog jeg til Ulvedalene, hvor der var nogle ret stejle bakker. Jeg havde jo ikke oplevet de norske skibakker, så jeg syntes disse skråninger var utrolig store og stejle. Andre dage løb jeg 'på langrend' ud over sletten, hvor Eremitageslottet ligger. Det var flotte ting jeg oplevede der, mest, når jeg kom forbi en flok kronvildt.

Ulvedalene blev – og bliver det vist stadig – brugt til udendørs sommerteaterforestillinger. Publikum sad på den stejle og høje skråning, mens scenen strakte sig bredt og vidt på det mere flade område mellem træer og buske. En flot scene må jeg sige. Forestillinger som Elverhøj og Der var Engang har jeg med stor fornøjelse oplevet. Jeg husker særligt, da Axel Schiøtz i Der var Engang skulle synge Midsommervisen. Tredje vers lyder: "Vi elsker vort land, og med sværdet i hånd skal udenvælds fjende beredte os kende". Det var midt under krigen, om Axel Schiøtz selv havde valgt at lave teksten om eller helt undlade at synge verset, eller det måske har været tyskerne, der har censureret verset væk, ved jeg ikke, men der var utrolig voldsom røre på tilskuerpladserne.

Min skoletid på Øster Søgades Gymnasium var på denne tid ved at være slut, og jeg begyndte hos Frk Halberg på Nørrebro. Var vejret til det, kørte jeg på cykel, ellers tog jeg S-toget til Nørrebro Station. Jeg kan huske, at Mor og jeg sad ved munkebordet i den store hjørnestue, når hun hjalp med at læse mit skolepensum op for mig.

Krigsårene

Den lille kemiker

Hvor min interesse for kemi kom fra, husker jeg ikke, men kemi var meget fascinerende, synes jeg. Jeg fik en spændende bog, som hed 'Kemi på en anden måde'. Jeg købte også reagensglas og diverse kemikalier inde hos 'Struers' i en parallelgade til Strøget.

Det var nok ikke de helt store eksperimenter, jeg gik op i, men det var sjovt. Det var måske disse lege med reagensglas og glaskolber der efterhånden fik mig til at få lyst til at læse til farmaceut. Der var bare det problem, at hvis jeg skulle på Farmaceutisk Højskole, skulle jeg have studenterek sammen eller jeg kunne melde mig ind på det, der hed 'forberedelse til de højere læreanstalter', hvorunder Farmaceutisk Højskole også hørte. Kurserne blev afholdt på Danmarks tekniske Højskole (DtH). Jeg blev optaget, jeg tror det må have været i 1943, altså midt under Anden Verdenskrig.

DtH lå dengang både på 'Den gamle Læreanstalt' ved Sølvtorvet og på 'Den nye Læreanstalt' på Øster Voldgade. Det skulle normalt kun vare et år, men det skulle vise sig, at jeg først fik eksamenen i foråret 1946. Hvorfor, skal jeg komme tilbage til. Men kurset var meget spændende. Særlig de timer, der havde med kemi at gøre. Vi var nu midt i krigen, og der var mange ting, man ikke kunne få som f.eks. kaffe og udenlandske frugter, men også danske ting, som for eks. sukker, smør, mel var på rationeringsmærker, var vanskeligt at få. En gang, vi skulle have en time med kemi, kom læreren ind med et smørret grin om munden. Han gav os nogle papirer med diverse ting, vi skulle mikse sammen. Vi var delt op i mindre grupper, som arbejdede sammen. Pludselig blev lokalet fyldt med den liflige duft af: Banan! Bananer havde vi ikke kunnet få i flere år, så vore tænder løb i vand ved tanken om de dejlige frugter. (Det er lidt skræmmende, at man med en række kemikalier kan frembringe så naturlig en lugt af bananer. Men sjovt var det at kunne lave sådanne ting i laboratoriet.)

Der var kun én ting ved kurset, jeg ikke brød mig om. For at kunne fuldføre kurset, skulle jeg også lære fransk. Jeg syntes det var utrolig vanskeligt, men jeg fik da endelig 'stavet' mig igennem.

Jeg kom ret hurtigt i forbindelse med folk, der var i bedriftværnet kaldet Danmarks tekniske Højskole Luftværnet (Dt.H.L.), en underafdeling af Statens Civile Luftværn (St.C.L), hvor jeg blev medlem som samaritter.

Vi havde jævnlige kurser og øvelser. Jeg lærte bl.a., at når vi gik med en bære, skulle han, der gik forrest gå med rolige lange skridt, mens han, der gik bagerst skulle gå med korte forsigtige skridt. Vi fik at vide, at når vi gik på den måde, så var det på samme måde, som en islandsk hest der tølter. Sidder man på en hest, som tølter, mærker man ikke ridtet, man kan faktisk sidde med et fuldt glas øl i hånden uden at spille. Den så-

rede på båren føler ikke bevægelserne men ligger roligt og sikkert. For at huske, at den forreste skal gå med lange skridt, forklarede de, at han har lettest ved at se, hvor han træder, mens den der går bagerst må føle sig frem.

Vi havde også mange vagter, særlig om natten. Vi boede i en vagtstue på den nye højskole ud mod Øster Voldgade i toetagers køjesenge. På skift blev vi vækket to og to, når vi skulle op i et lokale, hvorfra vi havde udsigt til pladsen foran hovedindgangen til Højskolen. Der sad vi så i to timer, inden vi gik ned og vækkede de næste to vagter.

Foruden at vogte Højskolen havde vi også nogle udsigtsposter på et par tage. Det ene var på taget over Geologisk Museum. Det lå på hjørnet af Sølvgade og Øster Voldgade. Var der luftalarm, skulle vi bl.a. op i udsigtstårnet for at holde øje med, om der opstod brande, eventuelt forårsaget af bomber. En gang var det min tur til at tage den vagt, så jeg skyndte mig ind på museet og op ad trapperne. Jeg havde heldigvis min hjelm på, for da jeg løb hen over loftet under tagspærene, slog jeg hovedet kraftigt imod en hanebjælke, så jeg så stjerner og måner.

Hvis vi så brande et sted, skulle vi sende meddelelse til vores vagtcentral om, i hvilken retning branden var. Når så andre observatører sendte lignende meldinger, kunne man på et kort pejle sig ind på retningerne og dermed lokalisere, hvor branden var.

I kælderen på den gamle Læreanstalt havde vi en kommandocentral (KC), hvor vores overordnede sad, når der var alarm.

Luftwaffe på cyklen

30. juni 1944 opstår der en spontan folkestrejke, hvor man protesterede imod tyskernes besættelse. Den varede flere dage. Jeg boede på højskolen i alle dagene, og vi lavede mad i kantinen på den nye højskole. Men vi skulle jo have noget at spise, så vi var nogle stykker, der – i uniform og med legitimation, for at vise, at vi godt måtte køre (på cykler) – tog en tur ud på Amager for at købe grøntsager og lignende på de små landsteder, der stadig dengang var derude. Det var en mærkelig tur, for der var ingen trafik overhovedet, kun enkelte tyske soldater, der skulle se legitimation, men den havde vi jo med.

Det var ikke en oplevelse, vi havde da vi kørte ud til Amager, men det er en af de mange sjove historier, der under hele krigen gik fra mund til mund. En svajer (sådan kaldte vi et cykelbud dengang) skulle køre over Knippelsbro. En tysk soldat standsede ham og spurgte: "Haben Sie Waffen?" "Jah, gewiss" svarede svajeren "Luftwaffe!" og så trak han sin cykelpumpe frem.

Den 21. marts 1945 (Erlings fødselsdag, derfor husker jeg datoen så godt) blev en ganske speciel dag for mig. Jeg var på vej ad Øster Voldgade fra Nørreport Station. Jeg var kommet til hjørnet af Gothersgade og Øster Voldgade (ved indgangen til Botanisk Have), da luftalarmen lød. Klokkerne har vel været omkring 10 om formiddagen.

På den anden side af gaden lå Garderkasernen, som dengang var besat af tyskerne. Udenfor en af dørene holdt en stor tysk lastvogn, og et par tyske soldater var ved at løfte en bære ud med en såret soldat. Da alarmen lød, slap de båren og løb i sikkerhed. Båren

Mogens i sin uniform(er).

faldt ned på jorden med den sårede soldat. Samtidig hørte jeg nogle voldsomme brag nede fra togtunnelen (det viste sig senere, at det var nogle bomber, der var faldet ned på baneterrænet ved Vesterport Station) og samtidig hørte jeg flyvere, der kom nærmere. Det var dels engelske spitfires (jagerfly) og engelske bombefly.

De fløj så lavt, at de faktisk var nede mellem tagene på husene på Østervoldgade. Da de passerede mig, steg de lidt og drejede mod venstre ind over Observatoriet, der dengang lå i udkanten af Botanisk Have og fløj væk over den gamle læreanstalt. Jeg skyndte mig selvfølgelig hen til Højskolen, hvor alle var i beskyttelsesrummene. Kort efter kom vores luftværnsleder ind og sagde, at alle, der var med i luftværnet øjeblikkelig skulle komme ned i KC.

Der fik vi at vide, at der var smidt bomber ved Shellhuset og et sted på Frederiksberg, og vi skulle øjeblikkelig gøre os klar til at tage dertil. Vi fik overalls på og hjelme, men ellers ikke ret meget udrustning. Da jeg var samarit, fik jeg en taske med førstehjælpspakninger med.

Vi blev ledt op i et par store lastbiler, som kørte os først forbi Shellhuset. Det stod i brand, men mest i de underste etager, hvilket senere viste sig at være et utroligt held. Shellhuset var taget af tyskerne til deres ledende kontroller over bl.a. Københavnsområdet. Måske var det SS, der havde det. Oppe under taget havde de interneret en række danske modstandsfolk som et levende skjold, hvis huset skulle bombes. Englænderne præcisionsbombede huset, så bomberne kun ramte ind i de lavere etager. Derved nåede de fleste frihedskæmpere at flygte ud af huset, inden det brændte helt ned.

Den Franske Skole i flammer

Men desværre skete der også noget andet. Flyverne var, for at tyskerne ikke skulle se dem på deres radar, fløjet meget lavt over Vesterhavet, så vandet blev pisket op af luftstrømmen fra de foran flyvende fly. Det gjorde udsynet meget vanskeligt for piloterne, og desværre var der en af flyverne, der under indflyvningen over København ramte en høj lys-

mast på godsbaneterrænet, tabte højde og faldt ned ved den franske skole. Nogle af de efterfølgende fly troede, det var målet, de så brænde, så de kastede også bomber der. Da vi kom til skolen stod den i flammer.

Mange brandfolk var allerede i gang med slukningsarbejdet. Mit hold på 4-5 mand blev sat til at fjerne sandsække fra et kældervindue, så vi på den måde kunne komme ned i kælderen. Der stod allerede ret meget vand på gulvet, dels fra sprængte vandrør, dels fra brandmændenes forsøg på at slukke ilden.

Vi var nede i et beskyttelsesrum, som var intakt bortset fra vandet. Vi slog nogle wc-kummer i stykker, så vandet kunne få afløb. Derpå gik nogle af de mænd, jeg var sammen med, i gang med at lave en murgennembrydning ind til trappeskakten nedenfor hovedtrappen. Jeg var bare til stede med min førstehjælpstaske for at kunne yde hjælp til dem, vi måske fik reddet ud. At lave en murgennembrydning kræver et vist kendskab til, hvordan man gør, så hullet ikke styrter sammen, når det bliver stort nok. Jeg syntes det tog uendelig lang tid, men sådan er det sikkert, når man står ved siden af. Vi blev afløst af et nyt hold, inden vi var nået helt ind, hvor det senere viste sig, at flere børn og et par nonner var blevet dræbt.

Da jeg var kommet op, blev jeg sat til at flytte murbrokker fra skolens hovedindgang. Det foregik på den måde, at vi stod i en lang række og fik murbrokker fra sidemanden til højre og gav den videre til sidemanden til venstre. På et tidspunkt kom der en tysk soldat og stillede sig op i kæden. Det var underligt, men vi gjorde ikke noget. Han ønskede jo at hjælpe.

Når det gik så galt på den franske skole, så var det fordi luftalarmen blev iværksat alt for sent. Der var den meget besynderlige regel, at det danske luftværn ikke måtte blæse luftalarm uden tyskernes tilladelse. Havde man blæst luftalarmen bare ti minutter tidligere, så var alle på skolen nået ned i beskyttelsesrummene, og alle beskyttelsesrummene var uskadte.

Efter en lang og vanskelig dag, blev vi kørt tilbage til Læreanstalten, hvor vi fik noget at spise og kunne sove. Næste morgen skulle vi af sted igen. Maglekildevej, der løber parallelt med Frederiksberg Allé, var meget hårdt ramt af bomberne, så husene stod som store ruiner. Jeg husker, at der på en væg højt oppe, måske i 2., 3. etage hang et badekar og svævede faretruende. Håndværkere turde ikke begynde nedrivningen, før redningsmandskabet havde væltet de værste mure, så det blev vores opgave. Ikke helt ufarligt, men vi havde gode hjælpere, som vidste, hvad vi skulle gøre.

En af huskarreerne var bygget som et stort U med en græsplæne imellem. Rundt om græsplænen kunne der køre biler ind til alle opgangene. Midt i denne græsplæne var der bygget to runde betonbeskyttelsesrum med en lille gang imellem og en fælles nedgang. Øverst på sådanne beskyttelsesrum var der altid et tårn, som både gav luft ned til rummet og var nødudgang.

Der var faldet en bombe midt mellem huset og denne bunker, så der var et stort hul i kørebanen. Jeg gik ned i bunkeren, og den var fuldstændig uskadt. Kun lidt af det ene tårn var slået i stykker. Det viste, hvor sikre disse halvkugleformede beskyttelsesrum var.

Avisen 50 år efter en af de største tragedier på dansk jord under Anden Verdenskrig.

Åndede tysk soldat i nakken

Selvom jeg ikke personligt var med til at grave døde børn og voksne ud af ruindyngerne, var det en meget voldsom oplevelse. Mens jeg arbejdede med tingene, tænkte jeg ikke særlig meget over, hvor grufuldt det egentlig var. Men jeg har nok fået nogle 'sår', for jeg kan nu, mange år efter, hvor jeg skriver om disse oplevelser, huske, at jeg en dag sad på en bænk på gårdspladsen på 'Den gamle Læreanstalt'. Jeg husker, at jeg sad og rystede, og måske har jeg haft tårer i øjnene. En fra D.t.H.L kom op fra vores kommandocentral. Han så, at jeg ikke havde det alt for godt, så han kom hen til mig og talte med mig. Han var godt klar over, hvad der var galt. Det hjalp at få talt ud om tingene. Det er, så vidt jeg kan erindre, den eneste gang, jeg psykisk har været påvirket af de to dages hændelser.

Alle de oplevelser, jeg havde med dette, har gjort, at jeg langt senere gerne ville bruge megen tid til at være med i Civilforsvaret, som St.c.L. kom til at hedde efter krigen.

En sjov oplevelse. En dag, jeg skulle hjem fra Den gamle Læreanstalt, gik jeg igennem Øster Anlæg. Jeg fulgte stien mellem søen og jernbaneterrænet. Foran mig gik en tysk soldat. Han gik ikke særlig hurtigt, så jeg kunne sagtens have overhalet ham, men

Bunkeren på Maglekildevej var bygget sådan op, og sådan så vejen ud efter bombardementet.

det ville jeg ikke. Jeg satte selv farten ned, så jeg fulgte ham i ca. 40 – 50 meters afstand. Jeg begyndte at stirre ham ind i nakken. Han må have haft en fornemmelse deraf, for han satte farten lidt op, og det samme gjorde jeg. Jeg stirrede ham stadig ind i nakken, så han satte yderligere farten op, så han næsten løb. Det morede mig meget. Helt ufarligt var det ikke, men han havde jo ingen beviser, så jeg regnede med, at det nok skulle gå, og det gjorde det heldigvis.

Men der var andre ting, som sinkede min skolegang på Højskolen. Jeg kom hurtigt ind i en 'bladgruppe'. Det vil sige en illegal organisation, som trykte illegale blade og fordelte dem rundt omkring. Jeg husker, at jeg særlig sendte blade til sognepræsten i Nordby på Samsø.

Vi boede ofte i Nordby om sommeren, som jeg fortæller om et andet sted, og da Far var i Kirkeministeriet, kendte han præsten. Jeg har sikkert også haft andre aftagere af disse blade.

Modstand men ikke sabotage

Gennem disse forbindelser kom jeg også sammen med en mand, som gerne ville have mig med i en modstandsgruppe.

Hvad denne modstandsgruppe skulle foretage sig fik jeg ikke at vide – alt var jo så hemmeligt dengang – men det var ikke sabotage, sagde han. Jeg var kun 17 år dengang, så jeg var lidt betænkelig, men slog dog til.

Som sagt var alt meget hemmeligt, og man måtte passe utrolig meget på, at ingen fik mistanke. Så jeg turde heller ikke sige noget til Far og Mor om mine planer. Jeg fik at vide, at jeg på en bestemt dag og et bestemt tidspunkt skulle sætte mig på en bestemt bæk på torvet i Gentofte by. Jeg måtte ikke sætte mig der hverken før eller efter det tidspunkt, jeg havde fået besked på. Jeg skulle have en bestemt avis med og sidde og læse på en bestemt side. Jeg skulle bare vente, og måtte ikke kikke nysgerrigt omkring.

Da jeg havde siddet der – jeg tror ca. 5 minutter – kom der en mand, som jeg ikke kendte, og jeg så selvfølgelig heller ikke på ham. Han satte sig ved siden af mig, læste i en avis magen til min. Han sagde ikke noget, og jeg læste videre i min avis.

Så sagde han pludselig, stadig læsende i sin avis: "Gå over i guldsmedeforretningen og sig, at du gerne vil se på en guldring." Det var det eneste han sagde, han lagde sin avis sammen og gik. Jeg rejste mig og gik over i forretningen. Der bad jeg om at se på en guldring. Ekspedienten svarede, at så skulle jeg gå med ind i baglokalet, hvor de havde et udvalg. Der sad nogle mænd, jeg husker ikke hvor mange. De betragtede mig meget nøje og spurgte mig ud om alder, navn og andre ting, som de sikkert vidste i forvejen. Da de sådan havde 'set mig lidt an', sagde en af dem: "Du er for ung, vi vil kun have dig med, hvis du har dine forældres tilladelse!" Jeg svarede, at det var jeg ikke meget for, men hvis det var en betingelse, ville jeg spørge dem.

Da jeg kom hjem, ventede jeg til Far kom hjem, og sikkert meget nervøs forklarede jeg, hvad jeg havde foretaget mig, og at jeg ikke måtte være med, fordi jeg ikke var fyldt 18 år. Til min store glæde og også overraskelse svarede Far: "Det lyder som om det er fornuftige mennesker, så jeg tror godt vi kan sige ja til det." Jeg var henrykt, jeg kunne blive optaget i gruppen.

Ud over, at det ikke drejede sig om sabotage, så var jeg helt blank. Hvad var egentlig meningen? Jeg blev optaget, og skulle møde på en bestemt adresse i Charlottenlund, ikke så langt fra, hvor vi boede. Jeg skulle være der præcis, f.eks. kl. 19.37. Jeg fandt senere ud af, at alle vi, der var i samme gruppe, fik forskellige tidspunkter, så vi ikke kom 'brasende' i en stor gruppe. Vi aftalte fra gang til gang, hvornår vi skulle mødes og med nye tidsintervaller. Vi vidste ikke, hvad de andre hed. Vi havde dæksnavne alle sammen.

Det viste sig, at vi skulle lære at bruge håndvåben: pistoler, geværer og maskinpistoler, men hvad målet skulle være, var der ingen der sagde noget om. Vi havde det faktisk meget hyggeligt. Jeg var glad for at være med i gruppen.

Af og til mødtes vi søndag formiddag ude i Dyrehaven. Der var altid mange, der enten gik eller løb, så vi vakte ikke opmærksomhed. Vi skulle træne for at være i god form. Af og til var der lavet en 'leg', som jeg godt nok undrede mig over, at vi turde, for der var mange andre mennesker omkring os.

Ude i den fjerneste del af Dyrehaven var der en plantage med jeg tror fire vinkelrette stier, to og to parallelle, det vil sige, at der i midten var en firkant omgivet af disse fire stier. Øvelsen gik ud på, at vi skulle gå så ubemærket ind i denne firkant som muligt og finde en lille genstand, som var gemt der. Vi skulle så vende tilbage med den ligeså ubemærket. Men det finurlige var, at vi ikke måtte vække opsigt. Vi blev sikkert iagttaget af ukendte, som 'bare' lignede andre søndagsturister. Blev vi opdaget, eller syntes de, vi ikke 'kun' var ude for at nyde naturen, havde vi tabt. Vi gik ikke samlet, så nogle kunne gennemføre mens andre i gruppen blev 'slået ud'. Det var spændende og en god øvelse. Vi skulle ikke kravle gennem krattet, men prøve at se ud, som om vi bare var ude at gå som så mange andre søndagsgæster på udflugt.

Disse øvelser og disse våbeninstruktioner fortsatte til krigens slutning. Vi havde fået besked på, at vi kunne blive ringet op og få en besked om at mødes på et bestemt sted. Der var tre mødesteder, og vi måtte ikke fortælle det til nogen.

Den 4. maj om aftenen sad jeg hjemme alene, mine forældre var på et besøg et eller

andet sted. Jeg hørte den danske udsendelse fra London. Klokken har nok været halv otte. Nyhederne var begyndt, men få minutter inde i oplæsningen sagde stemmen:

“Vi har netop fået meddelelse fra feltmarskal Montgomery om, at de tyske tropper i Holland, Nordvesttyskland og i Danmark har overgivet sig.”

Glæden var selvfølgelig enorm i hele landet. Alle tændte stearinlys i vinduerne, hvor man ellers havde haft mørkelægningsgardinerne hængende, så intet lys slap ud fra stuerne. Min telefon ringede kort efter, og jeg fik besked om at møde ved punkt 2. Det var kodeordet for et særlig stort træ i den ikke ret store botaniske have, der lå på søsiden ved Charlottenlund Station.

Korps Ågesen

Det viste sig, at jeg var kommet ind i et korps, der hed Korps Ågesen. Det var prins Valdemar, søn af prins Åge, som havde startet dette korps i sin fars navn. Meningen med korpset var, at vi skulle være en slags ‘femte kolonne’ bag de tyske linjer, hvis krigen kom ind på dansk område. Det var et ret skræmmende projekt, som heldigvis ikke blev aktuelt.

Vi, min gruppe, blev kørt i en lukket varevogn til en adresse på Strandvejen lige nord for Svanemøllen Station. Der overnattede vi med andre grupper fra det nye Korps Ågesen. (Det var i øvrigt lige over for det sted, hvor Faster boede sammen med Tante Karen). Næste morgen, da vi blev vækket, blev vi sendt ned i den samme lukkede varevogn. Vi skulle køres til Frihavnen, men det skulle ske over Svanemøllebroen.

Den militære kaserne, som tyskerne havde besat, lå lige ved Svanemøllen Station, og de havde kraftigt antiluftskyts på toppen af tårnet, som vendte ud mod den bro, vi skulle køre på for at komme over på den anden side af jernbanelinjen. Spændingen var stor, for kunne vi nå over, inden de ville skyde efter os. Vi var fordelt i flere biler, der skulle over broen.

Da vi var lukket ind i varevognen, satte føreren kraftig speed på, så vi kom op i ret stor fart, da vi passerede broen. Vi kom velbeholdne over, inden tyskerne begyndte at skyde. De skød også efter nogle af de efterfølgende vogne, men ingen blev heldigvis ramt. Måske kunne kanonen ikke skyde så lavt.

Vi blev kørt ned til Strandboulevarden, hvor den svinger kraftigt fra det lange stykke fra Østerport og til Strandvejen. Jeg husker ikke, hvad stedet hedder, men det var en fabrik eller sådan noget lignende. Der blev vi indkvarteret.

Det var ikke helt ufarligt, for der var snigskytter oppe på tagene på de nærliggende bygninger, som skød efter os. En blev lettere ramt, så vi måtte bære ham på en bære til det nærliggende epidemihospital på Strandboulevarden (jeg tror det hed Finsens Hospitalet, men er ikke helt sikker.)

Forsiden af medlemsbladet.

Planen var, at vi skulle videre til Frihavnen, for at overtage den militære vagt der. I Frihavnen var der en stor tysk krydser, Nürnberg. Den var ret aggressiv. Da der var nogle frihedskæmpere, der ville krybe over jernbaneskinneerne ved Nordhavn S-station, skød de efter dem. De skød også over banelegemet på de huse, der var på den anden side, så der skete en del skader på husene. Jeg husker ikke, hvor mange dage, vi var indkvarteret på den fabrik. Det har måske kun været et enkelt eller to døgn, det er svært at sige.

Så kom meldingen, at vi skulle 'indtage Frihavnen', og samtidig skulle vi indkvarteres på de tre roklubber ved Svanebugten. Nürnberg var nu afsejlet, men der lå flere små tyske skibe af træ, de lignede nærmest fiskerbåde. De skulle i sommerens løb stryge miner i Øresund og omliggende farvande.

Min opgave var – sammen med en del andre fra Korps Ågesen – at holde øje med, at Frihavnen var rensat for 'folk udefra' og samtidig holde øje med de tyske marinesoldater. En ting der undrede mig meget var, at marinerne havde tilladelse til at have bevæbnet vagt ved deres skibe. De havde 1 til 1½ meter af kajen at patruljere på, mens vi fra Korps Å skulle holde os længere inde på molen.

Das ist eine Ordnung!

Jeg havde en morsom oplevelse. På kajen nedenfor Nordhavn Station var der en stor kulplads og mellem den og kajkanten var der et togspor. Der kom sjældent godstog der, men det skete. Vi havde fået besked på, at sporet skulle holdes frit. Når marinerne kom hjem til havnen efter at have strøget miner, trak de nogle meget lange og tykke gummislanger op på kajen mellem sporet og kajkanten.

Slangerne havde en elektrisk ledning liggende indeni. De små fartøjer trak disse slanger, som kunne flyde, efter sig. Strømmen fik minerne til at eksplodere tilstrækkelig langt agter for bådene, så disse ikke tog skade. Når marinerne kom hjem, trak de disse gummislanger op på kajen og lagde dem i store 8-tals slyngninger. En dag blev disse slanger lagt ind over

sporene, som skulle holdes fri.

Jeg gik hen til den mariner, der ledede holdet, og på gebrokket tysk sagde jeg, at de skulle flytte slangerne. Den unge mand, med én vinkel på ærmet svarede med et hånligt smil og rystede på hovedet. Jeg, som ikke havde uniform på, men kun en blå kedeldragt, et frihedskæmper armbind på højre arm og en maskinpistol hængende

På pistolskydebane under idrætsforeningen.

over højre skulder, rettede mig op, trak maskinpistolen op i vandret stilling og med kraftig stemme sagde jeg: DAS IST EINE ORDNUNG!

Reaktionen overraskede mig. Den unge 'Feldwebel', eller hvad han nu var, rettede op, slog hælene sammen, gjorde honnør og svarede: "Jawohl". Jeg kunne se på ham, at han straks fortrød, at han havde reageret sådan, men hans militære opdragelse havde sikkert lært ham, at man retter ind på en ordre. Slangerne blev flyttet. Havde han nægtet det, havde jeg mine overordnede, jeg kunne henvende mig til, men det blev altså ikke nødvendigt.

Yderst på molen lå Karantænestationen, en stor toetagers gul murstensbygning. Der havde vi nogle lokaler, hvor vi kunne holde frivagt, drikke 'et eller andet', for kaffe var det jo ikke. En dag oplevede jeg noget, som jeg aldrig vil glemme. Tre af mine kammerater spillede kort. Det har jeg normalt ikke noget imod, men her spillede de mausel uden loft! Og det gik meget hedt til. Da de alle havde deres våben ved siden af sig, frygtede jeg, at en af dem ville gå helt amok. Den ene tabte hele tiden, og han har givet tabt utrolig mange penge den dag. Siden har jeg altid haft meget imod spilledillen, hvad enten det er Lotto, enarmet tyveknægt eller kortspil om penge.

Jeg var også med til at smide nogle tyske håndgranater i et havnebassin i nærheden. Tyske håndgranater havde en dåselignende top, hvor sprængladningen var, og et træskæft. Nederst i dette træskæft var der et skruelåg. Åbnede man det, var der en snor til sprængladningen. Man skulle trække kraftigt i denne snor og så tælle et antal sekunder, inden man kastede håndgranaten. Vi havde lært, at hvis man tæller "En-og-tyve-to-og-tyve," så passer det med to sekunder. Vi smed så granaten ud i havnebassinet og straks efter lød der et kraftigt bump og vandet sprøjtede op. Vi oplevede, hvor kraftig en sådan sprængning er. Som et kuriosum kan jeg sige, at jeg ved denne lejlighed fik min første pilsner. En af mine kammerater havde været i byen og købt øllerne.

Når vi havde fri, var vi indkvarteret på de tre rokлубber, som ligger ud til Svanemøllebugten. Der sørgede 'Lotterne' for, at vi fik mad. 'Lotterne' var oprindelig frivillige

kvinder i St.c.L. (Da man nogle år senere oprettede Hjemmeværnet og Civilforsvaret, var det de frivillige kvinder i Hjemmeværnet, som fik betegnelsen 'Lotter' – men det er en helt anden sag).

København fik besøg af feltmarskal Montgomery. Vi var nogle kompagnier fra Korps Å, der blev kommanderet ud for at paradere langs den rute, han skulle køre. Mit kompagni gik i marchkolonne fra Svanemøllebugten til Grønningen ved Kastellet. Vi har nok været et sælsomt syn for Montgomery, som vi stod der i alle slags påklædning og med forskellige våben. Men det var en stor oplevelse for mig – og sikkert også for alle de andre.

Våben med i Det kgl Teater

En anden stor oplevelse for mig var, da Kong Christian inviterede i Det kgl. Teater. Det var den 4. juni 1945. Der var inviteret medlemmer af alle de frihedsgupper, der havde været under krigen: Medlemmer af BOPA, Holger Danske og hvad de nu ellers hed alle sammen, og altså også nogle fra Korps Å. Hvordan vi blev udvalgt ved jeg ikke, men jeg trak et vindernummer og var med. Det var den mærkeligste oplevelse. Alle var klædt i deres 'uniformer' og mange af dem havde deres pistoler og lignende med. Det er vist den eneste gang i Teaterets historie, at det var tilladt at have våben med ind. Kongen og dronning Alexandrine sad i kongelogen. Hvad vi så/hørte, husker jeg desværre ikke, men vi sang Kongesangen, så det rungede i teatterummet.

En gang var vi ude på Amager, hvor tyskerne havde haft en lille lufthavn. Jeg husker ikke, hvorfor jeg var med derude, måske har det været til nogle skydeøvelser. Der var et stort langstrakt beskyttelsesrum. Jeg var nede i det. Der hang et stort billede af Hitler. Vi stillede det op i den ene ende af beskyttelsesrummet og skød på det med vore maskinpistoler. Det var en stor fornøjelse for os at gøre netop dette.

Jeg tror nok, jeg tog billedet med hjem, men hvor det så er blevet af, aner jeg ikke. Der var også to andre ting, jeg tog med. Det ene var en tysk militærfrakke. Farven kunne jeg selvfølgelig ikke lide, så jeg fik den farvet, så jeg kunne være bekendt at gå med den. Under krigen var det meget vanskeligt at få ordentligt tøj, så her havde jeg en dejlig vinterfrakke. Det andet var en oppustelig gummibåd. Den havde jeg meget glæde af i Humlebæk i et par år. Jeg tror jeg var aktiv i Korps Å med vagter i Frihavnen hele sommeren.

Senere blev Korps Ågesens Skytteforening oprettet. Jeg blev tilsluttet Gentofteafdelingen og havde pistolskydning med 9 mm pistoler næsten en gang om ugen. I kælderen under klubhuset på Gentofte Stadion var der indrettet skydebaner. Vi havde ofte konkurrenceskydninger med andre skytteforeninger, særlig en politiskytteforening, som jeg - trods min beskedenhed – må sige, at dem slog vi ofte! Vi var en del gange ude på Amager Fælled, hvor der var store militærskydebaner. Der kunne vi skyde med geværer. Et år var vi ude i en grusgrav i Lyngby. Det var en fastelavns søndag, og der var hængt en stor fastelavnstønde op, som vi med maskinpistoler skulle skyde ned. Vi fik

kun 5 skud i magasinet, hver gang vi skulle skyde. Det var en festlig dag. Jeg var jævnligt skribent til vores medlemsblad, og bladene har jeg stadig gemt.

Jeg var medlem af skytteforeningen til jeg blev optaget på Jonstrup Seminarium i begyndelsen af 1950'erne.

Jeg har ikke haft forbindelse med tidligere kammerater siden da. En spændende epoke i mit liv var hermed sluttet.

Mindelunden

Da krigen var slut, kunne man komme ud i Ryparken mellem Svanemøllen og Hellerup stationer med indgang fra Tuborgvej. I dette terræn havde tyskerne henrettet mange danske frihedskæmpere. Man kunne bl.a. se det sted, hvor selve henrettelserne fandt sted. Mange børn havde kalotter hæklet i rød/hvid/blå farver, som de engelske RAF-flyveres mærke. Jeg havde selv en sådan kalot, som jeg gik med.

Et par år efter befrielsen blev Mindelunden etableret som en stor mindepark til ære for de mange faldne danskere i krigen.

Da min far var ansat i Kirkeministeriet, fik jeg lov til at filme, når der kom særlige gæster til landet. Jeg har bl.a. filmet den engelske dronning, da hun var i Mindelunden. Det var spændende for mig at få lov til det med mit lille Pathe 9,5 mm smalfilmskamera.

Oldefars hus

Humlehuset og Lavelille

Jeg kan godt se, at jeg springer noget i indholdet af 'Min Historie', men tingene er jo flettet ind i hinanden. Nu skal det handle om vores dejlige hus i Humlebæk.

Min oldefar, Gottlieb Andreas Jensen, havde i nogle år lejet sig ind i et hus i selve Sletten, men i slutningen af 1800-tallet byggede han et sommerhus ved Laveskov syd for Sletten. Huset, der var et stort toetagers rødstenshus med en ret stor have, lå lige ud til Øresund, kun Strandvejen lå imellem. Huset kaldtes Lavelille.

I redskabshuset lå om vinteren en stor hvidmalet robåd, som hed Tjalfe. Om sommeren lå den ved badebroen, og jeg har ofte været ud at sejle i den. Jeg har også prøvet at skrabte fjordrejer. Det foregik på den måde, at jeg fik en særlig skraber på et langt skaft hvor der i stedet for en kost sad en tværstang, den skrabede man ned i sandet, hvor vandstanden var meget lav. Bag denne stang var der et finmasket net, som opfangede småsten, tang og rejer, hvis der var nogle, mens sandet kunne flyde igennem. Det var meget sjovt, selvom det kun var et ringe udbytte, man fik.

Oldefars børn og børnebørn brugte ofte huset på skift til sommerhus, således også min far og mor. Det blev indgangen til deres interesse for Sletten. I 1929 fandt de grunden på Jacobsmindevej, og de bad tømrer Nielsen fra Nyrup ved Nykøbing Sjælland om at bygge et bjælkehus. Det skulle være magen til det bjælkehus, han havde bygget nogle år tidligere til Amma og Ave i Klint. Mine forældre og tømrer Nielsen blev enige om, at huset skulle være lidt mindre, og så skulle det spejlvendes, så det bedre passede til grunden og udsigten.

På Fars fødselsdag, den 3. maj 1930 blev huset indviet med besøg af hele familien. Jeg har dem på film, og det er det eneste sted jeg har både Ave, Amma, Bedstefar og Bedstemor sammen. Finn, Budda og Jean var også med.

Huset har siden altid været vores samlingspunkt. Mine forældre og jeg tog gerne ud til huset i forbindelse med påsken og vi tog normalt først tilbage til hovedstaden, når det blev efterår. Mine forældre lejede dog huset ud i mange år i nogle uger om sommeren. I disse perioder tog vi så på ferie, oftest til Samsø, hvor vi boede på en gård ved Nordby.

Da jeg begyndte at gå i skole, tog jeg med toget fra Humlebæk Station. Jeg kan huske de 'gamle' vogne, hvor man gik ud på en lille 'terrasse' for enden af togvognen. Der var et metalrækværk og en metallåge som man skulle åbne, når man skulle af eller på toget. Man kunne også gå fra den ene vogn til den anden fra 'terrasse' til 'terrasse' over nogle metalplader, der lå mellem de to vogne hen over sammenhæftningerne. Utroligt, at det kunne fungere. Jeg husker også, at jeg specielt nød de store lokomotiver, som bar et stort 'S'. Jeg var stolt af, at min oldefar Søren Frich havde lavet disse på fabrikken ved Aarhus.

Jeg troede selvfølgelig, at 'S' stod for Søren.

Jeg har haft utrolig mange dejlige oplevelser i Humlehuset, (som det dog aldrig rigtig kom til at hedde.) Men en af de måske lidt mere dramatiske oplevelser var om morgenen den 9. april.

Jeg havde haft en vorte på den ene fod. Den sad lige ved skolinningen, så den havde generet mig meget. Derfor havde jeg fået den fjernet med elektriske gnister hos vores læge, Henriques, nogle dage før. Der var gået lidt betændelse i såret, så jeg skulle blive hjemme fra skolen.

Far var ved at gå ud af døren for at tage på arbejde i Kirkeministeriet, da vi hørte en mærkelig brummende lyd komme nærmere. Vi gik ud på verandaen og så en række flyvere komme lavt hen over området lige uden for vores hus. Lavere end vores flagstang. De har nok været over Sletten Havn. De havde det karakteristiske sort/hvide kors (ikke hagekorset) på vinger og sider. Vi var ikke klar over, at dette betød, at Danmark nu var besat, men vi formodede det.

Jeg var heldig, at jeg ikke skulle i skole den dag, for ellers var jeg kommet ind til Østerport Station netop på det tidspunkt, hvor nogle tyske soldater skød på pladsen udenfor stationsbygningen. Jeg tror ikke, der var nogen, der blev ramt, men det kunne jo være sket. Jeg gik på dette tidspunkt på Øster Søgade Gymnasium. Senere fik jeg at vide, at rektor Conrad Hansen havde kaldt alle eleverne sammen, fortalt dem, at landet var blevet besat, og at undervisningen derfor var blevet suspenderet.

En utrolig uansvarlig foranstaltning, for nu gik alle eleverne ud på gaderne, forældrene vidste ikke, at de ikke var på skolen, og eleverne skulle sikkert ud for at se, hvad der skete i byen, for der var jo ingen, der ventede dem hjemme før om eftermiddagen. Jeg ville måske have været på vej tilbage til Østerport Station, hvor skyderierne var.

Der var også andre spændende ting under krigen. Her tænker jeg på tiden omkring jødeforfølgelserne. Dr. Henriques, som jeg allerede har nævnt, var jøde, og hele hans familie var jøder, men de havde boet i flere slægtled i Danmark, så de var egentlig ikke bange for, at tyskerne ville genere netop dem. Men i oktoberdagene 1943 blev det for meget. En række jøder blev taget til fange og sendt til Tyskland, men den danske befolkning hjalp en masse med at gå under jorden og senere til Sverige.

Da jeg en dag kom hjem fra København med toget, standsede dr. Henriques mig og spurgte, om han og hans nærmeste måtte komme til os. Jeg svarede selvfølgelig ja, og senere på dagen var de samlet (jeg tror de var fire eller fem) hos os. De fik mit værelse, som lå i forlængelse af udhuset, til at være i.

Far kendte en fisker, som havde hjulpet mange frihedskæmpere og også nogle jøder over Sundet. Han kom op til os, og de aftalte tid, sted og hvad det skulle koste. Far sagde senere, at han aldrig havde set så mange penge på vores bord. (Jeg opholdt mig et andet sted, jo mindre man vidste, des mindre kunne man komme til at sladre om.) Et par nætter senere blev de så sejlet til Sverige. Det er fra visse sider blevet kritiseret meget, at fiskerne tog så utrolig mange penge for at sejle folk over, men de satte deres og deres familiers liv på spil, og mange af fiskerne tog ofte fattige med uden betaling.

Nede på havnene var der dansk politi på vagt, så man kunne ikke sejle ud fra havnen, men måtte tage flygtningene op fra strandene. Dette politi satte også deres liv på spil, fordi de underrettede politiet på de andre havne om, at Gestapo var på vej med razziaer.

I hver by langs kysten var der et netværk af unge – ofte børn – som, hvis der kom en melding at 'nu kommer de', utrolig hurtigt kunne advare hele byen. En af betjentene fra havnen opsøgte en kontaktmand oppe i selve byen. Han gav så beskeden videre til to andre, de underrettede hver to andre og så videre, så på næsten ingen tid vidste alle i byen, at 'nu kommer de'. Jeg husker, at når disse unge mennesker løb rundt i byen, så bankede de nogle hurtige bank på døren og løb videre til den næste, som de vidste, skulle have besked. Vi fik bankene på døren også selvom vi ingen flygtninge havde den aften.

En anden oplevelse, hvor politiet var indblandet, var, da Gestapo havde en fornemmelse af, at der var mange jøder, der gemte sig på det nu nedlagte teglværk på landsiden af jernbanen ved Humlebæk Station. Meldingen gik – som før omtalt – til alle i både Sletten og Humlebæk, også den øverste leder af politiet i Humlebæk. Han sendte folk ud til teglværket og fik alle jøderne ud fra teglværket og ud i plovfurerne på marken uden for teglværket. De fik besked på at blive liggende helt stille, så de ikke blev set. Lidt efter kom Gestapo til politimanden i hans bolig på Ny Strandvej. Han lod, som om han blev meget overrasket, og da tyskerne forlangte at komme ud til teglværket, gik han 'gladelig' med. Han viste tyskerne rundt på hele teglværket, ind i alle brændeovnene, hvor jøderne kort forinden havde gemt sig, men alt var roligt, og Gestapo fandt ingen jøder, så de tog tilbage til Helsingør med uforrettet sag, og alle åndede lettet op.

Politiet havde en stor villa på Strandvejen på hjørnet af Jernbane Allé. Den villa havde tidligere været ejet af den ene af hovedpersonerne i Fy og Bi. Jeg husker ikke hvad han hed, men han blev altid kaldt Bivognen. Han havde også boet i et mindre hus på Dagelykkevej, der hvor stien fra Stejlepladsen kommer ned. Jeg har ikke selv kendt ham, men nok set ham et par gange. Rygtet i Sletten sagde, at han var det mest sure og indadvendte menneske, man havde kendt.

Jeg gik ofte ned på havnen for at fiske. Jeg fangede godt nok ikke ret mange spiselige fisk, såsom makrel, men det hændte da af og til, at jeg kom hjem med noget, jeg/vi kunne spise. Det var ellers mest ulke, jeg fangede, og da piggene er giftige, skulle jeg passe på, at jeg ikke stak mig. Det var også på en sådan fisketur, jeg tjente mine allerførste penge.

Når jeg stod på molen, kunne jeg se op til huset, og når Mor ville have, at jeg skulle komme hjem, hængte hun et viskestykke op på verandaen. Da jeg efter en sådan påmindelse om, at jeg var ønsket hjemme, pakkede fiskegrejet sammen og gik ind ad molen, stod der en del fiskere og spillede kegler. Da jeg kom forbi, råbte de til mig, om jeg kunne hjælpe dem. De havde en dreng, som rejste deres kegler, men han skulle også hjem nu, så hvis jeg ville hjælpe dem en halv times tid, ville de være glade. Da den anden dreng kom tilbage, sagde jeg farvel og ville til at gå, men stop, jeg skulle lige have disse

her mønster. Jeg sagde pænt "nej tak," (jeg havde altid fået at vide, at man aldrig måtte tage imod penge fra fremmede!) Men jeg skulle have dem, det var som betaling for keglerejsningen. Det var nemlig sådan, at hver gang en fisker kastede en kugle, lagde han en 10-øre, som keglerejseren skulle have. Jeg tog modvilligt imod den lille håndfuld 10-ører og gik hjem. Da jeg kom hjem til Mor, viste jeg hende mønsterne, og hun sagde: "Det var da morsomt, at du fik de penge." Jeg var meget frustreret over dette. Jeg havde jo ikke rigtig fået at vide, hvorfor jeg ikke måtte få penge af fremmede.

Da vores hus ligger på en koteletgrund, har vi tre naboer. Dengang vi fik bygget huset, var der en ældre, sær dame i huset ned mod Jacobsmindevej. Hun var meget sur over, at vi byggede på grunden, så vi tog hendes havudsigt. Hun kunne jo have købt vores grund, før vi gjorde det, så kunne der ikke komme andre, der ville tage hendes udsigt. Jeg husker også, at hun klippede sin græsplæne med en saks. Hun må have haft god tid. Hun ville ikke have, at vi kikkede ind til hende, så hun satte et stort plankeværk op i skellet.

Foruden selve bjælkehuset havde vi et udhus. I den ende, der var nærmest huset, var der et wc med træk og slip. Der var ikke wc inde i huset. Det fik mine forældre først indrettet sammen med bad langt senere. De første år boede jeg i det lille værelse mellem stuen og soveværelset.

Et forår, hvor jeg havde fåresyge, var Amma på besøg, for at passe mig. Hun spurgte, om der var noget, hun kunne glæde mig med. Jeg svarede, at hun gerne måtte plukke en buket mælkebøtter, for de er så flotte.

På et senere tidspunkt, hvor vi ikke længere havde Karen boende, fik jeg 'pigeværelset'. For at kunne varme dette værelse op, havde mine forældre fået sat et kakkelovnsrør fra ovnen i stuen ind til pigeværelset, hvor det så gik op mod taget, før det blev ført ind i skorstenen.

På et senere tidspunkt fik vi lavet en tilbygning til udhuset, så jeg der kunne få et noget større soveværelse. Da det også skulle kunne bruges som gæsteværelse, blev det indrettet med to faste sengepladser. Det havde vi megen glæde af, når Erling, som ofte kom på besøg, skulle overnatte.

For at isolere huset, havde vi opsat en 'indervæg' af noget der lignede kraftigt pap. Et år var der en særlig stor og også ret giftig hvepseart, vespa krabo, der havde fundet vej udefra og ind til det hulrum, der var. De generede mig ikke, de havde jo deres egen ind-

Mogens og Finn i 1928 i haven ved Lavelille.

gang, men de støjede noget, husker jeg. Vi lod dem være, og da det blev efterår, var det slut med hvepsene. Vi åbnede indefra og så deres store hvepsebo, som vi så fjernede.

Jeg var jo tæt på naturen, og jeg havde ofte store edderkopper, som jeg fodrede med fluer eller lignende. Jeg kaldte den største af dem for Hannibal, selvom det egentlig var en hun. Det var også her jeg fik interessen for disse spindere, noget jeg fik brug for, da jeg gik på seminariet. (Se om det under afsnittet Jonstrup Seminarium).

Naturen er en fantastisk ting at studere. Vi har haft flere pindsvin, som vi kunne fodre med mælk (hvilket vi senere har hørt, ikke er så godt for disse søde dyr). Et år var der også en solsort, der efterlignede vores telefons ringetone. Om den sad og lo ad os, hver gang vi løb ind til telefonen, ved vi ikke, men ret irriterende var det i hvert fald.

Foruden den store græsplæne ud mod Øresund, var der en mindre græsplæne ved udhuset. Der var et dejligt skovfogedæbletræ. Der var også et par store graner. Æblerne smagte godt, men de skulle helst spises indenfor ret kort tid, inden de blev 'gamle'. Ved gavlen til mine forældres soveværelse stod der også et æbletræ. Det var et gråstenæble. Også et dejligt æble, som dog kunne holde sig meget længere end skovfogedæblerne. Længere ned langs hegnet ind til familien Friis, var der et meget flot, højt pæretræ med nogle pragtfulde store pærer, grev moltke, tror jeg de hed. Gråpæretræet, som stadig står der, var også et dejligt frugttræ.

En gang, vi var i Norge for at besøge Birgit og Charlie, tog min Mor 4 ganske små birketræer med til Humlebæk. Dem havde hun i en badehætte på vejen hjem, større var de ikke. Det har sikkert været i begyndelsen af 30'erne. Mor plantede dem langs hegnet ind til Holm Hansen mod nord. De tre af træerne står der stadig. Den nu store bøg, der også står ind mod Holm Hansen, fik vi på denne måde: Vi havde nogle gæster med en stor hund. Efter en tur i Lave Skov, gik hunden med en kæp i munden. Da vi kom til Humlehuset, så Mor, at der var rod på kæppen, og hun plantede den straks. Den slog rod og har nu vokset sig stor og kraftig.

Vi havde jo både hund og kat, og når mine forældre gik aftentur med Trolde, fulgte Niv med. Den løb mest inde i haverne langs Jacobsmindevej, men af og til stak den hovedet frem fra hækkene for at se, om vi stadig var der.

Da Inge og jeg havde overtaget huset efter mine forældre, fik vi lavet den dejlige tilbygning med to værelser og et fælles bad. (Udhuset måtte ofres for at give plads til udvidelsen). Og der, hvor den lille græsplæne var, fik vi en dejlig terrasse.

Grane

Den islandske hest

Da Ave døde i 1932, arvede mine forældre og jeg hans sidste islandske hest, Grane. Da Ave og Amma boede på Ryvangs Allé, havde de flere islandske heste, som stod på græs på markerne på den anden side af jernbanen. Dengang gik der ikke så mange tog, så man kunne sagtens gå over sporene til hestene. (Det er der, hvor Ryvangs kasernen nu har sportsanlæg og måske også en del af det, som nu er Minde-lunden for faldne frihedskæmpere). At vi/jeg fik hesten skyldes sikkert, at jeg har redet på Grane så længe jeg kan huske tilbage.

Før bruddet med Finn, har jeg redet på Grane mange gange i Klint. Hver gang jeg skulle ud at ride, stillede jeg mig foran Grane og mumlede et eller andet ind mod dens pande. Mor spurgte mig engang, hvad jeg dog sagde til ham. "Jeg siger bare, at nu må han huske, at man ikke gør nogen, der er mindre end en selv, noget ondt".

Jeg var for lille til selv at sætte mig op på Grane, så jeg fik altid hjælp. Ofte red jeg ud til Klintegården, som dengang var en FDF-lejr. Det var tit om aftenen før solnedgang, og drengene i lejren skulle lave bål. Jeg bad en af førerne om at blive løftet af hesten, som jeg bandt ved flagstangen. Når jeg så skulle hjem igen, blev jeg løftet op af en af førerne og turen gik atter hjem til Solsæter.

Solsæter har ikke noget med det norske: 'sæter' at gøre. Det betyder 'Solnedgang' (på engelsk: 'the sun sets'). Om navnet også har rødder tilbage til islandsk ved jeg ikke, men det er en mulighed. Da Benedicte og norske Finn mange år senere byggede deres hus på

Grane.

den bagerste del af den meget store grund, kaldte de huset: 'Solrenningen'. Det betyder Solopgang (jævnfør ordet fra en dansk sang: 'Nu rinder Solen op af Østerlide').

Da Ave døde, og Grane ikke kunne være på Solsæter længere, tror jeg Monda og Hemming på deres gård Tørvesletten ved Måløv fik Grane i deres stald. Men i de meget trange tider for landbruget i 30'erne, måtte de afhænde gården, og vi måtte finde en plads til Grane.

Men inden det skete, havde jeg en mærkelig og morsom oplevelse med Grane. Mine forældre og jeg var på besøg på Tørvesletten. Monda, Hemming og mine forældre gik en lang tur ud ad landevejen, mens jeg red på Grane. Vi kom ofte meget længere end de gående, så jeg vendte Grane og vi gik tilbage til de andre. Grane, der normalt var meget godmodig og tålmodig syntes sikkert at alle disse frem og tilbage ture var for meget, så han satte pludselig i trav – eller måske var det galop – hjem til gården. Min familie var meget nervøse for dette og skyndte sig hjem. De var mest bange for, at Grane ville fare ind i stalden med mig i sadlen, og så kunne jeg slå et ben eller måske mit hoved på stalddøren. Da de nåede hjem, stod Grane foran den åbne stalddør og ventede på at komme ind. Nogle vil sikkert overfortolke denne hændelse, men et faktum er det, at Grane, mod sædvane, ikke var gået ind i stalden, som han plejede. Jeg selv var hoppet ned og stod ved siden af Grane.

Da Monda og Hemming så måtte sælge gården, havde vi et problem, hvor skulle vi opstalde Grane om vinteren. Den første vinter fik vi ham opstaldet på Maltegårdens Rideskole. Maltegårdsvej var forlængelsen af L.E. Bruunsvej, når man passerede Bernstorfsvej ved Gentofte Rådhus. Det var en kostbar affære, så den fornøjelse havde vi kun en vinter.

Efter skoletid gik jeg ud på Rideskolen, fik Grane udleveret – ja, jeg skriver udleveret! Der var nemlig en række unge assistenter, som passede alle hestene, og de sadlede hestene op, og når de kom hjem, gav de hestene et bad. Der var et stort rum på størrelse med 1½ hesteboks. Der var fliser langs de tre vægge og cementgulv. Langs væggene var der også nogle rør med dysser, som sprøjtede vand ind mod hestenes ben. Sider og ryg klarede hjælperne med nogle børster på en lang stang, hvor igennem der kom vand. Jeg havde en fornemmelse af, at hestene rigtig nød denne behandling.

Når jeg så havde fået Grane udleveret, red jeg ud i Dyrehaven. Der var dejlige store græsområder, hvor Grane rigtig kunne strække ud. Vi tog tit ud til Eremitagen. Sikken en tid for en 9-10 års knægt! På et senere tidspunkt fik jeg oplyst, at jeg skulle have haft en særlig tilladelse til at ride i Dyrehaven, men det vidste jeg heldigvis intet om, og jeg blev aldrig stoppet.

Men som sagt var det en kostbar måde at have Grane på, så vi måtte finde en mere prisvenlig metode. Vi kom i kontakt med en skovfoged i Folehaven ved Hørsholm. Der havde han en anden hest. Om Grane ville mobbe den anden hest skal være usagt, men et faktum er, at når de to heste, der stod i hver sin bås lige ved siden af hinanden, skulle have deres aftenshavre, ventede Grane med at spise sin havre til den anden hest var færdig. Når så Grane begyndte at spise, blev den anden hest jaloux, stampede i gulvet og

vrinskede, for den ville også have havre. Dette lyder igen som en overfortolkning, men det skete faktisk hver aften, fortalte skovfogeden.

Venter på far

Men hele sommerhalvåret havde vi selv Grane bl.a. i Sletten. Ovre på den anden side af Jacobsmindevej boede familien Kraack. Manden var vognmand. Han havde selvfølgelig bil på dette tidspunkt, men han havde kørt med heste tidligere, og stalden havde han stadig. Far gik ofte over med Grane efter vi havde spist middag. Han skulle også have sin 'middagsmad'. Far havde ofte hjemmearbejde med fra Kirkeministeriet, som han sad og arbejdede med til han skulle i seng. Så gik Far over til Grane for at sige 'godnat'. Grane stod altid op, når han kom derover, så Far tænkte: "Mon den hest da aldrig lægger sig for at sove?"

En aften ville han undersøge, om det var tilfældet. Han gik som sædvanligt ud fra stalden, lukkede stalddøren med sædvanlig larm, men lukkede ikke helt døren. Han gik med støjende skridt væk, men listede stille tilbage, åbnede døren lydløst, og hvad så han? Grane havde lagt sig. Hesten blev altså altid stående til Far kom med godnat-biden og sagde godnat til ham.

Da vi den første sommer skulle have Grane, ville min Mor ikke så gerne have hestepærer på græsplænen. Hun ville lære Grane at skulle den 'besørge', skulle han gå ud til hækken ind til naboen. Hun greb en skovl, straks Grane havde lagt de første hestepærer, skovlede dem op og lod Grane snuse til dem, og så trak hun ham hen til hækken, hvor hun lagde hestepærerne. Jeg husker ikke, hvor mange gange hun måtte gentage dette, men Grane lærte virkelig at gå hen til hækken. Utroligt!

Langs husets ydervæg mod Øresund havde vi nogle dejlige lilla strandasters. Dem kunne Grane også godt lide, men det var for at spise dem, og det var vi ikke så glade for, så hver gang han var ved at nappe nogle stængler, bankede vi på ruden. Grane forstod, at han ikke måtte spise dem, så han løb ned i den anden ende af haven.

Når heste spiser græs, gør de det ved at nippe græsset i små kvartcirkler og gå langsomt fremad. Sådan gjorde Grane normalt også, men når han ville have sig nogle strandasters, gik han to-tre skridt op mod huset, tog en enkelt bid græs, gik igen et par skridt og så fremdeles, indtil han var helt oppe ved huset. Så tog han et kraftigt bid i blomsterne, og galoperede ned til hækken ud mod vandet med astersgrene viftende ud til højre

Mogens og Erling udenfor wc-døren.

og venstre. Vi kunne ikke lade være med at more os over denne adfærd, og vi nåede aldrig at banke på ruden, for han var allerede næsten nede ved hækken.

Grane havde også andre sjove traditioner. Når Mor stod i køkkenet og lavede mad, kom Grane og stillede forbenene op på øverste trin af den kraftige cementtrappe og stak hovedet ind gennem halvdøren. Mor skulle altid passe på, at der ikke stod noget, Grane kunne lide at spise på den yderste del af køkkenbordet. Var der et æble, tog han det straks og gnaskede det frydefuldt i sig. Engang havde Mor lavet pandekagedej, og det stod desværre lidt for tæt ved halvdøren. Grane stak sin mule ned i skålen, han syntes vist det var noget underligt noget, så han løftede hovedet med et ryk så skålen fulgte med og endte på gulvet med et brag, og så tog Grane den helt store galoptur ned gennem haven med resterne af dejen viftende om mulen.

Venter på Mogens

Jeg gik, som nævnt, i skole i København, så jeg tog toget hver dag. Jeg kom altid tilbage på samme tid og cyklede fra stationen til Jacobsmindevej. Grane gik på græs i haven, og for at han ikke skulle gå væk, havde vi sat en stor træbænk for nedgangen. Men hver eneste dag stod Grane ved bænken og ventede på mig.

Mor sagde til sig selv: "Nu kommer Mogens snart, for Grane venter på ham." Når jeg var kommet ind i haven, satte jeg mig altid op på Grane uden sadel og lagde mig ned på ryggen mens Grane gik en runde i haven for at græsse. Sådan hyggede vi os en tid. Så lagde jeg sadel på og gav ham bidslet på. Sadlen var hængt op på den kæp, som stadig sidder i hjørnet på verandaen. Sadlen er nu gået alt kødets gang, men bidslet og stigbøjlerne hænger der stadig.

Vi skulle en tur i skoven. Af og til var det Lave Skov og af og til var det Krogerup Skov vi skulle til. I Krogerup Skov løb Humlebækken, og for at komme over, måtte man passere en træbro. Det var ikke altid, at Grane ville gå over, og jeg lod altid Grane bestemme. Hvis han vurderede, at broen ikke kunne bære, gik han uden videre ned ad skrænten ved siden af broen, over det lille vandløb og op på den anden side. Der er ingen tvivl om, at islandske heste har fornemmelse for, hvad der er farligt. I Island, hvor der er mange huller og revner i lavaen, lader islændingene altid hestene bestemme, hvor de vil gå. På samme måde får hestene også det afgørende ord, når et vandløb skal passeres. Hvis elven på et sted – for hesten – virker for farlig, finder den et andet sted at gå over. Det er igennem mange århundreder et nedarvet instinkt, som man bør acceptere og respektere. Nogle mennesker vil kalde det stædighed, men så kender de ikke de faktiske forhold omkring de islandske heste.

Men Grane havde også visse 'traditioner'. Når jeg f.eks. kom ridende ad Den Gamle Strandvej på vej mod det sted, hvor nu Louisiana er, slår vejen et kraftigt sving. Ud for svinget er der en dejlig åben plads med en bænk, græs og udsigt mod Sverige. Når vi kom dertil ville Grane ikke længere, men gik ind på græsset og tog nogle dejlige bidder af det. Da jeg fortalte det til Far, svarede han: "Det er da klart, når jeg rider på ham,

standser vi altid op netop der, så han kan få sig en tiltrængt bid græs." Den tradition fulgte jeg op på, så var vi alle glade.

Når jeg red på en af de veje, der gik vinkelret på den nye strandvej, så skulle jeg altid passe på trafikken. Det sagde min far engang til mig: "Nu lader du vel altid Grane gå i skridt over Strandvejen!" "Det behøver du ikke være bange for, for det klarer Grane altid selv!". Det troede Far ikke rigtig på, så næste gang han red en tur, satte han Grane i kort galop for at passere Strandvejen. Men selvom far prøvede at holde Grane i fart, gik han ned i skridt, men på den anden side gik Grane atter op i galop. Så Far måtte erkende, at jeg havde haft ret.

I 1940 måtte vi ikke tage udenfor Sjælland. Far var ansat i Kirkeministeriet, og alle ansatte i den statslige administration skulle kunne tilkaldes hurtigt. Tiden med den tyske besættelse havde gjort, at indtil man vidste bedre om forholdene, måtte de ikke forlade Sjælland. De skulle hurtigt kunne komme tilbage til deres 'pladser'.

Vi havde ellers i flere år været på Samsø, men der måtte Far altså ikke tage over det år. Derfor lejede vi et sommerhus ved Rørvig. Vi skulle selvfølgelig have Grane med, men hvordan? Der var for langt at ride ham nedenunder Roskilde Fjord, så Mor tog sin cykel og Grane i tøjlen, så drog de ad Hundested til. Det gik fint hele vejen, Grane travede villigt ved siden af Mor. Men de skulle jo over med færgen mellem Hundested og Rørvig. Nogle søfolk sagde, at de ofte havde heste med, så det skulle nok gå. De gav Grane en sort hætte over hovedet, så han ikke kunne se, men det var ikke noget for Grane, han strittede så meget imod, at mændene opgav og sagde: "Ham kan vi ikke have med." "Jo, det kan jeg da godt sørge for," sagde Mor. Hun tog den sorte hætte af Grane, klappede ham lidt på halsen, sagde nogle beroligende ord og så gik de begge ombord i færgen. Sådan gør man, når det er en islandsk hest! Matroserne så måbende til.

Til Samsø med cykel, hest og damper

Som nævnt, så var vi tit på sommerferie på Samsø. Mine forældre lejede vores hus ud i 4 til 6 uger og vi indlogerede os på en gård. Men for at komme dertil med hest, kunne vi ikke tage toget, nej vi måtte sejle med DFDS's dampfærge fra Kvæsthusbroen i København til Ballen Havn på Samsø. Vi sendte et par kufferter med fragt til Samsø, så Mor og jeg kun havde 'os selv og vore dyr' at tage vare på. Mor cyklede og jeg red. Vi havde både katten Niv og pudlen Troid med – og så selvfølgelig Grane. Mor havde Niv i cykelkurven foran og Troid i snor løbende ved siden af. På bagagebæreren havde Mor bundet en stor badekåbe. Når vi var kommet ca. halvvejen til København var Troid træt af at løbe, så Mor satte ham op på bagagebæreren, så han sad med siden til hende. Mens hun kørte, lænede han sig ind til hendes ryg for at holde balancen. Jeg red på Grane, og det gik fint hele vejen.

Ved kajen lå damperen 'S/S Odense'. Der var en landgangsbro ned til færgens lastrum, den gik vi ned ad med hele flokken. Grane blev bundet til en ring i skottet, mens vi, min Mor, hunden, katten og jeg, placerede os på et eller andet, måske nogle

flugtstole, vi hentede nede i lastrummet. Der overnattede vi så. Mor havde sikkert en madpakke eller to med til os. En af gangene, hvor vi sejlede til Samsø på denne måde, kom der et par passagerer forbi os. De spurgte, om vi var et rejsende cirkus. Min Mor svarede straks: "Ja, det er vi, og det er vores kat Niv, det er vores hund Trold, det er vores hest Grane ..." og så pegede hun på mig, "... det er så vores gris!" Sådan var Mor, hurtige og sjove bemærkninger. Og alle morede sig over det.

'S/S Odense' sejlede tre gange om ugen mellem København og Odense. Fra København ved 18-tiden (tror jeg det var) og næste morgen anløb vi Ballen Havn på Samsø sydøstside allerede kl. 4. Vi gik i land inden den sejlede videre til Odense. Og så gentog det sjove optog sig, Mor med kat og hund og jeg med hest. Vi havde nu ca. 30 km op gennem Samsø til Nordby og ud til gården Sølyst, der lå helt ud mod vandet øst for Nordby. Gårdmand Hans Madsen, hans kone og deres fem børn tog imod os, og vi blev installeret i stuehuset – og Grane i stalden ved siden af de to store heste.

Når ferien var slut, gentog seancen med rytter og cyklist sig ned gennem Samsø og med 'S/S Odense' tilbage til Humlebæk.

Vi havde et problem under krigen. På grund af mangel på mad, måtte man ikke fodre heste, som ikke var arbejdsheste. Skovfogeden i Folehaven fik en god idé. Han aftalte med gartneren, der passede parken rundt om Hørsholm Kirke, at han kunne låne Grane til at trække en lille vogn, når der var diverse affald, der skulle køres bort. Grane var nu en 'arbejdshest' og kunne få sin ration af havre. Grane nød dette arbejde. Han gik roligt rundt med vognen efter sig og spiste græs. Når klokken var 16, spændte gartneren Grane fra vognen og lod ham selv gå tilbage til sin stald. Alle kendte Grane og nød, når han gik forbi. Et sted var der en familie, der gav ham et stykke brød eller en kiks eller noget andet, han kunne lide. Det blev nu en vane, som Grane nok skulle holde i hævd. Når han kom til huset, gned han mulen op ad vinduet, til de glade givere kom med godbiden.

En dag var gartneren ikke helt obs på, at klokken var 16. Kirkeuret slog fire slag, og arbejdsdagen var slut. Så da Grane ikke var spændt fra, ja, hvad gør man så, man tager vognen med, så Grane gik med vognen hjem.

Vi måtte dog godt 'låne' Grane i nogle perioder, når vi var i Humlebæk.

I 1944 var det slut. Grane døde om vinteren i stalden hos skovfogeden. Da var han også blevet en ret gammel hest. Jeg tror han var nær de 40 år. Det er ikke usædvanligt, at islandske heste kan blive så gamle. Jeg har hørt om en, der blev over 50 år, men så var den også gammel og var gået på pension.

Det var i øvrigt også i 1944 at Island rev sig ud af unionen med Danmark. 50 år tidligere havde landene lavet en plan, som gik ud på, at efter 50 år, skulle samhørigheden tages op til ny forhandling, og nu var disse år gået. Jeg synes, det var helt i orden, at Island gerne ville være sig selv, men på grund af krigen, kunne der ikke foranstalles egentlige forhandlinger, så Island valgte at føre løsrivelsen ud i livet uden forhandlinger.

Har dette været Granes mening, at nu var samarbejdet med os også slut – eller hvad?

Samsø

Ferie med hest, hund, kat og damper

Som nævnt andet sted, så tilbragte vi mange sommerferier på Samsø. Det første år var 1935. Gården, vi lejede os ind på, hed Sølyst. Gårdmanden hed Hans Madsen, hvad hans kone hed, husker jeg ikke. Fru Madsens mor boede også på gården. Der er på Samsø en mærkelig tradition med, at gårdene går i arv fra mor til datter.

Gården var lidt større end et husmandssted, men stor var den ikke, 15-20 tønder land vil jeg tro. Den havde en stald med to store heste og 8-10 malkekøer af den røde race. Og i svinestien var der plads til 6-8 svin, af og til med smågrise. Og så var der en masse høns, der gik i en indhegning med et stort morbærtræ i midten. (Dette træ gik desværre ud under de meget kolde frostdage under krigen). Morbærfrugterne, der godt kunne ligne hindbær, smagte pragtfuldt.

For at vores kat, Niv, kunne komme ud og ind, fik vi sat et bræt op til et af vore vinduer. Hun benyttede flittigt denne mulighed til at løbe frit. En gang kom hun med en død mus i munden, lagde den på gulvet for at vi skulle se den. Vi reagerede vist ikke helt, som hun havde forventet. Mor råbte op, så Niv tog sin mus og løb ned ad brættet igen.

Vi havde aldrig problemer med gårdens egne katte, de accepterede åbenbart hinanden: Niv i haven og de andre på gårdspladsen på den anden side af huset. Vores dejlige puddel havde vi heller ikke problemer med.

Hans Madsen dyrkede en del asparges, men da man normalt slutter høsten til skt. hans, lod han altid én række stå, så sommergæsterne frit kunne gå ud og stikke asparges, som det hedder. Vi måtte stikke ligeså mange vi ville, det hørte lige som med i lejemålet. Også de dejlige samsøkartofler kunne vi grave op og spise så mange af vi ville. Det var sjovt, når man kom hjem med f.eks. en kvart spand helt frisk opgravede kartofler, hældte spanden halvt fuld med vand og med en kraftig stolpe stødte ned i kartoflerne. I løbet af ingen tid var de alle helt rene for skaller, og ingen af dem var slået i stykker. Det var nemt – og de smagte vidunderligt, når de blev kogt.

Jeg red hver dag på Grane, ofte langs vandet ude på stranden. Men jeg var også tit i Nordby eller nordpå til Issehoved, som nordspidsen af Samsø hedder. Af og til var jeg også ude ved Ballebjerg. Der var høje klinter og et fyrtårn. Herfra kunne man se øen Tunø og østkysten af Jylland syd for Århus. Hvis jeg red fra Ballebjerg mod nord, kom jeg igennem Langdalen, en meget smuk dal mellem høje klinter, for til sidst at ende på Issehoved.

Min fars fætter, Erik Petri, gift med Elly (Rolf Larsen) havde købt hele nordspidsen Issehoved og bygget et dejligt træhus der. Deres datter, Hanne, var et par år yngre end

jeg. (Hanne, der senere blev mor til Michala Petri). Jeg red ofte derop for at lege med Hanne og nogle andre børn, som de tit havde på besøg. Vi lavede drager, som det var ideelt at flyve med på klinterne ud mod vandet, der gik fine opvinde som bar vore drager så fint. Vi badede selvfølgelig også meget. På østkysten var der fin sandbund helt ind til kysten, men på nordvestsiden var der mange sten, så der var det ikke altid så godt at bade. Grane kunne gå frit i dette område. Der var en låge, hvor vejen kom ind, og der var hegn om hele grunden, men han gik aldrig nogen steder, han nød det tørre, stive græs. Islandske heste kan bedst lide stift og tørt græs, fremfor det saftige grønne græs, som andre heste normalt bedst kan lide.

Grane nød også at få et bad i Kattegat. Det var nu mest nede ved gården, at jeg red ud med ham i vandet. Han kom helt ud, hvor han ikke kunne bunde, så han måtte padle sig frem på samme måde som hunde gør. Jeg havde fået at vide, at når jeg kom så langt ud, måtte jeg ikke stramme tøjlerne, for så trak jeg mulen ned i vandet, så han ikke kunne trække vejret. Når jeg var ude på den måde, var det kun hans hoved, der var over vandoverfladen, så jeg sad på den våde ryg. Når vi så kom op igen, skulle jeg være forsigtig, det gjaldt om at springe af ham så hurtigt som muligt, for han skulle have lov til at rulle sig i sandet. Jeg tror virkelig, Grane nød disse badeture.

Familien Madsen havde 5 børn. Den ældste hed Karl. Han var to dage ældre end mig. Den næste hed Robert og så kom Merdin og Kamma. Den yngste hed Benjamin. Han var altid meget svær at forstå, for han talte 'samsk', en dialekt, som kan være vanskelig at fatte for os andre. Men han kunne snakke som et tærskværk.

Merdin døde ved en tragisk ulykke. Han og nogle kammerater havde lavet en hule ind i en af skrænterne ud mod stranden, og en dag styrtede den sammen og Merdin blev begravet i sandmasserne. (Vi boede heldigvis ikke på gården, da det skete).

Familien Madsen havde tidligere boet en del år i USA, men var kommet hjem for at overtage gården. Efter krigen, da Karl var gammel nok til at springe soldat, rejste han tilbage til USA for at undgå at blive soldat. Men det skulle han ikke have gjort, for derovre blev han indkaldt til soldat, og soldatertjeneste der varer flere år.

Samsø er en lille ø, men der er stor forskel på dem fra nord- og dem fra sydøen. Og man accepterede ikke sådan uden videre hinanden, og det fik Hans Madsen at føle. Han var fra sydøen, men boede nu på nordøen. Han sang meget med i kirkekolet i Nordby, og han var godt nok god til at synge, men han var jo ikke en af deres egne, så han blev, om end ikke mobbet, så dog holdt lidt udenfor af de andre.

Når Far havde sommerferie, kom han over til os. Ferien var dengang kun på 2 uger. Han tog toget til Kalundborg, hvorfra der gik en færge til Århus med mellemlanding i Kolby Kaas, en lille havneby på sydøen, men på vestkysten (modsat Ballen Hhavn). Far nød disse ferier, selvom de var korte. Han red meget på Grane. Og vi besøgte selvfølgelig familien på Issehoved.

Jeg hjalp ofte til på gården. Trak køerne ind fra marken, hentede kartofler til både familien Madsen og de forskellige sommergæster. Jeg kørte også med ud på marken, hvis der skulle hentes hø. Sidst på sommeren, inden vi rejste hjem, kunne jeg være med i

starten af høsten. Selvbinderen havde lagt kornnegene på marken, og så samlede vi dem sammen og stillede dem i hæs, så de kunne tørre igennem. Senere var jeg måske også med til at køre negene ind til gården, og stikke dem op på kornloftet.

Mejeri, mølle, smedje og bier

Der var 6 gårde på vejen ud til Sølyst. De gik sammen om mange opgaver. De havde f.eks. et fælles tærskværk, så når der skulle tærskes korn, stillede alle op og hjalp hinanden med at få tærsket kornet. De havde også en fælles mælkevogn. Når det var Hans Madsens tur til at hente mælkejungerne, stod vognen ude på gårdspladsen. Efter morgenmalkningen spændte vi de to heste for vognen og kørte forbi de andre gårde og tog deres junger med til mejeriet, som lå i den sydlige del af Nordby. Jeg kørte ofte med, og jeg fik også lov til at holde tømmerne. På mejeriet afleverede vi alle jungerne ved indleveringen. Hver unge havde et mærke, som fortalte, hvor mælken kom fra. Det registrerede mejerifunktionærerne. Så kørte vi over til udleveringen, hvor jungerne var blevet fyldt med valle eller lignende, som skulle bruges på gårdene til grisene.

Jeg havde mulighed for at komme ind på mejeriet og se, hvordan de behandlede mælken i f.eks. centrifugen hvor mælken og fløden blev adskilt, og den store kærne, som lavede fløden om til smør. Inde i et adskilt rum var der en dampmaskine, som trak alle de forskellige roterende ting. De blev trukket med remtræk. Hvad havde fødevareinspektariatet i 2006 sagt til den slags?

Vi kørte også af og til ud til møllen. Den var halvvejs mellem Nordby og Mårup. Det var også ture jeg nød at være med på. Dels måtte jeg gerne gå op i selve møllen, bare jeg passede på fingrene! Jeg så de store møllesten rotere, det store trækthjul, som blev trukket af møllevingerne. Hvordan man kunne hejse kornsækkene op på de højere etager og så videre. Dels var det hyggeligt at komme ind til mølleren og hans kone i køkkenet. Der vankede ofte en kop kaffe. Mølleren drak altid sin kaffe af underkoppen. Jeg var meget imponeret af, hvordan han med én hånd og ved brug af kun tre finger, kunne styre underkoppen uden at spilde.

Mellem Nordby og Mårup, ikke langt fra møllen, lå Nordby Kirke. Den var sognekirke for både Nordby og Mårup. Når der blev ringet på klokkerne i kirkens tårn, var det umuligt at høre klokkerne i Nordby, derfor havde man i selve Nordby lige ved gadekæret bygget et klokketårn, og hver gang der var gudstjenester, eller andre kirkelige handlinger, var der en klokke, som sørgede for at indbyggerne i Nordby kunne høre, at nu var der en kirkelig handling på vej. Tårnet er meget smukt.

Lige ved gadekæret lå også den stedlige smedje. Jeg kom der af og til, for jeg syntes det var morsomt at se smeden lave hestesko, og se, når han skulle sko en hest. På den anden side af gadekæret var præstegården. Jeg har ikke selv været der, men Far kendte præsten, og det var gennem deres berøringsflader, at jeg under krigen sendte en stak undergrundsblade til ham.

Jeg husker ikke, hvordan jeg kom i kontakt med en biavler ved Mårup. Men det var

spændende at se, hvordan man behandlede honningbierne, deres vokstavler og selve honningen. Biavleren var klar over, at hans bier fløj langt, for at finde den nektar, de var på jagt efter. Derfor satte han ganske små hvide prikker på biernes bagkroppe, når de kom ud af bikuben. En anden mand gik ude i den nærliggende plantage, hvor der var et væld af gederams. Så han en bi, med hvid prik, satte han en rød prik på biens bagkrop. Det viste sig, at bierne fløj adskillige kilometer for at finde honningen. Det skal lige siges, at biavleren fortalte, at malingen var vandfarve og ganske ufarlig, næste dag var farven faldet af.

Kommandantens blinde øje

Krigen 1940-45 satte selvfølgelig også sine spor på Samsø. På øens højeste punkt, Dyret, der er mellem Onsbjerg og Tranebjerg, havde tyskerne en antiluftskytbase. Der var et mandskab på 8 værnepligtige og en leder. Disse 9 mand var alle ældre, og det var vigtigt for dem, at man klarede sig godt, for ellers blev man sendt til fronten. Kun én af mændene faldt igennem. Han havde – vist nok i fuldskab – lavet ballade på en kro i nærheden. Han blev straks udskiftet med en anden mand. Ellers var det de samme mænd under hele krigen. De opførte sig pænt, og var rimelig vellidt af samsingerne. De var alle landmænd fra Sydtykland, og da krigen var slut, blev de tilbudt at få et par gårde og få deres familiemedlemmer op til Samsø, men de takkede pænt nej, de ville hellere ned og hjælpe med at genopbygge deres sønderskudte land.

Hvad nok de færreste ved, så var Samsø et af de steder, hvor der blev smidt flest våben ned til modstandsbevægelsen på en ret stor åben græsmark i den sydøstlige del af plantagen, men godt gemt for vejfarende på vejen op gennem den smalleste del af Samsø. I de sidste år under krigen kom der næsten hver nat fly, som kastede containere med våben og ammunition ned. Modstandsfolkene samlede indholdet op på hestevogne og kørte det ned til Kolby Kaas Havn. Problemet var dog, at for at komme der ned, måtte de køre lige forbi Dyret, hvor tyskerne havde deres base.

En dag ringede telefonen hos fyrmesteren på Brattingsborg Fyr på sydkanten af Samsø. Det var den tyske leder, der var i telefonen. Han spurgte på gebrokket dansk, om det var muligt at 'dette mærkelige, de kørte med om natten' kunne komme lidt tidligere, så det ikke var lyst, når de kørte forbi Dyret. Fyrmesteren har nok i første øjeblik været noget forundret over, at tyskeren ringede direkte til ham, hvorfra vidste han, at fyrmesteren var den øverste i undergrundsbevægelsen på øen. Hvad han har svaret, må stå hen i det uvisse, men et faktum var, at flyverne næste gang kom en hel time tidligere med deres last, så nogen forbindelse til England, har han da haft.

En anden gang, hvor chefen på Dyret kom frihedskæmperne til hjælp var, da der en dag kom en tysk kutter ind i Kolby Kaas Havn. Den lagde til lige ved en fiskerkutter, hvor man var ved at bære en række kartoffelkasser om bord på kutteren. Danskerne så forskrækket på hinanden, men fortsatte arbejdet. Kasserne var ret tunge, for de indeholdt nemlig ikke kartofler men våben og ammunition. Nu har tyskerne altid haft nogle

firkantede regler, og de tyskere, der nu var landet måtte ikke uden den lokale øverstbefalendes tilladelse foretage en razzia. De måtte derfor have fat i en taxa (sikkert med gas-generator), så de kunne køre op til Dyret. Her skal chefen være blevet meget vred, for hvis han kendte til noget ulovligt, så var det ham, der skulle slå alarm! Sådan var det bare, og tyskerne måtte køre tilbage med uforrettet sag. Da de kom tilbage til Kolby Kaas Havn var fiskerbåden med 'kartoffelkasserne' sejlet. Det havde været en meget alvorlig sag for chefen på Dyret, hvis det var blevet opdaget, at han holdt hånden over frihedskæmperne.

Til en mindre dramatisk oplevelse, så husker jeg en skyfri nat uden ret meget månelys. Jeg kunne høre, at der var en masse flyvere i luften, så jeg gik ud på græsmarken og lagde mig ned for at se de mange flyvere, for der må have været rigtig mange, og det blev ved med at summe, men trods mængden af flyvere, kunne jeg ikke få så meget som én enkelt flyver at se. Der lød nogle kraftige skud fra Dyret, men jeg tror ikke, der var nogle fly, der blev ramt ved den lejlighed.

Kendte kunstnere på Sølyst

Og så til noget helt andet. En sommer var der flere danske kunstnere, der var indkvarteret på Sølyst samtidig med os. Jeg husker et par navne. Richard Mortensen og Robert Jacobsen, men jeg tror der var 4 eller 5 styk.

En dag kom Robert Jacobsen hen til Hans Madsen og spurgte, om han måtte låne de to heste og noget kraftigt reb. Det måtte han selvfølgelig, og så gik Robert med hestene ned på stranden og til højre mod syd. Ret langt nede havde han fundet en kæmpe stor sten, som han havde forelsket sig i. Han bandt rebet rundt om stenen og hestene trak den hjem på gårdspladsen. Der begyndte Robert så at bearbejde stenen med mejsel og mukkert. Det var en farlig larm resten af sommeren, men det var ganske sjovt at se ham arbejde med stenen. Hvad resultatet skulle være, ved jeg ikke, jeg syntes bare den fik et andet udseende.

En af malerne tog hver dag ud til Ballebjerg med den flotte udsigt mod Jylland. Når han kom hjem, viste han gladelig sit værk frem, det bestod af en masse streger, firkanter og cirkler med et hav af farver på. At det var, hvad han havde set, undrede mig, men han har sikkert alligevel fået visse inspirationer.

Jeg er ked af, at jeg ikke kan huske, hvad de andre kunstnere hed. Måske har Carl Henning Pedersen været med. Jeg tror han var med i denne kunstnersammenslutning.

Og Danmark atter frit!

Hverdag igen

Krigen var slut, og den danske hverdag begyndte så småt at komme tilbage. Der var stadig mange ting, vi ikke kunne få, og rationeringsmærkerne var en nødvendighed i nogle år.

En aften ret tidligt efter befrielsen ringede nogle af vore gode venner og spurgte, om de måtte komme over til os. De sagde ikke, hvad deres ærinde var. Det viste sig, at de fra nogle venner i USA havde fået 'RIGTIG' kaffe, så de lavede aftenkaffe til os. Duften var helt formidabel, men jeg tror nu nok, at jeg syntes den virkede for stærk. Men en oplevelse var det. Her var den ægte duft, ikke som den jeg havde været med til at lave i laboratoriet, hvor rummet pludselig duftede af bananer. Og bananerne måtte vi vente længe på.

Efter mit job i Korps Å. og tiden i luftværnet, kunne jeg pludselig tage studiet på Læreanstalten mere seriøst, og i foråret 1946 (eller måske var det først i 1947) bestod jeg eksamenen. Så kunne jeg jo begynde mit farmaceutstudium.

Mogens på Kongens Nytorv med sin "studenterhue" Når det står i anførselstegn skyldes det, at han ikke var 'rigtig' student. Der var en stjerne i stedet for et kors i det røde bånd.

Rationeringsmærker.

I Den kgl. Danske Marine

Fornuftigt med lange ærmer i varmen

Men endnu en forhindring opstod, da jeg i 1947 blev indkaldt til flåden. I juli og august var jeg på eksercerskole i Asserbo. Det var en tidligere tysk kaserne, der bestod af en række lange røde træbygninger.

Vi boede et helt kompagni i hver blok, vel omkring 120 mand. Vi sov i én stor sovesal i midten af bygningen i treetagers trækøjesenge. De knirkede frygteligt, når vi vendte os i sengene. Ved fodenden af hver sengeenhed stod der tre kas-

ser, hvor vi havde vores private ting, f.eks. tandbørste og sæbe. Privat tøj havde vi ikke, vi måtte kun gå i vores uniformer. Til hverdag vort kedeldragtliggende blå tøj og vores udgangsuniform med krave med de tre hvide striber. Jeg husker, at udgangsuniformen, der havde meget uld i vævningen, kradsede frygteligt. Faster Elisabeth foreslog, at jeg fik et par natbukser hæftet indvendigt i benklæderne, og det hjalp. Når jeg skulle have denne uniform på, stod jeg op på trækassen, så benklæderne ikke blev snavsede på det grumsede gulv.

I den ene ende af barakken var der en kort gang mellem to værelser, her boede et par befalingsmænd. I den anden ende var vores bade faciliteter med et par lange vaske med vandhaner, og i den ene ende af dette rum var der nogle brusere. Nu var det sommer, så vi savnede ikke varmt vand, men hvad de soldater, der var indkaldt om vinteren gjorde, ved jeg ikke, for jeg tror ikke, der var haner med varmt vand.

Der var ikke toiletter i barakken, men et lille stykke derfra var der en lang bygning med wc-spande (ikke træk og slip). Der var godt nok en lille væg imellem de enkelte pladser, men der var ingen dør, så vi sad til åben beskuelse fra alle, der gik forbi. Det var ret primitive forhold, syntes jeg nok.

Morgenmaden skulle vi indtage i et ganske hyggeligt hus, det eneste, der ikke var af træ. Men vi skulle være færdige, inden morgen-parade kl. 8.00. Her stillede alle mand op, og vores chef, en løjtnant af 1. grad, inspicerede os, og vi fik en kort meddelelse om, hvad vi skulle foretage os den pågældende dag, f.eks. roning på Arresøen, skydeøvelser på Melby overdrev, eller marchøvelser på landevejen.

Landslovskort.

Vi havde en sjov oplevelse på en af disse marchøvelser. Det var meget varmt den dag, og vi svedte meget. Det var vores gruppefører, der havde kommandoen over min gruppe. Vi bad om vi ikke nok måtte rulle vores ærmer op, men fik flere gange et klart NEJ. Vores gruppefører må have forbarmet sig over os, for på et tidspunkt standsede han os og kommanderede: "Smøg ærmerne op!". Vi marcherede lidt videre, og pludselig kommanderede han: "Flyverskjul til højre og venstreløb". Vi parerede selvfølgelig ordre og smed os ned i grøfterne. Men hvad vi ikke i farten havde set, var, at grøfterne var fulde af brændenælder. Vores gruppefører smilede, da han sagde: "Hvorfor tror I, det er bedst at have ærmerne smøget ned?" Vi kunne se logikken og rullede vore ærmer ned over de mange brandvabler.

Af og til var vi på 'feltbanen'. Man sagde, at det var den vanskeligste af alle feltbaner i Danmark. En af øvelserne gik ud på, at vi med fuld udrustning skulle passere den å, der løb fra Arresø og ud til Roskilde Fjord. Vi havde et tov til at gå på og et tov højere oppe til at holde os fat i. Begge dele svingede voldsomt ud til siderne, så det gjaldt om at holde godt fat.

Vi var ofte ude at ro på Arresø. Det var nogle meget store såkaldte barkasser, jeg tror der var seks årer på hver side. Vi lærte at holde årene lodret, indtil vi fik besked på at ro. Det var tunge årer, så der skulle kræfter til at styre dem. Når vi havde roet ca. en time på søen var armene og hænderne meget ømme.

A propos ømhed, så havde jeg fået det råd, at jeg skulle vælge et par støvler et nummer for store, så jeg kunne have to kraftige sokker på fødderne. Det virkede fint. Jeg havde aldrig vabler på fødderne som mange af mine kammerater.

Vi var også på skydebanen nogle gange. Nu havde jeg skudt mange gange i Korps Ågesen, så jeg vidste, at jeg var ret god til at ramme plet. Det gevær jeg havde fået var helt umuligt at skyde med, så jeg klagede min nød til skydeinstruktøren. Først slog han det hen som vås, men jeg fik da til sidst lov til at kontakte værkstedet, hvor geværerne blev set efter og eventuelt repareret. Jeg fortalte den flinke mand på stedet, at jeg havde skudt meget med gevær, så jeg vidste godt, hvordan man skulle behandle sådanne skydere. Han undersøgte mit gevær og sagde, at han godt kunne forstå, at jeg ikke kunne ramme. Hele den yderste del af løbet var simpelthen rustet væk, sikkert fordi nogle værnepligtige, som ikke gad pudse deres geværer ordentlig, havde sat tvist eller lignende i geværløbet, så der ikke kom regnvand i piben. Jeg fik nu et andet gevær, og det kunne ramme næsten plet hver gang. I mit kompagni var jeg den bedste skytte, og jeg vandt et flot sølvkrus med inskription.

En af mine soldaterkammerater hed Preben Dircking Holmfeldt. Han boede privat på en sidevej lige bag ved L.E. Bruunsvej, hvor mine forældre boede. Han var i familie med min gamle klassekammerat fra Finn's skole. Vi to fik det dejligt sammen både i Arresødallejren og senere, da vi begge sejlede med Holger Danske.

Vi havde også teoretiske timer, hvor vi skulle lære en række maritime udtryk. Som f.eks hvad er et 'fald', 'en kætting' og lignende. Jeg husker, at en af mine kammerater blev spurgt, hvad et 'klyds' var. Vi havde haft ordet før, men han kunne ikke svare. Så

fik han besked om at gå hen til en af de andre grupper, der også havde teori. Han skulle bede om at få et forsølv klyds med tilbage. Alle i den anden gruppe skralderlo. Et klyds er det hul, ankerkættingen glider ud af i stævnen af et fartøj. Det er nok ikke så nemt at få et forsølv eksemplar af slagsen, vil jeg tro.

Jeg var nok en, som de godt kunne bruge som værnepligtig hjælper, jeg husker ikke, hvad de hed, men de havde røde mærker på armene, og så blev deres værnepligts tid forlænget med ca. et år. Det havde jeg ikke lyst til.

Vi, der var udvalgt, skulle til en skriftlig prøve eller opgave, hvor vi skulle fortælle om os selv. Her fik jeg for en gang skyld brug for min ordblindhed. Jeg sørgede for at skrive alle de ordblinde fejl, jeg kunne finde på. Så jeg blev ikke udtaget til jobbet.

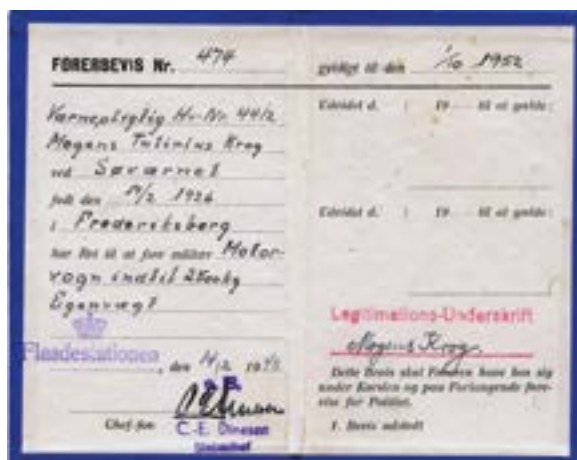
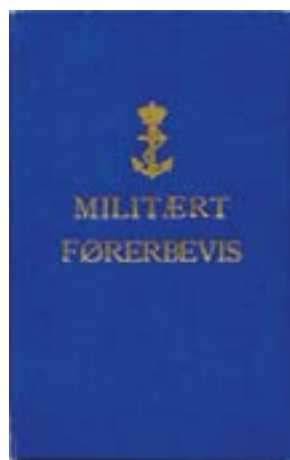
Da tiden for vores ophold nærmede sig sin afslutning, skulle der være en revy, hvor nogle af de værnepligtige skulle optræde. I et af de andre kompagnier var der en mand, der hed Dirch Passer. Hvem han var, vidste jeg intet om, og det var først langt senere, han blev en kendt person. Han stod for planlægningen af revyen. Jeg husker ham kun dunkelt som en meget spøj person. Desværre oplevede jeg ikke selv revyen, da jeg et par dage før den skulle løbe af stabelen, på en morgenparade fik besked om, at jeg skulle forflyttes til marinestation Korsør.

Det gav mig også et andet problem. Jeg havde i min fritid fået køretimer, så jeg kunne få et kørekort. Jeg havde fået 10 timer, og 'om to dage' skulle jeg have været oppe til køreprøve. Var tiden – og pengene – spildt? Jeg kontaktede kørelæreren og fik et bevis på, at jeg havde haft disse 10 timer, og at planen var, at jeg skulle have været oppe til køreprøven. Så langt så godt. Dagen efter blev jeg, sammen med nogle andre værnepligtige kørt ind til Holmen, hvor jeg skulle overnatte til næste formiddag. Så blev jeg sendt med toget til Korsør med min store grå jesesæk med alt mit maritime habengut.

Korsør Marinedistrikt

Marinedistriktet var på dette tidspunkt ikke ret stort. Det bestod af tre ikke ret store røde træbarakker (fra tyskertiden). En var til mandskabet, en var til køkken (kabys, burde jeg vel sige) og mandskabsstue, og en barak til kontor og chefen og næstkommanderende. Jeg skulle være kontormand, hvor jeg skulle passe telefon og den særlige direkte linje til Krigsministeriet. Jeg havde utrolig lidt at lave, så tiden gik meget langsomt. Vi skulle sætte flaget hver morgen kl. 8 præcis og tage det ned ved solnedgang. Klokken otte var nemt nok, men hvad var klokken, når Korsør Marinedistrikt flaget skulle ned? Vi havde Danmarks officielle tider, men de var baseret på observatoriet i København som var en time tidligere end Greenwich meantime, men solen var jo ikke gået ned over Storebælt, når tiden var inde. Jeg blev sat til at lave en liste over tidsforskellen på dansk normaltid og Korsør normaltid. Det tog sin tid, men jeg havde jo nok af den.

Jeg kontaktede den lokale kørelærer, viste ham mit bevis på, at jeg faktisk stod lige før en køreprøve. Jeg spurgte, om han ville køre en prøvetur med mig i sin bil, så han kunne vurdere, om jeg havde lært nok, og så jeg kunne vænne mig til hans bil. Vi blev

enige om, at jeg skulle kunne nøjes med to timer, og så kunne jeg gå op til prøven. Den motorsagkyndige var en pensioneret oberstløjtnant, og min kørelærer sagde, at det ikke ville skade, hvis jeg titulerede ham med 'oberst'. Dagen oprandt. Jeg kørte i ca. en halv time rundt i Korsør, de steder, kørelæreren vidste, 'obersten' ville vælge, så disse steder kendte jeg allerede godt. Og jeg fik kørekortet!

Tyskerne havde haft en kanonstilling på en høj ud mod Storebælt lidt nord for Korsør. Den skulle tilintetgøres, men håndværkerne turde ikke gå ned i kanonstillingen, hvis der var ammunition, der var farlig. Så vi blev sendt derud nogle gange for at gennemse bunkerens for eventuelt sprængfarlig ammunition. Vi fandt heldigvis ikke noget.

Før jeg blev indkaldt fik jeg lavet om på min rolle. Der var forskel på 'Flåden' og 'Marinen'. Flåden havde med skibene at gøre, mens Marinen stod for de landbaserede områder. Hvis jeg, som først planlagt, var tilsluttet Marinen ville jeg kunne have henslæbt hele min værnepligtstid på et fort f.eks. Stevnfortet, og det syntes jeg ikke var særlig spændende. Nu havde jeg heldigvis noget familie, der var i Flåden, bl.a. Aage Topsøe Jensen. Han hjalp mig over i den rette gruppe. Han har måske haft en finger med i spillet, for en dag fik jeg besked om, at jeg skulle pakke min køjesæk og tage toget til København og mønstre på fregatten Holger Danske.

Fregatten Holger Danske

Fregatten havde en besætning på godt 100 mand. De fleste var løjtnants-aspiranter, der til nogle værnepligtige og selvfølgelig nogle overordnede. Øverste chef var kommandørkaptajn Svend Pontoppidan.

Mit job på skibet var som kokkegast i kabyssen. Det viste sig, at vi skulle være tre kokkegaster, og den ene var pudsigt nok Preben D. H. Mit første møde med Pontoppi-

dan var en formiddag, lige efter jeg var påmønstret. Han kom ind i kabyssen for at hilse på os. Vi rettede selvfølgelig op og nævnte vores nummer. Mit nummer var 212/4412. De første tre tal var mit skibsnummer, de fire sidste mit værnepligtsnummer. 212 fortalte, hvor jeg var placeret på skibet. Det første 2-tal fortalte at jeg var værnepligtig i kabys- sen, 1-tallet at jeg hørte til på forreste banje, der hvor jeg skulle være, når jeg havde fri og når jeg skulle sove i min hængekøje. Det sidste 2-tal fortalte, at jeg hørte til 'dronningens kvarter' i bagbords side. Havde jeg haft et ulige tal, så var det 'kongens kvarter' med plads i styrbord side.

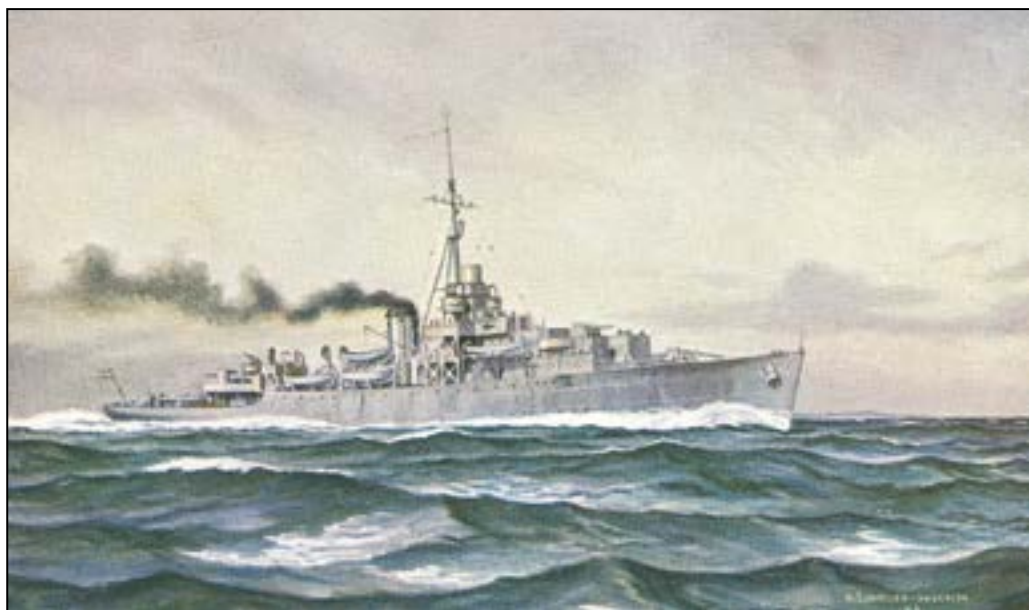
Som sagt svarede vi med at sige vores numre, men Pontoppidan bad om vores rigtige navne, og i fremtiden tiltalte han os altid med vores rigtige navne, det var flot.

I den første tid ombord skulle vi lære skibet at kende, først i havnen på Holmen, se- nere på rundtur i en måneds tid i danske farvande. Vi havde flere redningsøvelser, hvor vi skulle lære at bruge f.eks. redningsbådene. På de mest utænkelige tider af døgnnet lød pludselig sirenen, og alle styrtede til den redningsbåd, de havde fået opgivet som 'de- res'. Bådene blev løftet op i daviderne og skubbet ud over rælingen. Når alle var om bord, sænkedes båden ned i vandet, blev løsnet fra hejseværket, årene kom på plads og så gik det for fulde sejl (eller måske for fulde årer) rundt om Holger Danske og tilbage til hejseværket. Det mandskab, der kom hurtigst tilbage med båden fint placeret på dens plads, havde vundet dette kapløb.

Holger Danske var bygget under krigen af englænderne som ledsagerskib ved kon- vojsejlad over Atlanten. Der var et meget stort agterdæk, som nu var belagt med træplanker, under disse træplanker var der flere sæt skinner, der førte ud over agteren- den af skibet. På små vogne stod der dybvandsbomber, som kunne skubbes ud i vandet, hvis der var tyske ubåde, der skulle rammes.

En aften, hvor vi var færdige i kabyssen, gik Preben og jeg ud på dette flade agter- dæk. Vi måtte ikke snakke og vi skulle – som alle andre på skibet – bære gummisko, så vi ikke støjede. Vi var midt i en øvelse oppe i Skagerrak, hvor vi skulle lokalisere en ubåd, mens den skulle prøve at finde os. Hvem kom først? Pludselig hørte vi nogle kor- te kommandoer fra broen, og en projektør blev tændt. Næsten samtidig så vi et mærke- ligt lys, der bevægede sig på vandoverfladen. Lyspletten kom nærmere og nærmere og passerede kun nogle få meter agten for os. Vi havde skudt først for midt i lyskeglen så vi ca. 100 meter ude, periskopet af ubåden, og den lysplet vi så på vandoverfladen var fra den torpedo, ubåden havde sendt mod os. På torpedoen var der en lampe, så man kunne se, hvor den befandt sig. Nu ville den ikke have ramt os, fordi den gik agten for os, men heldigvis var torpedoen sat til at bevæge sig lavere end vores køl, så selvom den var gået direkte mod vores skibsside, så var den gledet ind under os.

Vi havde det smadder hyggeligt, vi tre i kabyssen. Lidt for hyggeligt, hvis vi spurgte kokken. Han var en rigtig 'dødbider'. Jeg ved ikke, om det er normalt for kokke, at de KUN laver mad, men jeg tror det nu nok. Når han havde lavet maden – og det gjorde han nu fint nok – så spiste han det, han selv havde lyst til, og satte tallerkenen fra sig på bordet. Vi tre havde netop nu meget travlt med at levere maden til 'folket' på båden. Det

Fregatten Holger Danske.

var sådan, at chefen, næstkommandøren og lægen betalte for den mad, de ønskede, og de havde lavet en madplan. De andre officerer betalte også for deres mad, men de havde et andet system. Den yngste officer blev sat til at lave en madplan og han havde de store armbevægelser. De skulle have virkelig 'top-mad', der sikkert også var ret indviklet at lave. Og sikkert meget dyrere end chefernes mad. Og så var der de mange elever fra officersskolen og de værnepligtige. Vi fik en mere skrabet mad, men den var da fin nok. Problemet for os tre var, at disse tre slags mad skulle leveres ud af kabyssen på relativ kort tid. Så mens vi leverede maden 'ud af huset' stod kokkens tallerken med sovs og andet godt og tørrede ind. Når vi var færdige, og selv kunne spise, så var hans tallerken tørret ind, og var vanskelig at gøre ren. Vi spurgte ham, om han dog ikke bare kunne sætte den i vasken og hælde vand på, han skulle ikke vaske den af. Men nej, det var under hans værdighed, så det kom vi ikke langt med.

Efter disse fem, seks uger i danske farvande skulle vi så videre til Færøerne. Det kunne blive en våd omgang at sejle over Atlanten i december måned. Også en voldsom søgang, kunne vi forvente os. Jeg husker, jeg en dag stod i bagbords side, hvor gryder og pander var i et skab under bordet. Kokken bad om en bestemt gryde, jeg tog den frem, og da skibet svajede over mod styrbord, stillede jeg gryden på dørken, så den selv kunne glide over til kokken.

Sejlturen til Færøerne tog et par dage eller tre, og vejret var hårdt. Den sidste aften, da vi nærmede os øerne, så vi et mærkeligt syn. En række lysende prikker bevægede sig på kryds og tværs ude i horisonten, men vi kunne ikke se land endnu. Senere viste det sig, at lysene stammede fra biler, der kørte på landevejene rundt om på øerne. I betragt-

ning af indbyggerantallet og længden af vejene, var der utrolig mange biler, noget vi ikke var vant til fra Danmark, hvor efterkrigstiden stadig hvilede tungt på samfundet.

Foruden os tre kokkegaster, var der også en værnepligtig baker om bord. Han passede stort set sig selv.

Han havde sine opgaver med at bage brød til hele mandskabet. Han bagte også rugbrød, hvilket er noget af en opgave, som han nu løste til ug med kryds og slange. Jeg har ikke meget indsigt i, hvordan netop rugbrød skal bages, men der er noget med, at surdejen skal gemmes til næste gang, der skal bages. Han var et hyggeligt menneske, men som sagt passede han mest sig selv, mens vi tre havde andre opgaver at løse. Vi skulle f.eks. skrælle kartofler til chefens og officerernes bord. Derimod var vi heldigvis fritaget for at skrælle til de store hold af værnepligtige og officerselever. De kunne vælge imellem selv at skrælle dem på deres natte-frivagter (hvilket de ikke gad) eller få serveret de kogte kartoflerne med skræl på. Og vi var glade for ikke at skulle skrælle alle de kartofler.

Men én gang skulle vi selv skrælle alle disse mange kartofler. Det var til julemiddagen. Vi skrællede og skrællede i et væk til den store 20 liters gryde var fuld. De blev så kogt. Nu er det sådan, at når kartoflerne havde skræl på, holdt de sig godt, også dem i bunden, men når der er så mange kartofler uden skræl, vil de nederste være mere udsatte for at koge for møre. Det skete også her. Da vi skulle fylde kartoflerne op i skålene, brændte vi forståelig nok fingrene, men 'den flinke' kok tillod ikke, at vi brugte en ske til at tage kartoflerne med, fordi vi så ville mase dem.

Nu er det sådan, at jeg meget sjældent bliver rasende, men her blev jeg det, så jeg reagerede voldsomt. Jeg tog en varm kartoffel og smed den efter kokken. Jeg var så heldig, at den landede lige i hans armhule, hvor huden er tyndest, hvor den smaskede sig fast. Kokken skreg og sagde, at jeg ville blive indberettet for mytteri til chefen og at jeg sikkert ville få flere dage i kachotten. Efter juledagene blev jeg kaldt op til Pontoppidan, hvor jeg forklarede, hvad der var hændt. Han hørte på mig, og sagde så: "Jeg håber ikke dette vil gentage sig!" Da jeg kom tilbage til kabyssen uden at have fået en straf, kunne jeg se på kokken, at den afgørelse bestemt ikke passede ham.

Juleaften skulle vi alle have haft rigtig risengrød, noget vi endnu ikke kunne få i Danmark. Planen var, at vi skulle have købt grødrisene i Thorshavn, men på grund af meget dårligt vejr, kunne skibet ikke komme til kaj i byen med de eftertragtede risengryn. Vi måtte derfor nøjes med erstatningsrisengrød på selve juleaften. Men vi fik den rigtige nogle dage senere, og vi nød den. Mandskabets mad skulle først 'godkendes' af den vagthavende officer. Det betød, at en af os skulle bringe en bakke med maden til

Det var her i dette hyggelige hus vi spiste vore måltider.

ham, normalt på broen. I søgang kunne dette have sine vanskeligheder. Jeg husker en gang, det var min tur til at gå op på broen med prøvemåltidet. Der var en lille tallerken med forretten og en lille med hovedretten. Jeg balancerede med bakken på den måde, at jeg havde anbragt den på min arm og holdt den med den ene hånd stramt ind til brystet, så jeg havde den anden hånd fri til at holde mig fast ved rækværk, lejdertrin og hvad jeg ellers kunne støtte mig til. Da jeg kom op på broen stod vagthavende og så ud over forskibet. Jeg stillede mig op ad en væg (jeg må nok hellere kalde det skottet, vi er jo på et marinefartøj) og ventede. Pludselig tog officeren fat i brystværnet og gjorde en dyb knæbøjning. Jeg havde ikke meget tid til at tænke over det, men troede, han trængte til lidt motion, men så opdagede jeg, hvorfor han gjorde det. Han havde set, at stævnen af Holger Danske skød sig ind i en stor bølge, som sendte kaskader af vand ind over skibet. Han var i sikkerhed bag brystværnet, men jeg, der stod lidt længere væk fik hele skyllen i hovedet, så jeg var dyngvåd. Prøvemaden svømmede rundt i havvand både på tallerkerne og på bakken (og sikkert også ned af min mave.) Da vagthavende vendte sig om, spurgte jeg høfligst, om jeg skulle hente en anden portion. "Nej, det behøver De ikke, maden er sikkert helt i orden som den plejer, og mon der er ret mange, der kan smage den i dette vejr?"

Maden til mandskabet var ikke bestilt af en fra mandskabet. Det var en madplan, som var lagt af bestemte folk på land, og så kunne kokken selv bestemme, i hvilken rækkefølge han ville servere maden. Han var, som før fortalt, ikke nogen behagelig mand, og en dag, hvor søen viste sig fra den helt voldsomme side, valgte han at servere gule ærter med fedt – meget fedt – flæsk. Jeg tror nok, han havde sparet på portionernes størrelse, men alligevel var der meget, der blev til overs.

Mens vi var ved Færøerne, havde man købt en kæmpe helleflynder, som blev hængt ned i fryserummet i bunden af skibet. Jeg havde ikke set, da vi modtog den. En dag bad kokken mig gå ned og hente fisken. Jeg spurgte, om jeg kun skulle hente én fisk, Ja, svarede han, og jeg gik ned ad lejderne til fryserummet. Og der hang 'fyren'. Jeg tog den af krogen og greb fat om halen. Fisken var så stor, at selvom jeg løftede den højt, slæbte hovedet hen af dørken. Den har sikkert været 2 meter lang og tung og kold at bakse med op til kabyssen. Da den var tøet op, udskar kokken fisken, og der var faktisk mad til alle i denne ene fisk. I en opslagsbog har jeg læst, at disse fisk let kan blive over 2 meter lange og veje op mod 30 – 40 kg. Det er en velsmagende spisefisk, stod der, hvilket jeg kan bevidne.

Som før omtalt så pjattede vi tre kokkegaster meget, og en dag gik det galt. Jeg snublede og faldt ind over et af bordene og slog en flænge over det ene øje. Blodet flød. Jeg måtte straks ned i 'hospitalsafdelingen', hvor lægen fik sat nogle klemmer i såret, så det kunne vokse sammen. Jeg blev dog ikke indlagt. Det var ellers en flot hospitalsstue. Et stor behandlingsleje stod midt på gulvet med en stor lampe over, og langs skottet var der to hospitalssenge.

Det var ellers ikke senge, der var flest af om bord. Mandskabet og eleverne boede på banjerne ude forskibs, og da det både var sove- spise- og opholdsrum, måtte vi sove i

Preben og Mogens i deres
landgangstøj

... og udenfor kabyssen.

hængekøjer. Disse skulle hver morgen pakkes på en ganske bestemt måde og stuves sammen langs skibssiden. Jeg var nu yderst tilfreds med dette. Det var en lise at komme op i hængekøjen, for efter en lang dag måske også i meget uroligt vejr, vuggede den blidt til siderne i takt med skibets bevægelser. At komme op i køjen var noget af et circusnummer, men jeg lærte det dog hurtigt.

Toilet- og badeforholdene var ikke noget at skrive hjem om.

Den 24. december, juleaftens dag, var også dronning Alexandrines fødselsdag. Dette skulle selvfølgelig markeres med en kanonsalut. Vi lå opankret ud for Thorshavn i læ af Nolsø. Kl. 12 middag rundede 24 salutskud ud over havet. Da det så ud til, at det ville blive meget uroligt vejr om aftenen og natten, sejlede vi ind i en meget langstrakt fjord, Kongshavn mener jeg at kunne huske den hed. Det var heldigt, for i løbet af natten blæste det så meget op, at vi, selvom vi havde kastet begge ankre ud, måtte have maskinen til at arbejde kraftigt, så vi ikke blev trukket rundt i fjorden.

Vi sejlede også rundt om øerne flere gange i den tid, vi var deroppe. Fuglefyldene var et utroligt syn, stejle vægge lige op af havet, og ikke langt fra, hvor vi sejlede. Vi kom ud af en smal kanal mellem to øer og rundede Myggenes. Og vi sejlede ned til de sydlige øer forbi Store og Lille Dimun. På Suderø var vi i land i en af byerne. Der blev vi, der havde landlov, inviteret med til en aften med traditionel færødsans i 'Sjungligahuset' (jeg håber det er rigtigt stavet). Det var en stor oplevelse.

Jeg var ofte i Thorshavn, når vi lå ved kaj. Man kunne ikke købe spiritus overhovedet på Færøerne. Hvis man var fast indbygger, havde betalt sin skat og ellers ikke straffet, kunne man importere spiritus til eget forbrug. Hvis jeg gik ind på en 'bar', hvor man kun kunne købe kaffe, brød og måske pølser og lignende, så var det ikke sjældent, at der

ved et andet bord sad nogle færinges med deres kaffe, men så kom 'lommelærken' frem og der røg et skvæt snaps i kaffen. Det var ikke noget, man prøvede at skjule, det var helt almindeligt.

Dengang, vi ikke kunne få den eftertragtede risengrød, kunne færingerne heller ikke få deres bestilte sprut og vin til julen, for den kom på samme skib, så færingerne måtte vente til 3. eller 4. juledag med at få deres importerede varer. Det satte sit præg på Thorshavn, for efter at de havde modtaget deres vin og spiritus, skulle det fejres, og det blev det!

Midt i januar skulle vi så sejle hjem til Danmark igen. Vi havde så været der i næsten 2 måneder. Vi havde vikarieret for et inspektionsskib, som normalt var omkring Færøerne, men det var sejlet hjem for at holde juleferie og for at få et serviceeftersyn på Holmen.

Holger Danske anløb Esbjerg, hvor jeg blev afmønstret. Jeg havde haft en pragtfuld tid om bord, men anstrengende og ikke helt uden søsyge nu og da. Jeg skulle tilbage til Holmen.

Min tid på Holmen

Jeg blev indkvarteret i den store hovedbygning bag mastekranen. Egentlig skulle jeg sove i en af de meget store sovesale, hvor man lå i hængekøjer om natten, og var der mange marinere, der skulle overnatte, kunne man blive nødt til at sove i to etager (hvor man så kom op i den øverste køje, ved jeg ikke). Om morgenen skulle hængekøjerne rulles sammen som på Holger Danske. Jeg fik dog hurtigt kontakt med en værnepligtig, som havde opsyn med et depot, hvor man havde store lagre af køjesække, hængekøjer, madrasser til hængekøjerne og meget andet. Reolerne, hvor disse ting lå, var meget brede, så der var god plads inde ved væggen bag ved disse stakke af materiel. Her fik jeg så min 'seng' i de næste måneder. Vi var flere, der delte 'værelse' på denne måde. Det var hyggeligt, vi kunne snakke om mange ting. MEN, hvis der kom inspektion, og vi lå inde på vores briks, skulle vi være musestille, for vi måtte selvfølgelig ikke bo der. Det var i orden, hvis vi om dagen sad og snakkede, men sove der, måtte vi ikke. Jeg husker én gang, hvor jeg lige var krøbet ind på min madras, da der kom inspektion. Jeg blev ikke fundet, men jeg var spændt på, om jeg ville blive opdaget.

Mit job var på personelkontoret. Jeg skulle flytte kartotekskort fra en bunke til en anden. Det lyder ikke særlig spændende, og var det for så vidt heller ikke. Hver gang en stamperson blev flyttet fra et tjenestested til et andet, så fik jeg besked, og så skulle hans kort flyttes. F.eks. hvis en løjtnant blev flyttet fra Holger Danske til Vædderen, så skulle kortet flyttes til kartotekskassen med personer på Vædderen. Jeg havde masser af tid til dette job. Vi havde det meget hyggeligt på kontoret. Jeg fik en fin ordning med, at jeg en gang om ugen kunne gå i byen på et maskinskrivningskursus, hvor jeg lærte ti-fingersystemet. Det har jeg haft meget gavn af siden. Når jeg var på denne ugentlige landlov, fik jeg også tid til at gå ned i en sidegade til Gothersgade nær ved Kongens Nytorv. Der

var en glimrende badeanstalt, hvor man kunne blive grundig vasket og også gå i sauna. Det nød jeg meget.

En dag skulle jeg aflevere nogle papirer til Aage Topsøe Jensen. Han havde et kontor på Holmen. Jeg gik derover og bankede på døren. "Kom ind" lød det derinde fra. Jeg åbnede døren og stod ret med huen under armen, som man skulle. Aage så op og udbrød med et stort smil: "Jamen er det dig!" Vi fik en kort, hyggelig snak.

En dag, jeg var på vej 'hjem' fra personelkontoret og skulle forbi mastekranen, blev jeg stoppet af en underofficer, som prajede mig. Det viste sig at være min næstkommanderende fra kompagniet i Arrasødallejren. Jeg hilste selvfølgelig på ham, han var en yderst venlig mand. Han sagde, at han nu var udstationeret på en ubåd, som lå ved kajen. Han spurgte, om jeg nogensinde havde set en ubåd indeni. Det havde jeg ikke, så han inviterede mig ned i 'sin' båd. Jeg tror, jeg var ude i alle hjørner af ubåden lige fra stævnen, hvor torpedoerne lå i affyringsrørene, til maskinrummet og kommandobroen med periskopet. Jeg var ret rystet over, så ringe plads der var til mandskabet, og at de værnepligtige skulle hænge i deres hængekøjer ude i stævnen over torpedorørene. Det var utrolig spændende at være nede i en ubåd, og jeg var meget glad for, at han havde bedt mig indenfor. Det er jo nok en af de forskelle, der er på en maritim forlægning og en militær forlægning. Inden for militæret er der meget stramme regler, og en befalingsmand kunne ikke drømme om at 'tale privat' med en menig. Denne mere afslappede form i Flåden mærkede jeg flere gange, f.eks. i Korsør og så nu her på Holmen. I hæren skal den værnepligtige hilse på enhver overordnet, hver gang han mødte vedkommende (sådan var det i hvert fald dengang). I Flåden var der en regel, som sagde: Inden morgenparaden kl. 0800 skal man altid hilse på en overordnet, efter dette tidspunkt havde man i princippet hilst på alle, så man kunne hilse, hvis man havde lyst, men var ikke forpligtet til at gøre det. Dette princip har sikkert noget med at gøre, at de fleste flådeenheder er så relativt små, så man dagen igennem støder på de samme mennesker gentagne gange.

Jeg havde fået mit 'borgerlige' kørekort, så en dag blev jeg spurgt, om jeg ikke også ville have et militært kørekort. Det ville jeg selvfølgelig gerne, og en dag midt i januar kom den motorsagkyndige for at hente mig på kontoret. Nu havde jeg ikke kørt bil siden Korsør, så jeg var spændt på, hvordan det ville gå. Det var et møgvej, med sne og rusk. Jeg kørte bilen ud gennem hovedporten, der bad den motorsagkyndige mig om at køre ind til siden. Da vi holdt der, sagde han: "Det er vist for dårligt vejr i dag, jeg må hellere selv køre bilen". Vi byttede plads. Lidt efter var han i det glatte føre lige ved at torpedere en linje 8, men klarede frisag. "Det var vist godt, at det ikke var Dem, der kørte," var hans korte kommentar, og jeg kunne kun være enig heri. Han kørte nu bilen ud til Svanemøllen Station, hvor han bad mig blive i bilen, mens han lige skulle ordne et ærinde. Jeg sad i bilen og frøs. Jeg husker ikke i hvor lang tid, men jeg syntes det var næsten flere timer. Han var så venlig også at køre tilbage til Holmen, men lidt før hovedporten standsede han og sagde: "Det ser vist bedst ud, hvis De kører bilen det sidste stykke". Så vi byttede plads og jeg kørte fint ind på Holmen og ind til personelkontoret. Få dage ef-

Admiralens store krigsskib, som var Mogens' hjem i omkring 8 dage.

ter modtog jeg mit blå militærkørekort.

Mens jeg var på personelkontoret, brugte jeg kun kortet én gang. Jeg skulle ind til Marineministeriet med nogle papirer. Jeg fik nøglen til den bil, der var til rådighed. Sådan en bil havde jeg aldrig kørt i før. Gearstangen sad i instrumentbrættet, så det var noget helt andet, men jeg kom da både ud og hjem uden uheld.

Næste gang jeg fik brug for mit kørekort var i maj måned. Der skulle komme et stort flådebesøg af amerikanske skibe fra Middelhavsflåden. Flagskibet var krydseren 'Fresno'. Chefen på dette skib var admiral Richard Conelly. Når der kom udenlandske flåde-fartøjer, var det almindeligt, at de værnepligtige på personelkontoret blev udstationeret som telefonvagter. Eneste krav var, at de kunne tale lidt engelsk. Opgaven var, at formidle kontakt til f.eks. taxa, så de amerikanske marinere kunne blive kørt ind til byen. Der var kun én mere end hvad man havde brug for til denne tjeneste, så der blev trukket lod, og jeg fik ikke chancen. Det var jeg selvfølgelig ked af i første omgang, men da det senere viste sig, at der også skulle bruges en chauffør, der kunne lidt engelsk, ja, så var der kun mig tilbage, så jeg fik denne flotte tjans.

Men jeg skulle jo være admiralens chauffør, så jeg fik udleveret en flot bil, en BMW, men den var ikke så stor, eller rettere ikke så høj. Jeg skulle egentlig have haft en anden – finere og mere repræsentabel – bil, men den var havareret i Tyskland, der hvor Danmark efter krigen havde en militærforlægning, var det Itzehou, den hed? Jeg fik udleveret bil og nøgle to, tre dage før flådefartøjerne skulle ankomme. Jeg skulle lære bilen at

kende. De sagde til mig, at jeg skulle køre så mange kilometer, jeg kunne nå, og særlig i myldretiderne, på kryds og tværs gennem København. Jeg skulle bare fylde benzin på, når det var nødvendigt. Sikken en chance, og jeg udnyttede den!

Og så kom den store dag, hvor jeg skulle ud at køre med admiral Conolly. Jeg havde sat det amerikanske og det danske flag på forskærmene, havde den runde hue under armen og holdt bildøren åben. Da admiralen skulle stige ind, snerrede han næsten lydløst mellem tænderne: "What a car!". Han var vant til større og flottere biler.

Det var spændende, også fordi jeg altid skulle stå til rådighed for admiralen, og derfor skulle bo ombord på Fresno. Jeg blev installeret nede i mandskabets soverum. Komforten der var noget bedre end i den danske flåde. Det var rigtige køjesenge, jeg tror de var i 4 etager. Der var remme, som man kunne spænde over maven, så man ikke faldt ud at køjen, særlig når der var søgang. I den danske marine havde hver mand sit eget sæt tøj, men på Fresno kunne marinerne ligeså tit de ønskede det, gå hen og tage nye bukser eller trøjer eller hvad de nu skulle bruge. Der var et stort vaskeri om bord, hvor nogle værnepligtige sørgede for rent tøj til alle. Jeg tror der på Fresno var omkring 1200 mand.

Jeg skulle selvfølgelig også spise om bord. Morgenmaden var forståelig nok meget amerikansk. Vi fik noget, der lignede danske klatkager, men det var en slags tykke pandekager. Jeg så, hvordan de lavede dem. Der var et stort elektrisk opvarmet stålbord. Over bordet hang der nogle slanger ned fra loftet, hvorfra de kunne sprøjte dejen ned på pladen i passende portioner. Der gik nogle kokke og vendte pandekagerne. Den første sprøjtede dejen på panden med 4 eller 5 på tværs af bordet, og sådan fortsatte han i hele længden af bordet. I en passende afstand efter ham gik den næste kok og vendte pandekagerne, og sidst kom der en kok, som samlede dem op på fade. Det passede fint med tiden, så den kok, der sprøjtede dejen på bordpladen, nu var kommet til det store bords anden ende, så kunne han begynde at sprøjte ny dej på stålpladen. Det var utrolig effektivt, men der var jo også mange munde, der skulle mættes.

En anden meget effektiv ting var når et brød skulle skæres i skiver. Man lagde det hele brød på en slags skinne, som derpå bragte brødet på tværs igennem en række knive, så brødet kom ud på den anden side skåret ud i en række skiver.

Havde jeg været ude med admiralen og kom hjem efter normal spisetid, gik jeg ned i kabyssen og bad om noget mad. Jeg husker, at det var en sort, meget sort, kok der var i kabyssen på dette tidspunkt. Jeg fulgtes med ham rundt, hvor han tog de ting, jeg skulle have. Han tog med de bare hænder en stor klat smør og smed den på en tallerken, også de andre ting tog han med sine sorte fingre.

Jeg var imponeret over de 'tallerkner' man brugte. Det var stålbakker med en stor fordybning til hovedretten, 3 eller 4 lidt mindre fordybninger til tilbehøret. En af disse fordybninger passede til det krus, vi fik drikkevarerne i. Langs den side, der vendte ind om mig, var der en nedadbøjet kant, som passede til spisebordets opadbøjede kant, svarende til slingrekanten på danske skibe. Når man så satte bakken ned over denne kant, sad bakken relativt fast, en smart foranstaltning, særlig når man var ude i åben sø med

store bølger. Ud over kruset til drikkevaren, var det kun bakken og spisebestikket, man brugte, der var ingen tallerkner.

Alt om bord var rent og pænt. Der var mandskab, som ikke havde andet at lave end at gøre rent – i hvert fald ikke, når skibet lå i havn. Jeg talte med nogle marinere, som stod og sleb skotterne og dørkene med elektriske maskiner. Da jeg spurgte, hvorfor de gjorde det, svarede de, at der aldrig måtte males mere end to gange på det samme sted. Skulle det males igen, måtte man slibe den gamle maling af først. De forklarede, at det var en uhyggelig erfaring man havde fra krigens tid. Hvis der var for megen maling på, ville det brænde som en fakkel – så derfor! (Når jeg senere sejlede med færgerne mellem Fyn og Sjælland, så jeg ofte, at man malede mindst 10 lag maling på. Det var meget 'betryggende', syntes jeg).

Toiletterne var ikke lige min kop te. 'Dasserne', hvis man kan kalde dem det, var en meget lang rende af stål med tværgående, løse stålsæder, der to og to dannede et wc-sæde. I bunden af renden flød en stadig strøm af vand. Alle sad ved siden af hinanden på stålsæderne uden skillevægge. Puh ha, men der var utrolig rent også der. Man skulle lige huske at tage papiret med, for det kunne man ikke nå fra wc-et

Jeg kørte næsten hver dag med Conelly. En dag skulle han i audiens hos Kong Frederik på Amalienborg. Jeg havde fået besked på, at jeg skulle køre ad Amaliegade igennem kolonnaden og skråt til højre forbi rytterstatuen og direkte mod indkørslen. Jeg skulle holde en ganske bestemt fart og ikke stoppe op. Porten var lukket, og jeg frygtede, at den ikke ville åbne sig i tide, men da jeg satte forhjulene på kantstenen, blev begge fløjdøre smækket op og satte sig fast på stopklodserne (heldigvis), så jeg uden besvær kunne køre direkte ind i porten. Conelly steg ud og blev fulgt op til kongen. Jeg kørte ind i gården og vendte bilen, så den holdt klar. Efter måske 20-30 minutter skulle jeg køre ind i porten igen, og admiralen kom ned fra audiensen.

En anden gang skulle admiralen ud til den amerikanske ambassadørs hjem ude i Ordrup. En meget stor og flot bygning, der lå højt hævet over Strandvejen ud mod Øresund. Han skulle til frokost. Jeg kom ind i tjenestefløjen, hvor jeg fik noget mad. Jeg husker ikke hvad, men jeg husker, at jeg for første gang i mit liv fik en Cola.

En anden dag havde admiral Conelly 'fri', jeg skulle i hvert fald ikke køre for ham, men nogle af de overordnede befalingsmænd ønskede at se Frederiksborg Slot, så jeg fyldte bilen og kørte mod Hillerød. Dengang havde vi en største hastighed overalt i Danmark på 60 km/t, og den fart overholdt jeg selvfølgelig. Amerikanerne syntes det var en sneglefart og bad mig sætte farten op, men det gjorde jeg ikke til stor fortrydelse for mine passagerer.

De få dage, godt en uge tror jeg, flådebesøget varede, fik en ende. Fresno med besætning og de andre flådefartøjer forlod Langelinie, jeg fik afleveret bilen, og var en stor oplevelse rigere. Mine 11 måneder i Flåden var ved at være slut, så jeg kunne begynde mit civile liv igen.

Hellerup Jernbane Apotek

Håndlavet medicin

Efter sommerferien kunne jeg så begynde på det arbejde, jeg havde håbet og ventet så længe på. Jeg kunne få med kemi at gøre.

Det var en helt anden verden, at komme ind bag skranken på et apotek. Ude i officinet, som det store lokale hed, hvor publikum kom ind for at handle, var der et stort bord bag en skærm. Her sad to-tre damer, som havde til opgave at servicere kunderne, i pauserne sad de og satte etiketter på medicinflasker. Det var dengang almindeligt, at flaskerne var lukket med korkpropper, og for at forsegle dem satte damerne små foldede 'papirhætter' på og bandt et lille stykke snor omkring halsen. Meget af den medicin, man dengang solgte på apotekerne var fremstillet i egne lokaler. I dette store officin var der selvfølgelig en række hylder og skuffer med håndkøbsmedicin og andet, som apoteket solgte.

Gik man 'bagud', kom man til recepturen. Her sad et par uddannede farmaceuter og blandede forskellige medikamenter sammen efter de recepter, man havde fået ind fra kunder og læger. Hvis det var færdige receptpligtige præparater, skulle de godkende det, inden det gik ud til officinet, hvor det ventede på, at kunden skulle komme og hente det. Der var selvfølgelig en del færdige præparater, men der var også mange ting, der blev fremstillet på apoteket dengang. Det er jo utænkeligt i dag, hvor et apotek, efter min opfattelse nærmest er et 'håndkøbsudsalg'. Både i recepturet og de tilstødende gange og lokaler, var der en masse hylder med store brune flasker med glaspropper. Det var de kemikalier og lignende, som skulle bruges til at fremstille den medicin, som lægerne ønskede.

På vej ud til laboratoriet, der lå som en høj kælder, passerede man igennem en lille, mørk gang. Her var et bord, hvor jeg ofte havde opgaver at løse. Det var, når der skulle fremstilles piller. Piller er runde kugler, mens tabletter er mere flade og lavet på en tabletmaskine, der presser et pulver sammen. Pillerne derimod skulle 'trilles' på en ganske bestemt måde. I en opvarmet morter kom man et fyldstof, som f.eks. kunne være chokolade. Heri kom man så det aktive medicin, ofte i meget små mængder i forhold til fyldstoffet. Med en pistil, den stavlignende stok med en fortykkelse i hver ende, blandede man så ingredienserne. Både pistil og morter kunne opvarmes, og da de bestod af massivt kobber, holdt de varmen længe. Når efterhånden konsistensen og temperaturen var i orden, blev materialet rullet ud i en pølse af en bestemt længde og lagt på en kobberskinne, med et antal riller. En tilsvarende kobberskinne blev anbragt ovenpå, og man kørte lidt frem og tilbage, så rillerne markeredes i medicinen. Hvis 'pølsen' havde været lige tyk i hele sin længde, og hvis den

passede til kobberskinnerne, så havde man fået delt den samlede masse op i et antal helt lige store stykker. Nu kom den noget sværere del af processen, at trille pillerne runde. Man lagde 4-5 stykker på et bræt og med en rund træplade, som i størrelse svarede til håndfladen, begyndte man forsigtigt at trille pillerne. Det kunne ofte drille meget, idet massen, hvis temperaturen har været lidt for høj eller lidt for lav, skiltes i flere flager i stedet for at blive til en rund kugle, så måtte man begynde forfra med processen. Jeg har som 'pilletriller' trillet et utal af piller.

Gik man lidt videre, kom man ind i det høje kælderrum med vinduer langs hele væggen ud mod Hellerupvej. Det var vores laboratorium. Her 'regerede' to hyggelige kvinder. (Den ene flyttede senere til Skælskør, hvor jeg havde en god kontakt med hende). Apoteket havde sin egen hjemmelavede tandpasta, som disse to kvinder, blandt meget andet, fyldte på tuber. For at tandpastaen skulle være tilstrækkelig ensartet, var der en sjov maskine med to vandrette valser, som pastaen skulle glide igennem flere gange, indtil den havde den rette konsistens, og så blev den fyldt på tuberne.

Nogle gange skulle jeg lave 'hvidløgstinktur'. Det var altid om eftermiddagen, når de to damer var færdige, for lokalet kom til at lugte utrolig meget af hvidløg. Jeg skulle rense et stort antal hvidløg for skaller og skære dem i ikke for små bidder. Når jeg var færdig hermed, kom apoteker Andersson med en meget stor glasflaske med et bredt hul foroven med en korkprop. Den var ca. halvt fuld med 'spir cons', koncentreret sprit, jeg tror det drejer sig om 98 %. Deri hældte jeg alle de snittede løg, satte låget på og rystede flasken. Flasken skulle derefter rystes daglig en tid. Det generede mig ikke at skulle pille så mange hvidløg, men jeg havde en sjov oplevelse bagefter. Jeg havde selvfølgelig min hvide kittel på, og efter operationen vaskede jeg grundigt hænder, men ... Hver dag efter arbejdstid, tog jeg S-toget til Charlottenlund Station. Det var lige midt i myldretiden, så det var normalt meget vanskeligt at presse sig ind i toget. Men efter den proces med løgene, fik jeg utroligt hurtigt en masse plads, passagererne flygtede ind i selve vognen.

Oppe på første sal var tabletrummet. Der havde jeg også ofte opgaver at løse. Jeg skulle, efter nøje overvågning af apotekeren, blande aktivt medicin (i små doser med en masse fyldstof). Det var alt sammen pulver. Når det var blandet ordentligt sammen, blev pulveret fyldt op i en stor tragt på pillemaskinen. Efter at have skiftet de stålstempler ud, som skulle presse pulveret sammen til tabletter, satte jeg maskinen i gang. Jeg var normalt meget forsigtig med ikke at få støv og lignende på mig, men en dag havde jeg måske ikke været omhyggelig nok og fik en voldsom hjertebanken. Jeg talte med Apoteker Andersson om det, og han sagde, at jeg skulle lægge mig ind i vagtværelset og hvile mig til hjertet igen slog normalt. Nogle tabletter skulle senere overtrækkes med enten sukkerglasur eller kakaoglasur. Det foregik i en stor tromle, som drejede rundt i en adstadig fart. Når tabletterne var hældt i, kom jeg noget 'klisterstof' i, jeg husker ikke hvad det var, startede rotationen og puttede

efterhånden mere og mere sukker eller kakao i. Det larmede voldsomt, ligesom pillemaskinen også kunne give en del støj fra sig.

Nu var der en helt fast regel, der sagde, at man altid skulle læse på de flasker man skulle bruge, tre gange: 1) når man tog den, 2) når man brugte den og 3) når man satte den på plads igen. Det var selvfølgelig for at sikre sig, at man ikke kom til at bruge et forkert stof. Jeg husker, at der på en hylde stod to flasker ved siden af hinanden, den ene med kinin og den anden med kinidin. Begge præparater var et hvidt pulver, og man kunne meget let tage fejl af disse to vidt forskellige pulvere. Jeg talte med apotekeren om min ordblindhed, da jeg frygtede, at jeg let kunne tage fejl. Andersson var utrolig flink. Han mente, at jeg sikkert ville være mere påpasselig end de fleste, så han var ikke nervøs for det. Han spurgte, om jeg havde gået på ordblindeskole. Det havde jeg ikke, så han foreslog mig, at jeg en formiddag om ugen kunne gå på Frk Norries Ordblindeskole inde i København i nærheden af Det kgl. Teater. Det var alle tiders gode tilbud, så jeg tog straks imod det. Jeg oplevede, at min ordblindhed ikke var særlig voldsom. En af de andre elever var simpelt hen så 'skadet', at han ikke kunne læse selv de allermest enkle ord. Mens jeg gik på Frk Norries skole, blev jeg også testet af en professor. Han havde lavet en doktorafhandling om ordblindhed. Hans undersøgelse fik stor betydning for mig senere.

Efter to år på Hellerup Jernbane Apotek, syntes jeg, at jeg nok ville prøve noget andet. Jeg var stadig bange for en dag at tage fejl af to medikamenter. Jeg talte med Faster Elisabeth, som spurgte, om jeg så ikke kunne tænke mig at blive lærer. "Jamen, jeg er jo ordblind, kan jeg så lære eleverne at stave rigtigt?" "Ja netop, for du har den rette forståelse og indstilling," var hendes svar. Og så ændredes min fremtid pludselig i en helt anden retning. I dag er jeg virkelig glad for skiftet. For det første fordi det at være på et apotek i dag 'kun er som at være ekspedient i et håndkøbsudsalg'. Det jeg syntes var spændende ved arbejdet var netop, at man kunne lave medicinen selv. Det er i dag (2006) komplet forbudt. Sundhedskravene er så strenge, at apotekerne ikke kan få tilladelse til at lave medicinen selv. For det andet blev jeg lærer, et job, som jeg har elsket i alle årene.

Jeg kunne takke af hos Andersson og sige, at jeg havde været utrolig glad for årene på Hellerup Jernbane Apotek. Jeg havde julekort-kontakt med ham og hans kone i en del år indtil han døde.

Tre sommerferier

Inden jeg fortsætter med tiden på Seminariet, vil jeg dog lige fortælle om nogle sommerferier, først en sommer til Finland og derefter to somre sammen med Ole Helsted. Det passer kun nogenlunde ind i rækkefølgen, men jeg synes de tre sommerferier bør være samlet.

Efterkrigstidens Europa

Efter min tid i flåden tog jeg på en dejlig tur til Finland. Jeg rejste med DIS, et specielt rejseselskab for studerende. Vi var seks fra Danmark, desuden var der studerende fra Tyskland, Belgien, Østrig, vist også nogle fra Italien og så en fra Argentina. Vi har nok været omkring 30 i alt. Vi mødtes i toget til Stockholm. Da vi kom til Sveriges hovedstad, blev vi indkvarteret i et studenterkollegium. Vi spiste morgenmad der, men ellers måtte vi klare os selv i dagtimerne. Vi dannede små grupper, som tog på opdagelse i Stockholm. En speciel tur var med en båd gennem kanalerne, hvor vi også passerede nogle sjove broer. En af aftenne var vi nogle stykker i biografen. Jeg husker ikke, hvad stykket hed, men det var en film, som vi endnu ikke havde fået mulighed for at se i Danmark. Den var med nogle meget store amerikanske filmstjerner. Efter forestillingen trængte vi til lidt at drikke. Vi gik ind i en pæn restaurant og bad om noget øl. "Nej, desværre serverer vi ikke drikkevarer, når De ikke også får noget at spise," oplyste tjeneren. Men inden vi havde sundet os, kom han med tallerkner og et fad med tarteletter, en til hver, og glas med øl. Da vi så meget forbavsede ud, sagde han: "Hvis De skal drikke øl, skal De også have noget at spise!". Det var lov i Sverige dengang. Vi syntes det var en sjov oplevelse.

Efter tre dage i Stockholm mødtes vi på havnen ved en stor færge, som skulle sejle os til Ålandsøerne. Det var en meget flot tur ud gennem den lange skærgård. Næste morgen var vi så i Mariehamn. Der skiftede vi skib. Ved kajen lå en stor tomastet skonnert og ventede på os. Vi blev installeret om bord. Lastrummet var opdelt i tre rum, et med køjer til mændene, et til kvinderne og et til fællesrum, hvor vi kunne opholde os, hvis vejret ikke var godt nok til at sidde på dækket. Ude i stævnen var der anbragt et stort feltkøkken, hvorpå vores mad kunne tilberedes. En række finner var med på rejsen, de sørgede for mad, sejlads og hvad der ellers skulle ske.

Vi forstod selvfølgelig ikke hvad de sagde, hvis de talte finsk, men når de talte finsk/svensk, var de for os danske ret lette at forstå, næsten lettere at forstå end egentlig svensk tale, men det specielle var, at de – den anden vej – ikke forstod et ord af vores danske sprog, så vi talte engelsk, og det var også nødvendigt, med alle de andre studerende.

Første mål var Åbo, eller Turku, som den hedder på finsk. Byen ligger inde i bunden på en fantastisk skærgård. Vi så bl.a. den meget store katedral med en mægtig trappe.

Efter en dag i Åbo sejlede vi sydpå til vi kom til Finlands sydvestligste punkt Hangö. Byen var en meget stille by, men havnen var kæmpe stor. Store kraner på alle molerne. Forklaringen var den, at havnen om vinteren var den eneste havn i Finland, der med nogenlunde sikkerhed var isfri, men om sommeren sejlede alle fragtskibe til de mange andre havne i landet. Nede ved havnen var der en mindre restaurant, hvor vi blev inviteret ind til et måltid, men det var på betingelse af, at vi, når deres eget orkester holdt pauser, skulle underholde de andre gæster med vore landes 'vemodige' sange. Vi skulle dog selv betale for drikkevarerne. Vi seks danske var på den, for hvad skulle vi underholde med. Tyskerne og østrigerne kunne uden videre træde op med den ene sang efter den anden. Vi fandt ud af, at vi nok kunne synge et vers eller to af den om den 'skikkelige bondemand, som skulle ud efter øl', og 'Højt på en gren en krage sad'. Det gik kun nogenlunde med den første, men den om kragen gjorde mægtig lykke, særlig sim-salla-bim-salla-dim syntes alle var et sjovt indslag. Den enlige pige fra Argentina kunne ikke bare synge, men hun kunne sandelig også danse 'la raspa' mens hun nynnede melodien. Vi syntes, vi havde fortjent den mad, vi fik.

Vi sejlede fra Hangö videre ind i skærgården mod Helsingfors. Når det blev aften, lagde vi til ved små anløbsbroer, tændte bål på kysten og hyggede os meget. Et af stederne var der en sauna, som vi fik lov at benytte. Vi var delt op i et 'drengehold' og et 'pigehold' af moralske grunde. Da jeg sad sammen med 'drene' som Vor Herre havde skabt os, kom ejerens kone ind med birkekviste, som hun risede os med. Det er meget almindeligt i Finland, at man bruger birkekviste til at massere kroppen med, og det var egentlig en dejlig fornemmelse. Det gjorde ikke ondt, selvom hun nærmest piskede os på ryggen.

Der var utrolig mange myg, og de sværmede om os i store mængder. Jeg havde heldigvis en flaske myggebalsam med, men der var ikke så meget, at jeg ville dele ud af det. Jeg var meget usolidarisk, men hvis vi alle skulle bruge af flasken, var der kun til en enkelt aften.

Efter et par dagsrejser eller tre, kom vi til området 'Porkkala'. Det var dengang et af Rusland besat stykke land, hvorfra de kunne overvåge al sejlads ind og ud af Finske Bugt, og russerne ville ikke tillade os – en flok udenlandske studerende – at passere. Vi kunne jo være lidt for nysgerrige, så vi måtte forlade vores dejlige båd, gå i land og tage en bus. På vejen mod Helsingfors kom vi til en stor mine, hvor der blev gravet et eller andet op af klippegrunden. Vi blev vist rundt i en lille del af mineområdet, det var meget spændende.

De næste par dage tilbragte vi i Helsingfors. Det var en spændende by. Vi var også ude på det store stadion, som de var ved at bygge. Der skulle være olympiske lege året efter. Det høje tårn, som skulle være vartegnet, var allerede bygget. Vi var også inde i en meget speciel kirke, der var hugget ind i klippen. Og vi var selvfølgelig også på den store plads, hvor både parlamentsbygningen og domkirken ligger.

Mogens og Ole.

Vores rejse rundt i skærgården var ved at være slut. Vi sejlede direkte til Mariehamn og videre med færgen til Stockholm. Her oplevede jeg en speciel form for varmt bad på en badeanstalt. Det var ikke et dampbad, men et tørbad. Temperaturen var meget høj, næsten oppe omkring 100°, men da fugtigheden var næsten på 0, føltes det ikke andet end 'ret varmt'. Jeg skulle have tøfler på og en masonitplade med udefra til at sidde på, for gulvet og bænken var alt for varm til direkte berøring. Jeg følte ikke, at jeg svedte, for sveden fordampede øjeblikkeligt, men alle svedporerne har fået en grundig udrensning.

Den næste sommerferie gik til Edinburgh. Det var også en spændende oplevelse. Jeg husker ikke, om det også var DIS, der arrangerede denne rejse. Vi var vist 8-10 personer i gruppen. Vi boede på et studentercollege, som p.g.a. ferien var ledigt. Vi var til det store Tattoo ved the Castle, en kæmpe oplevelse. Og der var mange store og små koncerter hver dag. Vi var i den store koncertsal, hvor det store symfoniorkester De La Suisse Romande spillede med dobbelt besætning. De spillede Stravinsky: Petrouchka. Jeg var rystet, da jeg så programmet, for jeg holdt ikke af netop dette musikstykke, men jeg oplevede noget helt andet. Det var simpelthen pragtfuldt at høre det direkte i koncertsalen med så pragtfuldt et orkester. Vi oplevede også små intime orkestre spille kammermusik om formiddagen. Disse forestillinger var i smukke, gamle lokaler med tykke tæpper på gulvene. Men hvor er englænderne/skotterne nogle 'grise', de smed cigaretterne på gulvtæppet og trådte dem ud, det tror jeg trods alt ikke en dansker ville gøre.

Som sagt boede vi på et studenterkollegium. Der boede også mange andre nationaliteter bl.a. nogle amerikanske studenter. Skotland var stadig præget af krigen, og der var mange ting, man ikke kunne få. Når vi kom hjem fra en lang dag, stod der store kedler med kogende vand og kakaopulver, så vi selv kunne lave os en kop kakao, men en aften var kakaopulveret sluppet op. Alle, der havde oplevet krigen og de mangler, den førte med sig, tog det med sindsro, men amerikanerne, der ikke havde følt krigens mange mangler på mad osv. sagde: "What a country!" Der var ingen i lokalet, der sagde noget, men alle nedstirrede de amerikanske studerende, så de forlod hurtigt lokalet.

Det var på denne tur, jeg lærte Ole Helsted at kende. Og det blev til et livslangt ven-skab, indtil han døde af kræft for nogle år siden. Efter Edinburgh skulle vi til London et par dage. Ole og jeg fulgtes rundt i hovedstaden, var bl.a. i Sct. Pauls Katedralen. Ole havde noget familie i Cambridge, så vi tog en dag fri fra de øvrige rejsedeltagere for at besøge dem. Vi sejlede bl.a. på floden Cam forbi det kendte Cambridge College, hvor de har det flotte kor.

Endnu en dejlig sommerferie var slut, men Ole og jeg fortsatte bekendtskabet. Han boede hos sine forældre i Gentofte, så vi var næsten naboer. Hans far spillede violin i Ti-volis Symfoniorkester. Jeg kom hos dem ofte, og vi havde det altid hyggeligt.

I løbet af vinteren fik vi den idé, at vi i påsken skulle køre til Kullen i Sverige. Det skulle være en prøvetur på tandem, for vi ville prøve om det var en god måde at køre på et sådant instrument. Vi havde planer om en længere tur i sommerferien. Vi kunne sagtens finde rytmen på cyklen, men vi oplevede, at vi havde for lidt plads til vores tøj og andet grej, når vi kun havde ét baghjul til cykeltasker og ét styr til kurv, så vi var gla-de for, at vi havde gjort forsøget. Og Kullen var et spændende sted at komme. Klipper så tæt på Danmark!

Og så nærmede den store ferie sig. Vi havde bestemt, at vi ville køre til Tyskland og komme så langt ned, vi orkede.

Det var det første år, hvor man som turist kunne få visum til Tyskland. Vi havde – syntes vi – planlagt alle detaljer. Vi sadlede op hos Oles forældre og sagde, at vi nok nå-ede rigtig langt den første dag. Vi havde dog ikke taget højde for, at det ville tage så lang tid i det tyske konsulat i København at få udleveret de visa, vi skulle have, og som var bestilt. Der var så mange, der skulle have visum, at vi stod i en lang række ud på gaden. Endelig fik vi dem, og rejsen begyndte. Vi nåede den første dag kun til vandrehjemmet i Roskilde. Da vi ringede hjem til Oles familie, lød der et brøl af latter og en sagde: "Var det ikke til Tyskland, I skulle, eller var det Tåsinge?". Vi forstod godt deres latter, men vi kom til at gøre skaden god senere.

Næste dag kørte vi helt til Kollund, hvor vi indlogerede os på Vandrehjemmet. Efter aftensmaden gik vi en tur i en lille skov, hvor der var en lille bæk. Her fløjtede Ole 2. sats af Bethovens 6. symfoni 'Pastorale', satsen der netop hedder 'Ved bækken'.

Og så kom turen over grænsen, hvor næste stop var Rendsborg. For at komme lidt hurtigt over den flade Lüneburger Heide, snød vi og tog toget helt til byen Celle. Toget førte os gennem Hamborg. Det var chokerende at se de mange totalt udbombede og ud-brændte huse. Det må have været et helvede at være der under bombardementerne. Men vi skulle få set mange flere ødelagte huse. I Celle kunne vi gå gade op og gade ned, hvor husene på begge sider var helt væk, og indbyggerne boede i kældrene, hvor de havde små nedgange gennem murbrokkerne.

På vejen mod Köln overnattede vi på to vandrehjem, jeg husker ikke navnene. Men det ene sted fik vi en fantastisk oplevelse. Vi kørte ret langt gennem skove, og vi havde som mål et vandrehjem, som lå i en lille landsby. Da vi sidst på eftermiddagen ankom og bad om at blive indlogeret, svarede de, at alt var optaget. Vi spurgte, hvor langt der

var til nærmeste vandrehjem. De svarede, at vi kunne tage til ... og så nævnte de den by, vi netop var kommet fra. Den anden vej var meget længere, så vi ville næppe nå frem før efter midnat. Men så skete der noget: "Vent et øjeblik, så kommer jeg tilbage". Så kom ejeren af vandrehjemmet og sagde, at hvis vi ville gå ind på deres betingelser, kunne vi få lov til at overnatte. Betingelserne var, at vi ikke måtte sladre til det overordnede net af vandrehjem i Tyskland. Det var nemlig sådan, at den lille bys danseforening havde været i Frankrig til en dansekonkurrence, og de havde vundet, og nu skulle det fejres. Det eneste sted i byen, der var plads til alle var netop vandrehjemmet. Hvis vi gik med på ikke at sladre, var vi velkomne til at deltage i festen. Det var et tilbud, vi selvfølgelig ikke kunne afslå. Og det blev en fest, som slog alle forventninger. Da danserne kom, blev de modtaget med en voldsom hyldest af de mange pårørende fra byen. Vi blev derefter placeret ved lange borde og fik en dejlig mad og masser af tysk øl. Efter måltidet var der dans til langt ud på natten.

Efter en ret kort søvn kunne vi næste dag takke for en pragtfuld oplevelse, inden vi kørte videre mod Köln. Byen var også meget skadet af de mange bombardementer. Over Rhinen var der bygget primitive broer, da de andre var skudt i smadder. Vandrehjemmet var indrettet i en gammel bunker med utrolig tykke betonmure og et endnu tykkere betontag. Vi skulle selvfølgelig se, om der var noget tilbage af Kölner Dom. Det var der forbavsende nok. Den var ikke ret meget skadet, så vi kunne komme ind i den. Det var mest koret og apsis, der havde taget skade. Det flotte tårn stod der stadig. Det var, som om englænderne og amerikanerne havde forsøgt at skåne kirken ved at flyve på en sådan måde, at bomberne kun faldt på begge sider af domkirken. Foran kirken var der en stor plads og på den anden side af pladsen lå hovedbanegården, men den var totalt smadret.

Vi havde set nok af disse mange ødelæggelser, så næste dag kørte vi videre. Gaden ud af byen var brolagt med en slags brosten lavet af skiffer. Da det havde regnet lidt, blev denne skiffer glat som is, og jeg måtte ned med cykel og det hele. Der skete heldigvis ikke noget ud over nogle ømme knæ og andre slagmærker.

Vi stilede nu mod Koblenz, der lå noget op ad Rhinen. Det var en køn tur, hvor vi på lange stræk kørte langs floden. Mange af vandrehjemmene – særlig sydpå i Tyskland – var indrettet i gamle borge, der lå højt på en klippe, sådan også i Koblenz. Borgen lå pragtfuldt højt hævet over Rhinen og udløbet af Moselfloden. Vandet fra Mosel var mere gråt end vandet fra Rhinen. Senere skulle vi erfare, at det skyldtes, at Mosel løb gennem et meget kalkrigt område.

Næste dag kørte vi så op langs Moselfloden. Vi skulle til Trier, og på kortet så det ikke ud til at være så langt, men da Mosel slyngede sig utrolig meget, så var turen nok næsten dobbelt så lang, men det gjorde ikke noget, for det var en pragtfuld tur gennem enorme vinmarker, der strakte sig højt op af klippevæggene på begge sider af floden. Vi købte moselhydvin hos vinbønderne. Vi fyldte det på vores feltflasker, der havde et overtræk af filt. Når vi gjorde det vådt, holdt det vinen afkølet. Det var nu nok ikke den bedste løsning, for syren i vinen angreb aluminiummet, som feltflaskerne var lavet af,

så de blev utætte til slut på turen. Der blev simpelt hen ætset små huller i dem.

Trier var en meget gammel by, og ikke ret meget skadet under krigen. Den lå på nogle klipper af kalksten, som floden gnavede sig ind i, deraf den lidt grumsede farve vandet fik. Og så var der en utrolig seværdighed, et stort amfiteater fra Romertiden. Jeg mener at huske, at vi blev i byen to nætter, da der var så meget at se i den meget gamle by, inden vi kørte sydpå ind i et lille hjørne af Frankrig. Målet var Saarbrücken. Der blev vi indkvarteret på byens vandrehjem. Standarden her var bestemt ikke som på de tyske vandrehjem. Det var store grå træbarakker med store sovesale. Ole og jeg fik et par knirkende jernsenge i et hjørne. Vi glædede os til næste dag at køre østpå tilbage til Tyskland.

Målet var Karlsruhe, hvor vi overnattede, og derfra sydpå mod Freiburg. Når jeg i dag ser på et landkort over området, undrer det mig, at vi dengang ikke bemærkede, at vi kom gennem steder, der hed Baden Baden og Strassbourg, jeg husker i hvert fald ikke, at disse navne sagde os noget dengang.

Turen til Freiburg var præget af mange stejle veje op og ned af bjergene, så vi blev enige om, at vi ville 'indkvartere' vore cykler på vandrehjemmet, tage det mest nødvendige af vor bagage med og så tage turen videre på tommelfingeren. Målet var at komme ned til grænsen til Schweiz. Og vi nåede det. På turen derned tomlede vi den op ad en ret stejl vej. En lastbil kom i samme retning som vi, men den kørte meget langsomt. Da den kom op på siden af os, råbte chaufføren ud til os: "Hop op, mens jeg kører, hvis jeg standser her, kommer jeg ikke i gang igen!" Det fortæller noget om, hvor stejlt vejen gik op. Vi nåede frem til grænsebyen Konstantz, hvor vi blev et par dage.

Hvis vi ville ind i Schweiz, skulle vi veksle penge til en meget dyr kurs, så vi nøjedes med at se ind i 'Det forjættede land', som lå på den anden side af Boden See. Vi kunne ikke få plads på det rigtige vandrehjem, men blev henvist til en lokal bonde, som hjalp, når det kneb for vandrehjemmet at indlogere de mange gæster. Vi blev modtaget meget venligt og fik henvist en plads over en stald. Det viste sig, at det var der også mange andre der blev, så vi lå MEGET tæt. Vi lå på halm i et tykt lag, så vi lå blødt og godt. For at få plads til vores 'grej', lagde vi det ved vores hoveder. Jeg husker, jeg havde nogle bolcher i en lille papirspose. Næste morgen var der bidt hul i posen og alle bolcherne var væk. En lille mus havde været på spil. Jeg håber den nød dem.

Næste mål var Friedrichshafen, den by, hvor tyskerne lavede de store luftskibe, Zeppelinene, og hvor de under krigen lavede de fjernstyrede raketter (V1 og V2), der skulle bruges til angreb på England. Disse fabrikker så vi dog ikke noget til. Men vi kunne for enden af Boden See se ind i Østrig.

Da vi nu ikke kunne komme længere mod syd, måtte vi satse på at finde vore cykler, så vi tomlede tilbage til Freiburg. Undervejs havde vi en flink chauffør, som fortalte meget om det, vi så. På et tidspunkt kom vi til en meget smal kløft, ikke bredere end at der lige var plads nok til at bilen kunne køre igennem. Der var helt lodrette sider ret højt op. Han fortalte, at stedet hedder Hirschsprung. Forklaringen var, at en jæger for mange, mange år siden forfulgte en hjort for at skyde den. Da hjorten kom til kløften, sprang

den let og elegant over på den anden side, mens jægeren måtte standse forfølgelsen.

I Freiburg fandt vi vore cykler frem, pakkede vores habengut og cyklede nordpå. Efter et par overnatninger, bl.a. i Heidelberg (som i parentes bemærket ikke var noget at skrive hjem om) kom vi til den lille by Rüdesheim. Den lå ud til et skarpt sving på nord-siden af Rhinen. Byen, en gammel middelalderlig smuk by, havde smalle gader med dejlige huse på begge sider. Den var næsten ikke skadet af krigen. Vi boede på et herberg lidt udenfor byen, men tilbragte den meste tid nede i selve byen. Jeg tror, vi overnattede der to nætter. En eftermiddag sad vi på en lille bar ved Rhinens bred og fik os et par krus god tysk øl. Ved nabobordet sad der også nogle danskere. De snakkede ret højt, og på dansk sagde de en masse meget uvenlige ord om tyskerne. Ole og jeg var rystede over deres måde at være på. Vi kunne godt være enige i, hvad de sagde om tyskerne, som de var i Danmark under krigen, men nu var vi gæster i Tyskland, så vi syntes ikke de kunne være bekendt at rakke ned på værtsfolkene. Under krigen var der mange tyskere, der var lang tid i Danmark, og måske var der tyskere, med lidt kundskab til dansk, som hørte disse grove bemærkninger. Ole og jeg havde under hele turen prøvet at opføre os ordentligt og ikke komme med dumsmarte bemærkninger om tyskerne.

På den anden side af Rhinen kunne vi se byen Bingen. Det var i denne by nonnen Hildegard von Bingen levede for flere hundrede år siden. Hendes korsange høres stadig af og til i radioen.

Men vi skulle videre. Vi fik cyklerne med på en båd, der sejlede på Rhinen nordpå. Det var en flot tur gennem de meget smukke ret stejle bjerge, hvor det ene store slot efter det andet tårnede sig op på bjergsiderne. Lidt længere fremme nærmede vi os Lorelei, klippen, hvor der ifølge sagnet sad en række såkaldte sirener, som sang til søfolkene på Rhinen for at lokke dem i fordærv. Vi var en del turister om bord som begyndte at synge den kendte sang. De tyskere, der var med, sang ikke – i begyndelsen – men efterhånden faldt de ind i sangen. Grunden var sikkert den, at under Hitlers regime, var denne sang forbudt, så de tyske passagerer skulle først vænne sig til, at nu var landet frit, så man kunne godt synge sangen. Det var en stor og meget speciel oplevelse.

Da vi kom i land, cyklede vi nordpå. Nu ville vi godt nok hjemad. Vi tog igen toget for at komme over det flade nordtyske land.

Atter i Danmark nåede vi frem til Als og Sønderborg, hvor vi overnattede. Dagen efter havde vi planer om at tage den med ro, vi satsede på kun at nå til Slagelse Vandrehjem. På vejen over Fyn tog vi os derfor tid til at se Egeskov Slot. En stor oplevelse. I Nyborg nåede vi en færge og på Sjælland fandt vi vej til Slagelse, men vandrehjemmet var kun åbent for gæster, der havde forudbestilt. Nå, vi var jo i god form, så vi fortsatte over Sjælland. I Ringsted fandt vi et vandrehjem, hvor vi indlogerede os. Vi fik noget mad at spise, men mens vi sad der, talte vi om, at nu var vi så langt, så vi kunne da ligeså godt køre hjem til Gentofte. Som tænkt så gjort. Vi hentede vores vandrepas, sadlede cyklerne op og kørte. Omkring kl. 22 kørte vi ind i Gentofte og parkerede cyklerne udenfor Oles forældres hus. Glæden ved at se os var stor, men forbavnelsen var endnu større, da vi fortalte, at vi var cyklet helt fra Sønderborg på Als samme dag.

Selvom vi havde 'snydt' nogle steder og taget toget, så regnede vi ud, at vi gennemsnitlig havde kørt mindst 100 km pr dag. En pragtfuld tur var endt og vi var en masse strålende indtryk rigere.

Seminarietiden

Jonstrup

Jeg var nødt til at starte med en præparandeksamen. Den kunne jeg ikke få på Jonstrup, hvor Elisabeth var øvelsesskolelærer, så jeg kom ind i præparandklassen på Frederiksberg Seminarium. Tiden der var virkelig god. Jeg havde gode kammerater, og lærerne var helt fine. Særlig 'Præpmor', som vi kaldte lærerinde fru Jørgensen, var en utrolig dejlig ældre dame. Hun var god til at lære fra sig, og da hun havde fødselsdag (eller måske et jubilæum) fejrede klassen hende, og jeg blev bedt om at holde talen. Jeg lavede talen til hende med en række ordforklaringer, som hun selv benyttede i timerne. Talen gjorde vist lykke, mener jeg at huske.

Hun hjalp mig også med min ordblindhed. Jeg kom hjem til hende privat på Værnedamsvej. Hun var en sjov lidt gammeldags dame, nærmest som en bedstemor, og hendes lejlighed var af samme struktur.

Jeg fik min forberedelseseksamen og kom på Jonstrup Seminarium.

Året var 1951, og de næste fire år var jeg elev på seminariet.

I de første måneder boede jeg hjemme i Charlottenlund, men den stadige og trættende transport med S-tog og bus var ikke lige mig. Og jeg oplevede også, at jeg ikke havde den samme kontakt med de andre elever i vores fritid, som de af mine klassekammerater, som boede på seminariet. Mine forældre var ikke så glade for at give slip på mig, men jeg fik heldigvis min vilje.

Der var ikke flere kollegieværelser på selve seminariet, så jeg lejede mig ind på en førstesal hos en familie lige overfor seminariet. Jeg var meget privilegeret, for jeg havde to værelser, en kombineret stue og soveværelse, og en lille stue, som jeg brugte som køkken. Jeg havde en elektrisk varmeplade, en pande og en kasserolle. Kasserollen var af aluminium med flad bund og lodrette sider – jeg har den stadig. Når jeg købte ind til madlavningen, måtte jeg passe på økonomien. Når jeg f.eks. skulle købe medisterpølse, købte jeg ikke efter vægt, men bad slagteren give mig 35 centimeter, så vidste jeg, at jeg havde råd til det, og der var til tre måltider. Jeg havde min egen servante med, hvor jeg kunne vaske mig og børste tænder. Den havde et stort låg, så når jeg ikke brugte servanten, var den et pænt møbel i stuen.

Der var en sjov ting, at hvert år den 9. april ankom storken, som byggede rede på seminariets skorsten. De sidste par år, den kom, havde den desværre ikke sin mage med.

Ovre på seminariet var der nogle glimrende bademuligheder. Der kunne jeg en gang om ugen gå over og få et rigtigt styrtebad.

Året efter flyttede jeg til nabohuset, hvor jeg på første sal fik et værelse. Jeg husker ikke, hvorfor jeg skulle flytte, men det har måske været fordi mine første værtsfolk

skulle bruge værelserne selv. Selvom pladsen var mindre, så trivedes jeg også godt i mine nye omgivelser. Det var en flink værtsfamilie, som i øvrigt havde en søn, som vi beboere på første sal havde god kontakt med.

I begyndelsen lavede jeg også min mad der, men på samme etage boede der to andre elever, Kjeld Nielsen og Hanne Bjarnø (de blev senere gift). De havde fået lov til at lave mad nede i værtsfolkenes køkken, og jeg kom med i deres køkkentjansordning. Hanne lavede maden, Kjeld og jeg skrællede kartofler og vaskede op bagefter. Jeg vaskede, og Kjeld tørrede af. Han var meget kritisk, så hvis jeg ikke havde vasket tallerknerne ordentligt rene, fik jeg dem retur. Vi hyggede os meget sammen, og jeg har haft forbindelse til dem i mange år efter seminarietiden.

Jeg havde et dejligt møbel: En høj skrivepult, som delvis var lavet af Aves gamle skrivebord. Den havde en skrå lem, som jeg kunne lægge mine bøger eller papirer på, eller også min gamle skrivemaskine, så jeg kunne stå op og arbejde, hvis jeg blev træt af at sidde ned, men ikke havde tid til at lægge bøgerne væk. Lemmen kunne åbnes, og nede i rummet havde jeg en masse plads. Jeg nød ofte, særlig når jeg skulle forberede mig grundigt til et emne, en kop te eller to med en sjat rom i.

Jeg havde et lille ulønnet bijob, jeg var kasserer for bladet 'Unge Pædagoger'. Det var et blad, der henvendte sig til seminarieelever. Det var meget venstreorienteret, ikke lige min 'kop te', men som medlem af elevrådet havde jeg fået jobbet. Jeg var også kasserer for alle seminarierne i landet, idet hvert seminariums kasserer sendte deres betaling til mig, og så samlede jeg det hele og sendte det til hovedkontoret. Det var ikke noget voldsomt regnskab, så jeg klarede det, trods mine ringe matematiske evner.

Aktiv i Unge Pædagoger

Som medlem af elevrådet blev jeg fra landsorganisationen af elevråd spurgt, om jeg ville med til Göteborg, hvor søsterorganisationen skulle holde deres årsmøde. Det syntes jeg var alle tiders spændende opgave, så jeg svarede JA TAK. Opholdet varede en lille uge. Foruden at være med ved en del af deres møder, havde jeg også en del fritid. Der var også en repræsentant med fra Silkeborg Seminarium.

Han og jeg havde det utroligt skægt sammen. Jeg syntes vi havde den samme sans for humor. Men det skulle vise sig at være en sprængfarlig sag. Ham fra Silkeborg var lokal kasserer for Unge Pædagoger, og han afregnede til mig. Nogle måneder efter vores tur til Göteborg skulle jeg have indbetalinger for Unge Pædagoger – og min kammerat fra Silkeborg manglede at sende sin andel fra sit seminarium. Nu gjorde jeg en fatal fejl.

Til andre, der ikke havde betalt, skrev jeg normalt et pænt brev om, at jeg håbede, de snart ville sende det skyldige beløb. Men til ham i Silkeborg formulerede jeg ordene på den måde, som jeg ville have sagt det i Sverige. Noget i retning af: "Du er da vist en værre en, har du været ude at solde alle pengene op?" Han blev så forarget, at han sendte mit brev retur, hvor han nedenunder skrev noget i retning af: "Hvad fanden bilder

du dig ind, Hvad tror du jeg er???" Jeg var rystet, det havde jeg ikke ventet af ham, så jeg sendte det samme stk. papir retur, hvor jeg skrev: "Det må du altså meget undskylde. Men taget i betragtning af den frie omgangstone vi havde i Göteborg, troede jeg, du kunne forstå en spøg. Jeg beder dig læse brevet fra mig en gang til og imens tænke på, hvordan vi kunne tale samme i Sverige." Der gik ca. 14 dage, så kom pengene uden et ord. Han var altså blevet dødeligt fornærmet. Og hvad kan man så lære af det? 1) Man skal ikke spøge, når det drejer sig om penge. 2) Humor må man ikke bruge i skriftlig form.

De første to år var undervisningen mest lagt an på basal viden, som kunne bruges i den senere undervisning i skolerne. De to sidste år fokuserede mere på den egentlige undervisning. Vi fik bl.a. praktik i øvelsesskolen og senere også tre måneder i en egentlig undervisningssituation. Om denne praktik vil jeg fortælle særskilt under overskriften 'Landerupgård', men først vil jeg fortælle om en udflugt, vi havde, som førte til at det netop blev Landerupgård, jeg kom på. Det var i starten af 3. klasse. Vi skulle på en bustur til Jylland for at se to institutioner med skoler.

Det første sted var De Kellerske Anstalter mellem Fredericia og Vejle. Det var en meget stor institution under åndssvageforsorgen. Vi så flere afdelinger med svært åndssvage mennesker. Det gjorde et stort indtryk på os. Utroligt at der er plejepersonale, der ønsker at passe disse mennesker. Vi så selvfølgelig også skolen med de åndssvage børn. Det skal dog siges, at disse børn ikke hørte til de dybt åndssvage, men skadede var de.

Efter dette besøg, kørte vi til Landerupgård, lidt syd for Fredericia. Landerupgård var et stort skolehjem med ca. 60 drenge i skolealderen. Forstanderen hed Boye Rasmussen. Han viste os rundt på den store institution. Vi oplevede ham hurtigt som en meget stor personlighed, der virkelig levede for at gøre livet for de unge så godt som muligt. På et tidspunkt fik vi at vide, at en af lærerne var på årskursus i København, og at den vikar, man havde, kun skulle være der til nytår. Da det kom frem, at de manglede en vikar efter nytår, spurgte jeg Boye Rasmussen, om jeg måske havde en chance i min praktiktid, som netop var tre måneder fra januar, selvom jeg ikke var færdiguddannet. Det viste sig, at det kunne godt lade sig gøre, så jeg fik pladsen.

Gode og kedelige lærere

Men tilbage til Seminariet. Alle skulle have undervisning i at spille på et instrument. Mange valgte klaveret, men jeg havde haft erfaring med, at jeg ikke kunne følge to notelinjer, så jeg valgte violinen. Inge har mange år senere spurgt: "Kender du verdens korteste krimi?" Det vidste jeg ikke, så hun svarede selv: "Seminarieelever til violin-spil!" Jeg er tilbøjelig til at give hende ret, for det var noget af en lidelse at stå 6-8 elever, der filede på hvert sit instrument i ligeså mange tonearter. Og tænk på den stakkels lærer, som man må formode har et godt musikalsk øre.

Vi havde rektor Morwille i religionshistorie. Han var en flink mand, men meget tør, så hans undervisning var meget teatralisk.

I dansk havde vi en anden lærer, der også var meget tør. Han hed Kaj Viderø og han manglede totalt humoristisk sans. Engang havde vi oplæsning af Hjortens Flugt. Den er vanskelig at læse, for den er på en særlig verseform, som går på 'dadadum, dadadum, dadadum, da'. Jeg tror det hed 'hexameter', men er ikke helt sikker. Pludselig var der en stemme fra bagerste række der sagde: "Jamen, den er da per vers!" Vi lå alle flade af grin, men læreren forstod ikke dobbeltbetydningen af 'per vers'.

Og så havde vi 'Farmand' i historie. Han hed Laustsen. Han forstod godt humor, og vi havde mange meget hyggelige timer med ham. Jeg filmede meget på seminariet, og en gang skulle jeg filme Farmand og hans time. Han kom ind og satte sig ved kateteret, slog sin bog op, hvor han registrerede, hvem der var mødt op til timen. Pludselig ser han op og siger, "Hvor er Bent Christensen?" I det samme går døren op, og den noget brødebetyngede Bent viser sig. Han går småbukkende hen til Farmand og undskylder forsinkelsen. Jeg tror ikke, vi havde fortalt Farmand om denne joke, men han tog det op som en god vits. Sådan var Farmand.

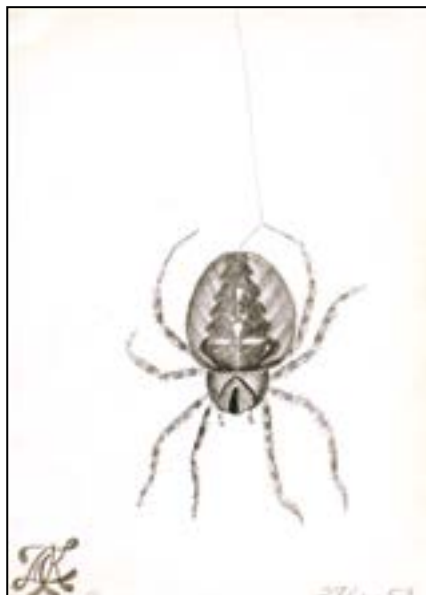
Jeg vil komme tilbage til Farmand senere.

Hermann Wolffsen havde vi i regning, skrivning og tegning. Jeg husker ham mest fra tegnetimerne. Vi fik mange sjove opgaver, og jeg har stadig et hæfte med alle de tegninger, jeg lavede i hans timer. Sang havde vi selvfølgelig også. Vores lærer hed Frede Enkegaard.

Mit speciale var fysik. Her hed vores lærer Poul Thomsen. Jeg nød meget disse timer, jeg syntes de var spændende. Og min specialeopgave var at lave en katodestråleosillograf. Det var en større opgave, men jeg syntes det var sjovt at lave den. Desværre kunne jeg ikke få katodeosillografen med, den ville blive for dyr at købe, så jeg måtte lade den blive på Seminariet. Men den skriftlige opgave har jeg stadig.

I naturhistorie havde vi først Chr. Hauch, men jeg husker ikke meget om hans undervisning, men de sidste to år fik vi en ny lærer.

Hun hed Lisa Larsen. Hun var meget dygtig og vi lærte en masse. Hun brugte os ofte som 'lærere' over for kammeraterne i klassen. En gang var det min tur til at undervise klassen. Jeg havde fået til opgave at fortælle om spindlere (edderkopper i bred forstand). Vi havde fået opgaverne i begyndelsen af skoleåret, og jeg regnede med, at det blev min tur i januar eller februar. I Humlebæk passede jeg meget på Hannibal, den store edderkop, som jeg fodrede i hjørnet af mit værelse ude i udhuset. Mange edderkopper lægger deres æg på en lille hvid 'dug' af spind, og så dækker de æggene til med et tyndt lag

To af Mogens' tegninger fra dengang: 'Korsedderkop' og 'Krabbedrengen'. Fuglene på de foregående sider er to andre af hans værker.

spind. Der overvintrer æggene og bliver klækket når det bliver varmt om foråret. Sådant et ægspind skar jeg af en bjælke og lagde det i et reagensglas med en tot vat som prop. Min optræden som 'naturhistorielærer' blev forsinket, så jeg kom først til i marts. Da dagen oprandt, og jeg tog reagensglasset frem, var der virkelig sket store sager. Inde i glasset vrimlede det med hundredvis af bitte små edderkopper, som netop var blevet udklækket. Oppe i naturhistorielokalet anbragte jeg et stort stykke pap, og så åbnede jeg for reagensglasset. De mange små væsener myldrede ud af deres fangenskab. Det var da anskueligheds-undervisning så det basker.

Senere skriver jeg også mere om Lisa.

Fører i FDF

I gymnastik havde vi Otto Lindberg. Som gymnastiklærer husker jeg ham ikke, men han var kredsfører i FDF, hvor seminarieeleverne kunne melde sig som førere. Jeg havde altid ønsket mig at blive FDF'er, men mine forældre frarådede det, fordi jeg var så ordblind, så skolen gik forud for alt andet. Far havde været FDF'er og min bedstefar hav-

de været kredsfører i bl.a. Fredericia, hvor han var præst og senere i Godthåbs Sogn, så det undrede mig, at de ikke også ville have mig til at blive FDF'er.

Men jeg meldte mig under fanerne, fik en tyk bog med regler og andet godt om, hvad FDF stod for, og så fik jeg væbnereleverne at tage mig af. Og selvfølgelig også en grå uniform med to stjerner over venstre brystlomme. Jeg lod mig hverve af to grunde. Den ene selvfølgelig, fordi jeg gerne ville være FDF'er, men den anden var nok så vigtig: Jeg kunne afprøve mine pædagogiske evner på en flok drenge i 12-års alderen. Jeg havde det fint med disse drenge, og vi havde både øvelser i Jonstrupvang og til møderne om aftenen.

Nu er FDF en kristen organisation, som normalt slutter alle møder med en bøn og en salme, men Lindberg sagde, at det også er i den kristne ånd at lære børnene en god opførsel, og hvis vi, der var førere, ikke sådan lige var til at holde bønnemøder, måtte vi gerne slippe med en aftensang. Det passede mig fint.

Det med det pædagogiske fik jeg prøvet en gang, jeg var med 'mine' drenge ude i Jonstrupvang, hvor vi skulle lave forskellige øvelser i naturen. En af drengene var ret genstridig, og denne gang var han helt frygtelig, så jeg tog min skrappe stemme på og sagde, så både han og alle de andre hørte på det: "FDF betyder Frivillig Dreng Forbund, og det hedder det, fordi det er frivilligt at melde sig ind og frivilligt, om man vil melde sig ud, men så længe man er medlem af FDF, har man at rette sig efter de givne ordrer!" Han så meget forbløffet ud, men rettede ind til højre, og han blev en rigtig god dreng i FDF.

Jeg havde mange både gode og sjove oplevelser, mens jeg var FDF'er. En af de mere specielle var et efterår, hvor alle FDF-kredse i landet mødtes til Landsstævne på Nyborg Strand. Lindberg spurgte, om jeg ikke kunne tænke mig at være vores repræsentant ved stævnet, og det kunne jeg selvfølgelig. Jeg drog til Nyborg med en række punkter, som jeg skulle forsvare på mødet, hvis de kom på dagsordenen. Det var første gang jeg var på Nyborg Strand. Dengang var bygningerne endnu ikke udbygget så meget, som de senere blev, og møderne blev afholdt i en stor træbygning med store vinduer på de tre sider. Den lå inde på det store græsareal, som nu er en smuk park. På landsstævnet var begge de mænd, som havde startet FDF i sin tid, Holger Thornø og Wallentiner (jeg husker ikke hans fornavn). Disse to mænd supplerede hinanden helt perfekt. Thornø var den stive, formelle organisator, som styrede FDF med fast og rolig hånd. Wallentiner derimod var den glade mand, der virkelig forstod at knytte venskaber på kryds og tværs. Jeg gik til dem begge to og præsenterede mig som 'Mogens Krog'. Thornø nikkede venligt – og så var det gjort. Helt anderledes var det med Wallentiner, han så undersøgende på mig og sagde så: "Så må det være din far, som var kredsformand i Fredericia, og som startede kredsen der?" Jeg måtte korrigere ham, da det jo var min farfar. "Nå, ja, tiden går jo, men hvornår har du fødselsdag?" Jeg fortalte ham det, og så ønskede han mig al mulig held i FDF i fremtiden. Det forbløffede mig, hvad skulle han med min fødselsdag? Men i de kommende år, så længe han levede, fik jeg fødselsdagskort fra ham på dagen. Jeg fik senere at vide, at han havde korrespondance med et utal af

FDF'ere, så postbudet ikke kun kom med en lille håndfuld breve, nej, han havde en post-sæk med hver dag.

Jeg var også med på FDF-sommerlejrene. De var ofte på en ø i Julsø ved Himmelbjerget. Et år arrangerede jeg en såkaldt hike som består af en tur rundt i et ukendt område med en række opgaver og en overnatning i bivuak et sted på ruten. Jeg havde delt mine drenge op i to hold, som uafhængigt af hinanden skulle gå turen igennem. De måtte ikke kontakte hinanden undervejs, men de to ruter lå så relativt langt fra hinanden, at de ikke mødtes. Om aftenen skulle hvert hold så bygge deres bivuak inde i en skov. Drengene fik besked om, at de skulle være så stille, at de ikke tiltrak det andet holds opmærksomhed, som måske var i nærheden. Jeg selv gemte mig et sted i nærheden. Jeg kunne godt høre holdene svagt, men jeg tror ikke, holdene indbyrdes hørte det andet hold. Næste morgen kaldte jeg de to hold sammen og roste dem for veludført arbejde, og vi spiste morgenmad sammen. Denne hike sluttede med et besøg på skolehjemmet Himmelbjerggården, hvor jeg tidligere havde haft kontakt til forstanderen, som syntes det var en god idé at vise skolehjemmet frem. (Dengang anede jeg ikke, at jeg selv senere skulle blive lærer der).

Studietur til Sønderjylland

Men tilbage til både Farmand og Lisa Larsen. Hele klassen skulle på en studietur til Sønderjylland, og Sydslesvig, og det var Farmand og Lisa der stod for turen, som var en meget stor oplevelse. Her skal jeg bare nævne nogle af de ting, vi så:

- Rønshoved Højskole, der lå helt ned til Flensborg Fjord. Forstanderen hed Harald Haarder (far til Bertel Haarder, nuværende undervisnings- og kirkeminister (2006).
- Sønderborg Slot.
- Duborgskolen i Flensborg.
- Lyksborg Slot (stavet på dansk, selvfølgelig).
- Slesvig Domkirke i Slesvig by.
- Gottorp Slot og vikingemuseet samme sted.
- Dannevirke.
- Turen gik videre ud til et par små øer i Vadehavet, Grøde og Hove.
- Rundturen sluttede med grænseovergang ved Møgeltønder.

Både Farmand og Lisa var utrolig gode til at fortælle om de ting vi så. Det var på denne tur, jeg fandt en lærkerede. Det var en stor tot græs med noget, der lignede en lille port ind til en mørk hule. Det var indgangen til den lille rede, hvor lærken havde sine unger.

Mens jeg gik på Seminariet, havde jeg to somre et mindre sommerjob på Måløv Sta-

tion. Jeg skulle være 'alt-mulig-mand', bl.a. sætte signalerne, når et tog skulle komme. Jeg skulle også skifte spor, så det ene tog kunne køre ind til den ene perron mens det modgående tog skulle kunne køre ind på den anden perron.

Den kemiske fabrik, Cheminova, som senere blev flyttet til Jylland, kom med lastbiler med meget giftigt materiale, som skulle føres over på godsvogne. Det kom i store metaltønder. Jeg skulle heldigvis ikke selv deltage i dette arbejde, det var fabrikkens egne folk, der stod for dette job.

Mine arbejdstider var enten fra 04 morgen til middag, eller fra 15 til 02 om natten. Jeg cyklede frem og tilbage mellem Måløv Station og Seminariet. Når jeg kom til et bestemt sted på vejen, kunne jeg høre en nattergal, der sad inde i krattet. Jeg stoppede op, for at se, om jeg kunne finde fuglen, men det kunne jeg ikke, men jeg kunne høre, at den sad højest en meter inde i buskettet, og den sang lystigt videre, selvom jeg var så tæt på den.

En anden sjov oplevelse med vilde dyr fik jeg et forår, mens jeg forberedte mig til den kommende eksamen. Jeg sad på mit værelse og læste til langt ud på natten. Da det ved tretiden var blevet lyst, trængte jeg til at gå en tur, inden jeg skulle lægge mig for at sove. Jeg gik ud i Jonstrupvang. På en træstub ret kort fra stien, sad en flot fasanhane i sin spraglede fjerdragt og prøvede at 'gale' (fasaner har sådan en mærkelig hæs stemme i to stød, mens de basker med vingerne). Jeg gik langsomt forbi den for ikke at forstyrre den, men den var nok mest optaget af at kalde en fasanhøne til sig, for den blev siddende. I et træ ikke langt derfra var der to eger, der legede tagfat op og ned ad stammen. Heller ikke disse to vimse dyr lod sig mærke med min tilstedeværelse.

Landerupgård

Udfordring som lærervikar

Som tidligere lovet, vil jeg nu omtale mit ophold på Landerupgård.

På busturen til de to institutioner ved Fredericia, fik jeg efter samtale med forstander Boye Rasmussen lov til at blive lærervikar i tre måneder. Det var en meget stor udfordring for mig.

Jeg ankom en af de første dage i januar 1954. Det var snevejr. Jeg fik anvist et lille værelse i stueetagen med udgang direkte til træskogangen.

Juleferien var endnu ikke slut, og på Landerupgård havde man en tradition med, at julen om ikke varer til påske, så dog til efter hellig tre konger. Juletræet stod stadig i den store dagligstue med al dets pynt. Og om aftenen var der julesange og julehistorier og masser af stearinlys tændt. Boye Rasmussen var selv med disse aftner. Det var hyggeligt, og jeg kom hurtigt ind i samværet.

Som sagt boede jeg på et værelse ved træskogangen, så der kom mange elever der, og det var ofte, de kom ind til mig, hvis jeg var hjemme. Men det var ellers sparsomt med fritid. Jeg havde 52 timer fast på skemaet, og da jeg også var FDF'er, fik jeg hver onsdag aften min klasse til FDF-møde. Det var ekstra timer, som blev beregnet som fritid. Men sådan var det, og jeg brokkede mig selvfølgelig overhovedet ikke over det.

Selvom skemaet har mange mellemtimer, så var man på ved alle måltider. Jeg boede på institutionen og fik min mad der – sådan var det bare. Det generede mig ikke spor, men hvis jeg havde været medarbejder der i mange år, tror jeg nok, jeg ville have ønsket, at skemaet ikke havde så mange fritimer ind imellem.

Der var virkelig mange ting ved opholdet, som jeg satte meget pris på, men der var også enkelte ting, som jeg ikke brød mig om. Lad mig få de ubehagelige ting overstået først.

Drengene, for der var kun drenge på Landerupgård, sov i store sovesale. Finn Olesen var en dygtig trompetist. Han blev vækket først og spillede reveillen ud ad det åbne vindue. (Det var godt nok). Alle drengene kom nu hurtigt ud af køjerne og fik et koldt og meget kort brus. Ikke en egentlig afvaskning. Men der var noget, jeg bestemt ikke brød mig om. De drenge, der var vådligere, skulle samle deres lagner sammen og hænge dem ud i et specielt rum med mange varmerør. Der blev de hængt op, så de kunne være tørre igen om aftenen, når drengene igen skulle rede deres senge med disse ikke-vaske-lagner. Rummet lugtede ganske forfærdeligt, husker jeg med gru.

Disse drenge sad også ved det bord, som Boye var bordformand for. Jeg følte, at disse drenge blev hængt ud ved denne specialplacering. På et senere tidspunkt, hvor jeg havde været der i lang tid, turde jeg spørge Boye om, hvorfor han havde netop disse

drengene ved sit bord. Han svarede, at det var med vilje, for de sad så til højbords. Den forklaring godtog jeg, og jeg spurgte senere en af drengene, hvorfor han sad ved Boyes bord. "Det er da fordi det er det bedste bord," svarede han prompte.

Mens jeg var på Landerupgård, kom der en skrivelse fra undervisningsministeriet (eller måske fra Direktoratet for Børneforsorg) vedrørende legemlig afstraffelse. Tidligere havde man haft lov til at slå eleverne. Der var faste regler: Man måtte slå med et spanskrør én gang på bagdelen, hvis barnet kun havde underbukser på men tre gange, hvis det også havde yderbukser på. Der var flere andre regler, som jeg ikke husker. Men efter de nye regler blev det forbudt at slå overhovedet. Men så var der en sjov eftersætning som sagde: 'Hvis man alligevel slår, skal det indberettes skriftligt til forstanderen øjeblikkeligt'. Den passus morede vi os meget over.

Nu, jeg er ved emnet, at slå på børnene, må jeg vist hellere bekende, at jeg i hele min tid som pædagog har stukket en eneste kraftig ørefigen, og det var netop på Landerupgård. Det var selvfølgelig forbudt, at drengene røg. Det gjorde de dog af og til i smug. En dag gik jeg ude på den store gårdsplads med den meget høje flagstang på midten. Hovedbygningen vendte ud mod denne plads. På begge sider var der nogle lave bygninger, skolestuerne langs den ene side, og langs den anden en bygning, der bl.a. havde nogle toiletter, den fjerde side var staldbygningen, hvor der stod flere heste, som landbruget brugte. Den store dør var åben, da jeg så, at en dreng gemte sig derinde og røg en cigaret. Jeg gik derind, tog hurtigt cigaretten fra ham, så han ikke tabte den, og så stak jeg ham en kraftig lussing, idet jeg sagde: "Du ved godt, at du ikke må ryge." Han løb sin vej, inden jeg fik talt mere med ham om det. Få dage senere traf jeg ham igen rygende. Denne gang var det på et af de toiletter, som jeg før omtalte, men denne gang slog jeg ham ikke. Det undrede ham, og han spurgte endog, hvorfor jeg ikke gjorde det denne gang. Jeg svarede, at der var to forskellige omstændigheder. Begge steder røg han, og det var jo forbudt, men på toilettet var der stort set kun dørene ind til de enkelte wc'er der kunne brænde, resten var murværk og cementgulv. Men i hestestalden var der meget, der kunne brænde. Gulvet var overstrøet med halm og andet, der var let antændeligt. Han kunne have forårsaget en voldsom brand, hvor mange heste var brændt inde, og måske kunne branden have bredt sig til de andre bygninger, så derfor var hans forseelse i stalden mange gange større end på toilettet. Han godtog selvfølgelig denne forklaring. Jeg havde i resten af min tid på Landerupgård et yderst fint forhold til drengene. (Det skal i parentes dog bemærkes, at jeg indberettede hændelsen til forstanderen, som reglerne foreskrev).

Jeg tror drengene var opdelt i tre klasser, og jeg havde de yngste i min klasse. Jeg fik hurtigt et godt forhold til dem. Undervisningen var delt mellem Vagn Jacobsen (kaldet Jakob) og mig. Vi havde et fint sammenhold med hensyn til undervisningen. Jeg var jo stadig elev fra seminariet, så jeg havde af og til brug for gode råd, og dem kunne jeg få af Jakob.

Men jeg havde de samme drenge i deres fritid. Vi havde i den samme bygning en stue, som var vores dagligstue. Det var mest i denne stue, vi var samlet om aftenen, enten

det var som hyggeaften eller i FDF-regi. Der var et par store borde og mange stole samt en slagbænk langs den ene væg. En aften, jeg tror måske, jeg var forkølet, jeg havde i hvert fald kraftig hovedpine. Da vi var samlet efter aftensmaden, sagde jeg, at jeg havde hovedpine, så jeg håbede, de ville være så stille som muligt. Og så skete der noget mærkeligt. En dreng kom med en stor pude, en anden med et tæppe, de bad mig lægge mig på slagbænken, og så hyggede drengene sig med stiltfærdige gøremål. Nogle spillede kort, andre ludo, enkelte gik ud på gangen, hvor de så kunne lege mere støjende ting. Jeg var virkelig imponeret over deres opførsel.

Vi var også ude mange gange. Lidt fra gården var der en lille lund med en sø. Her havde børnene bygget nogle flotte huse. Nogle på pæle, andre som små lave træhytter, som man skulle kravle ind i. Ude i søen havde de også lavet et hus på pæle. For at komme derud, måtte man gå over en vindebro. Når vi var ude i skoven, kunne børnene tænde bål, hvor de lavede 'mad'. Når jeg skriver det i anførselstegn, så er det, fordi maden ikke altid levede op til mere end én kokkehue, men den havde jo været stærkt opvarmet, så eventuelle giftige ting var kogt væk.

En dag var jeg inde i et af de små huse. Der var ikke ret højt til loftet, så jeg lå på en lille slagbænk. Jeg fik en kop 'kaffe' "Den smager da godt," husker jeg, at jeg fik fremstammet. Da jeg lidt efter erfarede, at vandet havde de hentet fra et lille vandløb, der kom oppe fra staldene ved gården, var jeg lige ved at få kvalme. Både børnene og jeg må have været lavet af godt stof, for vi blev ikke syge, da vi drak af 'kaffen'.

Det var vinter, og i en periode var den store sø i parken lige udenfor Landerupgård frosset til. Selvom det var koldt, havde drengene altid korte bukser på. De elever, der havde skøjter, løb selvfølgelig på dem, mens andre brugte isen som glidebane. Boye Rasmussen, der var 70 år, var en meget habil skøjtelober, men det var den gammeldags stil med herresving. Han kom tit ned til søen og var sammen med børnene der.

En morgen havde det været et voldsomt haglvejr og vejen udenfor var spejlglat. Børnene tog deres skøjter på og løb frem og tilbage ude på selve vejen. De risikerede ikke, at der kom trafik, for biler kunne simpelt hen ikke køre på den isglatte vej.

Boye Rasmussen var som sagt 70 år, og han fejrede fødselsdagen med stor pomp og pragt. Jeg husker ikke alle detaljer, og det ville nok også blive for langt at berette om det. Dagen startede med, at drengeorkesteret spillede ude i haven under Boyes vindue. Så blev det store flag hejst på gårdspladsen med musik og anden festivitas. På gårdspladsen var der rejst et kæmpe telt, hvor middagen blev holdt med en række gæster udefra – og som en selvfølge med samtlige børn. Et af højdepunkterne var, da Boye skulle åbne alle gaverne. En af de største var dog ikke pakket ind. Det var en model af et hus, som tidligere elever ville bygge til deres gamle forstander. De ville bygge det ude på Holmslands Klit lige ved skolens sommerlejr, Bjergeborg.

Mine tre måneder på Landerupgård var desværre slut, men jeg havde spurgt Boye Rasmussen, om jeg måtte komme med på sommerlejren som FDF'er, og det fik jeg lov til.

Bjergeborg

Et par dage inde i sommerferien kom jeg atter til Landerupgård, og de første dage gik med at forberede traveturen på tværs af Jylland. Jeg var blevet sat til at sørge for forplejningen på turen. Man havde en ret stor trækvogn, som de kaldte 'Peter Madsen'. Den havde to store gamle bilhjul, kraftig trækstang med en kraftig tværstang forrest, hvor fire drenge, to på hver side, kunne trække og styre 'Peter Madsen'. Var vejen op ad bakke, var der på hver side et tov, som flere drenge kunne trække i. Gik vejen ned ad bakke, kunne tovene også bruges som bremse. Selve 'Peter Madsen' havde en stor trækasse med en låge bagi. Inde i kassen var der plads til køkkengrej, tallerkner og krus samt spisestik. I rummet var der også plads til alle soveposerne. Oven på kassen var der plads til de telte, som vi skulle bruge de to nætter, vi skulle overnatte på turen.

Vi skulle alle gå de mange kilometer tværs over Jylland. Dog var der tre undtagelser. Boye Rasmussen og to drenge. De havde deres cykler med. De gik med på formiddags-turen, men når vi havde spist vores frokost og begyndte vores travetur, kørte Boye og de to drenge i forvejen. De sørgede for indkøb af den mad, vi skulle have til aften, og på vores rasteplass fik de tændt et bål, så det stod klar til vi kom frem. Jeg tror også de skrællede kartoflerne og fik dem kogt. Nu var det som sagt mig, der skulle sørge for madlavningen, så da teltene var taget af 'Peter Madsen', havde jeg et udmærket køkkenbord til min rådighed.

På den første marchdag kom vi gennem Vorbasse. Vi gjorde selvfølgelig hvil ved 'Vorbasse Krigshavn', et lille, ubetydelig gadekær, men hyggeligt var det.

Det første sted, vi skulle overnatte, var i en lille by, hvor der var en lille skole med en blind lærer. Alle i byen satte meget pris på ham, så hans blindhed skabte ikke problemer, men han kunne ikke rette elevernes skriftlige opgaver, så det var hans kones job at ordne dette. Det var sket hans aften, og byen, som var vant til, at børnene fra Landerupgård kom forbi den aften, havde etableret et stort bål med bålter og sange.

Næste dag kom vi forbi et plejehjem. Det var også tradition, at drengene spillede nogle numre til stor glæde for beboerne.

Og så gik det ellers udover den flade hede med støvede veje, der ikke var asfalterede. For at sætte lidt skub i drengene, lånte jeg en af trommerne og gik forrest. Det var min debut som trommeslager, men jeg tror, det gik nogenlunde, og sjovt for mig var det også.

Efter to nætter og tre lange dage ankom vi til Bjergeborg på Holmslands Klit nogle kilometer syd for Ringkøbing. Før selve ankomsten var orkesteret gået i stilling, så de med gjaldende musik kunne fortælle, at nu kom vi. Medarbejdere, med Maraj i spidsen, og Boyes dejlige hvide hund, kom ud og modtog os ved den gamle kanon, som stod ved indkørslen. Der var fire huse. Der var to store og to små huse. Det ene store havde en stor sovesal til alle børnene. I den ene ende havde Boye sit værelse. I den anden ende var der nogle mindre værelser til medarbejdere.

Jeg boede i et af disse. Det andet store hus havde en stor spisesal og et køkken.

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag/Søndag
7.30-8.00		drengene vaskes	kold bruser	smørrebrød	smørrebrød	
8.00-8.20			morgensang	morgensang	morgensang	
8.20-8.45			morgensang	morgensang	morgensang	
8.45-9.45			morgensang	morgensang	morgensang	
9.45-10.25	-	-	religion m. første	religion m. første	-	løringsbad i første
10.25-10.55			kaffe til lærerne	kaffe til lærerne		
10.55-11.15	-	dansk med første	fysik med tredje	-	-	løringsbad med første
11.15-11.45	religion med første	dansk med første	-	-	-	løringsbad med første
12.00-12.50			middagsmad			
12.50-13.30	opsyn med første	-	opsyn med første	-	opsyn med første	for hver anden uge
13.30-14.30			kaffe til lærerne	løringsbad til lærerne		
14.30-15.15	segnat med første	-	sang med første	Fysik med tredje	-	-
15.15-16.00	natursk. med første	-	segnat med første	segnat m. første	-	-
16.00-16.55	fysik med anden	-	-	-	-	-
17.00-18.00	vask med første	-	vask med første	vask med første	-	-
18.00-18.30			aftensmad			
18.30-20.00	opsyn med første	-	opsyn med første	F.D.F. med. første	-	-
20.00-20.30			aftensang			
20.30-21.00			drengene i seng			
21.00-21.30			aftensang til lærere og andre medarbejdere			

Mogens har stadig sit skema fra den tid, her en afskrift af det.

Opvasken foregik på nogle store plankeborde udenfor køkkenet. Det var også her, eleverne om lørdagen blev vasket. Det var bl.a. det, Maraj sørgede for blev gjort grundigt. Det ene af de mindre huse var 'dasser' med spande, som af og til skulle tømmes. Det blev et par af de større elever sat til at gøre. De bar spandene ud i klitterne, hvor der blev gravet nogle store huller, hvori indholdet blev hældt.

Hverdagene startede med, at en fra FDF-orkesteret spillede reveillen. Derefter var der tur til Vesterhavet, hvor alle fik en dukkert. Selv Boyes hund kom i baljen. Vel hjemme igen stod det på morgenmad. Jeg husker ikke helt præcis, om vi derpå gik ud i den lille plantage, hvor vi sang morgensang, eller måske var det kun om søndagen. Plantagen var lidt af et særsyn, for der voksede ellers ikke nåletræer i klitterne.

Formiddagene gik med forskellige praktiske opgaver. Nogle huggede brænde, andre skrællede kartofler. Nogle ryddede op eller gjorde rent. Børn og voksne hjalp hinanden med alle disse ting.

Efter den varme mad kl. 12 var der middagsro. Alle, der var inde på selve området, måtte gå meget stille rundt eller slet ikke tale. Var man ikke interesseret i at deltage i denne ro, måtte man gå lidt væk fra lejren, hvor man så kunne hygge sig med snak eller leg.

Om eftermiddagen var der først 'lunser', te eller sodavand til alle. Derpå var der f. eks. en lang tur langs stranden eller badetur i Vesterhavet. På disse ture fandt vi mange ravklumper. Dem brugte drengene senere til smykker og lignende, når de kom hjem til Landerupgård.

Om vinteren lavede drengene i sløjde buer og pile, som de kunne skyde med om sommeren. Der blev lavet en flot skydeskive med en masse frugter, og den frugt, man ramte, fik man. Det var en morsom måde, bare man ramte skiven, vandt man.

Der var en dag, nogle drenge på stranden fandt en ret stor 'konservesdåse', som de tog med hjem. Heldigvis var der nogle voksne, der øjnede, at dåsen ikke var helt ufarlig. Man henvendte sig til militærets sprængkommando, som meget hurtigt kom for at se,

‘Peter Madsen’ på vej til Bjergeborg.

hvad vi havde fundet. Det viste sig at være seks-otte sprængbomber, som store skibe anvender til at måle vanddybden. De kastede en sådan bombe ned mod vandet. Når den ramte havoverfladen startede man et stopur. Når bomben nåede bunden, sprang den og når lyden kom op til mandskabet på skibet, trykkede de igen på stopuret. Antallet af sekunder fortalte så om, hvor dybt der var. Mandskabet fra sprængkommandoen brugte en del tid på at forklare drengene, hvor farligt det er at finde sådanne ting, og hvor godt det var, at man havde tilkaldt sprængkommandoen. Derpå gravede de et dybt hul i sandet, lagde dybdebomberne derned og sprængte dem i stykker. Det gav et mægtigt brag og sandet sprøjtede op i en vældig søjle. Bagefter var vi alle henne og se det meget store hul i klitten. Det var anskuelighedsundervisning, så det battede. Alle var klar over, at man ikke må slække på omtanken, når man finder noget, man ikke ved, hvad er.

Efter aftensmaden var der som oftest hyggetimer, hvor man sang eller fortalte historier. Ved solnedgang, gik vi, hvis vejret var til det, ud mod Vesterhavet, satte os på en høj klit og sang et par aftensange, mens solen gik ned ude i Vesterhavet. Det var utrolig stemningsfuldt.

Mens vi var på Bjerkeborg, begyndte håndværkerne – mange af dem var tidligere elever, der brugte deres ferie – at bygge den gave, Boye fik til sin 70 års fødselsdag. Det blev et flot bygningsværk. Men de skønne dage fik en ende. Vi skulle hjem. Vi skulle dog ikke gå hele vejen tilbage. Som en afslutning, gik orkesteret ud fra Bjerkeborg, men længere henne ved Nymindegab, blev de samlet op af den bus, resten af børnene og de fleste af medarbejderne allerede var steget op i.

Da huset var bygget og skulle overgives til Boye, kørte jeg med min mor til Bjerkeborg. Det store flag blev hejst af Boye og en elev, og så fik han nøglen til huset, som hed 'LGD' (Landerupgårds Glade Dreng). Bøje var selv meget rørt og glad, da han modtog gaven. Da han nogle år senere gik af som forstander, flyttede han derud sammen med Maraj, som var hans husbestyrerinde, indtil han døde i december 1966.

Tilbage på Jonstrup

UG med kryds og slange

Tilbage på Jonstrup Seminarium skulle jeg til de afsluttende eksaminer, nogle af dem skriftlige, fik jeg den professor, jeg tidligere omtalte fra ordblindeskolen, til at skrive en attest på, at jeg var lidt ordblind, og at man i vurderingerne af mine skriftlige besvarelser ikke måtte lade stavefejlene influere på slutkaraktererne. Det gjorde, at jeg følte mig meget mindre presset, så jeg kunne koncentrere mig om indholdet.

Selv eksamenen i historie var skriftlig. Vi startede i seminariets bibliotek kl. 9. Vi måtte have alle de notater vi ønskede med, og vi måtte låne de bøger, vi mente var nødvendige. Vi fik så opgaverne udleveret og havde to timer til at gøre notater. Kl. 11 skulle vi så aflevere alle vore bøger og notater, og resten af eksamenen foregik så skriftligt uden hjælpemidler.

Og så en lille sjov ting. Da jeg skulle op til sidste mundtlige fag, fysik, som jo var mit yndlingsfag, blev eksaminationen udskudt, da censor og læreren skulle have frokost-pause. Der manglede vist kun to elever, hvor jeg var den ene, så vi syntes det var under-

Enkelte billeder
fra min skriftlige
fysikopgave.

En ung mand dybt koncentreret om den praktiske del af sin eksamensopgave.

ligt, at de ikke kunne tage os med, så var alle blevet hørt. Jeg gik ned i parken, og mens jeg så ned i græsset prøvede jeg at koncentrere mig om nogle emner, jeg måske ville blive hørt i. Pludselig så jeg noget skinne nede mellem græsstråene. Da jeg bøjede mig ned for at se, hvad det var, fandt jeg tre kobbermønter, to engelske og en kinesisk. Jeg samlede dem op og puttede dem i lommen. Lidt efter var jeg til eksamenen, og karakteren var UG. Og dertil kom min specialeopgave, katodestråleoscillografen. Havde jeg kun fået UG minus, ville min specialeopgave have trukket karakteren op til UG. Desværre, hvis man kan sige det sådan, så var der ikke noget der officielt hed 'med kryds og slange'. Om det har været de tre mønter, der var min redning, kan jeg ikke sige, men de har nok været lidt medvirkende.

Det var nogle af de mange oplevelser jeg havde, mens jeg gik på Jonstrup Seminarium. Der var mange andre ting jeg kunne fremhæve f.eks. Øjeturene, Spirekampene, Julieauktionerne, ja jeg kunne blive ved, men dette skal have en ende i denne omgang. Hvis man læser Rudolf Bruhns bog: 'De seks' får man et levende indblik i de mange traditioner, der var på Jonstrup. Rudolf Bruhn har selv været jonstrupper, så han har oplevet de mange 'ting' 'Tingene' hedder noget andet, men kender man dem, forstår man dem godt, og er man ikke gammel jonstrupper, er 'Tingene' lige så spændende at læse.

Tulinius-Sagaen 2. del

Familie og arbejdsliv i børneforsorgens tjeneste

Nu har jeg skrevet Tulinius-Sagaen 1. del, og det har været en stor fornøjelse for mig. Derfor fik jeg lyst til at fortsætte med skriveworket og startede Tulinius-Sagaen 2. del.

Det bliver lige så morsomt at skrive denne historie, som på mange måder genspejler et helt nyt liv.

Den starter umiddelbart i forlængelse af min uddannelse til lærer ved Jonstrup Seminarium i sommeren 1955, hvor min første lærerstilling var på behandlingshjemmet Baunegården, Lille Værløse, hvor jeg var så heldig at lære Inge at kende, og som alle vil kunne forstå, ændredes mit liv pludselig til ikke længere at handle om mig men om os.

Jeg begyndte at skrive denne 2. del i januar 2007. Her i begyndelsen af 2010 er jeg færdig. Jeg har prøvet at begrænse mig, selvom det har været svært med alle de pragtfulde oplevelser jeg har haft.

Inge har også fået plads til sine oplevelser. Vi har valgt at gengive dem med blå skrift, så kan vi begge skrive i jeg-form og alligevel markere, hvem 'jeg' er.

Baunegården set fra haven, Mogens' vindue øverst helt til høje. Inges værelse var på første sal midtfor.

Behandlingshjemmet Baunegården

MEGET specielle børn

Som sagt, fik jeg min første stilling på Behandlingshjemmet Baunegården, som lå i Værløse kommune ikke langt fra byen Lille Værløse. Det var både en meget spændende og en meget berigende stilling med en række nye udfordringer. Baunegården var et behandlingshjem. Gudrun Bruun, der var overlæge på børnepsykiatrisk afdeling på Bispebjerg Hospital, var tilsynsførende psykiater. Min mor underviste på børneafdelingen. Jeg har sikkert fattet interesse for det ganske specielle klientel gennem min mor, så jeg søgte stillingen – og fik den.

Baunegården var en flot rigmandsvilla, som lå på en stor grund ned til Farum Sø. Der var bl. a. en skov, som vi skulle igennem for at komme ned til den badebro, der hørte til hjemmet. Huset var en stor 2 etagers bygning med højt tag i sort tegl. Fra Lille Værløse kørte man gennem Avlsgården ad en smal kørevej ned til Hovedbygningen. Huset havde to sidebygninger. På første sal i den til højre boede forstanderparret, Irgens Møller og hans amerikanske kone, Roberta. I stuen var der køkken og andre faciliteter samt et værelse til køkkenlederen. Sidebygningen til venstre havde i stueetagen et skolelokale, og et kontor. På første sal var der bl.a. to store værelser til nogle af børnene.

Inge og Mogens.

Gik man op til hovedbygningen af den store trappe, kom man ind i en stor hall. Videre frem kom man ind i spise-stuen og tv/dagligstuen. Oppe på første sal var der en del værelser dels til medarbejderne dels til børnene.

Jeg fik henvist et dejligt værelse med to vinduer, et af dem vendte ud mod Farum Sø og det andet ud mod lidt af haven og en lille sø. Bag den var markerne.

Jeg faldt hurtigt til i disse omgivelser. Jeg havde jo allerede boet på en institution, så det var ikke fremmed for mig. Men børnene – ja de var af en helt anden støbning. Sjove, de fleste ret velbegavede, men også

MEGET specielle. Ikke underligt, at de var blevet henvist til børnepsykiatrisk behandling. Der var i alt 15 børn i skolealderen.

Min erindring om de andre medarbejdere fortaber sig i tågen. Ja, selvfølgelig husker jeg Irgens Møller og hans kone, men der var en, som særlig tiltrak sig min opmærksomhed. Hun var børnehavepædagog og hed Inge Andreassen. Inge havde været ansat et år, da jeg kom til Baunegården. Hun havde et forbløffende godt tag på de 'mærkelige' unger, så jeg holdt mig tæt til hende, for at indsnuse en masse viden. Vi havde tit vagter sammen. Jeg tror det var første gang, jeg skulle have lørdag/søndags-vagt, at der skete noget voldsomt. Børnene kunne normalt gå rundt, næsten som de ville. Vi arrangerede lege, ture eller andre aktiviteter med dem, men man havde selvfølgelig et øje på hver finger og talte ofte, om de alle var der. Man kunne gå ved siden af dem det ene øjeblik, og det næste øjeblik var de som et lyn væk, sunket i jorden alle sammen. Hvor var de dog henne? Vi ledte inde og ude, i skoven, ved badebroen, i urtehaven – ja alle steder, troede vi. Da vi havde været nede ved stranden og var på vej op mod huset, så vi noget frygteligt: En del af børnene balancerede frem og tilbage helt oppe på tagryggen på det høje, sorte tegltag med store hatte på. På sin vis var det et komisk syn, det var svært at holde masken samtidig med frygten for, at en af dem skulle miste balancen – der var meget langt ned! Hvad gør man så??? Råber man til dem: "Kom ned øjeblikkeligt!" eller "Pas nu på, I ikke falder!" Nej, vi valgte at lade som ingenting, som om vi slet ikke havde set dem, og så krydsede vi fingre for, at det ville gå godt. Lykkeligvis kom alle ned i uskadt tilstand. Børnene var krøbet op på loftet, (som i øvrigt var forbudt område) og der fundet Robertas mange store amerikanske hatte. Det har fristet ungerne til at prøve disse hatte, og hvor ville det tage sig flottest ud? Jo, selvfølgelig oppe på tagryggen, så de var krøbet ud

af et tagvindue. Det var godt, jeg havde Inge ved min side, for hun havde det 'kolde' overblik, så vi ikke jekkede i spinaten.

At ungerne var meget specielle, har jeg mange oplevelser af. Har man læst bogen "Mus og Mænd" af John Steinbeck, kender man Lennie, der legede med en mus til den døde, og så sørgede han over den. En næste parallel oplevelse havde jeg med en af drenge, Benny. Han var gået ud i skoven, hvor han legede med en mus. Hvordan man får fat i en mus, ved jeg ikke, men han havde faktisk en lille sød mus, som han kælede med. Han lod den af og til løbe, men fangede den hurtigt igen. Men pludselig ramte han åbenbart musen forkert, for den døde, og det var Benny meget ked af. Han var så optaget af sin leg med musen, at han slet ikke opdagede, at jeg stod bag et træ og betragtede ham.

Benny fik af og til fat i et pindsvin. Alt det med dyrene er normalt ikke så vanskeligt, men at sidde med dyret i skødet og klappe det hen over de spidse pigge, er vist ikke så almindeligt. Denne dreng var også fantastisk til at fange fugle. En dag sad han med en svaleunge, som han fodrede med fluer, han også havde fanget. Benny havde sammen-tømret en 'hytte' på skrammelpladsen. Han havde udstyret den med en pind, og en dag sad Benny på pinden og viftede med armene mens han sagde: "Pip, pip." Skør var han, men samtidig meget charmerende.

Harald var en ret stor dreng på 14 år. Han var meget kluntet. Det gjorde sig også gældende, da han skulle lære at cykle, utroligt, at han overhovedet kunne få balancen. De, der kørte ture med ham fortalte ham, at når man skulle dreje, rakte man altid hånden ud, før han svingede men at se sig tilbage, mente han var overflødigt. Når han havde vist, at han skulle dreje, måtte eventuelle biler bagved vide det, syntes han, og så drejede han da bare.

For at motivere Harald til at lære at cykle, havde Irgens Møller lovet ham, at når han kunne cykle, måtte han køre hjem til sin mor i Husum. Det gik fremad med cyklingen. En dag var Harald forsvundet. Vi ledte alle steder, men nej, Harald var ikke til at finde. Om aftenen ringede telefonen, det var Haralds mor, der fortalte, at han var hjemme hos hende. Irgens Møller aftalte, at han kunne blive boende til næste dag, så ville forstanderen hente ham og cyklen. Da han næste dag blev spurgt om, hvordan han dog kunne finde på at køre helt til Husum alene, svarede han, at det var blevet lovet ham, at når han kunne cykle, måtte han køre hjem til moderen. At det selvfølgelig havde været en forudsætning, at en voksen skulle køre med, havde han ganske fortrængt. Han blev også spurgt om, hvordan han kunne finde vej hjem. Hertil svarede han, at han bare fandt sporvognsendestationen i Husum, og derfra fulgte han skinnerne til det stoppested, hvor han var vant til at stå af.

Biblioteket i Værløse forbød Harald at låne bøger, fordi han flere gange havde afleveret bøger, hvor han havde brugt en leverpostej- eller æggemad som bogmærke.

Han hjalp i øvrigt meget til ude i urtehaven, det var han ret god til om ikke perfekt, han havde gode kræfter.

Der stod en hel række kæmpestore grantræer ved skrammellegepladsen. En dag var lille Ivan kravlet op i toppen af et af dem. Her sad han og skrålede: "Giv mig, Gud, en sal-

Leila og Ole julehygger i skolestuen.

metunge." Da han fik øje på Inge, råbte han: "Inge, kom op og hent mig!" Men hun svarede: "Du kan tro nej, når du kan kravle op, kan du også kravle ned!" Men der var langt ned, også for Inge at se på. Ned kom han heldigvis – også uden skader.

Mellem stuen og gangen, hvor kontoret lå, var der et lille lagerrum med både legeting og udklædnings-ting. En dag, hvor Irgens Møller underviste, og Inge hjalp til, var Jens meget utidig. Han blev sat ind i det lille rum med et bord og en stol og fik besked på at regne sine stykker.

Man hørte forbavsende lidt til ham i

længere tid. Da de åbnede døren, sad han klædt ud med hat, tørklæde og andet fra udklædningshylderne. Også her var det svært at holde masken, måske var det humoren, der fik det hele til at fungere.

Nede på det store græsareal, som var mellem Baunegården og Farum Sø (langs med skoven), havde man en lejrplads. Her kunne børnene og de voksne tænde bål og lave snobrød. En weekend ville man bygge en indianerlejr. Der havde været slået en masse højt græs, som kunne bruges til at lave hytter af, og i dem kunne man overnatte

Der skulle laves mad over bål i en gammel gryde, som altid stod ved bålpladsen. Da gryden blev gjort klar, var der et af børnene der sagde: "Det er jo den gryde, vi plejer at tisse i."

I skolen havde jeg en lille pige, hun hed Leila. Hun var vel 7 eller højst 8 år, og forstanden fejlede ikke noget. En dag skulle jeg lære hende at låne i et regnestykke. Lad os sige regnestykket ser sådan ud: $23 - 7 = ?$ Man kan ikke trække 7 fra 3, så man låner fra 2-tallet en tier som ændres til 10 enere, så kunne man trække 7 fra 13. Men den lille, snusfornuftige pige sidder lidt og funderer over dette og siger så: "Hvorfor låner man, vi giver det jo aldrig tilbage?" Det måtte jeg give hende ret i, så jeg sagde: "For fremtiden siger vi altid, at vi veksler en tier til ti enere." Det godtog hun straks, og sådan blev det.

Jeg har i øvrigt altid senere, når jeg underviste i regning, brugt vendingen veksle i stedet for låne.

Samme Leila kunne være utrolig vanskelig. En dag, hvor hun havde haft en konflikt, ville hun ikke med ind og spise, men gik ind i den tilstødende stue, hvor klaveret stod. Først gik hun op og ned af tangenterne, bagefter hamrede hun med begge hænder i tangenterne. Efterhånden blev det mere og mere stiltfærdigt, og til sidst faldt hun helt ned. Hun havde ingen stopklods. Jeg tror hun havde en hjernetumor. I sådan en situation gælder det om at være iskold.

Det var nogle af de meget spændende opgaver, man havde, når man havde med disse vanskelige børn at gøre.

Ved siden af skolestuen var kontoret, hvor Sussie residerede. Hun og Inge var perleveninder, og ofte sad Inge inde hos hende og snakkede. Sussie og hendes mand, Børge, havde vi senere en del med at gøre, idet vi flere somre tog på ferie til norske hytter. Irgens Møller kørte hver dag til Lille Værløse Station for at hente og bringe Sussi. Det var en flot service, forstanderen her udførte. Hvis han ikke var hjemme, kørte Inge på sin cykel til stationen, og Sussie blev transporteret på bagagebæreren. I Værløse troede man, at Inge og Sussie var søstre.

Indianerlejren på skrammelpladsen.

Vi havde to psykologer, Jacob og Flora. De kom fra Børnepsykiatrisk afdeling for at lave terapi på stedet. Terapien foregik i et kælderlokale. Især Flora tillod, at børnene lavede små bål på kældergulvet. Desværre havde hun svært ved at styre det, så ungerne var helt umulige, når de havde været til terapi.

Til jul havde vi lavet et julespil, hvor de urolige og kantede unger optrådte som de sødeste englebasser. Vi havde blandt gæsterne Gudrun Bruun, chefspsykolog Hasvold og psykolog Jacob Vedel og andre fra Børnepsykiatrisk afdeling.

Børnene opførte et krybbespil. Det var morsomt at opleve disse urolige unger optræde med stor værdighed og ro i deres udklædninger som Maria, Josef og hvem de ellers var. En var englen Gabriel i hvide gevandter og med store hvide vinger og med himmelvendte øjne.

Til fastelavn havde vi også lavet en masse andre sjove ting. Alle børnene og medarbejderne var udklædt. Forstanderparret havde skiftet tøj, så Irgens Møller var klædt i nederdel og Roberta havde lange bukser og jakke på samt pibe i munden.

Inge og jeg var udklædt som negere. Vi havde bastskørter på og så var vi farvede næsten sorte med en eller anden farve, som vist var et godkendt sminkeprodukt, men hvor var det dog vanskeligt at vaske af bagefter. Børnene havde selvfølgelig slået katten af tønden, og en kattekonge og kattedronning var udråbt. De andre børn gik forbi disse to "kongelige" og viste deres ærbødighed ved at bukke for dem. Køkkenlederen havde en barnevogn med, hvor en af de unge piger fra køkkenet sad udklædt som baby med kyse og sut i munden.

Det var en kold vinter, det år jeg var på Baunegården, så der var en del sne at lege i. Vi

fik bygget en flot snehytte som en grønlandsk iglo med en lav indgang, som vi kunne kravle ind og ud igennem.

Inge har fortalt mig, at hun og de øvrige pædagoger undrede sig over, hvad jeg havde i en stor blå rejsekuffert. Af og til tog jeg den med, når jeg skulle til hovedstaden. Somme tider måtte jeg oven i købet bede om fri til disse ture, og en anden pædagog – gerne Inge – måtte tage mine vagter. Til sidst var nysgerrigheden så stor, at Inge spurgte: "Hvad er det dog, du har i den kuffert, og hvad er det, du skal til København med den for?" "Det er mit fremviserapparat og nogle af mine 9,5 mm smalfilm, som jeg skal ind og vise for nogle gæster, min far og mor har." Det var altid min far, der bad mig komme, og hvis jeg sagde, at jeg havde vagt den aften, spurgte han, om jeg dog ikke kunne bytte med en af de andre. Havde det kun været én gang, var der vel ingen, der tog notits af det, men det har sikkert været ret mange gange, for man var ret fortørnede over, at jeg så tit bad om fri.

Hen på foråret fik vi et lille jagerfly, eller var det måske 'bare' et øvelsesfly, fra Flyvestation Værløse. Det skulle udrangeres, og i stedet for at skrotte det, gav luftvåbnet os flyveren til at lege i. Soldaterne fra Værløse kom talstærkt med flydelene på store biler og så satte de delene sammen på vores legeplads. Det varede et par dage med at samle flyveren, og det tiltrak både børn og voksne at se på det. Hvor meget leg der egentlig var i dette, ved jeg ikke, vore børn var måske lidt for store, men det var da ganske sjovt at sætte sig op i flyveren og lade som om man fløj hen over Danmark.

Jeg havde selvfølgelig nogle vagter med børnene, men min væsentligste opgave var som lærer. Jeg underviste kun tirsdage, onsdage, torsdage og fredage, mandag havde jeg altid fri som 'afspadsering' for vagterne om lørdag/søndage og enkelte aftenvagter i ugens løb. Det var selvfølgelig helt i orden, men, hvad der generede mig utroligt meget, var, at Irgens Møller tog undervisningstimer om mandagen. Det havde selvfølgelig været i orden, hvis han havde undervist i nogle fag, jeg ikke havde, f.eks. historie eller geografi, men han underviste i dansk, regning og matematik, altså mine fag. Jeg kunne opleve, at han havde rettet nogle stile, som jeg allerede havde rettet, og hvor jeg måske var gået let hen over nogle ubetydelige fejl, som jeg sikkert havde talt med eleven om, men undladt at sætte røde streger ved. Jeg følte det som utidig indblanding i mit arbejde.

En anden ting, som jeg var meget utilfreds med, var under energikrisen denne vinter. Vi kunne, som institution, få olie til vores opvarmning, mens andre ikke kunne, og derfor måtte spare meget på det, de havde. I et villakvarter ikke langt fra os havde Irgens Møller nogle gode venner. De var selvfølgelig hårdt ramt af oliekrisen. Det ville Irgens Møller hjælpe dem med, så han pumpede olie fra vores tank op i nogle plastdunke, som han så gav til vennerne. Det i sig selv syntes jeg var kriminelt, men at han også havde nogle af de store drenge med ved pumpearbejdet, syntes jeg var aldeles uacceptabelt.

Jeg var meget glad for at være på Baunegården, men jeg ønskede at komme videre til noget andet. Så jeg søgte min afsked, og da jeg rejste, var jeg så flabet at tage Inge med, hvilket Irgens Møller kraftigt gav sit mishag for.

Forlovelse og bryllup

En gom præget af spænding

Da jeg havde været på Baunegården ca. et halvt år, var Inge og jeg klar over, at det måtte være os to, der skulle følges ad, så i januar fik vi lavet et par forlovelsesringe hos Hertz i Købmagergade og den 23. januar 1956, gik vi ind i den smukke park ved Christiansborg mellem Rigsarkivet og Det kongelige Bibliotek. Der gav vi så hinanden de dejlige guldringe på. Vi havde ikke informeret vore familier om, at vi ville forlove os, men vi havde aftalt med Befar, at vi skulle mødes hos Betzy på Frederiksberg. Der røbede vi så begivenheden for dem. Senere havde vi aftalt med mine forældre, at vi ville komme på besøg på L. E. Bruunsvej, og der røbede vi så forlovelsen for dem.

Da vi holdt op på Baunegården, havde vi ikke et sted at bo, så vi flyttede til Sletten hos mine forældre på Jacobsmindevej, og officielt kunne vi som ugifte ikke bo sammen (sådan var det dengang). Inge fik 'pigeværrelset' bag køkkenet og jeg boede ude i min afdeling af udhuset. Det vil nok være for urealistisk at påstå, at jeg ikke kom på besøg om natten. Jeg lærte at åbne og lukke køkkendøren så lydløst, at jeg ikke tror mine forældre kunne høre det i deres soveværelse.

I de par måneder, vi boede sådan, planlagde vi vores bryllup, som selvfølgelig skulle være i Hornbæk Kirke. I planlægningen var Befar og Faster selvfølgelig de centrale personer. Når jeg nu tænker tilbage på brylluppet, så kunne jeg godt lide at vide, hvem, der ønskede, at det skulle være så overdådigt med så mange gæster som det blev. Mine forældre har måske stillet med ønsker om så og så mange gæster fra vores side, og så har Befar skruet op på sin liste om, hvem han kunne ønske at have med. Det kan dog også være, at Befar har sagt til sig selv: "Jeg har kun én datter, og nu skal det være et bryllup som siger spar to til, hvad der normalt forekommer i Hornbæk, og som hun kan blive glad for." Og Faster var med til at betale gildet.

Datoen blev valgt, det blev den 7. juli. Og festen skulle foregå i Borsholm Forsamlingshus.

Jeg husker desværre ikke så meget af planlægningen af selve brylluppet. Jeg har nok været alt for præget af spændingen til denne for mig så store begivenhed. Vi har givet talt med både Befar og mine forældre om bl.a. hvor mange gæster og hvem, der skulle inviteres. Men hvad jeg kan huske er, at det blev mit livs største oplevelse.

Men festlighederne startede allerede på L. E. Bruunsvej i Charlottenlund. Der var sørget for bustransport til Hornbæk for alle de gæster, som kom fra københavnsområdet. Vi mødtes til små lette snitter og et glas god vin, og snakken gik allerede fint. Da alle var kommet, kørte vi mod Hornbæk, men stoppede dog op i Rungsted for at tage Budda og Kai med, men Annelise var gravid, så hun havde meldt afbud. Vi havde vores 'hoffoto-

graf' med, Gunnar Nielsen, som tog film af alle festlighederne. Da vi kom til Hornbæk Kirke, gik jeg hurtigt ind for at tage plads, hvor enhver brudgom altid står. Derfor så jeg ikke, da alle gæsterne kom i lange rækker på vej hen til kirkedøren, men det har jeg da heldigvis på filmen. Der var et problem, som jeg heldigvis ikke oplevede. Elisabeth og Gudrun havde lovet at komme med brudebuketten, men de var forsinkede, og kom først lige før Inge Andreassen skulle ankomme. Der var vist nogen nervøsitet ude i våbenhuset, men det hører måske med til store arrangementer, at noget skal være sådan før der går ged i det. Den meget hyggelige og smukke kirke var pyntet flot op, og orglet brusede, da Inge i sin flotte brudekjole og med brudebuketten i hånden skred op ad kirkegulvet som en prinsesse ved sin fars side.

Selve vielsen husker jeg desværre heller ikke så meget af, men vi fik da sagt ja til hinanden, og frøken Andreassen blev til fru Krog. Efter vielsen kørte Inge og jeg ud til Inges mors gravsted, hvor hun lagde sin brudebuket ved den flotte sten af Helge Holmskov af den lille pige, der knæler med en blomst. Den sten har vi nu i Humlebæk. Imens var alle gæsterne kørt med bussen til Borsholm Forsamlingshus, hvor de stod opstillet, da Inge og jeg kom kørende i den store, flotte bil. Inge havde nu en lille brudebuket med de samme blomster, som den store havde.

Inde i forsamlingshuset var der pyntet op med blomster og tændte stearinlys, flot var det. Inge og jeg blev ført til højboards sammen med den nærmeste familie. Hvad vi fik at spise, har jeg ingen erindring om, der har været alt for mange store indtryk. Måske kan Inge supplere her med nogle erindringer om menuen. Men jeg kan huske, at da vi skulle skære de to flotte kransekager ud, fik vi at vide, at den, der først fik skåret sin kransekage helt ud, ville blive den, der bestemte senere i ægteskabet, så nu gjaldt det virkelig om at være hurtig. Vi skar flittigt hver ring i 5-6 stykker, men så fik jeg en god besked fra moster Laura: "Skær hele vejen ned, så går der meget stærkere." Jeg tror vi blev lige hurtigt færdige, for vi er begge lige gode til at bestemme. Der blev holdt flere taler. Lille Lassen spillede på klaveret under hele middagen. Han havde været Befars faste pianist i en år-række. To gæster var blevet valgt ud til at læse telegrammerne op. De skiftedes til at gøre det, og de gjorde det på en festlig måde. Der var også flere sange, de findes i fotoalbummet med billederne fra brylluppet.

Efter middagen, var der kaffe og gode, stærke ting i glassene. Og så var det tid for brudevals. Jeg har aldrig været god til vals. Dette med 1-2-3, 1-2- 3 og så videre, havde jeg svært ved. Jeg fik ofte taget et 4. trin med, så Inge måtte tælle ind i mit øre 1-2-3, så det gik vist helt fint. Befar spillede selvfølgelig på sin violin mens 'Lille Lassen' trakteredede klaveret. Befar havde sagt før brylluppet, at når han havde spillet brudevals, ville han knuse violinen. Jeg kendte ham ikke godt nok endnu til at vide, at han var fuld af numre. Inge havde sagt mig, at det var hans måde at være sjov på, men jeg var nu godt nok lidt nervøs for, om han ville gøre det. Heldigvis fik Inge ret, og jeg lærte snart Befar at kende som den lune og sjove mand, han var. Senere spillede han og 'Lille Lassen' op til dans, og det gik meget lystigt til. "Skæve Thorvald" var en af de melodier, der virkelig fik fødderne på dansegulvet til at steppe rundt.

Musikanterne stod på den store scene, men de havde vist ikke meget plads, for foran dem lå alle gaverne. Det var overvældende at se så mange flotte ting.

Omkring midnat måtte vi to forlade selskabet, det er jo tradition, at brudeparret siger farvel, når festen er på sit højeste. Vi kørte til hotel Richmond i København (Nabo til Shellhuset), hvor vi havde lejet brudesuiten, flot skulle det jo være.

Bryllupsrejse til Norge

Vi skulle bare have dagen efter brylluppet til at gå til sidst på eftermiddagen, hvor vi skulle med Oslofærgen fra Kvæsthusbroen. Birgit og Charlie havde anbefalet en hytte i Auerdal, det var en bryllupsgave fra dem. Vi glædede os meget til at komme derop. På kajen stod der mange af familien for at vinke farvel til os.

Det var sommer, og vejret var fint, så sejlturen kunne vi rigtig nyde. Særlig sejlladsen ind gennem Oslofjorden var pragtfuld. Vi har sikkert set lods båden fra Horten lægge til ved færgens side, men dengang vidste vi ikke, at netop Horten skulle komme til at betyde så meget i vores liv.

På havnekajen i Oslo stod der en stor flot sort bil med chauffør. Det var Akers Mekaniske Værfts store tjenestebil, som ventede på os. Det var Charlie, der var direktør på Akers, som havde sendt bilen med chauffør for at hente os.

Vi havde en aftale med Alfred Koren, at vi skulle have en kop formiddagskaffe på en restaurant på Karl Johans gate, så vi blev kørt dertil. Vi havde en meget hyggelig time der, inden vi skulle videre. Vi var både i Vigelandsparken og så Kon Tiki og polarskibet Fram. Senere på dagen skulle vi med toget til Aurdal ved Fagernes.

Vel ankommen med toget tog vi med en bil op til den hytte, hvor vi skulle bo. Den lå lidt for sig selv ved et lille vandløb. Hytten hed Bækkely. Den var ikke stor, men stor nok til os. Der var en lille veranda foran, hvor vi ofte sad, når vi skulle spise.

Ikke ret langt fra os lå den rigtige sæterhytte. Her boede ejerens kone og deres søn, Øjvind. Den ældre bedstemor boede der også. Der var en stald med køer og en dejlig fjordhest, den hed Tarzan. Ejeren selv boede nede i dalen, hvor familien havde en gård. Han kom dog på besøg næsten hver weekend. Så havde han varer med til familien og når han tog hjem igen, havde han ting, som var fremstillet på sæteren. En af de ting han tog med var gedeost, eller måske var det myseost. De havde godt nok nogle få geder, men sikkert ikke nok til at lave gedeost af deres mælk. Derimod havde de en del køer, som producerede meget mælk. Det var spændende at se, hvordan bedstemoderen lavede myseosten i en stor gruekedel, der blev varmet op af brændestykker. Til at begynde med var den næsten halv fuld af dejlig hvid mælk, og efterhånden som den stod og kogte – mens bedstemor ihærdigt rørte og rørte – blev mælken mere og mere brun og tykflydende, og mængden i gruekedlen var svundet meget ind.

Vi fik at vide, at de havde et das (Do hedder det på norsk) inde i kostalden. Det viste sig at være et bræt med hul, men når man så ned i hullet, så man lige ned i møddingen. Vi syntes ikke det var lige den slags WC vi havde mest lyst til at bruge, så vi lavede hur-

Sikke et flot brudepar!

tigt en 'PIND' oppe i skoven bag ved bækken. Der kunne vi være mere 'os selv', når vi skulle besøge stort eller småt.

Og så skulle jeg holde Inges fødselsdag, den første, jeg havde været med til. Jeg var jo begyndt på Baunegården mindre end ét år tidligere, så det var spændende, hvordan hun ville tage min planlægning. Jeg fornemmede, at hun godtog det med oprejst pande. Jeg havde haft en del gaver med hjemmefra fra familierne, men jeg havde også nået at købe en gave i Norge. Det var en kobjælde. Jeg havde pakket den ind i en papæske, så den kunne hænge. Da Inge fik kassen, kunne hun høre klokken ringe. Det var spændende, om hun tog det som en fornærmelse eller en joke. Vi kendte jo ikke hinanden så godt endnu, men hun tog det som en joke, heldigvis.

Vi gik lange ture rundt i det flotte terræn og nød de flotte udsigter. Vi havde af og til frokostpakken med, som vi nød siddende i det bløde græs.

Kørte også med gårdmandens gamle, skramlende lastbil ned til Aurdal, så vi kunne handle. Vi var også en gang inviteret til hans gård. Vi blev trakteret med bl.a. hjemmelavet fladbrød. Det lignede pandekager i forstørret udgave, som var tørret ind, så man kunne knække stykker af det sprøde brød. Vi fik hjemmelavet skinke og øl til.

Vi tog også på en tur op til Valdresflyi på Jotunheimen. Det var spændende at se, at den tilsyneladende rå og kolde klippe trods alt vrimlede med liv. Nede mellem klippestykkerne var der et væld af små, men smukke blomster og grønne planter. Det må være disse små, men talrige vegetabiliske planter, der kan holde liv i de vilde rensdyrflokke. Vi så en flok af dem, men de var meget langt væk. Selvom det var sommer, så var der store pletter med sne. Vi var også oppe i 14-1500 meters højde over havet.

Det skulle have været en éndagstur, men den tog længere tid end beregnet. Vi sejlede på en lang smal sø der hed Bygdin. Der var enormt flotte bjerge på begge sider. Da vi kom frem til færgens anløbsmole, var den bus, vi skulle have været med videre, kørt. Vi måtte derfor overnatte på Eidsbugarten Højfjeldshotel. Vi måtte betale 18 kr for værelset, 20 kr for to middagsmad og 12 kr for to morgenmad samt 5 kr i service i alt det formidable beløb af 55 kr. Busturene op og ned kostede også, så det var lige ved at vælte vores budget! Men det var oplevelsen værd.

Fra Auerdal kørte vi den 21. juli tilbage til Oslo. Vi besøgte Inges kusine Grethe og

hendes mand Ole, hvortil vi ankom om aftenen. Næste morgen var vi alle på Holmenkollen og Frognersæteren. Den 23. blev vi hentet af den sorte bil med Kolberg, Birgit og Charlies privatchauffør. Vi blev kørt direkte til deres sommerhus i Soon, hvor vi boede i et meget komfortabelt gæstehus. Der var morgenmad i køleskabet, man mødte nemlig først op sent på formiddagen. Vi havde et par meget dejlige dage med ture i deres store motorbåd og hygge med Birgits næsten tamme eger. Herfra besøgte vi en dag Kristian Koren og hans familie, som havde et sommerhus på klippegrund lige ned til Oslofjorden. Vi så med undren på de tre smådreng, som hjemmefra tumlede rundt på klipperne helt ned til vandet. Den 26. forlod vi Birgit og Charlie for med toget at tage til Moss og videre med Bastøfærgen til Horten og videre herfra til Skien til Rigmor og Ingebret og gamle tante Olga og den øvrige familie. Hjemturen foregik den 1. august med tog og færge tilbage til Moss og videre med tog til København.

En dejligere og flottere bryllupsrejse kan man vel næppe forestille sig.

Familie og arbejdsliv

Sletten

Da vi kom hjem fra en dejlig bryllupsrejse, indlogerede vi os i en lille bitte lejlighed hos en fiskerfamilie. (Vi tror de hed Larsen). Deres lille bitte hus lå lige ved siden af hotellet Gylfe i den vestligste ende af Sletten. Fiskerkonen havde en iskiosk mellem deres hus og Gylfe. Vi boede på første sal. Når vi kom op ad trappen, var der en repos, som fungerede som vores køkken. Gennem en dør kom vi ind i vores værelse. Det var ikke stort. Der var en stor rædsom sofa, som kunne trækkes ud. I skunken fandt vi nogle brugte gamle dyner, som vi brugte som underdyner. Det hjalp noget på sengepladsen. I begge sider var væggene skrå, og ud mod Øresund var der en karnap med vindue. I karnappen var der et bord med to stole. WC var der ikke, så vi måtte bruge fiskerfamiliens Das nedenunder.

Det var en meget hyggelig fiskerfamilie, som vi kom godt ud af det med, selvom vi mest passede os selv.

Jeg var begyndt på Espergærde Skole, så jeg cyklede frem og tilbage hver dag.

Mens vi boede der, fik vi besøg af Mickey og Kai fra Amerika, Inges venner fra hendes ophold i New York i 1950. Mens vi boede der, fik vi et lejemål i stand med et boligselskab på Ida Tesdorpf's vej ved Humlebæk Station. Vi fik målene på stuerne, så vi kunne sidde og lege med papir og blyant og små lapper papir, som skulle forestille de godt nok få møbler vi havde.

Da vi flyttede fra Baunegården, havde Inge fået stilling på Bispebjerg børnepsykiatriske afdeling. Et arbejde hun holdt meget af. Men det var meget besværligt med togtidene, særlig når hun havde aftenvagter. Senere fik hun en stilling på børnehjemmet Børnely. Det lå i Kokkedal, og da der gik bus direkte fra Humlebæk ad strandvejen til Mikkelsborg, hvor hjemmet lå, var det meget nemt

Jeg tror vi boede hos fiskerfamilien i 3-4 måneder.

Ida Tesdorpf's vej

Havde vi ikke meget plads i Sletten, så kom vi sandelig til en lejlighed med masser af plads. Vi boede på 1. sal. Når man kom ind ad hoveddøren, var der til højre i entreen først en dør til badeværelset med badekar og træk og slip, sikken en luksus. Den næste dør var til vores køkken, som var af en passende størrelse for os to, men det var med gas-komfur, og det ville hverken Inge eller jeg have, så vi fik meget hurtigt en elektriker til at trække et trefaset kabel fra målerskabet. Jeg tror ikke vi nogensinde fik en regning for dette, men måske har boligselskabet betalt den. For enden af gangen var der en dør til et lille værelse, som jeg hurtigt fik lavet til mit værksted. Jeg har stadig her i 2007 dette bord,

som jeg indrettede til arbejdsbord. Jeg skruede bordpladen af og satte hængsler på, så jeg kunne lukke det op. Over skuffen, som nu var synlig, anbragte jeg en træplade, som arbejdsbord. Rundt om dette arbejdsfelt var der hul ned til gulvet, men det satte jeg en stopper for ved at sætte en masonitplade på undersiden, så jeg der havde god plads til værktøj, søm, skruer og meget andet grej. Når jeg ikke brugte bordet som 'værksted', kunne jeg slå bordpladen ned og så var stuen jo så fin og præsentabel, at man kunne bruge den til gæste- eller børneværelse, hvis det skulle blive aktuelt.

Overfor døren til køkkenet var der en dør ind til den store stue. Fra stuen var der indgang til to lidt mindre stuer, den til højre blev vores soveværelse og den til venstre til spisestue. Midtfor var der en stor dobbeltdør ud til en dejlig altan.

Møbler havde vi ikke mange af i starten, og heller ikke mange penge. Vi købte to senge med gode madrasser til soveværelset. Vi har stadig sengene, men vi har købt nye madrasser. Til spisestuen købte vi det store bord fra Budda, men vi havde ikke fået stolene med, så det var et problem. Til den store stue købte vi en reol. Vi fik ret hurtigt det flotte chatol fra Befar og vi havde også et par mindre stole og et 8 kantet sofabord. Jeg tror også vi ret hurtigt fik den lille sofa, som Inges Bedste havde sovet til middag på, og som Archibald senere nød at ligge i på Julemærkehjemmet. Billeder fik vi heldigvis ret hurtigt nogle stykker af fra Befar. På den måde kom vores hjem relativt hurtigt til at se hyggeligt og dejlig beboet ud. På altanen fik vi et lille bord, som blev hængt på altankanten. Det kunne slås ned, hvis vi skulle bruge mere plads derude.

Børnely

INGE: *Sussies far, som jeg kendte ret godt, var inspektør i København Kommunes børnedirektorat. Da jeg sluttede på Bispebjerg børnepsykiatriske afdeling, sagde Villumsen til mig: "Inge, det er vel ikke meningen, at du ikke skal arbejde. Jeg har et job til dig. På optagelseshjemmet 'Børnely' i Mikkelborg har de ingen pædagoger. Du vil gøre en god gerning, hvis du tager det." Børnely lå bekvemt fra Humlebæk. Arbejdstiden var fra 8 til 12, og det var rart nok, når Mogens som lærer i Espergærde kom hjem kl. 14.*

Et optagelseshjem var, i alle tilfælde dengang, en institution, hvor de fleste børn blev anbragt akut. I nogle tilfælde pga. en fødende mor, hvor flere børn blev anbragt samtidig. De kom som oftest hurtigt hjem igen. Andre var anbragt i måneder.

Vi fik en akut anbringelse af tre børn, familien flyttede fra Sverige, og de havde ingen steder at bo. De to småpiger lærte hurtigt dansk og var søde og nemme. Drengen Max kom ustandselig i konflikt med de andre børn, og han lærte ikke dansk. Når jeg gav ham lov til at lege ude, var han nem og sød. Jeg sagde til frk. Rørdam, at jeg troede, han hørte dårligt. Men først en dag, da hun kom kørende bag børneflokkene på sin knallert, lagde hun mærke til, at Max var den eneste af børnene, der ikke vendte sig om. Det hjalp på forståelsen.

Desværre var der børn, der opholdt sig på Børnely i flere år, og det var stedet overhovedet ikke egnet til.

En ting var, at efter en weekend kunne børnetallet være væsentligt forøget, men jeg vænnede mig aldrig til, at der også var hentet børn, som jeg ikke havde haft lejlighed til at sige farvel til.

Ansættelsen var problematisk. Børnely havde to afdelinger i 2 huse med hver sin forstanderinde, frk. Rørdam på den ene og frk. Kaspersen, på den anden. Det bevirkede, at de to afdelinger blev ledet meget forskelligt. Jeg var hver anden dag på hver afdeling. Det var vanskeligst hos frk. Kaspersen, hun blandede sig hele tiden; så skulle jeg gå tur, så skulle børnene pudse træsko, eller så skulle de prøve tøj. Det var umuligt at fastholde en beskæftigelse, hvilket damen gav udtryk for, at jeg ikke var god til, så hun sagde, at hun ikke havde brug for mig. Dette meldte jeg Rørdam, der straks svarede, at hun med glæde ville have mig hver dag. Og sådan blev det.

Jeg hentede børnene i spisestuen kl. 8 og afleverede dem til middag kl. 12 – sådan da! Rørdam og jeg havde en fælles 'ond ånd', en gammel sygeplejerske, der modarbejdede os begge og på sin vis satte barneplejerskerne op imod os, fordi de var mest bange for hende. Børnene måtte f.eks. ikke lege med de fine, store træbiler og rækken af kæpheste. Jeg fik skovlen under hende en dag, hvor jeg havde gemt det hele væk, for når vi alligevel ikke måtte bruge det! Hun var målløs.

Børnene var fra 2 til 14 år. De store børn gik i skole. Jeg havde de små børn inklusive 1. klasse, som byttede med 2. klasse kl. 10. Når klokken var 10, kom alle børnene farende igennem legestuen for at bruge toiletterne. De store var også interesserede i, hvad vi lavede, for de blev ikke beskæftiget med noget om eftermiddagen. På et tidspunkt foreslog jeg, at jeg byttede en formiddag med en eftermiddag til de større børn. Det var en god idé og kom til at fungere nogenlunde. Når jeg siger nogenlunde, er det fordi der manglede alt! Jeg måtte kæmpe mig til at få 10 sakse – de blev altid væk. De blev samlet sammen som det kosteligste guld, inden jeg tog hjem, og jeg bad om et skab med lås. Når jeg bad om løvsavsklinger, fik jeg 10 ad gangen. De strakte en halv time. Papir tiggede Mogens og jeg hos bogtrykkeren. Billedbøger havde jeg selv med. Garnrester måtte jeg bede om hos familien. Intet gik til spilde. Jeg lavede en købmandsforretning med dåser, poser og hvad vi ellers havde i vores lille husholdning. Det holdt til i en stor papkasse, og børnene kunne stille tingene op, lave papirpenge og lege købmænd.

Jeg havde engang 2-3 to-årige børn. De skulle på potte efter morgenmaden. Til stor forargelse for de andre voksne, satte jeg dem på potterne ved siden af den store kakkelovn, (der var iskoldt i toiletrummet). Her sad jeg så med alle børnene og sang, indtil det store rum var varmet op; der blev først fyret op om morgenen. Det var også her, vi sad, når jeg læste op før middag, så flokken kunne falde til ro.

En dag sagde frk. Rørdam: "Fru Krog, vil De sørge for fastelavnsris og udklædning til de små?" "Ja" svarede jeg, "men De ved nok, at jeg er alene med 20 børn fra 2 til 10 år." Så fik jeg en barneplejerske til hjælp. Men alligevel! 20 udklædninger og slet intet at lave det af. Så fik jeg en genial ide. Spillekort. 4 konger, 4 damer, 4 knægte, 4 esser og 4 tiere = 20. Hvid karton med tegninger, kroner og hatte. På dagen kom Mogens og "lagde make up" og diverse skæg. Jeg var stolt, da jeg marcherede ind med min lille flok af spillekort.

Selvom forholdene på sin vis var lidt vanskelige, gjorde frk. Rørdam hvad hun kunne. Hun havde en veninde, Ellen Bystrøm, som var stoftrykkerske. Hun kom en weekend (tror jeg det var) og underviste personalet i stoftryk. Det var begyndelsen på de mange år, jeg gik til stoftryk i Odense. En aktivitet, som jeg havde utrolig megen glæde af.

Senere skete der det pudsige, at da Faster flyttede til "Sølund," kom hun til at bo ved siden af Ellen Bystrøm. De blev gode venner. Ellen Bystrøm var et festligt og anderledes menneske i den måske lidt kedelige hverdag i de beskyttede lejligheder.

Jeg husker ikke helt, hvornår jeg forlod Børnely i forhold til Anettes fødsel. Jeg ved, jeg var der i påsken. Jeg havde en zinkbakke med skovbund, vi skulle se anemonerne vokse og springe ud. "Hvornår springer de?" spurgte børnene. Jeg ved ikke om de forventede, at de skulle hoppe op i luften.

Da jeg rejste, lukkede de en åben veranda, lavede et værksted og ansatte en mandlig fritidspædagog. Måske har jeg trods alt været anledning til, at de så fordelen ved at have en pædagog i huset.

I dag er afdeling A behandlingshjem og afdeling B er udflytterbørnehaven fra København. De to forstanderinder er for længst døde.

Da huset havde et stort jubilæum, gav vi dem Mogens' fatale film fra Børnely. Forstanderen havde fortalt, at der ikke fandtes et eneste billede fra husets tidligere liv.

Inge kørte daglig med bussen fra Humlebæk direkte til Mikkelpark, det var ikke noget problem. Derimod var det et problem, da jeg var der for at filme stedet. Indendørs gik det fint, jeg fik Inge og de børn, hun havde med at gøre, fint i 'kassen', men da jeg skulle filme udendørs, gik det galt. Jeg havde fået nogle af de lidt større børn med ud på pladsen ned mod strandkanten. Der var visse regler, som jeg ikke kendte. Jeg filmede løs og børnene legede, men de gjorde det på en måde, som de normalt ikke måtte. De udnyttede helt, at jeg ikke kendte reglerne. Det var vist noget med en båd, der lå på strandbredden, som de ikke måtte lege i. Jeg tog bare film af dem, og da jeg viste den for Inge, skreg hun af grin, for drengene havde udnyttet situationen. Det var en værre en, at de sådan blev afsløret!

Vi var med til behandlingshjemmets jubilæum. Det var dejligt vejr, så det var udenørs, festen blev holdt. Til underholdningsmusik var der en harpenistinde med sin store harpe. Det var der, vi afleverede en kopi af min videofilm.

Nyt liv i lejligheden

Men tilbage til Ida Tesdorpf's vej. Inge, som ikke kan holde fingrene fra jord og blomster, fik hurtigt en række altankasser, som blev hængt på ydersiden af altankanten. Det var et meget alsidigt blomsterflor i hele sommerhalvåret, der kunne glæde både os og dem, der så op til os fra gaden.

Et år kom der en lille plante op, som Inge ikke havde sat, og hun vidste ikke, hvad det var for en mærkelig en og hvorfra den var kommet. Som den blev større og større, blev vi klar over, at det måtte være en solsikke. Den voksede og voksede og krævede mere og

mere vand i den – for den og dens rødder – alt for lille altankasse. Vi måtte vande den både morgen og aften. Der blev også sat en støttestok, for at den ikke skulle vælte. Da den var nået næsten op til altanen på 2. sal, begyndte den at springe ud med nogle flotte, store blomster. Vi havde fået jord fra Befar i Horneby til vores altankasser, så der har givet været en kærne med i den.

Det var fra denne altan, vi så den første Sputnik svæve over nattehimlen. Jeg husker ikke, hvad år det var, men den lysende prik var meget tydelig, som den sejlede frem mellem stjernerne.

Men selvom vi havde en pragtfuld lejlighed, så manglede der noget! Vi manglede en lille en at pusle om, og pludselig var hun der. Nå, pludselig er måske for meget sagt, for der går normalt 9 måneder, før det bliver en realitet.

Da fødslen nærmede sig, var Inge hos vores meget flinke og dygtige læge, som kunne fortælle, at den – fødslen altså – var meget nært forestående, ”men du må ikke føde i den weekend vi nærmer os, for der er jeg ude at rejse.” Noget lignende sagde vores jordemoder, så vi var spændt på, hvad der ville ske. Om lørdagen var vernerne begyndt, så Inge gik ned til en kvindelig læge, som boede lige over for os. Hun faldt ikke rigtig i Inges smag, så hun sagde: ”Jeg tror, jeg vil vente til på mandag.” ”Ja, prøv du bare det,” svarede lægen med et skævt smil. Og der stod vi uden læge og uden jordemoder. Hvad gør man så??? Nå, jordemoder kunne vi sagtens få, for der var en anden på vagt, men læge? Inge ville ikke have hende fra den anden side af Ida Tesdorpfvej, men vi havde jo Gudrun. Men hvordan får vi fat i hende. Det var sommer, og normalt var Elisabeth og Gudrun i TØK. Vi havde ingen telefon og Elisabeth og Gudrun havde dengang ingen telefon i TØK. Så jeg blev sendt ned på telefoncentralen på Gammel Strandvej overfor tennispladserne ved Bjerre Strand. Jeg havde ringet til Poul og Signe, for at høre, hvordan jeg kom i forbindelse med Gudrun. ”Ja, det kan være et stort problem,” svarede Poul, for de havde været i Italien på ferie, men måske kom de hjem netop denne lørdag. Jeg fik et telefonnummer hos den købmand, som de brugte, så ham ringede jeg til. Jeg forklarede ham vores problemer, så han ville sende en stafet ud til TØK. Han fik det nummer, de skulle ringe til, for at jeg kunne få svar. Lidt efter kom Gudrun i telefonen. Hun sagde, at de netop var kommet hjem fra deres ferie. Jeg fortalte hende om vores ’problemer’ med manglende læge og usikkerhed med jordemoderen. Vi aftalte, at jeg skulle ringe igen søndag morgen på en aftalt tid. Kan vi vente så længe, husker jeg at jeg tænkte. Og det kunne vi heldigvis. Da jeg ringede søndag morgen, kom Gudrun til telefonen og sagde: ”Vi kommer.”

Elisabeth havde en masse mad med. De skulle have haft gæster, men de blev aflyst og den mad, der skulle have været serveret for dem blev nu – senere – serveret til os. De havde også været rundt om Ballerup for at hente fødetasken. De havde bedt deres klinikdame, Klinitesta, være parat ved døren med den, så de hurtigt kunne køre videre. Man kan forstå, at alle sejl var sat, og den 13. juli 1958 klokken 14 præcis var det lille velskabte væsen født. Gudrun havde været den perfekte fødselslæge og jordemoderen – en meget rund og kraftig dame – havde været ligeså effektiv. Og for mig, der overværede hele fødslen, var det en utrolig dejlig oplevelse. Elisabeth, der også havde overværet fødslen,

fik den specielle opgave at gøre barnet i stand allerførste gang. Og derefter gik hun i køkkenet for at arrangere middagen. Menuen lød på flæskesteg og jordbær. Det var nu mest Inge, der fik glæde af maden, for jeg stod det meste af tiden nede på telefoncentralen og ringede den glade nyhed rundt til bl.a. mine forældre i Sønderjylland. (Det er nu nemmere i dag år 2007, når man har mobiltelefoner). De var selvfølgelig henrykte for at være blevet bedsteforældre, og de lovede at komme til Humlebæk, så hurtigt det kunne lade sig gøre.

Hverdag med en lille ny

Så blev hverdagen en helt anden. Den lille skulle have bleskift mange gange om dagen, og det var mit job. Og hun skulle have mad, og det var Inges job. Vi har altid været gode til at fordele jobbene. Den første nat sov hun igennem uden en lyd, så vi var helt bekymrede, indtil vi så, at hun trivedes i bedste velgående.

Fødslen gik perfekt og både barn og mor (og for den sags skyld også far) havde det fint. Men dengang var det almindeligt, at moderen skulle holde sengen i ca. 8 dage, og det gjorde hun pligtskyldigst. Så foruden at skifte bleer (på barnet) skulle jeg være kok og tjener og meget andet i de første dage, noget jeg selvfølgelig gjorde med glæde. Jeg havde heldigvis sommerferie fra Espergærde Skole, så det var næsten at have barselsorlov. Foruden at varte Inge op, måtte jeg sørge for de mange gæster, der kom på besøg. Det var vist lige lidt for voldsomt for Inge, men på den anden side også hyggeligt. En dag var det Befar, Faster og Betty, en anden gang var det Peder og hans mor og far, en dag var det Sussie og Børge, og en dag var det Budda, Monda og Hemming. Og en af dagene var det selvfølgelig mine forældre, der var kommet fra Sønderjylland. Far havde købt en flaske champagne (meget lille, synes jeg, men dengang gjorde man det ikke så meget i den slags drikkevarer). Da proppen skulle springe, var far meget opmærksom på, at proppen ikke skulle ramme vor lille datter, der lå i sin flotte nye seng. Proppen sprang og røg først op på væggen, så op på loftet, hvorpå den endte nok så fint på hovedpuden hos vores lille guldklump.

Så blev det hverdag – om end en ny af slagsen. Blevasken blev givet til Karen Bagger, som med stor iver kogte de mange bleer i en stor gryde og hængte dem til tørre på altanen. Dengang havde man bleer af stof. Det var mere besværligt end i dag, hvor man for en masse penge køber et hav af éngangsbleer, som 'bare' skal smides ud. Det var også praktisk at bordet på altanen kunne slås ned, for så var der plads til at have en gammel barnevogn med indsatsen i. Vi havde lavet en baldakin af tyndt stof, som Inge havde fået fra USA, så solen og insekter ikke kunne genere.

Badeværelset var ret lille, så der kunne ikke stå et løst puslebord, men der var et stort badekar for enden af rummet under vinduet. I mit primitive 'værksted', havde jeg lavet et stort skab, som kunne hænges op på væggen for enden af badekaret. Der var en stor plade, der var hængslet til skabet på underkanten, så den både kunne lukke for skabet og bruges som puslebord. Der var et støttesystem, som hvilede på badekarkanten, så pusle-

bordet kom i den rette højde. I skabet var der hylder til bleer og andre ting, som skulle bruges, når Lille Putte, som vi kaldte hende, skulle ordnes.

Dåbsplaner

Planer for dåben var nu sat højt på dagsordenen. Hvem skulle være gudmor, og hvem huemor, hvad skulle den lille hedde, hvor skulle hun døbes, og hvem skulle være præsten osv. osv. Vi aftalte, at vi ikke ville drøfte navnemuligheder med vores familier, det ville bare give en række diskussioner, og måske ville det vanskeliggøre processen. Navnet Birgitte var på tale, men da der ovenover os på 2. sal boede en familie, hvor en af døtrene netop hed Birgitte, valgte vi navnet Anette, og så kunne vi jo kalde et senere barn Birgitte. (Det var da godt, at vi havde gemt dette navn til vores næste datter!). Da vi talte med præsten på kirkekontoret i Humlebæk, spurgte han, om Anette skulle staves med ét eller to n'er. Det var noget vi overhovedet ikke havde overvejet. At der var to muligheder var nyt for os, men hurtigt valgte vi det, som vi hele tiden havde tænkt var det mest naturligt, ét.

Vi valgte Kisser til gudmor. Hun blev inviteret til os en dag, så hun kunne lære sit lille gudbarn at kende. Og så var der huemor. Der valgte vi Anne Jakobsen, Inges gode veninde fra Børnepsykologisk afdeling. Til de andre faddere valgte vi Erling og Ole Helsted. Sidstnævnte var desværre forhindret i at være med ved dåben. Kirken blev ret naturligt Humlebæk Kirke, og til præst valgte vi pastor Scheller-Nielsen, som havde været kapellan i Godthåbskirken på Frederiksberg, hvor min bedstefar var præst. Scheller-Nielsen havde begravet min farmor nogle måneder tidligere.

Hvilke gæster, skulle vi invitere, hvor mange havde vi plads til, og hvor skulle vi holde festmiddagen? Der var ingen tvivl om, at familien fra begge sider ville møde talstærkt op. Gunnar og Ingeborg, mine forældre, tilbød at lave middag på Jacobsmindevej og bagefter skulle vi til Ida Tesdorpfes vej for at drikke kaffe.

Lille Putte = Anette Gellers Krog

Så oprandt den store dag. Den 3. september blev Lille Putte til Anette Gellers Krog. Hun var klædt i den flotte, gamle dåbskjole, som er fra familien Krog, huen har været Inges bedstefars. Vi andre havde også stadset os ud i vores flotteste skrud. Efter den kirkelige handling tog vi til Jacobsmindevej, hvor vi spiste middagen. Aftenkaffen med diverse små glas med indhold nød vi på Ida Tesdorpfes vej. Vi var i alt 24 til festen foruden selvfølgelig hædersgæsten, ANETTE.

Der var et fantastisk nordlys netop den aften, Anette blev døbt. Det var særlig spændende, for det er sjældent, at vejrforholdene her i Danmark er til den slags naturfænomener. Og så netop den aften! Hvad siger det egentlig, hvis man er en lille smule overtroisk? Sikkert noget meget positivt.

Vi fik jævnligt besøg af en sundhedsplejerske. Hun hed Kirsten Boeck. Hun trykkede

Anette på maven, lagde hende på maven for at se, om hun løftede hovedet op på den rette måde, Hun målte Anette og lagde hende på en tøjbøle for at veje hende på en bismervægt. Det var meget betryggende at have hende, og så strålede hun af venlighed.

Vi havde ikke mange penge at gøre godt med. I meget runde tal kan jeg sige, at vi betalte 250 kr i husleje, 250 kr i skat og skulle bruge 250 kr til mad, og så skulle vi vel også have tøj og andre fornødenheder, når man var ved at opbygge en ny tilværelse. Når jeg 'kun' fik 1000 kr om måneden i løn, så var der ikke meget til ekstra udgifter. Sådan en luksus som at holde avis eller få installeret en telefon var utænkeligt. Heldigvis havde Inge fået løn i den tid, hun var på Børnely. Vi måtte se dybt i pungen, hvis vi skulle med bus til Horneby, for at besøge Befar. Nu virker disse tal helt urealistiske i 2007, men prisniveauet var nu sådan dengang.

I vinteren 2008 fandt jeg et gammelt brev, som tante Jenny Madsen havde sendt til Gunnar. Brevet var fra Louise Krog, sendt til Hjalmar i 1898. Louise skriver: "Gunnar havde den Daabskjole paa, som jeg og alle mine søskende + de Hjort'ske Børn er baarne over Daaben i. Villy er den sidste, der har brugt den, den er altsaa 65 aar gammel. Et interessant og smukt Stykke, som naturligvis blev beundret."

Villy er Jens og Louise Krogs yngste søn Vilhelm.

65 år fra 1898 fører os tilbage til 1833. Dette år fik Julie (født Nathanson) og galanterihandler Vilhelm Jacobsen deres førstefødte. Hun fik navnet Anna Sophie. Tre år senere fik de Louise Wilhelmine. Julie og Vilhelm fik i alt fem børn.

I 1857 blev Anna gift med Wilkens Hjort. Samme år blev Louise gift med Jens Krog. Det er ikke usandsynligt, at Wilkens og Jens har studeret teologi samtidig og været venner og nu blev de svogre.

Louise fik sit første barn i 1858. Anna i 1859, og nu gik det raskt derudaf. De fik hver seks børn, så der har stort set været barnedåb hvert år.

Wilkens Hjort blev sognepræst i Nyborg og Jens Krog i Kerteminde. Det ser ud, som om de har haft et tæt venskab. Da Jens Krog døde i 1877, skrev Hjort et mindeskrift: "Jens Krog, et livsbillede"

Da Jens Krog dør i 1877, flytter Louise til København med børnene. At Gunnar bliver døbt i den gamle dåbskjole, og at den forbliver i den krogske familie kan være en tilfældighed.

Også tilfældigheder har ført til, at jeg har kunnet skrive historien om den gamle dåbskjole fra 1833 og det antal af børn, der har været døbt i den. Desværre er der ingen gamle billeder af dåbsbørnene. Mogens og Erling er de første, jeg har fundet.

Espergærde Skole

Almindelige børn i klassen

Da jeg holdt op på Baunegården, fik jeg en stilling som lærer på Espergærde Skole. Det var noget helt andet. Her fik jeg lejlighed til at være sammen med 'almindelige' børn. Undskyld udtrykket, men det var berigende at kunne vurdere, hvad børn uden problemer kunne klare.

Jeg blev klasselærer for en 1. mellem, og som sådan var det dansk, jeg mest skulle undervise i. Jeg husker kun, at jeg havde et godt forhold til klassen. En anden lærer, som havde religion med klassen, spurgte, om jeg kunne synge med eleverne nogle af de salmer, som havde et indhold, der tangerede det emne, de netop havde i religionstimerne. Han var selv meget dårlig til at synge for. Det ville jeg selvfølgelig gerne, så vi sang ofte disse salmer. I øvrigt har jeg sunget meget i mine timer. Hvis klassen var ved at gå i stå rent arbejdsmæssigt, lagde vi bøgerne væk og sang nogle sange, så var humøret oppe igen.

Da jeg havde været på skolen i et år, fik jeg en første klasse, som jeg skulle starte op fra grunden. Dengang havde man ikke børnehaveklasse eller det man nu i 2007 kalder 'nulte klasse'. Børnene var helt dugfriske og skulle lære alt helt fra bunden. Det var en kæmpe udfordring – men også meget morsomt.

De fleste børn var meget lette at have med at gøre, men der var én dreng, som hurtigt viste sig at være noget urolig. Faster Elisabeth havde rådet mig til at få den bedst mulige kontakt til alle forældrene, så da børnene og deres forældre mødte den første dag på skolen, foreslog jeg, at jeg en dag om ugen ville afsætte nogle timer til at besøge de enkelte forældre på skift i deres hjem, så vi kunne lære hinanden at kende. Hvis forældrene kunne, ville jeg besøge dem en onsdag eftermiddag efter skoletid. De fleste kunne godt, men

enkelte, som var på arbejde, ville hellere, at jeg kom om aftenen. Det viste sig at være en rigtig, rigtig god idé, særligt med forældrene til den meget urolige dreng. Jeg lærte hans forældre at kende og de mig, inden jeg måtte tale med dem om problemerne, og da vi så allerede havde lært hinanden at kende for det positive, var det meget lettere at takle problemerne.

Efter sommerferien, da vi havde født Anette, kom Inge med barn og barnevogn til Espergærde skole., Vi præsenterede 'vores lille Putte' for eleverne, som nu gik i 2. klasse. Eleverne var meget interesserede i at se dette lille nye væsen.

Vi havde visse problemer med akustikken i klasseværelset. Da jeg kom til skolen, havde man netop fuldendt et nybyggeri for at udvide lokalekapaciteten. Byggeriet mindede meget om Julemærkehjemmet, en lang gang forbandt to eller tre tværfloje, hvor der til begge sider var klasselokaler. Jeg mener at kunne huske, at der var tre klasser på hver side af forbindelsesgangen. Hvert klasselokale havde vinduer langs den ene langside. Fint nok. Loftet skrånede op, og midt i loftet var der et stort vinduesparti, som gav lys til den bagerste side af lokalet. Fint nok. Men problemet var, at de tre andre vægge var lavet af mursten sikkert på betonbaggrund. Og det gav en meget dårlig akustik i lokalet. Foran eleverne var der en stor tavle, men de andre to sider var 'nøgne'. Vi ønskede fra lærernes side, at der blev sat isoleringsplader op, særlig på bagvæggen, men det fik vi ikke lov til af arkitekten. Der er en lov, der siger, at arkitekterne har hånds- og halsret over al deres byggeri de første 7 til 10 år. Vores ønsker var, at der måtte sættes bløde plader op, så man eventuelt kunne sætte børnenes tegninger på med nåle eller bruge pladerne til andre formål, men som sagt var det et blankt NEJ til forslaget. En anden ting, hvor arkitekten har haft en dårlig forståelse for, hvad der er praktisk, var, at der kun var ét indbygget skab i hvert lokale, men det var meget smalt, så der var næsten ingen plads til diverse hjælpemidler, som f.eks. sangbøger, og når den pågældende klasselærer, som havde mest brug for skabet, havde fyldt hylderne op, så var der ikke plads til, at de andre lærere, som også skulle undervise i lokalet, kunne have deres specielle ting stående. De måtte derfor tage det med fra lærerværelset hver gang, de skulle undervise. Det var utrolig frustrerende, for havde man nu husket alle de ting, der skulle bruges. Hvorfor taler arkitekten ikke med brugerne om, hvad man forventer at have plads til.

Der var morgensang på den lange gang i hovedbygningen hver morgen kl. 8. Det var helt fint, syntes jeg. Alle elever og lærere, der skulle starte undervisningen fra morgenstunden skulle deltage. En lærer var dog gårdvagt for at fange de elever, der ikke var kommet til tiden. Disse elever fik en mundtlig opsang, men der var også lærere, der burde have været med til morgensangen, som kom slentrende med deres cykler hen over skolegården, uden at de fik en mundtlig opsang. Jeg stod gerne i et af de store vinduer, der vendte ud mod legepladsen, så jeg så ofte de samme lærere, der kom for sent. Flovt, syntes jeg.

Jeg kom aldrig for sent, kan jeg godt uden blusel indrømme. Men jeg havde nok en god grund. Mens Inge stadig arbejdede på Børnely i Mikkelsborg, skulle hun med en bus, der gik fra Stationspladsen omkring kl. 7, så jeg kunne ligeså godt følge hende ned til

2. C som Mogens var klasselærer for. Da han forlod skolen fik han et sødt brev af Peter Sørensen, der sidder som nummer to fra venstre.

den, og så køre på min cykel til Espergærde. Vi havde i øvrigt en daglig oplevelse, når vi stod ved stoppestedet. En mand, som skulle nå et tog fra Humlebæk Station kom altid løbende med en mad i den ene hånd og en taske i den anden samt frakken flagrende. Ofte måtte han springe over skinnerne, for at kravle op i det allerede ankomne tog. At han dog ikke valgte at stå bare fem minutter tidligere op, så han kunne gå til toget i ro og mag.

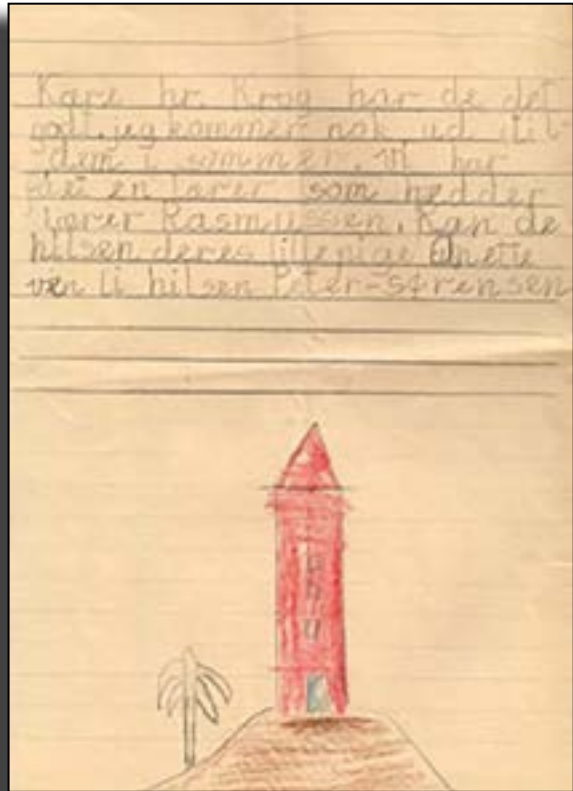
Da jeg altid kørte på cykel, uanset vejret, havde jeg en sydvest og en regnkappe samt to løse regnovertræksbukseben med. Det lå alt sammen i cykelkurven, hvis vejret var godt nok, men hvis det blev regn til hjemturen, kunne jeg hurtigt tage det på. Regnkappen var nærmest et stort slag uden ærmer. Når jeg tog det over hovedet, holdt jeg det frem over cykelstyret, mens jeg havde to stropper på indersiden som jeg stak mine tommelfingre ind i, så jeg kunne holde slaget på plads.

Jeg havde sløjd med børnene i alle de år, jeg var på skolen. Jeg var glad for disse timer. Og jeg tror også drengene (for det var kun drengene, der fik sløjd, hvad pigerne bestilte imens, ved jeg ikke, men de har nok haft håndarbejde). Jeg skulle hvert år i sommerferien lave beregninger over, hvor meget træ, vi skulle have. Det var næsten fast kutyme, at drengene skulle lave bordskånere, spækbrætter, og andre fantasiløse ting. En dreng sagde engang, at han var glad for, at hans mor havde en gruekedel, for så kunne hun da få noget at fyre op med. Jeg lod børnene lave nogle af disse ting, men hvis de havde fantasi til andet, de havde lyst til at lave af diverse affaldstræ, så måtte de da gerne det. Deres fantasi fik frit løb, og der kom mange virkelig sjove ting ud af det, og børnene havde det meget sjovere.

I en naboklasse i hovedbygningen, hvor jeg havde min 1. mellem, var der en lærer, som egentlig ikke var læreruddannet, men bibliotekar. Han var et utrolig flinkt menneske, men han havde et handicap: Hans ene ben var kortere, end det andet. Når han talte med mig – eller en elev – stod han skiftevis på det høje og korte ben. Når han skiftede fra det høje til det korte, bukkede han sig frem, og det har måske været medvirkende til, at nogle børn fornemmede det som en vis intim tilnærmelse. Han brugte sin biblioteksviden til noget morsomt, syntes jeg. Efter sommerferien bad han eleverne om at bringe nogle af deres private bøger med, som så blev registreret, som om de var biblioteksbøger. Børnene kunne så i frikvartererne komme og låne dem. Da klassen

som nævnt lå lige ved siden af min, gik jeg ofte ind i frikvartererne for at følge bogudleveringerne. Da det var frikvartererne, jeg kom i, behøvede man ikke banke på, så jeg gik bare direkte ind. Det havde læreren intet imod. Pludselig skete der noget voldsomt. Læreren blev af en mor til en pige i klassen anklaget for uterligheder overfor pigen. Moderen påstod, at han befølte pigen, når hun kom op til ham ved kateteret for at vise noget, hun havde lavet – altså midt i en undervisningssituation. Og han blev også anklaget for at gøre tilnærmelser til hende i frikvartererne, hvis hun skulle låne eller aflevere en bog. At han skulle beføle hende i timerne i overværelse af alle de andre børn, forekom mig helt usandsynligt, og i frikvartererne, hvor jeg ofte kom 'uanmeldt' ind, oplevede jeg aldrig noget specielt. Her er det, jeg tror hans handicap med de ikke lige lange ben kunne være årsagen, for en pige følte det måske ubehageligt, hvis han pludselig bøjede sig ned næsten til hendes hoved.

Læreren havde nogle år tidligere fået en lignende anklage, som skulle have været overgået en søster til den nuværende pige, men den daværende skoleinspektør, der kendte moderen og hendes fortid, afviste anklagerne som fuldstændig grundløse. Nu var der kommet en ny skoleinspektør, Elkjær, og han turde ikke lade sagen dysse ned, så han spurgte undervisningsministeriet, hvad han burde gøre. Der kunne de ikke gøre andet

end at sige: Anmeld ham til politiet, hvilket han gjorde. Det kom der en stor sag ud af. Læreren blev kaldt i retten i Helsingør. Da jeg kom så tit i lærerens klasse, blev jeg spurgt, om jeg ville vidne. Jeg svarede straks ja, for jeg mente ikke, han havde gjort noget. Jeg blev indkaldt til retten en dag. Alle, der var på vej ind til afhøringerne, sad i et ventorum udenfor retslokalet. Mange af børnene, også ældre elever, han havde haft tidligere skulle give vidneudsagn. Nu var det sådan dengang, at man fik et mindre vederlag, for at møde op, og når børnene kom ud af retslokalet jublede de højt og sagde: "Jeg fik 10 kroner (eller hvor meget det var dengang) for at vidne imod læreren." Det syntes jeg var yderst usmægeligt. Så blev jeg kaldt ind, og jeg satte mig i vidneskranken. Jeg fortalte, hvad jeg havde oplevet – eller snarere, hvad jeg ikke havde oplevet, når jeg så ofte uanmeldt kom ind i klassen og ALDRIG havde følt, at der var noget mistænkeligt. Jeg ville også fortælle om min antagelse med de ikke lige lange ben, men jeg blev skarpt afvist, jeg skulle kun svare på deres spørgsmål, ikke selv komme med længere indlæg. Jeg var rasende over denne afvisning, for jeg mente jo netop, at det var et vigtigt element i sagen. Læreren blev delvis dømt. Han fik den straf, at han aldrig måtte undervise børn og unge mere. Jeg kan ikke huske, hvordan han tog dette, men han havde jo sin biblioteksuddannelse at falde tilbage på. Jeg havde ondt af ham, for jeg tror, det var moderen og hendes fantasier, der havde spillet hende et puds. Hun havde selv været en meget letlevende dame, og den ældre datter, som jeg i øvrigt ikke kendte, var vist på vej i den samme retning. (Men det har jeg ikke belæg for at udtale mig om).

Vi havde en meget spændende lærer, der hed Lieberkind. Han underviste i naturfag. Men han havde også et bijob som radiovært i en række naturprogrammer. Når jeg kalder det for et bijob, så er det fordi jeg af og til følte, at det var hans hovedjob. Når han skulle planlægge de kommende udsendelser, meldte han sig syg (sådan opfattede vi det, for han har da næppe kunnet søge fri til dette). Når han var 'syg', måtte de lærere, der havde mulighed for det, tage hans timer. Jeg havde nogle gange mulighed for det, hvis jeg havde fri på de pågældende tider. Lieberkind's klasselokale var meget spændende. Den var fyldt med utrolig mange udstoppede dyr, glas med præparerede paddler eller kasser med insekter sat på nåle. Jeg kunne overhovedet ikke leve op til Lieberkind's niveau, men jeg kunne fortælle om de spindlere (edderkopper) som jeg havde med til undervisningen på seminariet.

Lieberkind var som sagt en meget speciel mand. Engang var vi nogle fra skolen, der var inviteret hjem til ham. Han havde et stort hus, der lå meget nær ved Espergærde Station. Inde i spisestuen var hans spisebord trukket ud i fuld længde, og en række bøger lå delvis åbne hele vejen rundt. Han fortalte, at når han skulle planlægge nogle udsendelser i radioen, så havde han tre damer, der kunne stenograferer. Den ene skrev for ham mellem kl. 8 og 12. Så havde han frokost. Fra 13 til 17 skrev den anden dame for ham. Så var der spisepause til kl. 18, og i de næste fire timer dikterede han til den tredje hjælper. Han fortalte, at når han arbejdede på den måde, gik han rundt om bordet, bladede i de forskellige bøger og dikterede forskellige ting fra bøgerne enten direkte gengivet eller lettere omskrevet. Hvor mange dage han kunne bruge på denne måde, husker jeg ikke,

men han har nok brugt ca. en uge hver gang.

En anden meget spændende lærer var Meyling. Han havde opbygget et veritabelt museum nede i kælderen. Havde vi lærere et emne oppe, hvor der i museet var ting, som kunne være med til at anskueliggøre emnet, kunne vi hos Meyling låne tingen med op til klassen. Det var vel nok mest historiske ting, der havde interesse. Men vi kunne også aftale med Meyling, at vi kom ned til ham med hele klassen, og så kunne han på en meget spændende måde fortælle om emnet. Nogle år senere, da Meyling gik på pension, oprettede han Flynderupgård Museum, der ligger i Espergærde.

Et år skulle jeg have religion i en 1. mellem. På seminariet blev vi altid gjort opmærksomme på, at vi aldrig måtte prædike kristendom overfor eleverne. Af samme grund syntes jeg, at disse timer ikke måtte kaldes kristendomsundervisning, men religionsundervisning. Eleverne var på en positiv måde meget åbne, så de klagede deres nød. De fortalte, at de i 2. og 3. klasse havde hørt om de meget spændende historier, som både det gamle og nye testamente handlede om. I 4. og 5. klasse, blev det hele gentaget, men i en mere 'kedelig' form, idet man tog Bibelen mere med i timerne. Nu var de nervøse for, om vi skulle fortsætte med en tredje gennemgang af Bibelen, hvor de måske også skulle læse op af den i timerne. Jeg forstod dem udmærket, og jeg sagde, at timen hed 'Religionsundervisning', så det var et ret bredt emne, som sagtens kunne indeholde andet end netop Bibelen. Vi kunne f.eks. drøfte forskellen mellem forskellige kristne grene af religionen, katolicismen og protestantismen. Vi kunne måske udvide det med, hvordan muhamedanere eller hinduer tror på deres gud. Jeg ville selvfølgelig ikke gå virkelig i dybden, for det havde jeg ingen forudsætninger for, men jeg syntes det kunne være spændende at tage disse emner op. Og det syntes eleverne også, heldigvis.

Jeg havde også fysiktimer. I begyndelsen af året var der piger, der spurgte, hvorfor de skulle tvinges til fysik, for det havde ikke deres interesse. Jeg svarede gerne, at hvis de havde mulighed for helt at fravælge dette fag, ville de jo aldrig få noget at vide om det, som måske netop kunne interessere dem. Det svarede til, at man siger, jeg kan ikke lide leverpostej, og hvis man aldrig får det smagt, så kan man jo ikke vide, om det netop var det, man helst ville spise. Når man så havde smagt det, kunne man bedømme, om det var noget, man kan lide eller ikke lide.

Jeg prøvede at gøre timerne så interessante som muligt. En dag talte vi om overtryk og undertryk. Vi havde i fysikskabet en stor glasklokke, som vi kunne pumpe luften ud af. Jeg havde købt en lille ballon og en negerbolle. Først lagde jeg ballonen, som jeg havde pustet lidt op, ind i glasklokken. Jeg sugede nu lidt af luften ud af glasklokken, og ballonen begyndte at fylde mere. Vi talte om, hvorfor den gjorde det. Så spurgte jeg om, hvad de ville tro, der skete, når jeg lukkede luft ind igen i glasklokken. Alle var enige i, at ballonen nok ville skrumpe ind til den størrelse, den havde før forsøget startede. De havde ret. Så satte jeg negerbollen ind under klokken. Da jeg begyndte at suge luften ud af klokken, voksede negerbollen ret meget. Den udvidede sig, så chokoladen på overfladen revnede i mange stykker. Vi talte om, at det var luften inde i negerbollen, som nu fik den til at udvide sig. Jeg spurgte så om, hvad der ville ske, når jeg langsomt lod luften sive ind i

klokken igen. Alle regnede med, at negerbollen ville synke sammen til den størrelse, den havde før forsøget begyndte, men nej, den sank helt ned til en flad, hvid klump. Og hvorfor gjorde den nu det fik vi en masse gode forslag til.

Jeg fotograferede også med dem. Vi talte om at fokusere, og hvad man mente med det. En dag gik jeg med hele klassen ned på den lille vej, som var bag skolen. Der stillede jeg mit apparat op på stativet, og jeg placerede en elev 3 m foran og en anden 10 meter længere væk. Vi stillede skarpt på eleven der stod nærmest og tog et billede, så stillede vi skarpt på ham, der var længst væk og tog nogle billeder. Næste uge havde jeg fået billederne fremkaldt, så vi kunne se forskellen. (Dette interesserede sandelig også pigerne).

Da jeg havde været lærer på Espergærde skole i 3½ år fik jeg lærerstillingen på Himmelbjerggården og måtte derfor sige farvel til de mange, glade elever, jeg havde haft et godt forhold til. Og jeg har fornemmet, at der vist også har været mange af eleverne, der var kede af det, for i mine gemmer vedrørende tiden på Espergærde Skole har jeg liggende flere breve, som elever har sendt mig. Jeg gengiver her et af disse breve, som Peter Sørensens har skrevet og lavet en flot tegning af Himmelbjergtårnet.

Det er sjovt, at han i sit brev skriver: "Kan de hilse deres lille pige Anette."

Han sidder i den mørke trøje som nr. 2 fra venstre på billedet af klassen, der er fra 1958, da klassen var 2. C

Himmelbjerggården

Tilbage til børneforsorgen

Da jeg havde været ansat på Espergærde Skole i godt tre år, kontaktede Keld Nielsen mig. Efter Seminarietiden var han og Hanne, som han nu var blevet gift med, blevet forstanderpar på drengehjemmet Kjettrupgård i Nordjylland. Han fortalte, at der var en lærerstilling på Skolehjemmet Himmelbjerggården. Han kendte forstander Jørgen Torpe, og vidste, at jeg sikkert ville være glad for at blive ansat der. Inge og jeg ville gerne tilbage til børneforsorgen, som vi begge syntes var en god udfordring og et spændende arbejde, så jeg søgte stillingen. Inge og jeg blev inviteret til en samtale hos Torpe. Vi blev meget venligt modtaget af både Torpe og hans kone. Vi blev vist rundt på institutionen, som virkede enormt stor. (Jeg havde jo set den før, da jeg med FDF havde besøgt stedet, men det var i den forrige forstanders tid). Foruden rundvisningen og et lettere traktement, skulle vi have overstået ansættelsessamtalen. Den forløb, syntes vi, yderst tilfredsstillende. Torpe fortalte om sine pædagogiske ideer, som vi følte faldt utrolig godt sammen med Inges og mine forestillinger. (At vi så senere skulle blive skuffede, kommer jeg tilbage til). Men som sagt følte vi, at vi var gensidigt på bølgelængde, og vi fik stillingen.

Vi skulle starte 1. februar 1959 og kontaktede Silkeborg Flytteforretning, som vi havde fået anvist. Vi havde efterhånden fået en del møbler og andet habengut. Vi skulle bo i et hus, som blev kaldt Honolulu. Det var et toetagers hus med to lejligheder til medarbejderfamilier. I stuen boede en lærerfamilie, mens vi skulle bo på første sal. Der var god plads, to stuer mod syd og et soveværelse, også mod syd. Mod nord var der en stor spisestue og et køkken og badeværelse. Fra spisestuen var der en udgang til en smal terrasse og en udvendig trappe ned.

Vi havde ikke været i huset, da vi søgte stillingen, kun set det på lang afstand. Den dag, vi ankom med flyttelæsset var det meget tåget. De næste dage var vejret ikke meget bedre, så det var først, da vi havde boet der nogle dage, at vejret blev klart. "Kom og se!" var der en af os der råbte, "se, der har vi jo Himmelbjergtårnet – og vi ser endda NED på det." Hele området omkring Himmelbjerggården var et stort fladt område med marker. Området skrånede svagt opad mod Honolulu som lå øverst. Bagved Honolulu var der en stor skov. Men flinke mennesker havde fældet en række træer, så der var en bred skakt igennem, lige præcis der, hvor man skulle kunne se Himmelbjerget og det store tårn. Plateauet med Himmelbjerggården var i virkeligheden lidt højere

end selve Himmelbjerget. Det var en stor oplevelse, at vi sådan kunne se ned på Himmelbjerget.

Oppe på loftet var der plads til mit værktøjsbord, som jeg havde lavet i Humlebæk. Jeg havde også en høvlebænk, så jeg i min sparsomme fritid kunne udføre diverse arbejder med hammer og sav.

Men hverdagen var andet end hobby. Nede i hovedbygningen var der to skolestuer i gavlen mod vest. Der var ikke en væg imellem, men store døre, så man kunne lave ét stort rum. Det gav visse problemer med lyden. I begge skolestuer skulle vi passe på, at holde lydniveauet nede på et acceptabelt stade.

Hver morgen åbnede vi dørene, så vi kunne synge morgensang med eleverne fra begge klasser. Det var sådan, at vi først sang en salme, så bad vi Fadervor og sluttede med en fædrelandssang. Det var mit job som førstelærer at vælge de melodier, jeg kendte og som jeg kunne synge for til, det var normalt ikke et problem. Af og til kom Torpe med til disse morgensange, og engang blandede han sig i, hvad jeg havde valgt. Ud over, at det var en meget ubehagelig og nedværdigende måde, han rettede mig på i overværelse af flokken af elever, så valgte han også en sang, som jeg ikke kendte melodien til. Jeg burde nok have sagt, at det var mig, der havde fået til opgave at vælge sangene, men så 'flink' var jeg altså desværre ikke.

En anden gang, jeg tørnede sammen med Torpe, var, da der lød voldsomme råb og støj fra den anden skolestue. Jeg bad 'mine' børn blive siddende stille, mens jeg gik derind for at se, hvad der var på færde. Læreren, som også boede på Honolulu, stod presset op i et hjørne, mens en dreng stod foran ham meget truende og voldsom. De andre børn syntes, det var sjovt, så de heppede på ham. Jeg tog drengen i kraven og førte ham ud af klassen. Da han ikke ville falde til ro, men fortsatte med sine voldsomme anfald, (noget han ofte var kendt for, og noget vi havde talt om på medarbejdermøderne) valgte jeg at tage ham med ind til Torpe, så han med egne øjne og ører kunne opleve drengen, når han gik amok. Jeg fortalte kort Torpe om, hvad der var sket. Drengen blev bedt om at sætte sig på en stol, og Torpe bad mig gå tilbage til min klasse. Senere kom drengen tilbage og glædesstrålende meddelte han til højre og venstre, at han havde været med Torpe i Ry, hvor de havde købt en masse ting til en radio. (Drengen var meget god til at bikse radiodele sammen). Jeg var rystet over Torpes pædagogik, som ikke stemte overens med det, jeg havde fornemmet, da vi var til ansættelsessamtale.

Landbruget var tidligere sat op i et ret højt niveau, og denne sommer var ikke en undtagelse. Man havde planlagt en langt større afgrøde, end der var brug for, så der var et vældigt overskud. Frandsen, der styrede gartnerafdelingen, spurgte mig en dag, om jeg havde lyst til at tage nogle tomater med hjem, for de havde alt for mange. Det ville jeg selvfølgelig gerne, så jeg fik en stor pose fuld. Det kom Torpe for øre, så han meddelte, at den trafik med at tilrane sig gratis frugt hermed var sluttet. Hele overskuddet af frugter skulle bringes til køkkenet, beordrede han, så man kunne behandle dem. Køkkenfolkene var fortvivlede, de kunne overhovedet ikke magte den mængde, de fik. En anden gang havde Inge spurgt Frandsen, hvor hun kunne købe nogle hylde-

bær. "Du kan bare gå ned ved hønsegården, der er masser, og køkkenet har meddelt, at de ikke skal bruge flere." Pludselig så Inge Torpe komme med store skridt og på afstand råbte han: "Skal du stjæle hyldebær?" Inge svarede, at hun havde fået lov af Frandsen. Næste dag kom der besked om at alt skulle plukkes. I køkkenet var de atter fortvivlede, for de havde køgt alle de hyldebær, de mente de kunne få brug for. Pludselig havde gartneriet for mange sylteagurker. Vi blev nærmest presset til at sige ja til at modtage en portion, selvom Inge ikke var interesseret i de tykke agurker. På næste lønseddél var der trukket betaling for de skide agurker.

Honolulu, som huset blev kaldt, lå langt fra hovedbygningen. Her ses huset med avlsmarkerne til højre og til venstre lå tre afdelinger.

Engang var vi kaldt til personalemøde. Vi ventede og ventede – Torpe var i Silkeborg. Da vi havde siddet der længe, besluttede vi, at når der var gået en time over mødetidspunktet, ville vi gå. Men lige før tiden var udløbet, kom Torpe ilende storsmilende og imødekommende. I øvrigt var det ikke meningen at vi skulle komme med kommentarer – han skulle nok selv sige, hvad der skulle siges – og især skulle kvinderne ikke åbne munden.

En gang kom Torpe ind i skolestuen og sagde: "Der er rod i træskogangen!" og så beordrede han mig til at gå ud med drengene, for at rydde op.

En anden gang beordrede Torpe pædagogerne til at hjælpe med at plukke frugt fra frugtbuskene, men eleverne gad ikke, så de cyklede bare rundt om de voksne og grinede af dem.

Men Torpe havde dog også ændret visse ting til det gode. Han var selv ret ny på 'gården', jeg tror han havde været der i ca. ½ år, da jeg blev ansat. Da jeg kom, var skolen stadig som i gamle dage. Alle eleverne kom i skole to timer om formiddagen og to timer om eftermiddagen. Skoletiden var delt op i to lige store hold. Mens det ene hold var i skole, skulle det andet hold gøre praktisk arbejde. Efter middag var det omvendt. Var vejret til det, gik 'arbejdsholdet' ofte i gang med at rive de mange og lange grusveje, som bandt alle bygningerne sammen. Hvis formiddagsholdet havde været ud og rive på langs, skulle eftermiddagsholdet rive sildebensrivning, så man kunne se, hvor langt de var kommet. Var vejret dårligt, gik eleverne i værkstederne, hvor de enten

skulle flette måtter eller binde børster. Utrolig 'spændende' opgaver, må man vist sige. Denne ordning blev heldigvis hurtigt ændret, så alle børnene var i skole om formiddagen og lidt af eftermiddagen. Resten af eftermiddagene og om aftenen var børnene på deres afdelinger, hvor de kunne lege, spille bold og dyrke andre interesser.

På Gammelgård var afdelingslederen Gad Johansens kone en meget stramtandet kvinde, som forlangte, at børnene hver morgen skulle vaske gulvene i sovesalene. Det var ikke det, drengene var forargede over, men det, at fru Gad Johansen vaskede gulvene om, når de var gået i skole. Det var nedvurdering af deres arbejde. Det fik Torpe dog sat en stopper for, heldigvis.

På Bineshjem, den afdeling der lå længst væk fra hovedbygningen, var der et flinkt afdelingsægtepar Henriksen. (Da Inge og jeg i 1997 var på Himmelbjerggården til jubilæet, levede Henriksen stadig, han var da fyldt 91 år). Børnene havde det faktisk godt der. Familien Henriksen havde været der i mange år, og de havde lidt svært ved de nye metoder. De havde f.eks. ikke nogen fridage, men kun fritid, mens børnene var 'på arbejde' og i skole til langt ud på eftermiddagen. Det var afdelingslederparrets opgaver at få børnene op om morgenen og give dem morgenmad, give dem middagsmad i en time midt på dagen og så have dem igen efter kl. 17 til sengetid. Sådan havde de levet deres tilværelse i mange år. Henriksen fortalte, at hans far kun havde haft fri 1. juledag og 1. påskedag. Jeg tror kun de havde nogle enkelte fridage omkring jul og påske, men det havde de forliget sig med. Så de måtte se i øjnene, at fremtiden bød på mange nye regler.

Lillehjem var nok den af afdelingerne, som fungerede bedst efter de mere moderne systemer. Det var en kvindelig afdelingsleder, som hed Ellen Østergaard, der bestyrede denne afdeling. Hun blev senere forstander på "Barnets Hus" i Munkerp.

Og så var der hovedafdelingen. Foruden forstanderbolig, køkken, stor spisestue og to skolestuer, var der på første sal soverum for ret mange drenge. Man kom op til denne afdeling ad en ikke særlig bred terrazzotrappe. Så gik man først gennem det store baderum for at komme ind i drengenes sovesal. Martha, som stod for tøjdepotet og reparation af drengenes tøj, måtte gå gennem sovesalen, for at komme til det ene værelse, som både var hendes 'hjem' og arbejdsplads, men sådan havde hun boet i mange år.

Da vi kom, og mens drengene endnu gik i skole på skift, blev der sendt en op til Inge på Honolulu for at hjælpe. Da Inge spurgte, hvad han kunne lave, svarede han: "Vaske gulve og sådan noget." Inge svarede: "Du kan gå ned med askeskuffen og hente koks – og så kan du lege med Anette."

Mens vi var på Himmelbjerggården, kom der brandsyn, som bemærkede, at hovedbygningen var bygget af trævægge både indad og udad, men, hvad værre var, så afsløredes det også, at isoleringen mellem disse trævægge bestod af tørret lyng. Da Torpe erfarede det, blev alle børnene, der boede i hovedbygningen, evakueret til de tre andre afdelinger, og det skete med øjeblikkelig virkning. Torpes frygtede en brand, som kunne få uoverskuelige følger, hvis en række drenge skulle ned ad den smalle cementtrappe.

Torpe må have hørt, at jeg havde været i bedriftværnet på Danmarks tekniske Højskole under krigen, for han spurgte, om jeg ville på et kursus, hvor jeg kunne blive bedriftsværnsleder. Det svarede jeg selvfølgelig ja tak til, så jeg kom på kursus i 8 dage, vist nok i Tinglev.

Som man har kunnet forstå, så var Torpe FORSTANDEREN med stort F. Det var ubetinget HAM der bestemte. Nu ved jeg ikke, om Himmelbjerggården har været for stor for ham at styre, og om der var for mange gammeldags traditioner, han skulle ændre, så han var nødt til at køre frem med den hårde linje. Men han virkede som en enevældig konge. Havde jeg f.eks. fri efter frokosttid en dag, og Inge og jeg gerne ville slappe af eller tage til Silkeborg eller Gammel Rye på indkøb, kunne vi risikere, at telefonen, som virkede som en slags hustelefon, ringede: "Det er Torpe, nu kører jeg til Århus." Det var den korte besked, og så vidste jeg, at vores hyggeeftermiddag var gledet i vasken. Som førstelærer skulle jeg sørge for, at alt fungerede på hele Himmelbjerggården. Jeg skulle simpelthen stå til rådighed i alle situationer. Dette medførte ofte, at vi, straks efter jeg var kommet hjem til Honolulu, kørte til byen, for ikke at være hjemme, hvis telefonen ringede.

Torpe respekterede heller ikke privatlivets fred. Det skete af og til, at han pludselig stod helt inde i vores stue uden at have ringet på eller banket på døren, han stod der bare og meddelte uden omsvøb, hvad han ville sige. Han var 'kongen' der ejede det hele, også vore private rum.

Bortset fra denne 'diktator', så havde vi en dejlig tid på Himmelbjerggården. Vi havde et stort område af marken udenfor vores havegærde.

Der kunne vi – det vil sige Inge – dyrke en masse grøntsager, jordbær og mange andre ting. Selvom Inge har grønne fingre, så var området for stort for hende. Inde i selve haven var der en dejlig græsplæne, hvor vi hyggede os meget på de varme sommerdage. Anette, der på dette tidspunkt var omkring et år, kravlede rundt som om hun ejede det hele.

Sommeren var varm og skøn. Anette tumlede rundt i haven; forsynede sig med ribs og solbær fra de mange frugtbuske. Hun var kun iført en rød solhat og lignede en lille rød fluesvamp.

Tiden på Himmelbjerggården var ensom. Navnet "Honolulu," som vores bolig hed, var ikke uden humor, for det lå længst væk. Der var to lærerlejligheder, men lærer Pallesen flyttede hurtigt. Miljøet var for hårdt for ham og hans familie. Altså boede vi alene i det store hus. Telefonen virkede kun i Himmelbjerggårdens telefontid. Og der var så mørkt og ensomt, så hvis jeg løb tør for koks, turde jeg ikke gå ned i kælderen om aftenen, når jeg var alene.

Førstelærerlønnen var mindre end lærerlønnen i folkeskolen, så vores økonomi var yderst ringe. Til gengæld havde vi en kæmpe køkkenhave. Der var mange rækker jordbær, og da jeg havde sået alt, hvad der var af grøntsagsfrø, satte jeg kartofler i resten af stykket. Da vi i oktober flyttede til Ålækkegården, havde vi 50 kg kartofler med. Min grøntsagshave lattede lidt på det stramme budget. Alt, hvad der ellers var til overs af

bønner, ærter osv. blev lavet til pickles. Det er nemt lige at koge det op i eddike og opbevare det hele til sæsonen er slut og så lave en god sennepssovs til det hele (fryser fandtes ikke). Hvor må vi have spist meget pickles!

En af de vilde udskejelser var at sætte Anette i barnevognen og gå de tre kilometer til Gl. Rye. Så vidt jeg husker, var der kun kroen og en grønthandler. Men at handle var ikke noget problem, for der kom slagter, fiskemand og brødmænd kørende lige til døren, og købmanden ringede jeg til, så kom han med varerne. "Fru Førstelærer" var en af de fine!

Men en dag lysnede det. Det var lykkedes at få hævet lønningerne i børneforsorgen betragteligt. Endda med nogen tilbagevirkende kraft. Vi kunne betale vore regninger og investere i en stationcar, en Skoda, fra den lokale bilforhandler. Det gav frihed. Når Torpe ikke beslaglagde Mogens' fritid, kunne vi køre ture og opleve det smukke landskab. Men bedst var det, at vi kunne køre til Sjælland og besøge familien.

Anette var ved at blive en stor pige, som kunne gå rundt i stuerne. En dag trak hun en række bøger ud af reolen, men da hun fik at vide, at det måtte hun ikke, gjorde hun det aldrig mere.

Da vi boede et attraktivt sted, havde vi usædvanlig mange familiebesøg. Til Anettes 1 års fødselsdag fik vi besøg af Befar, Faster, Betty samt mine forældre med deres nye hund og Budda, og mor kom en anden gang med begge deres nye hunde. Betzy kom også på besøg med to af børnebørnene. Poul og hele 'knagerækken' besøgte os også. Det var godt, vi havde et gæsteværelse oppe på loftet. Når vi havde disse gæster, var det rimeligt, at vi gik en tur over til Himmelbjergtårnet. Der var ikke så langt. Selvom tårnet var 'lige der ude', set fra vores vinduer, kunne vi ikke gå gennem skoven. Vi måtte gå en lille omvej for at komme dertil.

Det var i øvrigt sjovt at se Anette, når vi havde besøg af hundene. Så prøvede hun

at gå på fire ben i stedet for at kravle, som børn normalt gør. Hun har givet lagt mærke til, hvordan hundene går, og så har hun villet prøve det også.

Naturen udenom Himmelbjerggården var også meget smuk. Da lyngen blomstrede, var vi, Inge, Anette og jeg, på en dejlig tur til nogle flotte bakker. Stedet hed Velling Koller og Vrads Sande. Foruden de mange blomstrende lyngplanter, stod der et hav af enebærbuske, et imponerende skue.

Det var også dengang, vi købte vores første bil. Det var en Skoda. Mekanikeren, vi købte den af, havde selv brugt den i sit firma. Det bar den også lidt præg af, for den var, særlig indendørs, noget ramponeret. Men den kørte godt, syntes vi. Vi fik at vide, at den havde kørt omkring 140.000 km. Da den efter at vi var flyttet til Odense kom på et skodaværksted, mente mekanikeren, at den mindst havde kørt dobbelt så langt, da vi købte den. Bilen, som var fremstillet i Tjekkoslavakiet, var utrolig velforsynet med værktøj, langt mere, end andre biler normalt var. Der var f.eks. mulighed for at skifte bremseolie ud med en speciel slange. Man må huske på, at i Tjekkoslavakiet dengang var der langt mellem autoværkstederne, så det kunne være praktisk, hvis man selv kunne lave en del reparationer.

I denne bil kørte vi en dag til Vesterhavet. Vi kørte gennem Vedersø, hvor Kaj Munck havde boet. Vi kørte forbi, hvor han blev likvideret af tyskerne, der står en mindesten på stedet. Vi så også hans gravsted, der lå tæt op til muren af Vedersø Kirke, hvor han havde været præst.

Vi var en tur med Mogens forældre til Ebeltoft, hvor Mogens bedstefar havde været præst – og hvor Gunnar var født.

Mogens' far spillede godt på klaver uden noder og med skomagerbas.

Mogens' forældres hund, Jubbi og Anette var gode venner.

En sommerdag, hvor det var meget varmt i haven, kørte vi til Vesterhavet, men til vores store forundring var der halvkoldt og meget blæsende.

Ja, vi havde mange både spændende og hyggelige stunder, men også skræmmende oplevelser, særlig hvad angår Torpe. Så da der var gået mindre end et år, søgte vi væk fra Himmelbjerggården. Der var opslået en stilling i Odense på et skolehjem for svagt begavede, sinker som det kaldtes med et kedeligt ord. Vi fik i første omgang afslag, fordi der var en anden, der havde søgt før os, men da det viste sig, at han ikke var uddannet lærer, hjalp Torpe os med at gøre bestyrelsen for skolehjemmet opmærksom på, at de ikke kunne ansætte en ufaglært, når der var en kvalificeret ansøger til stillingen. Så selvom vi ikke ligefrem var vilde med Torpe, så hjalp han os da i sidste instans. Så jeg fik stillingen som førstelærer på Åløkkegården, og lykkelige var vi.

Ålækkegården. Vi kom til at bo på første sal i den hvide længe til højre med vindue i gavlen ud mod haven.

Ålækkegården og Ny Kongevej

Så kaldte sinker

Jeg så meget frem til mit kommende arbejde. Da jeg skrev om det at være lærer på en kommuneskole, skrev jeg også om det at opleve 'normale' børn. Jeg mente helt bestemt, at jeg ikke ville skille den ene slags børn ud fra den anden. På Espergærde Skole havde vi vel et nogenlunde bredt udsnit af, hvordan børn kan være, nogle meget tunge i oplæring, andre urolige, atter andre frække og vanskelige, men også nogle, som var nemme og gerne ville lære noget. Altså et nogenlunde bredt udsnit af børn i almindelighed. Inge og jeg havde været på Baunegården, hvor børnene virkelig var meget behandlingstrængende. Vi havde været på Himmelbjerggården, hvor vi havde en del vanskelige børn. Og nu kom vi til Ålækkegården, hvor børnene var såkaldte sinker. Det er en mærkelig betegnelse, men det dækker over, at børnene er svagere begavede end normalt begavede børn. Dengang, i 1950'erne, havde man intelligensprøver. Hvis man i disse prøver scorede mellem 90 og 110

point, så var man normalt begavet. Hvis eleverne havde en intelligenskvotient, IQ, mellem 70 og 90, var de i det såkaldte sinkeområde, og her i dette område lå de fleste af vore elever på Ålækkegården. Det var en ny udfordring til os at have med disse børn at gøre.

I dag – 40-50 år senere – ser vi lidt anderledes på det. Vi har kontakt med to af drengene, og de fungerer helt som andre. Måske har deres start i livet ikke været optimal – måske blev de fejlplaceret, at sætte i bås er farligt!

Forstanderen hed Børge Nielsen, men blev altid kun kaldt Lange. Hans kone hed Nete. De var begge nogle meget hyggelige mennesker, og vi fik hurtigt et godt forhold til dem begge. De havde tre børn, Finn, Aase og Inge.

Da vi ikke havde fået en lejlighed i Odense, måtte vi bo på et værelse i den gule bygning, som ses helt til højre på billedet. Det er Ålække Allé, der går fra højre til venstre på billedet, og at der var en del trafik på vejen, fik vi at mærke. Vores værelse lå på første sal med vindue ud mod haven, altså væk fra Ålække Allé. Kl. 5 om morgenen kom den første bybus kørende, og da vi ved Himmelbjerget var vant til en utrolig stilhed, vækkede den støjende bus os hver morgen i et stykke tid.

Vores værelse var ikke ret stort. I gavlen var der et vindue, hvorfra vi kunne se ud i den store have omkring Ålækkegården. Vi havde under skråvæggene på hver side vores senge. Henne i den ene skråvæg var der et stort veluxvindue. Under det stod vores store egetræsbord med et par stole, og i hjørnet stod Anettes seng. Vi havde hængt et tæppe op omkring hendes seng, så hun kunne få det lidt mørkere om aftenen. På væggen ud mod trappen, og ved siden af døren ud til den, var der et stort fast skab. På væggen overfor Anettes seng fik jeg hængt det skab, som jeg havde lavet i Humlebæk som puslebord. Anette var nu så stor, at vi ikke behøvede et puslebord, men vi ventede et lille nyt medlem af familien, så vi regnede med, at vi nok kom til at bruge dette puslebord. Langs samme væg, og ved foden af min sofa (seng), var der plads til Anettes nye legebord med skuffe, en legebænk med rum til legetøj og en lille træstol. Dette kaldte hun sit kontor.

Som overlærer, som det hed indenfor børneforsorgen, var jeg også en slags viceforstander. Det var dog ikke noget, der voldte store problemer. Lange udfyldte fint sin plads som forstander. Men det medførte noget helt specielt hvad min løn angik. Jeg fik nemlig mere i månedsløn end Lange. Jeg tror det skyldtes, at Himmelbjerggården var et meget stort skolehjem med flere afdelinger, så lønrammerne lå på et højere niveau der. Reglerne var åbenbart sådan, at skiftede man arbejde, kunne man ikke gå ned i lønramme. Det var fint for mig, jeg fik jo flere lomme penge ud af det og Lange morede sig bare over det. Et år eller to senere steg Langes lønramme, så han blev placeret et trin over mig.

Hovedbygningen lignede egentlig en kirke med et tårn i den ene ende. Gik man op ad den store trappe midt på bygningen, kom man ind i en stor hall. Forstanderparret havde deres lejlighed på første sal med en trappe fra hallen. Fra hallen var der en dør til kontoret, en til et gæsteværelse, en til nogle værelser til de større børn og en til den store spisestue. Gik man gennem spisestuen kom man til et mindre gennemgangsrum, hvorfra der var en dør til børnenes dagligstue med fjernsyn og andre muligheder for at hygge sig. Gik man videre gennem gennemgangsstuen kom man til en stor trappeskakt, der gik hele vejen op

gennem tårnet. I stueetagen var der en dør ind til skolestuen, hvor jeg fik mit væsentligste værksted. Der var også en dør til det store badeværelse, hvor børnene hver morgen kunne få deres morgenbrusebad. Gik man ned ad trappen, kom man ned til køkkenregionen og andre kælderfaciliteter, bl.a. et rum til drengenes støvler og andet udetøj. Der var en lang vaskerende, hvor drengene hver aften gik ned og vaskede fødderne – indtil en medarbejder spurgte ”hvorfors?” Så blev denne lidt gammeldags tradition stoppet. Gik man derimod op ad trappen, kom man til de værelser, som drengene boede i samt et værelse, som nattevagten havde som vagtlokale. Jeg havde af og til nattevagter, hvor jeg så kunne sove i dette vagtlokale. Man kunne gå en etage længere op, og gik man helt op, kom man til et lille tårnrum med udsigt til alle fire sider.

Selvom min far sagde, at Himmelbjerget var det smukkeste sted, vi havde boet, og det havde han ret i, så var det ikke med sorg, at vi forlod stedet. Ganske vist flyttede vi fra en dejlig bolig til ét stort værelse i en sidebygning til Ålækkegården. Vi delte 1. salen med tre unge drenge og badeværelse i stueetagen.

Her var der en helt anden ånd med Nete og Lange som et dejligt forstanderpar. Mogens tog morgenmad med til Anette og mig i sine mellemtimer. De to andre måltider spiste vi sammen med alle drengene og Lange i den store spisestue.

Vi havde fået lov til at lade nogle af vore møbler stå på Himmelbjerggården, indtil vi kunne få en egentlig bolig i Odense.

En dag kørte Anette og jeg derover. Jeg tror, vi manglede noget julepynt, og jeg var ved at lægge mig meget ud, så noget ventetøj havde jeg også brug for.

På hjemvejen var det blevet mørkt, og pludselig gik lyset på bilen. Jeg øjnede en benzintank længere fremme, så jeg tog Anette på armen og travede derhen, hvor jeg håbede, jeg kunne få hjælp. Desværre havde de ikke de nødvendige reservedele, så de sagde: ”Du må hægte dig fast efter en lastbil, så går det nok.” Det var ikke en rar tur, men Anette var et tålmodigt barn; jeg tror ikke, at jeg var specielt underholdende.

Anette havde gode tider med underboens dreng, Thomas. Han var et år ældre end hende. Hun kaldte ham for ”Das.” Når drengene var i skole, havde de legepladsen for sig selv. Mogens byggede en lille anhænger, som blev hængt på Thomas’ trehjulede cykel, og så kørte han rundt på flisegangene med Anette som bagsædepassager.

Da vi søgte stillingen, fik vi at vide, at som lærer i Odense, ville der meget hurtigt blive tilbudt en passende lejlighed, det havde kommunen lovet. Det tilbud fik vi godt nok også, men det var helt ude i den anden ende af byen.

Min vagtplan på Ålækkegården så i store træk sådan ud:

- a) Kalde børnene op kl. 6.45 og gøre dem i stand til morgenmaden kl. 7.15. Nogle af børnene skulle nå at komme i den kommunale skole kl. 8.
- b) Jeg havde så fri fra 7.30 til 9. I denne fritid kunne jeg gå hjem og spise morgenmad sammen med Inge og Anette.
- c) Undervisning fra kl. 9 til kl. 12.

- d) Mens børnene spiste middag, havde jeg igen fri og gik atter hjem for at spise.
- e) Fast hver hverdag havde jeg lektielæsning efter aftensmaden fra 18 til 19 med de børn, der gik i de kommunale hjælpeskoler.
- f) Nogle aftner fortsatte jeg med tilsyn med børnene til kl. 22.
- g) Hver anden uge havde jeg weekendvagter startende lørdag middag. På disse vagter spiste jeg alle måltider sammen med børnene. Jeg skulle også sørge for, at børnene kom i seng og op næste morgen. Jeg overnattede på vagtværelset.

Som man kan se, så havde jeg flere frivagter i dagtimerne, og hvis jeg boede i den anden ende af byen, kunne jeg bruge en masse tid på at komme frem og tilbage, hvis jeg overhovedet kunne nå det. Så længe, vi boede på Ålækkegården, kunne det gå, men vi ville gerne have vores egen lejlighed, men ikke for langt væk. Det kunne desværre ikke ordnes med kommunens mellemkomst.

April nærmede sig, og det gjorde fødselen også. Mit største problem var, hvordan vi skulle få passet Anette. "Sæt hende på optagelseshjem," sagde jordemoderen. "Aldrig i livet," svarede jeg. Her kom Lange os til hjælp. Han tilbød Mogens fri i det øjeblik, jeg skulle føde og til jeg kom hjem igen.

En dag havde jeg været på vascomat inde i byen – med bus – for lige akkurat på dette tidspunkt var vores gamle blå bil, der havde voldt os så mange vanskeligheder, ved at skulle udskiftes.

Jeg følte, at der var ved at ske noget. Lige før radioavisen, der var kl. 20, ringede jeg til jordemoderen. 10 min. efter hentede hun mig i en taxa. Vi kørte til den kommunale fødeklinik i Albanigade. Jeg blev lagt på en briks, mens jordemoderen gik på sladder. Jeg hørte snak, men kunne ikke kalde, jeg kunne ikke nå kaldeknappen. Da hun endelig kom, var hun ved at gå i panik, for fødslen var i gang. Inden kl. 21 havde Lange kørt Mogens ind til Albanigades fødeklinik, så han kunne se "Lille ny" – et lille skravl på 2500 gram, men allerede fra starten med et kraftigt livsmod.

Jeg blev lagt ud på gangen, der nærmest var at sammenligne med Københavns Hovedbanegård. Her lå vi to kvinder, der begge lige havde født. Næste formiddag lykkedes det mig at praje en sygeplejerske; jeg spurgte, om det ikke var på tide, at jeg fik lov til at se mit barn. Endelig kom jeg ind på en stue og fik lov til at se min baby, så jeg kunne undersøge hende fra top til tå. Jordemoderen var kommet med den kryptiske udtalelse: "Det er en sød lille pige!" Den anden kvinde fik vi pudsigt nok kontakt med på et senere tidspunkt. Hun var hjemme fra Australien for at føde, men ville gerne tilbage igen, så hun arbejdede for at tjene til tilbagerejsen. De boede på Ny Kongevej, hvor vi senere flyttede hen, så jeg så hende ofte gå med barnevognen. En dag var hun ked af det. Lille Tinas dagpleje kunne ikke længere have hende. "Om der er en eller to," tænkte jeg, "er vel det samme." Så jeg passede Tina sammen med Birgitte, og selvom man ikke kan lege sammen i den alder, var de synligt glade for hinandens selskab. Det var især meget ty-

deligt efter Tina var sluttet hos os, men kom på besøg lige før familien skulle rejse tilbage til Australien. Der var stor gensynsglæde mellem de to små, og de var kun 9 måneder gamle.

Men tilbage til Albanigade. Det var hårdt liv. Der var konstant uro. Vi blev vækket med vaskefade kl. 7, men fik først morgenmad kl. 9, så Mogens måtte forsyne mig med bananer til at stille den værste sult med. Hvis vi var heldige, var der en times middags-søvn mellem middagen og besøgstiden. Et døgn talte jeg, at de kom ind på stuen 37 gange. Når vi fik børnene ind til amning sidst på aftenen, kunne der gå timer, før de hentedem igen. Det var helt anderledes end Anettes rolige hjemmefødsel.

Mens Inge var på fødeklubben, var jeg hjemme sammen med Anette. Jeg vil tro, jeg har været den allerførste far, der har haft barselsorlov. Vi hyggede os meget. Vi gik ture, legede, spiste sammen. Anette hjalp mig med at dække bord. Bord er måske for meget sagt, for det var Inges sybord med snoede ben og en bordklap, der kunne lukkes op. Anette lagde dækkeservietter på, stillede tallerkner og kopper på. Anette fik havregrød, og hun fik torskelevertran, som hun selv dryppede ned på grøden, mens hun talte: "endo-dre." Når jeg var på eftermiddagsbesøg på klubben, blev Anette passet af Nete.

Nu havde vi fire senge og det gamle puslebord i værelset, hvor vi boede. Det vanskeligste var at give nattero til Anette og Mogens, fordi Birgitte med korte, jævne mellemrum krævede at få mad. Uheldigvis kom der kighoste til Ålækkegården. Anette havde nået at få én vaccination, men fik alligevel kighoste. Det var slemt, når hun vågnede op og hostede og kastede op, men heldigvis havde den ene vaccination dæmpet det lidt. Værre var det med et spædbarn på to måneder. Jeg kunne ikke lade hende ude af syne, men heldigvis blev hun ikke smittet.

Medens elever og medarbejdere fra Ålækkegården var på sommerlejr, lånte vi spise-stuen, så vi kunne holde barnedåb. Den var ikke så vellykket, Mogens' forældre forstod ikke, at vi ikke kunne samle hele familien, som til Anettes dåb, hvor de holdt middagen på Jacobsmindevej. Det bevirkede, at vi ikke kunne invitere vore to faste, som vi var tættest på, for ikke at fornærme den øvrige familie. Annelise var gudmor, Kaj fadder og Anne huemor, som hun havde været det til Anettes dåb. Dertil var der Mogens' forældre og far og Betzy. Det var vist alt. Vi fik frokost udefra, det var vores eneste mulighed.

For at gøre det lidt festligt havde vi valgt Skt. Knuds Kirke, domkirken i Odense. Der var kun meldt to børn før os, men da vi nåede frem til den 3. juli, var der 11 børn der skulle døbes samme søndag. Samtidig benyttede præsten lejligheden til at holde verdens længste prædiken. Gunnar faldt i søvn, bedstemor skubbede til ham. "Snorkede jeg, Ingeborg?" "Nej." "Hvorfor vækkede du mig så?" Da Annelise og jeg gav "Lille Ny" dåbskjolen på, knækkede snoren i halsen. Vi måtte sætte en lille nål i. Da Birgitte blev døbt, skreg hun som besat, Annelise famlede forgæves for at se, om det var nålen, der stak, men da vi så sang: "Sov sødt, barnlille," faldt Birgitte i søvn.

Anette havde til sin fødselsdag fået en lille bæk, et bord og en stol af Faster og tante Karen. Især skuffen i bordet var et hit. Her kunne hun gemme papir og blyanter og en hjemmelavet sangbog. Allerede dengang legede Anette kontor. Senere fik Birgitte også

Anette på gyngen.

en lille stol. Der var ikke gået på kompromis med kvaliteten. Det varer ikke længe her i 2007 før Clara bliver nr. 7, der har glæde af de små fine møbler.

Skolen på Ålækkegården

I skolen havde jeg de yngste elever på Ålækkegården. Når de blev lidt dygtigere – og lidt ældre – blev de overført til Odense kommunes hjælpeskole som hed Overgade Skolen. Vi havde også enkelte elever, som kom på Kroggårdsskolen i Næsby, som var nabokommunen nord for Odense. På denne skole var bl.a. den senere meget omtalte tvindleder Amdi Petersen. Jeg var af og til også på denne skole for at tale med lærerne, men det var ikke tit for det var mest Lange, der tog dis-

se samtaler. Men en af de gange, jeg var på Kroggårdsskolen for at tale med en lærer, kom jeg først ind i den store hall, hvor der også var en scene. Nogle børn var ved at prøve på et stykke, de skulle opføre senere. Nede i salen, foran scenen, sad Amdi Petersen nonchalant henslængt i en stol i sin fedtede og bestemt ikke nyvaskede sweater. Jeg var imponeret over hans – faktisk – dygtige måde, med få ord at kunne styre hele flokken af skuespillere. Ikke så lang tid efter mit besøg på skolen blev Amdi sagt op, fordi kommunen – og forældrene – ikke accepterede hans lurvede påklædning.

I min egen klasse havde jeg vel normalt 5-7 elever, så det var et behageligt antal at arbejde med. Jeg kunne lave en masse specielt fremstillede hjælpemidler til drengene, som jeg skrev en årsopgave om, da jeg nogle år senere var på Børneforsorgens Fortsættelsesseminarium i København (1962-63). Jeg duplikerede den, så jeg kunne få den i mange udgaver. Årsopgaven blev til en slags bog på 56 maskinskrevne sider med mange tegninger af, hvordan hjælpemidlerne så ud, og hvordan de blev brugt. (Læs bogen der hedder: Hjælpemidler i dansk, så behøver jeg ikke at bruge en masse plads her i min Saga). Ud over det, man kan læse om i min bog om hjælpemidler, kan jeg fortælle, at vi på Ålækkegården lavede en avis. Eleverne kunne skrive et lille stykke om, hvad de lavede i fritiden, lave et interview med Lange eller en af medarbejderne eller noget helt andet, det var helt op til den enkelte, hvad han ville lave. Kort eller langt som de nu syntes. Jeg skrev det så af på skrivemaskine, så vi kunne lave flere aftryk af det. Vi kaldte avisen Ålækkenyt. Drengene kunne også selv lave en tegning, hvis de ville. Vi lavede ikke avisen hver måned, men når vi havde lyst.

Jeg havde en elev, som havde meget vanskeligt ved at sige, hvad tallene hed. At for eks. syvogtyve var det samme som 27 forstod han ikke, han skrev tallet som 72, for syv kom jo først. Han var relativ god til at regne, altså lægge sammen og trække fra, men

hvad tallene hed, virkede helt uoverkommeligt. Da jeg i en lang periode havde prøvet at lære ham, at 27 hed syvogtyve, sagde jeg til ham: "I Sverige siger man totisyv, så for fremtiden taler vi svensk, når vi siger tallene." Jeg skrev tre fire tal på tavlen, f.eks. 63 og sagde: sekstitre, 98 og sagde nitiotte. Så skrev jeg 52 på tavlen og spurgte, hvad det hed? Det hedder femtito, svarede han omgående. Jeg havde ingen betænkeligheder med at lære ham denne måde at udtale tallene på, dels vil de fleste danskere kunne forstå det, dels benytter vi denne tale/skrive-måde, når vi udfylder en check eller et girokort.

En af mine elever kom fra Esbjerg. Han talte med jysk dialekt. Ikke meget, men det fornægtede sig ikke, at han kom fra Jylland. Han havde et problem. Han sagde altid jen til alt, uanset om det var et fælleskøns- eller intetkønsord. Han sagde altid jen hus og jen bil. Det var ligegyldigt hvor mange gange jeg sagde: "Det hedder et hus og en bil." Til sidst lod jeg ham sige det, som han ville, der var andre ting, der var mere vigtigt at lære ham. Jens havde en sweater med hjemmefra, som han elskede. Da den var blevet både for lille og for slidt, syede Nete et tøjdyr af den, så var Jens glad igen.

Når man underviser svagt begavede børn, må man gerne tage utraditionelle metoder i brug, bare man opnår det rette resultat i sidste ende.

Alle drengene var meget specielle. Vi havde en halvstor dreng, jeg husker ikke, hvad han hed, men han kunne få de voldsomste aggressive udbrud. Han var virkelig syg. En eftermiddag, hvor jeg havde vagt, gik han amok. Mest mod sig selv, for han stod og slog sin pande ned i et varmeapparat, og han slog virkelig hårdt. Jeg måtte fiksure ham, så han ikke gjorde mere skade på sig selv, men det var vanskeligt. Jeg fik ham med hen til en

Inge med Anette og Lille Ny.

stol, hvor jeg satte mig med ham foran med ryggen til mig. Jeg slog mine ben rundt om hans ben, så han ikke kunne sparke, og hans arme holdt jeg krydset foran ham ved at holde hans højre hånd med min venstre og omvendt. Det eneste jeg havde svært ved at styre, var hans hoved. Han prøvede hele tiden at nakke mig. Heldigvis kom Lange forbi, så han kunne vurdere, om jeg var for hård ved ham eller om det var en nødvendig metode. Han kendte selvfølgelig også drengen og hans meget voldsomme temperament, så han godtog fuldt ud min metode. Episoden fik det til følge, at drengen blev flyttet til en anden institution, hvor de kan magte børn, med disse vanskeligheder.

At børnene ofte ikke havde det store overblik over, hvordan verden er sat sammen viser følgende lille historie: En af de større drenge, Karsten Andersen hed han, havde familie i København, som han gerne ville besøge. Han gik til Lange for at få penge fra sine lommepenge til billet til København. "Det har du slet ikke råd til, en togbillet koster mere, end du har på kontoen," sagde Lange. "Jamen jeg kan da cykle, det koster da ikke noget." "Jo, for du skal betale for færgebilletten." "Nå, jamen så kan jeg da bare køre udenom." Han vidste, at der var en bro til Jylland, men havde ingen fornemmelse af, hvor langt han skulle køre rundt om Østersøen for at nå til Malmø, og så skulle han jo alligevel betale for færgen.

Drengene kunne også komme med sjove bemærkninger. Mange kender det lidt vulgære udtryk: 'Og hvis, og hvis, min røv er spids', men Eigil fortsatte med: 'så går der hul i stolen'.

I en periode var støjniveauet meget højt. Børnene talte ikke sammen, de råbte til hinanden, og når vi som pædagoger skulle sige noget til dem, måtte vi også bruge de kraftige stemmer. Problemet var nok kommet gradvis, men på et personalemøde, hvor vi drøftede problemet, enedes vi om, at vi for fremtiden ville tale med meget lave stemmer. Vi tvivlede i starten på, at det ville virke, men det gjorde det faktisk. Børnene satte støjniveauet ned, så de kunne høre, hvad vi sagde til dem.

Lange havde længe haft et ønske om at lave en udslusningsafdeling for seks konfirmerede drenge. Han fandt en velegnet villa på Ny Kongevej. 5 minutters gang fra Ålækkegården. Tiden gik, vi ventede på grønt lys fra Børnedirektoratet. Så kom det forløsende øjeblik. Direktør Horsten fra Direktoratet kom og gav grønt lys for huset på Ny Kongevej. 1. oktober 1960 flyttede vi ind på 1. sal. Der havde vi tre rum og bad i kælderen. Det ene

værelse blev til soveværelse, det andet til stue og det tredje til flytterod. Nu havde vi fået det hele fra Himmelbjerggården. Vi havde ikke alverdens møbler, og bl.a. lå alle bøger i stakke på gulvet.

Birgitte havde fået den geniale idé, at når Mogens og jeg gik i seng, var hun parat til selskabeligt samvær. Det gik ikke an, så i to nætter holdt vi stand mod de højlydte protester, men så havde hun forstået budskabet, trods sine kun 6 måneder.

Mens vi boede på første sal, kunne vi følge med i, hvad håndværkerne lavede nede i stueetagen. Jeg har tidligere, under Espergærde Skole, omtalt arkitekters mærkelige indstillinger til dette eller hint. Mens håndværkerne arbejdede i stueetagen, var Inge og jeg nede for at se, hvordan det gik. De var ved at sætte to fløjddøre op mellem stuen og spisestuen. Vi mente, det var mest naturligt, at dørene skulle åbne indad i spisestuen, men de var blevet sat op, så de åbnede ind i stuen. Når man går fra stuen ind i spisestuen bør dørene gå indad i gangretningen. Da vi bemærkede det, svarede håndværkeren, at sådan var det tegnet på arkitektens arbejdstegning, så det måtte de følge, og forklaringen skulle være, at der ikke var plads til andet på tegningen!

Juleaftensdag gik den sidste håndværker fra stueetagen, som skulle være vores fremtidige bolig. Der var en spisestue ud mod Ny Kongevej, en dagligstue, der var forlænget med en havestue med udgang til haven. Der var en stor blomsterkumme, som jeg havde meget fornøjelse af. Der havde vi bl.a. vore senere anskaffede skildpadder, og en stor philodendron, der fik noget så sjældent som blomster, og mange andre blomster. Der var også et soveværelse, et lille køkken og et badeværelse.

Juleaftensdag kom Mogens' forældre, far og Faster. Bogreolerne var gabende tomme, Gardinerne stumpede, de var nye, syet til de store vinduer på Honolulu, men det viste sig, at vinduerne på Ny Kongevej var 25 cm højere.

Køkkenet var ikke færdigt, så jeg måtte lave julemaden på 1. sal og transportere den ned i spisestuen. Men hvad er der i vejen med Diner transportable? Trods alt blev det jo også jul det år.

Juletræet havde vi pyntet, det stod i havestuen. Befar spillede på sin violin til glæde for os alle. Anette var stor nok til at gå rundt og aflevere julegaver til hver enkelt. Far og mor boede på motellet i den anden ende af Odense. Hvor Befar og Faster boede, kan jeg ikke huske, men måske samme sted som far og mor

Drengene på Ny Kongevej

Førstesalen blev kun godkendt til 4 elever. Der blev lavet fire pæne værelser og en lille spisestue. Det blev min opgave at få drengene op og på arbejde. Jeg skulle også lave morgenmaden til dem. Middagsmad og aftensmad fik de på Ålækkegården, men de skulle drikke aftenkaffen på Ny Kongevej. De skulle gradvis løsrives fra den store institution, så jeg skulle sørge for lidt kage til dem. Desuden skulle de være hjemme kl. 22, hvor jeg slukkede og lukkede.

Da vi mange år senere fik besøg af Tom Silde, var det første han sagde til mig: "Du for-

bød mig at gå til en fodboldkamp." Han kom næsten hver aften for sent hjem, så jeg måtte give ham en lærestreg.

Jeg sorterede deres vasketøj, så jeg kunne styre, at de fik skiftet underhylere og sokker, og så kom jeg det over til gården, hvor det blev vasket. Drengene fik tøjpenge, som jeg hjalp dem med at administrere. Ålækkegården lagde stor vægt på, at drengene altid var pæne i tøjet, og dette skulle jo lære dem i en frigørelsesproces fra børnehjemsmiljøet, hvor tingene i modsætning til private hjem bare kommer mere eller mindre af sig selv. Ny Kongevej var Danmarks første udslusningsafdeling.

Vi havde et lille problem, drengene huskede aldrig at slukke lyset på trappen, det kostede penge til unødigt strøm. Jeg regnede ud, hvor mange penge, vi brugte i strøm alene på trappen. Og så undersøgte jeg, hvad det ville koste at få en elektriker til at sætte 'Columbustryk', som efter nogle minutter selv slukker for strømmen. Mine beregninger fandt ud af, at på ca. to år var udgiften til Columbustrykkene tjent ind. Jeg gik til Lange med beregningerne, som han syntes var meget interessante, men pengene skulle tages af vedligeholdelsesbudgettet, og der var ikke så mange penge på denne konto. Og da strøm (og i øvrigt også olie til opvarmning) ikke var bundet af et godkendt budget, syntes Lange vi skulle lade tingene være. "Hvis der går en rude i stykker, eller et dørhåndtag knækker, skal tingene jo laves," var Langes konklusion. Vi var dog rørende enige om, at den form for lovgivning var helt hen i vejret.

En lille pudsigt ting vedr. økonomi, og hvordan den er – eller i hvert fald var – strikket sammen indenfor børneforsorgen, oplevede jeg lidt senere. Vi nærmede os jul og årsskifte. Lange kom ind til mig i skolen og sagde, at han havde alt for mange penge på skolekontoen, om der ikke var noget til skolen, jeg manglede. "Jo," svarede jeg, "Jeg vil da gerne have en filmfremviser." "Det kan du ikke få på skolebudgettet, men vi kan da søge en særbevilling." Så gik jeg i skabe og skuffer for at finde ting, som jeg manglede. Jeg syntes ikke, det var så meget, men stilehæfter, regnebøger og blyanter kan man da altid få brug for, så jeg fik lagrene fyldt grundigt op. Efter nytår, da det nye regnskabsår var begyndt fik jeg en filmfremviser!

På det tidspunkt var Anette og Birgitte vokset ud af deres børnesenge, som også var en gave fra Faster. Vi anskaffede derfor køjesenge, for at spare på pladsen. Vi morede os lidt over, at Anette, som lå i overkøjen, altid sagde: "Mor, må jeg komme ned til dig?" mens Birgitte sagde: "Nu kommer jeg." Efter min ringe pædagogiske konstatering er børns væsentligste karaktertræk markeret allerede fra fødslen.

Så kom den tid, hvor Mogens skulle på Den Sociale Skole i København i 10 måneder.

Vi gjorde alt for at det skulle ske så lempeligt som muligt for Anette og Birgitte. Mogens kom hjem hver anden weekend. Vi telefonerede og skrev, men økonomien var endnu engang stram. Mogens skulle bo på et kollektivværelse i København og vi skulle betale for vikar for Mogens til trods for, at det var et krav, at han som viceforstander havde dette 10-måneders kursus.

Når Mogens tog af sted, fik Anette rigtig ondt i maven. Da jeg et par gange havde haft vores meget rare læge Wiborg-Nissen på besøg, sagde vi i munden på hinanden: "Hun

savner sin far!" Anette fik ordineret ti gange kulbuelys hos "nonnerne" på Skt. Joseph Hospital, og jeg fik overtalt frk. Hornby til at tage Anette i børnehaven lidt hurtigt. Frk. Hornbys lille, fortrinlige, private børnehave havde børnene fra kl. 9-13.

Da Birgitte fyldte tre år, blev hun også optaget. Det var gode år for dem begge. Birgitte fortsatte til vi flyttede, men Anette var allerede begyndt i første klasse på Ålække Skolen.

I en alder af 65 år afhændede frk. Hornby sin børnehave og flyttede til USA, hvor hun blev gift med sin afdøde søsters mand. Hun fik et lykkeligt liv, og overtog børn og børnebørn. Hun levede til hun var 91 år. Vi udvekslede julebreve i alle årene.

Huset på Ny Kongevej var en stor, flot herskabsvilla med dejlig have omkring. Der var en pompøs indgang med en trappe op til hoveddøren. En ikke ret stor entre, med en dør ind til en mellemgang og en dør ud til trappen, der førte ned til kælderen og op til første sal. I mellemgangen var der fire døre, en til badeværelset, en til køkkenet, en til stuen og en til soveværelset. Badeværelset var ikke ret stort, og vi manglede et badekar. Vi købte så et løst siddebadekar, så børnene kunne sidde der og hygge sig, når de blev vasket. Når jeg siger løst, så er det, fordi vi ikke fik det bygget ind med fliser og andet omkring. Det stod bare for enden af badeværelset. Køkkenet var heller ikke så stort, men stort nok. Soveværelset, som lå overfor køkkenet, vendte ud mod Ny Kongevej.

Nu fik vi hurtigt bøger på hylderne. I den ene reol var der plads til en grammfon og et akvarium. Begge dele var pigerne meget interesserede i. Da pigerne blev lidt større, kunne de selv skifte grammfonplader, det var de meget dygtige til.

I spisestuen var der en stor karnap, hvor pigerne fik deres legebænk og legebord til at stå. På den ene væg ved siden af karnappen var der plads til, at jeg satte puslebordet op. Jeg vendte det, så det havde den lange side vandret. Lemmen flyttede jeg til undersiden, så den kunne slås ned til et bord. Anette brugte dette til at lave lektier på. Vi fik også plads til vores opretstående klaver. Det spillede vi ikke ret meget på, men når enten Fister eller Far var på besøg, så blev klaveret brugt til fornøjelse for både voksne og børn.

Mens Mogens var i København, havde pigerne og jeg organiseret et hverdagsliv.

Værst var det engang Birgitte lå med mæslinger. Jeg måtte pakke hende godt ind og sætte hende i bilen, når Anette skulle til og fra børnehaven. Det er ikke altid lige let at være enlig mor, jeg var dog så heldig at have en bil. Da Anette havde mæslinger, var det ikke noget problem, Birgitte var jo alligevel hjemme. Det var også på dette tidspunkt, vi fik vores første fjernsyn. Ellers var det den lille grammfon, der måtte holde for. Når ulvetimen indtraf, sagde jeg, at de skulle sætte sig og spille lidt grammfon. Der var mange gode børneplader. På en af dem sagde Louis Miehe-Renard: "Nu går Louise hen og tager sko på, så vil hun danse for os." Anette hentede sine dansesko, men nåede aldrig at få dem på i tide. Jeg sagde: "tag dem dog på først" "Nej," svarede Anette, "han siger jo, at nu tager vi skoene på."

Når Mogens skulle til toget efter en weekend, kørte jeg ham i vores bil til stationen, men vi blev enige om, at jeg ikke skulle køre fra børnene for at spare de to kr, det kostede at tage en taxa. Heldigt var det, for samme aften kastede Anette op, og Birgitte skreg. En

For- og bagside af Ny Kongevej.

hveps var kravlet ned i hendes seng og havde stukket hende lige ved øjet. Hun fik et "sæveje," så folk stoppede os for at kigge. Mon de troede, jeg havde slået hende?

Nogle dage før pigerne og jeg skulle hente Mogens efter hans 10 måneder på "Den Sociale Højskole" fik Birgitte en voldsom maveinfektion. Hun kastede op af alt, der kom indenbords. Vi kontaktede lægen, men der var tilsyneladende ikke noget alvorligt, så vi kørte som planlagt. Den altid tålmodige storesøster måtte holde for. Når jeg kunne høre, at der var noget på vej, sagde jeg: "Potten, Anette," og så holdt Anette potten frem. På færgen spurgte jeg efter et par isterninger til at hjælpe Birgittes tørst, men nej, det havde man virkelig ikke!

Pigerne skulle til Rungsted, hvor Far og Betzy boede for at passe Susanne, Inge Marie og Lone. Mogens og jeg skulle i Tivoli om aftenen. Næste morgen ringede Far og sagde: "Du må komme Inge, Birgitte har det ikke godt." Så fik vi fat i en læge i Rungsted. Han lugtede til hende og fastslog, at hun havde væskemangel. Han kendte lugten fra den tid, han havde været læge i østen. Så fik hun tonicvand med salt, saltkiks og kogt fisk, og i løbet af nogle dage var hun frisk igen.

En gang var Inge med børnene hos købmanden, hvis forretning i øvrigt lå lige overfor Ålækkegården. Anette havde så tit set, at når Inge købte noget og fik varerne, lagde hun pengene på disken. "Nå, er det sådan man gør?" har hun sikkert tænkt. Hun lagde en lille håndfuld småsten på disken og håbede, at købmanden ville give hende noget for pengene. Det gjorde han også, han ville give hende lidt slik, men det sagde Inge 'nej tak' til. Anette skulle ikke tro, at man sådan bare kan gå ind med småsten og få slik for dem.

Vi havde ikke mange private venner i Odense. Jeg plejer at sige, at odenseanerne er utrolig flinke og rare, men de har nok i sig selv. De var vanskelige at komme ind på livet af. En gang lykkedes det trods alt, men det viste sig at være en ret uheldig kontakt. Vi var kunder i Andelsbanken i Odense, og der var en mand, jeg husker ikke, hvad han hed,

som vi på en eller anden måde kom i kontakt med. Vi havde en gang ham og hans kone til middag, og vi hyggede os meget. Men så sprang bomben. Han blev anklaget for bedrageri i banken. Der røg den mulighed for et venskab.

Der var en anden sjov ting. Preben Dircking Holmfeldt, min gamle legekammerat fra L. E. Bruunsvej og senere soldaterkammerat i Marinen, var flyttet til Odense. Hans første kone var død. Nu var han blevet gift igen. De havde 2 børn, den ældste fra første ægteskab hed Peter. Han var på børnehjem, og på alder med Anette. Det kunne lyde som om vi havde fundet noget virkelig godt. Vi mødtes af og til hos hinanden enten til middag eller bare til eftermiddagskaffe. Preben og jeg kom, som altid, godt ud af det sammen, men hans kone, der hed Inger, var ikke lige vores 'kop te'. Når vi var på besøg hos dem, var alt i den aller sirligste orden og børnene, både deres og vores, måtte intet røre, for hvis de nu fik slået den flotte vase i stykker. (At man eventuelt satte vasen så højt, at små børn ikke kunne nå den, var ikke in i den familie). Når vi så omvendt havde dem på besøg, måtte deres børn have afløb for dette: 'ikke røre princip', så de gik til den i Anette og Birgittes legeting, som blev spredt udover gulvet. Inge og jeg sagde ikke noget, men Anette og Birgitte var rystede over deres måde at behandle tingene på. De sagde ikke noget, mens vi havde besøg, men bagefter, da de skulle til at rydde op, kom der bemærkninger. Det var synd, at det gik sådan, for det havde da været en mulighed for at have nogle gode venner at komme sammen med. Efter vi forlod Odense, har jeg aldrig haft forbindelse til Preben.

Inge og jeg havde, trods vores tætpakkede arbejdsskema, også fristunder. Jeg gik bl.a. på aftenskole, hvor jeg lærte bogbinding. Jeg fik efterhånden opbygget mit eget værksted med diverse specialværktøj, så jeg også kunne stå hjemme i kælderen og binde bøger ind. Inge gik til stoftryk. Som hun har fortalt i afsnittet om Børnely, så var hun blevet så glad for stoftryk, så hun meldte sig til et aftenkursus. Hun blev meget dygtig til det og også meget kreativ med hensyn til hvilke mønstre, hun ønskede. Hun lavede også sine egne trykklodser. Vi har stadig mange af hendes flotte stoftrykduge og dækkeservietter.

Nu tror jeg ikke, at bogbinding lige var noget for Inge, eller stoftryk var noget for mig, men vi har faktisk aldrig gået til fritidsaktiviteter sammen. Det kan have mange årsager, men vi har stort set altid været meget nært tilknyttet hinanden i vores arbejde, så hvorfor så også følges til fritidsaktiviteterne, så har vi jo slet ikke nogle spændende oplevelser at orientere hinanden om, når vi sidder hjemme i sofaen om aftenen.

Vi havde en stor garage, og et år var der en solsort, der havde fundet på at bygge sin rede lige over vores bil. Vi lod selvfølgelig fuglen blive, det var da et hyggeligt bekendtskab, noget den sikkert også selv fornemmede, for den var aldrig bange for os. Vi kunne gå ud i garagen, starte bilen og køre, eller komme hjem med den igen, fuglen blev liggende på æggene og så ned på os. Da ungerne var kommet ud af æggene, blev de fodret af begge forældre, uden at de tog notits af os.

Da Birgitte var 2-3 år, havde hun en masse fantasier, som hun fortalte om i tide og utide. En af fantasierne var, at hun havde en flok 'løver', som hun altid skulle have med, og hvis vi lukkede døren for hurtigt, næsten skreg hun: "Jeg skal da have de sidste løver

med!" Jeg har tit tænkt på disse 'fantasier', som måske slet ikke har været fantasier, men hendes virkelige fornemmelse af noget, hun kaldte 'løver'. Når jeg tænker på islændinge, som kan fornemme trolde, gnomer, alfer og mange andre ting, så har Birgitte sikkert haft de samme forestillinger. Vi har sikkert syntes det var morsomt, men i det lange løb har vi nok sagt, at 'det pjat' vil vi ikke høre længere, og vi har så ødelagt den mulighed, hun har haft, som islændingene har. I Tulinius-sagaen 1. del fortæller jeg om Aves bror, Axel, som på et besøg hos os på Taffelbys Allé i Hellerup 'talte' med sin far, mens vi andre sad og så måbende til. Har vi ødelagt hendes muligheder ved at sige: "Hold så op med det pjat," eller har hun det ubevidst stadig?

Juleaftnerne

Som nævnt fejrede vi vores første juleaften på Ny Kongevej med den nærmeste familie, og det fortsatte vi med i alle de år, vi boede i Odense.

Mine forældre, Befar og Faster kom gerne midt på dagen den 24. december. Så fik vi altid kaffe og æbleskiver, og Befar fik en 'kaffesort'. Selve julemiddagen startede med gassen, og så var der ris à la mande til dessert.

Juletræet stod pyntet i havestuen med gaver under. Men for at ingen skulle se træet, før det skulle vises frem, havde vi hængt et stort tæppe op i døråbningen. Det var meget forbudt at kigge ind til træet. En gang sagde Befar: "I har jo kigget!" "Hvor ved du det fra?" og så morede Befar sig.

Et år behøvede vi næsten ikke pynte træet, for det havde et 'hav' af store flotte gran-kogler.

Der var også en anden tradition, vi ændrede på. Om eftermiddagen blev lysene på ju-

Ikke kikke!

Senere på aftenen, hvor juletræet stod tændt, så alle kunne se det.

Haven ved Ålækkegård.

letræet tændt, og vi sang julesange. Anette og Birgitte fik lov til at åbne deres gaver. Vi andre ventede til senere. Det havde den utrolige gode virkning, at når vi sad ved julemiddagen og hyggede os med snak og god vin, så kunne pigerne få lov til at rejse sig og gå hen og lege med de gaver de allerede havde fået. Det gav en dejlig ro både for børnene og for os andre. Efter middagen var der så kaffe med julekager. Inge havde bagt dem sammen med Anette og Birgitte. Og så var der tid til uddeling af julegaver til de voksne. Anette var nu ved at være stor, så hun kunne bringe gaverne rundt til alle, senere har Birgitte givet også været 'julemand'. Pigerne havde jo fået deres gaver, så de havde virkelig lyst til at se, hvad vi voksne fik. Det var også en positiv oplevelse af vores system med at børnene havde fået deres gaver tidligere.

Befar spillede altid på sin violin, hvilket vi alle nød, men måske særlig pigerne, som med store ører lyttede til de fine toner.

Haven omkring Ålækkegården

Som nævnt var haven omkring Ålækkegården faktisk som en ret stor men smal park. Øverst ved hovedbygningen var der græs og prydblomster og en lille legeplads med et par gynger og en stor flot karrusel, som børnene havde megen fornøjelse af. Længere nede var der 'gartneri' med en række grøntsager. Det var Fisker, som passede det hele, og det var han god til.

Nederst var skrammelpladsen Der var en bygning langs hegnet til naboerne til venstre (set fra hovedbygningen). Der passede Fisker også en dejlig hest.

Rundt langs hele haven var der mange villaer, og nederst var der også nogle etageejendomme. Det kunne enkelte gange skabe lidt problemer særlig nede i hjørnet, hvor skrammellegepladsen lå. Når vore drenge arbejdede flittigt med hamre og save, kunne det genere naboerne noget, men jeg synes ikke, det var de helt store problemer, der

opstod. Hvis Lange fik klager, afviste han dem altid venligt men bestemt med, at Ålækkegården havde ligget der først.

Skrammelpladsen

Længst nede var der som sagt indrettet en skrammelplads, hvor drengene kunne bygge huse og huler. At nogle planter næsten ikke er til at udrydde, fik vi et klart bevis på her. Mellem huse og hytter var der nogle nedtrampede stier, men uanset hvor meget ungerne løb og trampede på disse stier, så voksede der rabarber op mellem grus og sten. I sommerferien, hvor drengene var på sommerlejr, fik planterne lov til at vokse, men da ungerne kom tilbage, var det slut med friheden for rabarberne, men næste år var de der igen. Utroligt.

Et år havde vi en meget dygtig praktikant. Hun hed Inger Thormann. Hun havde et virkelig godt tag på ungerne, og hun fik organiseret rigtig mange ting på skrammelpladsen. Jeg tror ikke den har været så flot, som i den tid, hun stod for det. Hun blev senere en meget dygtig psykolog.

Lille Solborg

Hvert år i sommerferien kom alle børnene en tur i sommerlejr. De boede på Lille Solborg, som ligger ved Vig i Nordvestsjælland ikke så langt fra Fårevejle.

Det første år vi var på Ålækkegården, var Lange selv med i Lille Solborg, mens vi passede haven – og navnlig jordbærrene – og nogle få store drenge, som vi skulle sørge for fik mad, men ellers var de så store og på arbejde, at de var ikke et problem for os.

Det næste år, var det så vores tur til at tage på sommerlejren.

Jeg kørte med toget sammen med alle børnene og nogle pædagoger fra Odense til Vig station, sikkert med skift i Slagelse og måske også i Holbæk. Vi skulle også sejle over Storebælt med færgen. Jeg husker, at jeg var meget spændt på, om vi kunne holde styr på alle ungerne mens vi sejlede. Men det gik utrolig fint. En af de voksne sad et bestemt sted, som børnene fik at se, og så gik de og de andre pædagoger ellers rundt i små grupper, og da vi nærmede os Korsør, samledes alle, og så kunne vi finde ned i jernbanevognen på vogndækket.

Inge og pigerne kørte i vores bil med en mægtig oppakning både en del af drengenes tøj, men mest af vores eget. På tagbagagebæreren havde vi vores legevogn surret fast.

Selve Lille Solborg var en ret primitiv træbygning, men fin nok til os. Der lå også en Store Solborg lige ved siden af. Jeg tror begge hytter tilhørte Spejderkorpsen, og Ålækkegården lejede så den lille af bygningerne.

Det lå ikke i luften, at jeg kunne sige nej, da Lange bad mig om at lave mad på sommerlejren. Jeg var nok betænkelig. Birgitte var kun godt et år, og jeg havde aldrig la-

vet mad til så mange mennesker. Endnu større blev chokket, da vi kom til stedet. Sovrummene til de voksne var små og havde cementgulve, og vi havde to små børn. Vi måtte sætte Birgittes lift på en frugtkasse, men det ændrede ikke på, at hun fik voldsom tynd mave.

I køkkenet var der et gammeldags komfur, for enden af komfuret stod en Kosan gasflaske og et gasapparat, som jeg absolut ikke turde bruge. Hvordan jeg fik lavet mad, aner jeg ikke, og det gik også galt et par gange. En dag skulle jeg varme en gryde med gullasch, og den brændte altså på! Vi havde lige fået tilsendt en sæk ærter fra Gården. Den hældte vi ud på bordet til drengene og sagde: "Spis mens vi smører mellem-madder." Den anden gang brændte jeg mælken til buddingen. Men jeg havde 'Bette' – Inger Thormann. Hun var alle tiders. Hun mistede aldrig sit gode humør. Trængte Birgitte til at blive skiftet, og jeg stod og svedte ved gryderne, snuppede Bette Birgitte.

Vi havde det meget fornøjeligt. F.eks. lavede vi hver dag et nyt vers til vores Solborgsang, som vi sang hver aften efter aftensmaden. Bedst var det, hvis en eller anden, stor eller lille, havde dummet sig i dagens løb; omkvædet var: "Av, det var en værre en!" Også her var Inger uundværlig med sit gode humør og store energi.

Vi havde vores legevogn med. Vi havde lavet et slags telt, så det blev en prærievogn. Her kunne Birgitte hver dag sove til middag udendørs, skærmet fra solens stråler. Både Anette og Birgitte kunne køres til stranden i den. Turen til stranden var ikke så lang, men for små ben kunne den virke lang, og der var flere drenge, der gerne ville trække legevognen, når vi alle skulle ned og bade. Det var et dejligt område og stranden var perfekt, flot og meget fladvandet kyst, virkelig meget børnevenlig.

En af de første dage vi var på Solborg, måtte jeg køre til Vig, for Anette ville have badebukser ligesom drengene. Hun fik et par gule med brune striber. Hun var, trods sine kun tre år, utrolig flink til bare at være med i dagligdagen blandt drengene.

Vi var på en dejlig busudflugt op til spidsen af Sjællands Odde. På vejen stoppede vi op ved en jernalder gravhøj, Gniben, hvor vi – hvis vi huskede at dukke hovederne godt – kunne komme ind i selve gravhøjen. Vi var også ude med en fiskerkutter fra Odden Havn. Vi var så højt oppe på Odden, som vi kunne, for øverst oppe havde militæret en observationspost, og der kunne vi selvfølgelig ikke komme ind.

Men alting får en ende, og efter 14 dage drog vi atter tilbage til Ålækkegården. Uden Bette var det aldrig gået, og vi havde trods besværlighederne 14 sjove og gode dage. Det var vist oven i købet langt bedre end at plukke 100 kg jordbær og få dem syltet.

Fastelavn

Der blev hvert år holdt fastelavnsfest hvor alle, børn som voksne, var klædt ud. Tønden var hængt i sløjdsalen, mens selve festen blev holdt inde i det store lokale, som var i den bygning der lå vis-a-vis det hus, vi boede i i starten. Lange og Nete og deres datter Inge, var altid med også.

Tak for gaven Nisse

På Ålækkegården havde Nete en sjov juleleg. Der var oppe under taget et langt luftrum. Det var lavloftet og ret skummelt. Nete fortalte børnene, at der boede en nisse deroppe, og at hun satte risengrød til nissen. Det var der så altid nogle af børnene, der gerne ville opleve, så hun lavede en pæn portion risengrød med smørklat og kanel, så tog hun nogle af drengene med op, så de kunne se, hvor hun satte skålen. Næste morgen tog hun drengene med op, så de kunne se, at nissen havde spist grøden. Hver morgen hang der en nissehue på en af drengenes senge. I den var der en 'julekalendergave'. Når drengen havde set gaven, skulle han gå op ad lofttrappen, smide nissehuen ind på gulvet og råbe: "Tak for gaven, Nisse!"

Selve juleaften var Inge og jeg aldrig med til. Vi havde en aftale med Lange om, at han og Nete fejrede en stille jul med de børn, som ikke var hjemme på juleferie. Men så holdt de fri nytårsaften, hvor det var Inges og min tur til at styre løjerne. Og det gjorde vi med glæde.

En egentlig julefest blev der dog holdt en eftermiddag kort før jul. Alle, voksne som børn, mødte op til denne fest i det store lokale, hvor det store juletræ stod med lysene tændt midt på gulvet. Der blev danset rundt om juletræet, og der var gaver til alle børnene. Anette og Birgitte deltog med stor glæde.

Nytårsaften

Vi havde som nævnt lavet den fine aftale med Nete og Lange, at de altid holdt jul med børnene på Ålækkegården, og så holdt vi nytårsfest. Det er muligt Inge kan huske mere af, hvordan nytårsfesten blev afviklet, men én ting husker jeg: Vi ville ikke selv fyre nytårsraketter af, da det kunne være farligt for børnene, men hen på aftenen – vel omkring 21-tiden – tog vi overtøj på og gik en lang tur ind i Odense for at se al nytårsfyrværkeriet, som andre fyrede af. Det var faktisk en glimrende ide, børnene nød det, husker jeg. Vi satsede på at være tilbage, så vi var på Ålækkegården ved midnatstid.

Konfirmationer

Lange var ikke selv meget for de kirkelige handlinger, og den tro måtte han selvfølgelig gerne have, men de børn, der gerne ville konfirmeres, fik selvfølgelig lov til det. Der var blot ét problem, drengene skulle i forberedelsestiden komme i kirken næsten hver søndag, og det var hverken Lange eller Nete meget for. Drengene måtte selvfølgelig gerne gå derhen, men Lange og Nete ønskede ikke at følge dem. Inge foreslog så, at hun ville ledsage børnene. Hun syntes det var synd for drengene, at de ikke havde nogen at følges med. Om det var hver søndag, husker jeg ikke. Kirken, der hed Hans Tausens Kirke, lå ikke ret langt fra Ny Kongevej, ned af Kong Georgs vej. *Jeg gik også til alters med drenge, hvis de ønskede det. Jeg husker også, at jeg var med til Fredrys barnedåb, søndagen før han skulle konfirmeres.*

På selve dagen var forældrene til konfirmanderne inviteret med til middagen, som var kl. 12 efter konfirmationen i kirken. Det var meget sjældent vi så disse forældre, og der var da også enkelte af drengene, som ikke fik besøg. I det hele taget var kontakten med forældrene meget lille – for lille synes jeg.

Haven på Ny Kongevej

Vi boede i nr. 18. I nr. 20 boede 'Gamle' Jensen. Han havde et 6 m dybt bassin med karper. Det var min skræk, når han kaldte på pigerne og sagde: "Kom ind og se Jensens fisk!" Det var den helt konkrete grund til, at jeg satte en lang snor i Birgittes sele, og bandt den anden ende til det store træ midt i haven. Hun hylede som en hund, når hun ikke kunne nå det, der lå lige udenfor snorens rækkevidde. Men hellere det end se hende druknet i Jensens bassin.

En dag, da de var lidt større, var begge pigerne væk. Jeg for over i Jensens have, derefter op ad den befærdede Ny Kongevej. Der mødte jeg fru slagter Blume. Jensen havde taget pigerne med, da han skulle til slagteren. Det mente fru Blume ikke var helt efter bogen, så derfor var hun på vej hjem med pigerne. Puha!

Jensen havde to børnebørn, der boede i Sønderjylland, Ann og Britta. De kom af og til på besøg. "Sønderpigerne" kaldte Anette dem. Da 'Gamle' Jensen døde, flyttede familien ind i huset, og bassinet blev omgående fyldt op.

Manden sejlede, så det var spændende, når han kom hjem. Men efter kort tid var de trætte af, at han kom og blandede sig. En gang udmøntede det sig i en lillesøster. Ann og Britta syntes ikke altid det var morsomt at skulle passe hende, de ville hellere lege. Birgitte var ret god til at underholde den lille, så var der fred så længe.

Moderen var lidt skrap. Engang så jeg, at hun insisterede på, at pigerne skulle have regnhætter på. Da de var kommet udenfor mors synsvidde, tog de lynhurtigt hætterne af og stoppede dem i skoletaskerne. Sådan er alle vi mødre blevet snydt gennem årene. Jeg morede mig over, at de uden videre kunne komme ind og lege i vores have en hel formiddag. Men om eftermiddagen, hvis vi havde inviteret dem til børnefødselsdag, kom de fint pyntede, gav hånd til goddag og nejede. Så spiste de boller og brunsvigerkage, det var en ægte fynsk specialitet – uden den, ingen fødselsdag.

I nr. 16 boede på første sal et ungt par med drengen Peter, som blev passet af sin rare, tykke mormor. Hun tog af og til Peter og vore to børn med på en lille tur. Hvis Birgitte kedede sig i haven, kaldte hun "Deter" eller "Hvormor." Anette og Birgitte kendte ikke begrebet mormor.

Fra Amerika havde vi fået noget så flot som et oppusteligt havebassin, og det hyggede børnene sig meget med, også når 'Deter' var med i haven.

Højere oppe ad vejen boede en familie med tre børn, en storebror, Lotte, der var på alder med Anette, og en lille snottet lillebror, Bjarne. Det var en lidt speciel familie, men de var sjove legeskammerater.

På den anden side af Ny Kongevej boede Helle og Lene. De var gode legeskammerater

Birgitte i snor og sele.

med vores piger. Helle og Anette legede bedst ude, mens Lene og Birgitte legede med dukker og lavede mad af havregryn og cornflakes – men de ryddede altid op. De begyndte også at gå til dans sammen. Det var her, Lenes lille kavalier tissede i bukserne, men, som Birgitte sagde: "Hel-digvis dansede de Scottish." Faderen havde en stor vognmandsforretning, og på et tidspunkt flyttede de langt væk, hvor de havde bolig og garager samlet. Det gjorde det mere besværligt, når børnene skulle køres frem og tilbage.

Der var også et par andre legekammerater, der kom på ferie. De hed Isabella og Jarl.

En dag fortalte Anette, at hun for sine lommepenge havde købt tyggegummi, som hun delte med de to på denne måde: Anette fik tyggegummiet, Jarl fik billederne, for dem samlede han på, og Isabella fik papiret, for hun havde en papirkurv. Ikke uden politisk logik, noget til alle om ikke ligeligt fordelt!

Under den store udestue var der et stort kælderrum. En trappe førte derned fra haven. Der kunne vi bl.a. opbevare en masse grøntsager og frugter. Vi købte f.eks. en hel kasse appelsiner ad gangen, temperaturen dernede var perfekt hele året, og en sæk kartofler.

I det store kælderrum stod oliefyret, og da det ikke fyldte så meget, var der rigelig plads til mange andre ting. Jeg lavede en købmandsforretning med disk og hylder, hvor børnene kunne lege købmand. Vi passede på, at alle papkartoner med sukker, mel, gryn og andet, blev forsigtigt åbnet, så vi kunne bruge dem som varer i forretningen. Fra Fester og Tante Karen fik vi Anders And blade, som de kunne lege, de solgte, og bladene blev flittigt brugt. Det var en god legeplads for ungerne. Men der var også en god legeplads for mig. I det fjerneste hjørne var der et lille rum med en trædør. Der var helt mørkt derinde, hvis døren var lukket. Der fik jeg indrettet mørkekammer. Jeg fremkaldte mine film derinde og lavede billeder. Det var kun såkaldte kontaktaftryk direkte fra negativfilmene, så de var ikke ret store, men man kunne da se dem. Jeg havde desværre ikke et forstørrelsesapparat, så hvis vi ville have billederne i den mere normale størrelse, måtte vi gå til en fotograf i byen.

Vi var glade for, at Anette og Birgitte havde så mange venner, som boede på Ny Kongevej, og vi ville gerne have, at de kom i vores have for at lege. Jeg havde lavet et gyngestativ med 2 gynger, som blev flittigt brugt. Jeg havde også arrangeret et ildsted, hvor vi kunne lave snobrød. Men jeg syntes der manglede noget, så jeg begyndte at lave en legehytte. Jeg fik megen hjælp af vore store drenge, og Anette hjalp da også til. Hytten blev bygget, og den så ud, som om den var lavet af runde bjælker, men det var lidt snyd, for

det var affaldstræ fra et savværk, som skar stammer til bjælker, men først skar de et langt stykke af barken af, og det kunne ikke bruges til noget særligt. Hytten havde en lille veranda med tag over og to små bænke. Inde i selve hytten var der også to bænke og et fast bord, og så var en lille hems. Det var en dejlig opgave at lave det, dels fordi der var så mange børn, der hjalp til, dels fordi hytten fik det formål, den var tænkt til, at være samlingssted for vore børn og deres kammerater.

I 10 måneder (1962-63) gik jeg på Børneforsorgens fortsættelsesseminarium i København. Skolen lå på Randersgade ikke ret langt fra det kollegium, hvor jeg boede sammen med 10 andre elever fra klassen. Kollegiet var en del af Børneforsorgens ejendom på Rosenvængets Allé (i øvrigt lige overfor det hus, som i sin tid var Finn Tulinius Skole). Det var her Holger Horsten havde sine kontorer. Indgangen til kollegiet var Sorøgade, en ganske kort sidegade til Rosenvængets Allé. Det var mens jeg gik på skolen, at jeg lavede min årsopgave, 'Hjælpemidler i dansk'.

Jeg havde en sjov oplevelse, som ikke har noget med skolen at gøre. En morgen, hvor jeg stod op, hørte jeg heste, der gik nede på gaden. Da jeg så ud ad vinduet, så jeg en gammeldags skraldevogn med gammeldags hjul som på høstvogne på landet forspændt med to heste. To af de store lemme ned til vognrummet var åbnet. De to skraldemænd gik begge ind i gårdene mellem husblokkene og hentede de store firkantede metalskralde-spande. De bar dem på den ene skulder, hvor de havde en kraftig læderplade syet på arbejdstøjet, så kanten af skraldespanden ikke gnavede ned i deres skulder. De gik hen til skraldevognen og smed indholdet op på ladet og gik videre til den næste gård. Hestene havde hver en mulepose med mad. Af og til gik de, uden kusk på kuskesædet, nogle meter frem og standsede. De vidste helt bestemt, hvor langt de skulle gå og hvor de skulle stoppe. Denne manøvre foretog de også, selvom begge skraldemændene var inde efter flere spande. Og vi skal altså ikke længere tilbage i tiden end til 1962.

Jeg tog til Odense hveranden weekend.

I et godt stykke tid efter, at Mogens var kommet tilbage fra København, sagde Birgitte: "Ska' far ikke til Havn?" Hvordan mon det er at være skilsmissebarn, der ikke altid har en happy end?

Mogens' far 'Dunnar', som pigerne kaldte ham, døde den 30. oktober 1962. Det var meget godt, at Mogens var i København i den periode, så han var nærmere og til hjælp for sin mor.

Vi havde gode år på Ny Kongevej. En dejlig have, hvor Mogens byggede et fint legehuse med veranda og hems. De havde sandkasse og to gynger og et fældet træ, der lignede en trebenet hest, som Birgitte fodrede med græs.

Fra Faster og Tante Karen kom der endnu en god ting, en legevogn. Den blev næsten uundværlig, og den var slidt op, da vi flyttede til Skælskør. Vi havde næsten altid vejens børn i haven. De blev spist af med tvebakker udendørs! Anette og Birgitte fik hver en krone om ugen udbetalt i 5-ører. Dengang kunne man købe femøres-slik. De fik hurtigt lært, at hvis man brugte det hele på én gang, gik der en hel uge uden slik. I dag er de gode økonomer begge to. Anette begyndte at gå til dans, da hun var fem år. Vi mente, at Birgitte

var for lille. At sidde og se på dansen, var dog det eneste sted, hun kunne sidde stille, så da sæsonen var slut, kunne hun alle dansene. Det var her, hun kom med de berømte ord, da vi spurgte, hvad det var for en dans, da de spillede en tango i radioen: "Jeg ved ikke, hvad det hedder, men jeg kan godt gøre det," sagde hun på sit syngende fynske sprog, og så gled hun ned af stolen og dansede tango. Det var klart, at hun skulle med til dans næste sæson. Anette dansede med Steen, og Birgitte kom til at danse med den lille karseklippede dreng, Henrik.

Fru Jørli var en god danselærer og pædagog. De lærte at lytte til musikken, hvad for en dans det var. En dag kom Birgitte stolt hjem med en krone. Hun og Henrik var de første på det lille hold, der kunne danse vals rundt. Birgitte begyndte også på ballet og hun lærte hurtigt at synge det potpourri af balletmusik, som de dansede til. Det hjalp hende med at huske trinnene. Herfra stammer de 'bløe arme'.

Hvert år skulle de have fine kjoler. De var altid ens, men det sidste år ville Anette ikke have ankelsokker men lange strømper, så vi måtte i byen og fandt et par fine, hvide blonder strømpebukser.

Imidlertid havde en af pigerne fra Baunegårdstiden, Inge Kirstine, som vi havde haft nogen forbindelse med, ringet og sagt, at hun ikke havde noget sted at bo, så vi sagde, at hun kunne komme for en kortere periode. Vi fik hende indlagt hos Nonnerne, fordi hun havde dårlige ører. Det var en kamp at få dem til at beholde hende, hendes sprog var forfærdeligt; hun bandede og svovlede, og det gik jo ikke an hos de katolske nonner. Vi prøvede på mange måder at skaffe hende et arbejde, men alt mislykkedes. Inge Kirstines mønster havde altid været: 'Det er de andres skyld' – og sådan fortsatte det. Hun havde en enestående evne til at overbevise alle om, at hun havde været offer i alle de situationer, der gik galt. Hun var et typisk eksempel på et tidligt skadet barn med en negativ social arv.

Det gik værre og værre, og min ryg blev ikke bedre. "Har du problemer?" spurgte lægen. "Ja, en ung pige, der bor hos os." "Ud med hende," sagde lægen, og det gjorde vi så. Hun gik og lagde nøglen på kommoden ude i entreen uden at sige farvel. Vi har aldrig siden hørt fra hende. Vi må erkende, at der indimellem er børn, man selv med de bedste viljer ikke kan hjælpe.

Anette var udebarn fra morgen til aften. Om vinteren fik hun frokost i entreen ved sit lille bord, så vi ikke behøvede at tage alt tøjet af. Om sommeren cyklede hun på sin trehjulede cykel. Vi kunne helt stole på hende, så hun kunne cykle rundt om Kong Georgs

Vej. Så havde hun en mellemmad og en saftvand i cykelkurven og sad på græsrabatten og hyggede sig. Hun havde en veninde, som boede på den anden side af Ny Kongevej. Hvis der ikke var nogen voksen, der kunne hjælpe dem, var det strengt forbudt at krydse den, men så cyklede de på hver sin side af vejen.

I august 1963 begyndte Anette på Ålækkeskolen. Den lå på en sidevej til Ny Kongevej, så det var meget nemt. Hun var glad for skolen. Uden vores tilskyndelse var hun tidligt begyndt at interessere sig for at læse og regne. En dag kom hun hjem fra skolen dybt forarget. Fra Kroggårdsskolen var der kommet en ny pige i klassen og "tænk dig, hun kendte ikke engang et stort H. Det er en dårlig skole," sagde hun.

De fik hver dag en skolemælk, og den kunne Anette ikke lide, for den var lun. Jeg husker min egen afsky for varm skolemælk, og bad hende fritaget for mælken. En dag sagde lærerinden, at de skulle se, hvem der kunne sidde mest stille, så kunne vedkommende få en præmie. Anette vandt – en skolemælk! Den var til overs fra frokosten. Hvad kan man lære af det?

Da Birgitte var omkring 2½ år, fik jeg en lille diskusprolaps. Det var egentlig årsagen til, at vi fik det løse badekar, så jeg ikke skulle bøje mig ned til det lille babybadekar, vi havde. Da Birgitte gerne skulle ud i luften, og jeg ikke havde så godt af vinterkulden (på grund af ryggen), fik vi en stor skolepige til at gå med hende en times tid hver dag. Det var godt klaret af de små ben; hun fik 'krudtet af' og kinderne blev røde. Jeg gik på Skt. Joseph og fik varme pakninger.

Da Anette blev skolepige, blev hendes verden lidt større. Lige før man kom ind i selve Odense by, lå der på hjørnet af Ruggårdsvej og Jernbanevej en stor legetøjsforretning. Hertil gik Anette for første gang alene og købte en fødselsdagsgave til mig. En lille bambi, som stadig står i legetøjsskabet.

Vi deltog meget i livet på Gården: jul, fastelavn, konfirmationer og måske en eftermid-

Ålækkeskolen. Klasselæreren står uden overtøj i december måned og tager afsked med Anette .

dag, hvor Mogens havde weekendvagt (der gik fra lørdag til søndag aften). Til en konfirmation havde jeg lavet krøller i Anettes hår. Da vi kom til Gården, sagde Anette til Nete: "Jeg er Anette, selvom jeg har krøller."

Vi kunne også køre til den lille zoologiske have, der især havde en god legeplads. Eller vi kunne køre til Langesø, hvor vi kunne lege i skoven eller fodre ænder ved søen.

Af og til kørte vi til Ejvind og Grethe Konradsen. Ejvind var som spejderleder ofte væk i weekenderne. Anette og Lisbeth var jævnaldrende ligesom Birgitte og Peter var det, og mens de legede, kunne Grethe og jeg snakke i fred og ro.

Selvom vi havde gode år, kom tiden, hvor vi syntes, at vi skulle videre, og det skulle helst være inden pigerne mistede for mange skolevenner. I 1966 søgte vi og fik stillingen som forstanderpar på Julemærkehjemmet i Skælskør. "Hvor er det, vi skal hen?" spurgte Birgitte. "Til Skælskør – tænk på 'selv skør,'" svarede jeg. Næste dag siger hun: "Hvad var det nu det hedder? Tossede piger?" Hun lærte dog snart, at det hed Skælskør.

Hun glemte ret hurtigt den fynske dialekt, men lærte heldigvis aldrig at tale det 'Syd-sjææællaaandske'.

Da vi skulle flytte fra Ny Kongevej til Julemærkehjemmet, var det et rædsomt uvejr, storm og slud. Pigerne var hos Helle og Lene, mens flyttefolkene bragte vore møbler ud i flyttebilen. Da flyttemændene kørte, sagde de: "Nu kan vi ikke have mere, I må selv tage resten med i jeres bil." Vi smed resten ind i bilen. Den var stoppet næsten til bristepunktet. Da alt var pakket, og vi skulle sige farvel til de store drenge fra første sal, kom de med deres akvarium, hvor de havde en halvstor sumpskildpadde, som de gav os som afskedsgave. Det var sødt af dem. Det var altså den ting, som drengene havde haft stående under et lagen oppe på deres fællesstue, og hvor Inge havde fået strenge ordre til ikke at kigge. Inge havde dog set, at der havde hængt en død sild udenfor vinduet, sikkert har drengene brugt bidder af den til mad til sumpskildpadden. Vi takkede selvfølgelig mange gange for gaven, men hvordan skulle vi have den i bilen. Inge måtte, så vidt jeg husker, sidde med akvariet på skødet. Da Poul sagde farvel, sagde han: "Husk, at man kun er på Julemærkehjem i tre måneder!"

I Christensens garage kunne vi så binde en hel masse på tagbagagebæreren, mens vi stod i tørvejr, vi skulle jo også gerne have plads til pigerne. Færgerne var indstillet på grund af stormvejret, men endelig ved 23-tiden fik vi at vide, at vi kunne få plads på den sidste færge til Sjælland. Sådan sluttede vores 7 år i Odense.

Julemærkehjemmet

Skælskør – hvor er det?

Efter otte dejlige år på Ålækkegården, syntes vi, det var på tide at se andre græsgange. Nu måtte vi se at komme videre, hvis vi ikke skulle blive hængende på Ålækkegården resten af vores liv.

Og så en dag så vi en annonce, hvor et Julemærkehjem på Sjælland søgte en forstander. Og hvor på Sjælland? Jo, i Skælskør, men hvor ligger Skælskør? Vi vidste, at der var noget, der hed Skælskør Frugtplantage, men hvad ellers? Vi kiggede på landkort og fandt en lille by ved en blå fjord. Første gang, vi skulle se stedet, kørte vi forsigtigt fra Korsør og sydpå, så langt fra alfarvej havde vi vist aldrig været før i Gamle Danmark. Stedet tiltalte os straks.

Julemærkehjemmet var helt nyt, kun ca. 4 år gammelt. Landskabet omkring tiltalte os også straks. Selve byen Skælskør tror jeg ikke vi fik et indtryk af, første gang vi var i området. Det var en større institution end Ålækkegården. Der var tre afdelinger med i alt 44 drenge og mange medarbejdere, så det ville blive noget af en udfordring for os,

hvis vi fik stillingen.

Vi valgte at søge stillingen. Vi var heldige, for vi blev bedt om at komme til samtale med julemærkekomiteen på Julemærkekontoret i København. Formanden, baron Wedell-Wedelsborg, var amtsborgmester i daværende Sorø Amt. Han viste sig at være et utroligt flinkt menneske. De andre medlemmer var også utroligt flinke, så samtalen var ikke ubehagelig overhovedet. Jeg tror vi på mødet fik oplyst, eller i alt fald få dage senere, at vi var antaget pr 1. december 1966, så vi kunne ånde lettet op. En ting, der glædede mig meget var, da de fortalte, at regnskabet fuldt ud skulle styres af forstanderen. Systemet var sådan, at forstanderen hvert år skulle lægge et årsbudget for alle posterne på regnskabet. Dette budget skulle så godkendes af julemærkekomiteen, og når det var sket, så var det forstanderens opgave at få det samlede budget til at stemme ved årets afslutning. Det var altså kun det samlede budget, som ikke måtte overskrides, jeg måtte gerne flytte rundt på enkelte poster i årets løb.

Det var helt nyt for mig. Da jeg under Ålækkegården omtalte elforbruget på trappen på Ny Kongevej, kunne Lange ikke flytte penge fra en konto til en anden. Havde han kunnet gøre det, havde vi fået 'Columbustryk' på trappen, og jeg havde fået lidt færre penge på min skolekonto, så jeg ikke behøvede at købe 'tonsvis' af stilebøger og blyanter, som jeg egentlig ikke behøvede. I det statslige regi var der en højest mærkelig ordning, som sagde, at det budget, der var lagt, også skulle bruges, ellers risikerede man at få budgetposten reduceret næste år. Alle kender sikkert det, at militæret i Danmark brænder en mængde benzin af ved at køre en masse ture rundt på landevejene den sidste måned, inden regnskabsåret rinder ud, for hvis pengene ikke blev brugt, ville de få færre midler til benzin det næste år. En fuldstændig tåbelig måde at styre et regnskab på. Men på Julemærkehjemmet kunne vi flytte penge fra en konto, som vi ikke kunne bruge op, til en anden, som havde 'smalhals', bare slutresultat på det samlede budget ikke blev overskredet. Hvis der i årets løb kom uforudsete udgifter af en vis størrelse, kunne vi dog søge om en tillægsbevilling.

Vores nye hverdag

Og så skulle vi begynde på nogle helt nye opgaver. Inge skulle primært tage sig af køkken- og rengøringsfaciliteterne.

Hvordan er det for en pædagog og almindelig husmor pludselig at skulle være leder af alt det praktiske på en stor institution? Heldigvis var det hele godt organiseret, så jeg kunne begynde med at observere. Køkkenlederen, Degn, var til stor hjælp for mig, og hun var samtidig et respekteret menneske af alle på Julemærkehjemmet.

Der var ingen tvivl om, at jeg blev prøvet af, om jeg kunne klare opståede problemer. Stille og roligt måtte jeg prøve at ændre tingene, som jeg syntes, det skulle være og også skabe vore egne traditioner både i det daglige og ved festlige lejligheder.

Vi havde fem rengøringsassistenter. En ved hvert afsnit. Jeg allierede mig med Karen Petersen, der havde været med fra starten. Sammen lagde vi en perfekt rengøringsplan,

men også med luft til at der kunne småsnakkes lidt med et barn, der måske gerne ville have læst et brev hjemmefra en ekstra gang. Jeg ansatte kun børnevenlige damer. I øvrigt havde vi ikke megen udskiftning. Det var attraktivt at være på Julemærkehjemmet i modsætning til skolerengøring.

Engang kom damerne i samlet flok, der havde fundet ud af, at de f.eks. ikke ville gøre hovedrent. "Fint" sagde jeg, "vi hyrer et rengøringselskab, og så er I arbejdsledere på hvert jeres afsnit." Aldrig var de fremmede damer kommet i gang, før 'mine damer' kom igen. Det blev sandelig ikke gjort, som de plejede, sagde de. "Jamen, så må I jo sige noget til dem, I er jo lederne!" Næste år talte vi ikke om, hvem der skulle gøre hovedrent.

Damernes arbejdstid var god, fra 7 til 12 med ½ times kaffepause i deres frokoststue og fri i weekenden.

I vaskekælderen var der to damer. Jeg fandt hurtigt ud af, at det var besværligt med små numre på håndklæder og sengetøj. I stedet for indførte jeg farver, så hver afdeling havde sin farve. Det resulterede i, at afdelingerne også brugte farverne på f.eks. værktøj og køkkengrej. Nu var det nemt at finde de ting, som havde forvildet sig et forkert sted hen.

Foruden vask og reparation af tøjet, skulle 'sydamerne' vaske og lægge de nye børns tøj i poser, så det lå klar til børnene skulle hjem. Og så skulle de sy numre i det tøj, børnene fik at gå i, mens de var hos os. De fik sweater, anorak, hue, vanter og to par sokker. Desuden fik de hjemme- og udesko, som var deres under opholdet. Det andet tøj lå fordelt i størrelser på depotet, men ofte havde børnene nogle bestemte skjorter eller bluser, som de valgte. Det skete, at et barn havde laset undertøj eller hullede strømper, som vi stille byttede ud til hjemrejsen.

En gang var der en stor, kraftig dreng, der havde tabt sig rigtig flot. Vi kørte i byen og købte et par flotte cowboybukser. Han var lykkelig og sagde: "Nu er jeg da fri for at gå i min fars afklippede bukser."

Hvordan det gik, da børnene kom til at gå i deres eget tøj, husker jeg ikke, det var i slutningen af min tid. Der har været både fordele og ulemper.

I køkkenet havde vi en køkkenleder, en køkkenassistent samt en 1. års og en 2. års køkkenlederelev. Jeg syntes, at det var vigtigt at være med til at uddanne de unge. Jeg var i en årrække med i bestyrelsen i Fællesudvalget for Køkkenlederuddannelsen.

Der var nok at gøre i køkkenet. Foruden den almindelige mad skulle der laves '1000 kaloriers mad' til 'slankerne'. Når vi havde muslimer, skulle maden være uden svinekød. Desuden var det en ny udfordring med et par diabetesbørn og en glutenfri dreng.

Degn rejste efter vores første 8 år. Det var lidt skræmmende og jeg måtte igennem forskellige personer, indtil vi fik Doris, som var rigtig dygtig. Fordelen var, at jeg kunne ændre nogle ting. Bl.a. indførte jeg vand til middagsmaden. Det mente Degn var noget pjat, så sådan er der aldrig noget galt, der ikke er godt for noget.

Ganske vist var jeg ansat som husholdningsleder uden nogen form for erfaring for storhusholdning, men jeg deltog jævnligt i kurser gennem fagforeningen SL og firmaet Blumøller, så efterhånden fik jeg samlet både viden og en stak kursusbeviser. Men jeg

Inge og Degn.

havde min uddannelse og erfaring som børnehavepædagog, og den ville jeg gerne bruge. Som definition skal forstanderkoner helst ikke blande sig, men pædagogerne godtog, at jeg var legetante til fastelavn, jul og skovture, og at min symaskine snurrede, når der skulle sys dragter til skt. hans-skuespillene. Mine børnehavelege som 'Katten efter musen', 'Sækkevæddeløb' osv faldt i god jord hos selv de skrappe drenge, her kunne alle være med.

Hver dag havde jeg 'åbent hus' i lægeværelset. Selv den mindste lille røde prik kunne bruges som adgangstegn. Ikke alle pædagogerne havde forståelse for det, men lidt opmærksomhed, lidt omsorg og et plaster havde mange børn brug for. Det var ret banalt med fodvorter, sår og mange dårlige ører, som overlæge Dyggve, der fungerede som skolelæge, henviste til mig. Alle de akutte ting tog Jørgen Borring sig af. Hos Eva og Jørgen havde vi den bedste lægeservice, man kunne tænke sig. Børn kan vænne sig til at de konstant har ondt måske i ørerne, men at få det ordnet gavnede hele deres velbefindende. Vi havde et fint samarbejde med øre-næse-halsafdelingen i Slagelse og senere ørelæge Vermuth. De vidste, at der skulle handles indenfor tre måneder.

En af de store drenge kunne næsten ikke gå, da han kom. Hans fødder var fyldt med dybe revner. Familien dyrkede vandski, så han har formodentlig altid haft våde fødder. Hver dag blev han lagt på briksen, og så fik hans fødder en ordentlig omgang med salicylvaseline. Det havde jeg lært af Faster, som brugte det til revnede fingre. Da drengen rejste hjem, var hans fødder som en barnenumse. Han gav mig et stort knus og sagde, at det havde ingen gjort for ham før.

Vi har haft to diabetikere. Tanja klarede selv at tage sin insulin og var en fornuftig pige. Alligevel fik hun et insulinchok efter et besøg. Det var ikke så alvorligt, men det var dejligt at opleve, hvordan det hele tiden blev fulgt op i ambulancen, og i Slagelse stod et helt hold klar til at tage sig af hende.

Værre var det med Hans. Det var meningen, at han selv skulle lære at bruge sprøjten. Han var lidt speciel og noget af et brokkehoved, så pædagogerne gav op og spurgte, om jeg ikke ville tage ham om morgenen. Jeg kan godt forstå, at det er svært hver eneste dag at finde et sted i maveskindet, hvor sådan en ækel nål skal stikkes ind, men der er ingen vej udenom, og da jeg i dagevis havde brugt alle mine medfølelse ord, sagde jeg til sidst til Hans, at nu tog jeg min avis, og så kunne han bare sige til, når han var færdig. Så gik det pludselig hurtigt. Hans havde den fordel, at Doris havde været på kursus for at lære om diabeteskost, så han fik så lækre anretninger, at de andre børn sagde: "Hvor er du heldig!" At få et afskedsknus af et brokkehoved som Hans, hvor jeg hele tiden måtte være den strenge, er dobbelt dejligt. Han kom videre til diabeteshjemmet i Fårevejle,

hvor Lisbeth og Verner var forstanderpar.

En af de mere tragisk-komiske historier var en stor pige, som var faldet af en karrusel og pådraget sig et kraniebrud. Efter sigende havde hun ændret karakter. Hun snakkede uafbrudt. Pædagogerne spurgte, om hun kunne sidde ved siden af mig ved måltiderne, mens de hvilede ørerne.

Fra overlæge Steinickes afdeling i Næstved fik vi en lille syg pige. Hun gemte sig hele tiden i alle kroge og hjørner af huset. Til sidst satte afdelingen hende op til Mogens. Han ringede til mig, så jeg så at sige kunne mandsopdække hende. Jeg skulle til yoga om aftenen og kunne ikke gøre andet end at tage hende med. Hun syntes, det var morsomt, og også Steinicke trak på smilebåndet. Næste dag kom pigen videre på børnepsykiatrisk afdeling, da hun viste sig at være mere syg end som så.

Den særlige udfordring lå i de specielle børn, vi også modtog. Efter en fjernsynsudsendelse med en progeriadreng, kom jeg til at tænke på Ingolf. Progeria er en sjælden sygdom. Fra fødslen ældes kroppen 8 gange hurtigere end normalt. Der er ingen hårvækst, og børnene vokser næsten ikke, deres stemme er gammelmandsknirkende. Og de bliver sjældent ret gamle. De ligner mest små muselmænd. Ingolf var 19 år, en ret høj alder for en progeria. Af størrelse var han som en spinkel 10-årig; han var sød og glad, men blev hurtigt træt. Birgitte husker ham meget godt. Hun siger, at hun og Ingolf blev meget gode venner. Også de andre børn passede godt på ham. Når han blev træt kunne de let bære ham, og han nød den omsorg, han fik. En dag efter middagsmåltidet kom han hen til mig og lagde sit hoved ind til mig og sagde: "Jeg er så træt." Vores eneste mulighed var at give ham en god tid.

Man kunne selvfølgelig ikke komme på Julemærkehjem uden en årsag. Men det kunne være store som små årsager fra store problemer til uskyldige, der krævede nødvendig rekreation. Mange af børnene så lidt grå ud, når de ankom. Men det var en fornøjelse at opleve, hvordan en kombination af frisk luft, god mad og tryghed ændrede deres udseende. De fik røde kinder, blanke øjne og tumlede sig i glad aktivitet.

Nu tankerne går tilbage, kommer der endnu flere billeder af børn. Børn, der kom på rekonvalescens efter et hospitalsophold, et brækket ben, der skulle i gang igen, eller de kronisk syge, f.eks. epilepsi, der skulle behandles med medicin.

Engang iværksatte dr. Steinicke et dobbelt-blind forsøg med vådliggerbørn. Der var en del børn, der var vådliggere om natten, og det var et problem, ikke mindst for børnenes forældre. Desværre var disse nye piller ikke det mirakel, man havde håbet på.

Vi fik også børn med muslimsk baggrund. Det kunne også være en stor udfordring. Inge skrev i 1989 en artikel om Emirs ophold hos os. Den handler om maden, som ikke måtte indeholde svinekød.

Jeg har også en historie, som handler om den muslimske ramadan. Vi havde en dreng fra Vesterbro i København. Han var omkring 10 år. Da han skulle hjem, var det med et af de store hold, så vi kørte børnene i bus til København. Da alle børnene var modtaget af forældrene, viste det sig, at denne drengs familie ikke var mødt op. Vi ventede lidt, men han blev ikke hentet, så vi, to pædagoger og jeg, fik buschaufføren til at køre os til dren-

gens adresse. Jeg gik op med drengen. Vi blev overældende godt modtaget af moderen og et par søskende. Vi skulle endelig komme ind, også de to pædagoger, men chaufføren kunne ikke parkere i gaden, så vi aftalte, at han skulle komme igen senere. Den ældste datter blev sendt til bageren efter wienerbrød. Da vi sad med kaffen, var det kun os tre, der fik kaffe. Da jeg spurgte, om resten af familien ikke skulle have noget, svarede de, at de var i ramadanen, så de måtte intet spise før solen gik ned. Jeg spurgte så, om vi på Julemærkehjemmet havde overtrådt deres regler, hertil svarede de, at når drengen ikke var kommet i puberteten, var det helt i orden, at han spiste – bare der ikke var svinekød i maden. Og det kunne vi heldigvis bekræfte, at det havde han i hvert fald ikke fået. Mens vi drak kaffen, kom faderen hjem, han havde været ude for at hente sønnen, men han havde misforstået, hvor vi skulle mødes.

Hjemmet var meget specielt. Der var ingen egentlige billeder på væggene, kun to – jeg tror – religiøse ikoner helt oppe i et hjørne under loftet. Moderen, der ikke kunne tale dansk, sad hele tiden og så TV. Hun og døtrene havde tørklæder på. Vi sad i nogle meget store lædersofaer og stole, ellers var der kun et stort skab med glasdøre. Pludselig så jeg, at alle havde strømpefødder, så jeg blev bange for, at vi havde overtrådt nogle uskrevene – måske religiøse – regler. Jeg spurgte, om vi havde gjort noget forkert, men det sagde de, at vi ikke havde gjort. Heldigvis. Men det var en utrolig stor oplevelse, sådan at komme ind i en helt anden verden.

Disse eksempler for at fortælle, hvor mange forskellige børn der kunne dukke op. Det var efter min mening både interessant og en udfordring.

Før vi fik ordning med Skælskør Skole, prøvede vi at give så meget undervisning vi kunne. I en periode havde jeg de yngste. Det var ikke så let, men jeg klarede mig med en form for bestikkelse. Alle skulle hver dag læse, skrive og regne. Når de var færdige, læste jeg højt. Ikke mindst Emil fra Lønneberg var populær. Når Birgitte kom hjem fra skole, listede hun stille ind og lyttede med.

Gennem alle årene var vi meget opmærksomme på, at vi levede af det lille 'frimærke', der kun blev solgt i to måneder, men så meget desto mere skulle vi 'sælge' sagen hele året. Det kunne gøres både i og udenfor huset. Mogens viste lysbilleder og holdt foredrag alverdens steder. Det blev til, at mindst 7.000 mennesker, måtte lægge øre til.

Når det var på Julemærkehjemmet, bød vi på en kop kaffe. Det blev selvfølgelig ren rutine, men jeg havde altid to friske hjælpere i Anette og Birgitte. Vi havde den aftale, at de havde ikke faste pligter, men når jeg havde travlt, skulle de hjælpe mig. Jeg tror ikke jeg nogensinde har været nødt til at bede dem om det. De kom bare, og de blev så dygtige, så da de blev gamle nok, kunne de uden problemer afløse i køkkenet, hvis der manglede en ved aftensmaden. De gjorde rent i sommerferien og var vellidte af de andre rengøringsassistenter. Men det var vist kun Anette, der tog nattevagt i ny og næ.

Den bedste tjans var nu nok, når vi pakkede godteposer. Vi lærte aldrig, at på et tidspunkt var lakridskonfekt det mest ækle, der fandtes!

Da vi i 1974 fik den første overvægtige dreng, blev det en ny udfordring, som på man-

ge måder kom til at ændre de efterfølgende år på Julemærkehjemmet, ikke mindst for mig.

Jeg blev af og til spurgt om, hvad en husholdningsleder lavede. Det var svært at svare på, men titlen siger jo, leder af husholdningen Dvs.. jeg ansatte det praktiske personale, 11 i alt, lavede arbejdsplaner og påså, at tingene fungerede. Jeg håber, at jeg var åben overfor de forslag, der kom fra de forskellige personalegrupper; der kunne og skulle jo helst ske både fornyelser og forbedringer. Jeg stod for ret mange indkøb af f.eks. tøj til børnene, sengelinned, rengøringsartikler, og hvad et stort hus har brug for i det daglige. Men madvarer var køkkenlederens område, det var hende, der havde det daglige ansvar for maden, og mit ansvar var at vælge en person, der var god nok.

Jeg har vist skrevet andre steder om alle de små sidegevinster, som jeg tog mig af. Men det bedste var dog friheden til nogenlunde selv at kunne planlægge. Det betød, at jeg havde mulighed for at tage del i Anettes og Birgittes aktiviteter. Vi boede trods alt så meget på landet, at de ofte skulle køres.

Jo, Inge havde nok at se til, og hun gjorde det godt!

Der var faktisk ret meget, Inge skulle have overblik over, og i begyndelsen havde hun kun 12 timer om ugen. Da vi så engang fik at vide, at hun ingen pension ville få, hvis hun ikke havde mindst 20 timer om ugen, fik vi en aftale med Julemærkekomiteen, at hun nu skulle have for 20 timer. Men hvad vi ikke havde fået at vide, var, at når der står: 'mindst' 20 timer, så skal det forstås på den måde, at man faktisk skal have 21 timer om ugen eller derover. Det resulterede i, at hun ikke kunne få pension, da vi holdt op på Julemærkehjemmet.

Emirs gud

I forbindelse med den megen omtale af det famøse svinekød i exporten til De forenede arabiske Emirater, kom jeg til at tænke på en lille episode fra min tid på Julemærkehjemmet.

Vi havde ofte børn, der var muslimer, og de fik derfor deres eget fad med kød, når vi andre fik svinekød.

Vi havde bl. a. Emir, en lille fyr på 9 år, som en dag fik sit fad forbyttet. Han nåede at lægge kødet på tallerkenen, før vi opdagede fejltagelsen, men han var endnu ikke begyndt at spise, så kødet blev lagt tilbage, og han fik sit eget fad.

Pludselig løb Emir storgrædende fra spisestuen og ned på sit værelse. Jeg løb

efter ham, og lidt undren-
de spurgte jeg, hvorfor han
var så ked af det. Efter
mange hulk kom det frem,
at han var så bange for, at
Allah var vred på ham, for-
di han havde taget fejl af
kødet. Jeg følte mig lidt i
knibe, men forklarede
ham, at min Gud var en
god Gud, og det var jeg sik-
ker på, at hans Allah også
var, så derfor ville hverken
min Gud eller hans Allah
blive vrede, fordi vi ved en
fejltagelse kom til at gøre
noget forkert. Han var lidt
skeptisk, men accepterede
tilsyneladende min aldeles
uprofessionelle tolkning af
Gud og Allah.

Jeg fik en stærk oplevel-
se af, hvor dybt religionen
griber ind i muslimernes
dagligdag selv hos så lille
en dreng som Emir, og
hvor vigtigt det er, at vi
fuldt ud respekterer andre
menneskers kultur og re-
ligion.

Inge Krog
Konsulent
Præstevangen 20, 2. tv,
Skælskør

Lidt sjove bemærkninger

Nu mangler jeg Faster, for hun kunne garanteret huske mange af de bemærkninger, jeg har fortalt hende, som børnene har sagt.

De to første år, vi holdt juleaften med børnene, var Far og Faster med. Far var ked af, at han ikke kunne spille på sin violin, men han var god til at hygge sig med børnene. Han morede sig over en lille syv-årig, der havde fået en kuglepen i julegave. "Den må du få," sagde han til Far, "jeg har ikke brug for den!"

En dreng sagde til Mogens: "Hvad laver du egentlig, når du er på arbejde?" Godt spørgsmål.

Når Mogens skulle deltage i CF, var han ofte i uniform. Børnene sagde: "Skal du i krig, Krog?" Jeg sagde: "Du har glemt din sabel!" Mogens svarede hver gang pænt men lettere irriteret: "Vi bruger ikke våben i Civilforsvaret." Når han tog skråhuen på, gæde Archibald aldeles ubehersket.

En dag, jeg kom gennem legestuen med min yogamåtte under armen, spurgte et af børnene: "Hvor skal du hen?" "Jer skal til Yoga." "Hvor ligger det henne?" Det kræver noget af en forklaring.

Anette havde haft nattevagt og sad og spiste morgenmad. Hun nævnte "en sød lille dreng." Da hun sagde: sød lille dreng" rejste Archibald sig fra kurven og stillede sig foran Anette med logrende hale.

Ny hverdag for pigerne

Det var ikke så ligetil at flytte til en ny børneinstitution som forstanderbarn. Både far og mor havde travlt, og der var meget nyt og mange mennesker at skulle forholde sig til.

Anette skulle begynde i Skælskør Skole i 2. klasse. Hun ville ikke følges ned til skolen, det kunne hun selv klare. Fru Torbensen sagde: "Du skal nok i min klasse," og Anette faldt hurtigt til blandt kammeraterne. Men en dag sagde skoleinspektøren, Thisted, at hun skulle have været i parallelklassen. Her trivedes Anette ikke, så jeg gik i flæsket på Thisted. Efter en del diskussion, gav han op. Anette vendte tilbage til A-klassen og de gode kammerater.

Lige overfor skolen lå der et ishus. En dag kom Anette hjem og fortalte i ramme alvor, at hun havde været henne ved ishuset og fortalt, at nu var hendes familie flyttet til Skælskør, så ismutter kunne regne med, at hun havde fået nye faste kunder.

Birgitte fandt lynhurtigt en ven i køkkenlederen, Degn. En dag sad Birgitte og guffede en dåse hjemmebagte julesmåkager, for "Degn siger, at når jeg har spist dem, kan jeg bare hente nogle flere." Birgitte tilbragte megen tid i køkkenet. Når vi andre sov søndag morgen, gik hun op i køkkenet for at hjælpe med at dække morgenbord. Når Degn bagte, fik Birgitte en klat dej og lavede sit eget lille brød. Degn var en værdifuld ven.

Birgitte har altid haft en sikker fornemmelse af mennesker. Der var af og til pædagoger på tilsyn, hvor hun aldrig deltog i legen med drengene – i en del år havde vi kun drenge. Da Birgitte er spilleren i familien, var der altid nogen, der var villige til et slag

Optog ved børnefugleskydning. Birgitte går som nr. 3 fra venstre med hvidt hårbånd.

kort, "når vi nu var så heldige."

Det har nok været lidt svært at vænne sig til, at når man havde fundet sig en rigtig god ven, så rejste han hjem efter 3 måneder.

I Odense gik de begge til dans og svømning, og Anette gik også til gymnastik, så nu måtte vi finde fritidsinteresser i Skælskør. Dansen var oplagt, det måtte blive Inge og Kaj Hansens danseskole. Inges mor, Erna, var ungdomsveninde med Faster, og Erna og min Far lavede sjov med deres ungdomskærestier. Erna og Peter Henrik blev vore venner, som det senere blev med Inge og Kaj.

Birgitte fortsatte sin dans, ballet og jazzballet. Til afdansningsballerne skulle der sys adskillige kostumer, alt skulle huskes med hurtige skift mellem numrene. Birgitte var også stand-in på flere hold, så det var en travl aften. Faster og Tante Karen holdt trofast ved traditionerne fra Odense. De boede på Hotel Postgården. Bagefter spiste vi smørrebrød og nu var Erna og Peter Henrik med i vores selskab. Så var der danseturneringerne rundt omkring, hvor Birgitte jævnligt modtog præmier. I alt blev det til 20 år hos Inge og Kaj.

Anette ville gerne gå til gymnastik, og vi fandt noget i Eggeslevmagle, men det var ikke det rigtige sted. Til gengæld blev det rideskolen på Rævsagergård, der fangede Anettes interesse. Store heste og små piger og en lidt bange mor! Men det gik jo godt, og Anette elskede det og gør det stadig i en alder af 50 år. Også her kørte vi rundt til ridekonkurrencer; som jeg spøgefuldt udtrykte: "Den ene søndag sidder jeg i en hed hal og

Anette og Hans Christian, Vips søn, som var på Julemærkehjemmet en sommer.

hun til Borreby, hvor rideskolen nu var flyttet ud. Men også mange glæder gav det, ikke mindst, da vi oplevede fødslen af det lille føl. Mie blev solgt til Annette Krarup, da Anette blev udvekslingsstudent i New Zealand.

Anette gik foruden sin ridning også til dans og jazzballet og var tillige med i et team af skrappe volleyballpiger.

Dette er jo ikke Anettes og Birgittes erindringer, men bare en lille orientering om en del af familiebilledet. Anette og Birgitte deltog i mange andre ting. F.eks. i Julemærkehjemmets skuespil til jul og Skt. Hans. De var loyale overfor vores arbejdsplads, selvom det kunne være svært, når vi havde regnet med en hyggeaften, og så blev der kaldt på enten Far eller Mor.

Anette og Birgitte deltog flere år i den årlige børnefugleskydning. Den var dels om søndagen, Blomsteroptoget, og dels den følgende tirsdag med selve Børnefugleskydningen, som startede kl. 07 om morgenen og sluttede i Lystskoven kl. 21. Et år var Anette oven i købet Page, hvor hun stod bag på kongekareten.

Og min hverdag

Min hverdag blev også ændret radikalt. Jeg var pludselig 'kontormand', hvor jeg skulle holde øje med, at børnene fik den omsorg, de burde have, og at medarbejderne fik en tilværelse, de kunne magte. Regler med fagforening skulle overholdes, vagtskemaer skulle reguleres, nye medarbejdere skulle introduceres i deres nye arbejde, regnskaber skulle føres og meget, meget andet.

Jeg deltog også i de ugentlige konferencer, hvor eleverne blev drøftet, om vi skulle kontakte skolen, skolepsykologen, familien eller hvad kunne vi gøre for at gøre opholdet så effektivt som muligt. Vi havde ret ofte besøg af børnenes skolepsykologer, så de kunne deltage i vores konferencer. Det var vældig givtigt, at de var med, jeg tror værdien gik begge veje.

ser på dans; og den næste sidder jeg småfrysende på en halmballe og ser på heste!" Men dejligt var det alligevel at opleve pigernes glæder og interesser.

Som bekendt var det lidt af et chok, da Anette fik hesten Mie i konfirmationsgave af Kai og Annelise. Det blev både dyrt og besværligt for Anette. Hun arbejdede for at tjene penge til Mies fornødenheder, og hver dag måtte

Jeg har vist aldrig lagt skjul på, at jeg har svært ved at huske navne og ansigter. Men hvordan fik jeg så klaret det med 44 børn fordelt på tre afdelinger? Jeg fik den geniale ide (syntes jeg selv) at fotografere børnene, når de kom. Jeg ventede måske en lille uges tid, så de havde fået deres smil igen. Og så lavede jeg kartotekskort i A5-størrelse. Der klippede jeg billedet på og skrev de nødvendige ting på kortet, navn, fødselsdag, forældrenes navne og adresser, og så kunne jeg notere små oplysninger, som jeg havde gavn af på konferencerne. Vi havde en stor metalkartoteksskase på hjul, hvor vi kunne placere specielle hængemapper, så hvert barn havde sin egen mappe. I disse hængemapper var alle de papirer, som vi fik om de pågældende børn. Og i disse hængemapper lagde jeg også kartotekskortet med billedet.

Som allerede nævnt, så havde vi 44 børn i alt fordelt på tre afdelinger. På hver afdeling var der en afdelingsleder og to pædagoger (senere skulle der være tre pædagoger og en afdelingsleder) samt nogle unge medarbejdere, som enten var på oplæring fra et børneforsorgsseminarium eller som ville prøve, hvordan det var at passe børn på den måde, vi gjorde det. I de første år var det mest disse ganske unge praktikanter, som skulle læres op. Der var vist to på hver afdeling. Disse seks unge mennesker havde jeg så møde med en gang om ugen, hvor de kunne stille spørgsmål, eller de kunne stille forslag til emner, vi kunne tage op på et kommende møde.

De kunne også stille kritiske spørgsmål til, hvorfor vi gjorde tingene netop, som vi gjorde. Enten kunne jeg forklare dem årsagen, eller jeg kunne sige: "Ja, hvorfor gør vi det egentligt, lad os se, om vi ikke kan ændre det og gøre det bedre." Jeg havde ofte nogle meget givtige samtaler med disse unge, entusiastiske mennesker.

Vi havde en overgang en ung kvindelig praktikant, som havde været på Andersvænge i praktik. Hun foreslog, at vi tog til Andersvænge for at se, hvordan en åndssvageanstalt fungerer. Vi fik let en aftale, måske fordi overlæge Dyggve var ansat hos os som læge. Jeg var af sted med alle seks praktikanter. Det var en meget stor oplevelse at se Andersvænge sådan indefra. Vores praktikant kendte en masse mennesker på den afdeling, hun havde været på. Det var en afdeling med dybt åndssvage børn. Jeg husker en af dem sad på et trappegelænder og svingede med benene. Jeg var forundret over, at han ikke faldt ned. De fortalte, at sådan sad han hele dagen, kun når han skulle spise, blev han sat hen til bordet. Og så var der noget, som betog os alle. Medarbejderne var meget triste, fordi et af børnene var død nogle dage tidligere. Det, der betog os så meget, var, at de sav-

Anette som page. Birgitte, en ukendt dreng og Line, datter af en afdelingsleder på julemærkehjemmet.

nede en lille dreng, som intet liv havde foran sig. Han var dybt åndssvag og kunne intet, men personalet passede ham, så godt de kunne, og nu var han død og skulle begraves.

Men tilbage til Dyggve. Han var ansat af julemærkekomiteen som læge på Julemærkehjemmet. Han kom en gang om ugen. Han skulle læse journalerne på de nye børn, se på dem og lytte på deres hjerte og lunger. Når vi sendte børnene hjem, skulle han læse vores udtalelser, som blev sendt til barnets skolepsykolog eller det hospital, som havde henvist barnet. Jeg var altid med til hans undersøgelser af børnene, og jeg kunne svare på spørgsmål, som han måtte være interesseret i at få oplyst.

Når konsultationen var overstået, kom han ned i 'privaten' for at få en kop kaffe med en lille kage til. Dyggve var da en flink mand, men nok ikke særlig morsom. Engang fik han dog smilet på læben. Birgitte har vel været seks år. Hun stod med vores kikkert tæt ved hans ansigt og kikkede på ham, men den gale vej, og så udbrød hun: "Hold da op, hvor er du langt borte!"

Hver vinter blev vi inviteret til fin overlægemiddag hos Dyggves. Lilly Dyggve var en sød og livlig dame, og vi oplevede dr. Dyggve fra en anden og livligere side.

Dr. Dyggve viste os engang rundt på Andersvænge. Han sagde, at han ikke syntes om, at de yngre læger gik i deres private tøj. "Det er uansvarligt overfor deres egen familie, at de kan bringe smitte med hjem. De åndssvage har ofte så mange infektioner." Selv havde Dyggve altid sin lægekittel på også på Julemærkehjemmet.

Det var skæbnens ironi, at dr. Dyggve selv fik leverbetændelse. Vi var med til hans 70-års fødselsdag i Domus Medica i København. Han var blevet meget tynd. Han døde kort tid efter.

Vi havde ikke megen undervisning de første år, så jeg gik selv ind i undervisningen med nogle få timer om ugen. Ordningen blev dog ændret. Vi fik en god forbindelse med Skælskør Skole, som overtog undervisningen. Det, børnene skulle have undervisning i, var kun vedligeholdende dansk og matematik. Vi kunne – og skulle heller ikke – overlapse fag som historie, geografi osv. Det var også fint nok, for vi fik mulighed for at iagttage børnene i en skolesituation, noget som kunne være til hjælp, når børnene kom hjem til deres egen skole igen.

Vores kontorer og skolestuer blev gennem årene flyttet rundt, men det resultat, vi endte med, har nok været det bedste. Da vi efterhånden ikke havde nogle medarbejdere boende på første sal, var der en række lokaler, der var velegnede, så hele skolen flyttede derop.

Jeg må sige, at jeg for det meste havde et godt forhold til Skælskør Skole og skoleinspektørerne, men der har været tilfælde, hvor Inspektøren ikke var klar over, at skolen primært var underlagt Julemærkehjemmet, og at lærerne var ansat af skolen men med fuld arbejdstid hos os. Som sagt kunne det af og til ske, at vi røg ind i kompetencestridigheder, men jeg synes, vi altid fik klaret problemerne.

I alle årene havde vi vores lejlighed i den højre ende af den første, lave bygning. Fra dagligstuen i enden af bygningen, havde vi en pragtfuld udsigt over markerne og inderfjorden. Elværket SEAS lå ude i horisonten. Markerne udenom Borreby var tydelige på

den anden side af Inderfjorden. Vi havde udgang til en terrasse med fliser og udenom en græsplæne. Der var også dejlige bede med masser af blomster. I siden, der vendte op mod hovedbygningen havde Anette og Birgitte deres egne værelser. I denne side var der også køkken, badeværelse og bryggers. Ud mod den anden side havde vi en spisestue med dobbeltdøre ind til dagligstuen, og så var der et soveværelse. Mellem alle disse rum var der en gang, og for enden af den var der en dør ud til børnenes to legestuer og sløjdsal. Vi kunne altså gå direkte ud på afdelingen.

Gik man videre, kom man gennem en ganske kort gang med dør til venstre ned til kælderen og til højre en dør ind til afdelingens lille kontor. Gik man ligeud, kom man ud i den lange gang, som forbandt hovedbygningen og de tre afdelinger. På den anden side af den lange gang var der "træskogang," med børnenes udetøj, baderum med flere bruser og vaskekummer. I enden af bygningen var børnenes værelser.

Gik man ned i kælderen, kom man til en lang kældergang, der løb hele vejen fra hovedbygningen til den nederste afdeling. Oppe under hele hovedbygningen var der også kælder. Flere depotrum, et større lokale, hvor der var mulighed for at lave lerting, vi havde også en brændeovn, så de flotte arbejder kunne gøres færdige. Endelig var der et stort vaskeri, hvor vore to dygtige damer, Gurli Rasmussen og Anna Erhardt, arbejdede med at gøre tøjet pænt og rent.

I hovedbygningen var der en stor hall. Der stod nogle stole og en rundt bord, så det var et ganske hyggeligt sted at opholde sig. Fra Hallen var der dør til diverse kontorer og lægeværelset. Der var også adgang til den store sal.

I Hallen stod der en hvid gipsbuste af Einar Holbøll, som hvert år i december fik nissehue på. Der står en buste af Holbøll på alle julemærkehjemmene.

Hvilke børn fik vi så på Julemærkehjemmet? Jeg kan meget nemt sige det: Alle slags børn.

Når jeg holdt foredrag for gæster eller i foreninger, havde jeg næsten altid lysbilleder med, og jeg fortalte at 'børnene var samspilsramte', for det stemplede ikke de enkelte børn. Årsagerne var næsten lige så mange, som der var børn, men de hyppigste årsager kunne være skilsmisser, problemer i skolen med kammeraterne eller med lærerne, det kunne være ensomme børn, som havde svært ved at få kammerater, eller det var børn, hvis forældre skændtes meget eller der blev drukket for meget i hjemmet. Generelt kan man sige, at de trængte til en kortere pause fra det hjemlige miljø set i et bredt perspektiv.

Vi havde børnene gennemsnitligt i 3 måneder, det vil sige, vi fik fire hold gennem Julemærkehjemmet hvert år – altså mellem 175 og 200 børn om året. Det er mange, så jeg kan overhovedet ikke huske dem alle, men nogle har dog fæstnet sig i min bevidsthed.

Vi havde engang et søskendepar fra Korsør. De skulle være hos os i december, januar og februar. De skulle dog hjem på juleferie. Normalt vil børnene da glæde sig til en sådan ferie, men disse to var ulykkelige, de græd hjerteskræende, da vi skulle køre dem med bussen, de ville blive på Julemærkehjemmet. Jeg kan godt forstå, hvorfor de var kede af det, for de skulle ikke hjem til et grønt juletræ, men til grønne kasser med øl. De var henrykte, da de kom tilbage. Vi beholdt dem lidt over de tre måneder, for vi fik det ordnet

Einar Holbøll var postfunktionær på Købmagergades Postkontor omkring århundredskiftet 1899-1900.

Han oplevede i det indre København, at mange børn på det tidspunkt led under kummerlige forhold, og han ville samle penge ind til disse børn. Men hvordan?

Han så også, at hvert år i december sendte rigtig mange mennesker julekort og -breve til hinanden. Hvis han kunne lægge en ekstra afgift på hvert brev, ville det give mange penge i kassen. Han fik den idé at lave et lille mærke der kun skulle koste 2 øre.

Det måtte gerne ligne et rigtigt frimærke, men ikke være porto til forsendelsen. Det kunne sættes hvor som helst på kuverten, også ved siden af det rigtige frimærke. Det var en nem løsning. Ideen fik han i 1903 og allerede året efter kom verdens første julemærke i handelen.

sådan, at de begge kunne komme på Boeslunde Børnehjem til Grethe Jensen. Derfra kom de til at gå på Skælskør Skole. Begge børn var meget glade for den ordning.

Archibald

Vores dejlige store kongepuddel har Inge skrevet en hel historie om, så her vil jeg kun komme med nogle få bemærkninger. Han elskede også at lege med børnene. Om vinteren kunne han finde på at springe op og snuppe en hue, og så gik den vilde jagt rundt i haven med alle ungerne efter sig. Når han ikke gad mere, løb han hjem og lagde huen i bryggerset. Lidt efter ringede det på døren og en elev spurgte, om vi havde huen. "Ja, den ligger der i bryggerset, tag den bare." Men her er en lille rørende historie om ham.

Jeg stod en dag oppe i Hallen for at modtage en ny dreng og hans forældre. Archibald lå i en af armstolene med hovedet hvilende på det ene armlæn. Så kom familien. Da drengen så, at der var en hund, ville han hjem igen. Jeg fortalte, at hunden elskede alle 44 børn, som han ofte legede med, og forældrene var heldigvis stærke nok til at forlange, at drengen skulle blive. Da han skulle hjem tre måneder senere, lå Archibald, som han så tit gjorde, i stolen i Hallen. Drengen gik hen til ham, lagde sig på knæ og nulkede næsen ind i den sorte pels, mens han næsten grædende sagde farvel til hunden. I flere år fik Archibald et julebrev fra drengen.

En gang havde vi en dreng fra Sorø. Han led af en voldsom migræne og medbragte meget stærke piller. De blev omgående sat under lås og slå, så vi var sikre på, at han ikke fik flere end nødvendigt. En dag kom de fra afdelingen. De skulle ud at gå, men Brian lå i sengen og ville gerne have en pille. Jeg gik ned og satte mig på sengekanten og snakkede stille med ham, mens jeg masserede ham blidt på ryggen. Det er problematisk, at man næsten ikke må røre børn, mange af dem trænger til omsorg og kropskontakt. Brian begyndte at fortælle om en meget temperamentsfuld stedfader, der, engang han havde drukket, havde smadret hoveddøren; det var ikke så nemt derhjemme. Så hvem kunne undre sig over en lille dreng med migræne. På et tidspunkt spurgte jeg, om han skulle have en pille. "Nej, nu er det ikke nødvendigt," svarede Brian, migrænen var væk. Senere har jeg tænkt, uden at være bevidst om det, at jeg har healet ham.

Mon ikke jeg skal slutte mere muntert. Der kom en lang ranglet 14-årig Lars. Lidt enkel, men meget sød. Han skulle bare have det godt. Der var ni børn i en lille lejlighed. Han havde aldrig haft sin egen seng. Han havde aldrig fået et par nye sko. Han havde 23 fodvorter — selv jeg var imponeret! Han elskede mad. Hver formiddag listede han op i køkkenet for at orientere sig om dagens ret. Kokken Skov kunne slet ikke stå for ham, selvom han ellers ikke ville have unger i sit køkken. Jeg tror nok, at alle vi voksne gav Lars et lille kærligt klap, hver gang vi gik forbi ham. Jeg tror ikke, han glemmer Julemærkehjemmet.

Vi havde engang en pige i 12-14-års alderen to eller måske tre perioder. Hun fejlede ikke selv noget, men hendes mor havde sclerose, og hun var ret mærket af det. Pigen skulle hjemme passe den dårlige moder og sørge for madlavning med mere. De har sik-

kert fået hjælp fra kommunen, men de kommer jo på faste tider og ikke altid, når man mest trænger til dem. Af og til, når hun kom hjem fra skole, var moderen faldet ude på WC og kunne ikke selv komme op. Så var det pigens opgave at hjælpe moderen op, og hvis hun havde 'lavet' i bukserne, måtte barnet også klare det. Det må have været meget traumatiske oplevelser for en pige i den alder. Moderen kom nogle gange på sclerosesanstatoriet i Haslev i normalt tre måneders ophold, og så var det praktisk, at pigens kunne få tre måneders pause fra de hjemlige problemer hos os. Det var dejligt, at vi også kunne hjælpe hende, selvom hun bestemt var et både dygtigt og flinkt barn. Nogle gange kørte jeg hende til Haslev, så hun kunne besøge sin mor et par timer.

Som noget usædvanligt havde vi en dreng med spiseforstyrrelser (anoreksi). Han boede med sine forældre i Ballerup. Han havde været indlagt på børneafdelingen Nordvang i Glostrup, hvor Zlotnik var overlæge. Zlotnik havde henvist en del børn til os tidligere, så han kendte os og vidste, hvad vi stod for. Men et barn med anoreksi havde vi aldrig haft før. Inge havde dog på Børnepsykiatrisk afd. på Bispebjerg kendt lidt til disse børn, selvom hun ikke direkte havde haft kontakt til dem. Først sagde vi nej til så krævende en opgave, men da Zlotnik sagde: "Ja, men så dør han," tog vi ham. Drengen var ret lille og spinkel af en 12-årig at være. Han var slet ikke begyndt at komme i pubertet.

Vi bestemte på Julemærkehjemmet, at Inge skulle have det overordnede opsyn med drengen. Da han ankom, var han ikke særlig kontaktsøgende. Han fulgte med i de daglige rytmer, men uden den større interesse. Men han hverken spiste eller drak.

Jeg tror det var mindre end en uge, hvor jeg forgæves havde forsøgt at få bare væske i Brian, og han havde tabt sig et par kilo. Jeg ringede til Zlotnik: "Jeg tør ikke mere!" "Så indlæg ham!" Jeg kørte til Jørgen Borring og fik en indlæggelsesseddel. På vejen hjem fra Borring mødte jeg en flok børn på bytur. "Hop ind!" sagde jeg til Brian. "Hvad skal jeg?" "Du skal indlægges, jeg tør ikke tage ansvaret for dig, når du ikke vil spise!" "Jeg skal nok," sagde han, og han var til at købe for en femøre. Da hans bønner ikke blev hørt, blev han meget vred på mig. Hver gang, jeg besøgte ham på sygehuset, vendte han ryggen til, og til det, jeg havde taget med til ham, sagde han: "Det kan du godt tage med hjem igen." Men en dag sagde overlæge Mortensen: "I kan godt gå en lille tur ud." "Vi kan gå hen på gynækologisk afdeling, der kan man trække en kakaomælk," sagde Brian. Det var svært at holde masken, men nu var isen brudt.

Brian kom tilbage til Julemærkehjemmet, og han fungerede stort set som de andre.

Efter endt ophold kom han hjem til sin familie, men det kom ikke til at fungere. Måske ½ år senere ringede Zlotnik igen: "Den er helt gal med Brian, I må tage ham igen!" Vi slog os lidt i tøjret, men da Brian kom, faldt han ind i den gamle rytme uden problemer.

Det er vanskeligt at få anbragt et anoreksibarn det rette sted, det er en anden historie. Men mange år senere mødte jeg Zlotnik til et foredrag. Der spurgte jeg til Brian "Han er en stor pæn ung mand, han har fået en uddannelse og klarer sig flot!" Happy end!

Vi havde en gang en meget overvægtig pige i 13-14-årsalderen. Hun var en sød pige. Jeg havde en samtale med hende om, hvorfor hun mente, hun blev så tyk. Det kunne hun ret klart fortælle. Begge hende forældre arbejdede, og de kom sent hjem. Når pigens så

Fastelavns morgen blev Inge og Mogens pisket ud af sengen. Senere på dagen optrådte Inge som den gode fe i slikboden.

kom fra skole, var lejligheden tom. Så satte hun sig foran tv'et og spiste leverpostejmadder. Hun var udmærket klar over, at det ikke var godt, men hvad skulle hun gøre, når hun nu kedede sig så meget?

Fastelavn

Hvert år fejrede vi helt naturligt fastelavn med tøndeslagning og udklædning. Men vi startede nok dagen meget utraditionelt. Alle 44 børn fik lov til at komme ind i vores soveværelse og piske os op med de fastelavnsris, vi havde sørget for hang på deres værelser om morgenen. Så stod alle børnene med deres ris og sang: "Boller op og boller ned, boller vil vi have!"

Archibald var noget rystet over al det postyr, men han var ikke aggressiv, selvom børnene trængte ind på vores private område. Han var snarere lidt nervøs, for han hoppede nogle gange op i vores senge og satte sig ved hovedgærdet mellem vore hovedpuder. Børnene havde selv pyntet risene, men nattevagten satte slik på. Før morgenmaden — meget umoralsk — fik børnene et stykke slik.

Så gik formiddag og middag som almindelig dag, men efter middagsmaden, blev børnene sminket og klædt ud i de mange fantasifulde dragter, som vi kunne tilbyde fra vores 'udklædningskælder'. Midt på eftermiddagen mødtes alle i den store sal. Der hang tre tønder, en til hver afdeling, og så blev der ellers slået til. Der var ikke katte i tønderne, men savsmuld og en masse små papstykker med numre, som faldt ud fra tønden. Numrene kunne nu indløses hos Inge med forskellig slags slik. Flødebollerne var det mest attraktive.

Kattekongen blev først udråbt, når det sidste stykke træ var slået af tønden. Der blev udråbt tre kattekonger, en fra hver afdeling. Vi havde en tronstol med tronehimmel stående helt til højre på scenen, hvor de heldige blev udråbt til konger. Alle voksne var selvfølgelig også udklædte. Jeg husker, at Inge og jeg et år var udklædt som munke i brune sæk-

En træt munk får sig en øl.

kelærreds kutter med et reb bundet om maven.

Da tøndeslagningen var slut, gik alle ind i den store spisestue, hvor der var dækket op, så alle kunne få et ubegrænset antal fastelavnsboller og kakao.

Efter bolleorgiet gik vi tilbage til salen og legede alle de gamle børnelege. Endelig, når underholderen, Inge, var løbet tør for kræfter, gik vi tilbage til spisestuen til røde pølser og sodavand og en tiltrængt øl til de voksne.

Ingen, hverken store eller små, havde søvnproblemer efter den dag.

Som sagt, var det en årlig tilbagevendende begivenhed, men et år var det næsten gået galt, i hvert fald hvad morgen-oprisningen gjaldt. Inge og jeg havde været til en fødselsdag i København, og vi kørte hjemad i nattens løb. Da vi nærmede os Lundforlund, gik bilen i stå op af bakken.

Hvorfor vidste jeg ikke, men der holdt vi, og jeg kunne ikke få den startet. Ovre på venstre side, lidt længere oppe mod byen ligger der et rødt hus (hvor vi i øvrigt ofte købte grøntsager). Der så ret mørkt og øde ud, men jeg gik alligevel op og bankede på døren.

Ejeren kom ud og jeg forklarede, hvad der var årsagen til, at jeg forstyrrede dem på den tid af natten. Vi fik ringet til Falck, og jeg satte mig ind i bilen hos Inge og ventede. Der gik nok mellem en halv og hel time, det er svært at sige, inden de kom. Falckmanden satte sig ind i bilen, drejede nøglen og – så gik motoren på bedste vis. Jeg var flov over, at vi havde kaldt dem, men han svarede, at det var helt i orden. Det der var sket, var, at karburatoren havde indsuget fugtig luft, så benzinen ikke kunne brænde. Når bilen så står stille en tid, og motoren er varm, fordampes fugtigheden, og bilen kan startes igen. Så blev vi da så meget klogere. Vi nåede heldigvis frem til Julemærkehjemmet og kom i seng, inden alle børnene kom for at 'vække' os.

Skt. hans

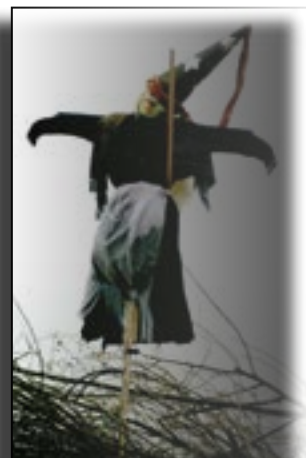
Vi havde hver sommer skt. hans bål nede på skrænten ud mod fjorden. Der var også lavet en flot heks, som vi satte op på en lang stok midt i bålet. I heksen var der sat nogle knaldperler, som sprang med små knald, når heksen brød i flammer og før hun fløj til Bloksbjerg. Hvert år opførte børnene et skuespil på en scene, vi havde lavet. Anette og Birgitte har været med nogle gange. Et år var Anette rejseleder på en tur med fly verden

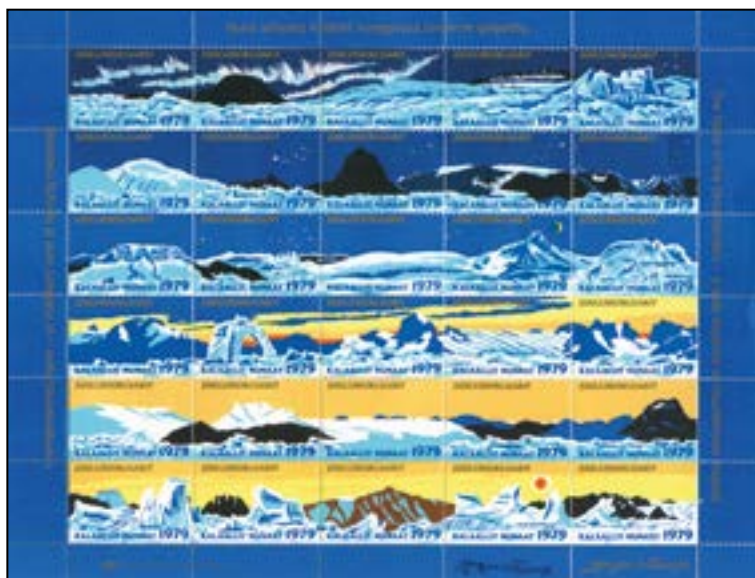
Birgitte i en gondol i Venedig.

Poul, Mogens' farbror, står med mikrofonen midt i billedet i lys jakke.

rundt. Børnene var i Italien, hvor Birgitte dansede tarantel. Senere var scenen skiftet til et sted i Afrika, hvor børnene var klædt ud – jeg vil næsten sige klædt af – og farvet meget mørke. På vej til Japan skulle Anette fortælle flypassagererne, hvor de skulle hen. Da det tog for lang tid at klæde børnene om, måtte Anette prøve at fylde tiden ud ved at

Årets grønlandske julemærke.

improvisere et eller andet, så hun sagde: "Er her ikke meget varmt i flyveren, skal jeg ikke lukke et vindue op?" Vild jubel blandt publikum.

Vi har i alle de år, vi var på Julemærkehjemmet kun én gang været nødt til at aflyse skt. hans festen på grund af et enormt regnvejr. Jeg kontaktede omgående lokalpressen og fik dem til at skrive, at forestillingen ville blive afholdt den førstkommande torsdag aften. Det var synd for de børn, som havde forberedt sig til forestillingen, hvis de ikke fik lejlighed til at fremføre den. Og det gav pote. Det myldrede ind med gæster, for nu var der ikke konkurrerende skt. hans bål andre steder i byen.

Efter teaterforestillingen blev bålet tændt, og vi sang Midsommervisen. Når bålet var på sit højeste, introducerede jeg vores båltaler. Vi sluttede så altid af med "Altid frejdig, når du går." De første år satte vi punktum for aftenen med fyrværkeri ud over fjorden, men da vi fik indført sommertid, var det alt for lyst. Det var kun pindene, vi så flyve op mod himlen, det sprudlende røde, hvide og grønne i raketten var helt usynligt. Så sparede vi den udgift de kommende år.

Ude på fjorden var der ofte en del mindre både, som fra fjordsiden nød bålet og aftenhyggen.

Vi havde hvert år en båltaler. Det kunne være et kendt ansigt fra byen eller en, vi kendte. I 1974 var det Palle Simonsen (dengang minister) og i 1975 havde vi min farbror Poul som båltaler.

I de første år inviterede vi både båltaler og medarbejdere ind til en natmad som tak for deres arbejde, men efterhånden kneb det med at få medarbejderne med. De var inviteret, men det var selvfølgelig frivilligt at være med, derfor ændrede vi det til, at det kun var bålteren, der blev inviteret. I 1979 havde vi formanden for det grønlandske jule-

mærke Dorthe Hertling til at holde bålet. Hendes mand Knud Hertling var også med. Dette år sprang vi forestillingen over og lavede en række boder, hvor børnene skulle stå og vise forskellige ting frem. Vi havde også et telt, hvori der sad en 'spåkone', som på fortrinlig vis kunne fortælle gæsterne om deres fremtid. En anden bod var et sted, hvor man kunne slå søm i et bræt med færrest mulige slag. Da publikum kom, købte de 'konkurrencekort' til 2,50 kr. Pengene skulle gå til indkøb af børnebøger på dansk til grønlandske børnehaver på Grønland, et ønske Dorthe Hertling havde fremsat. Vi fik ca. 600 kr. som Inge og jeg købte bøger for i den lokale boghandel.

Båltaleren og hendes mand blev selvfølgelig inviteret ind i vores private bolig til natmaden. Det blev begyndelsen til et langt samarbejde, hvor jeg hvert år har solgt det grønlandske julemærke til venner og bekendte.

Da jeg i mange år havde et godt samarbejde med byens CF, kom medlemmerne dels med brandslukningsmateriel, hvis bålet flammer skulle tage overhånd (hvilket heldigvis aldrig skete), dels med en vogn med masser af varm kaffe på store 20 liters termospande, dels lidt spiseligt (wienerbrød f.eks.). Dette solgte CF'erne dog, for at dække udgifterne.

Udflugter

Vi havde normalt børnene i tre måneder, og for dem havde vi tre festlige oplevelser, jul, fastelavn og skt. hans. Vi manglede så en fjerde oplevelse, og det blev til en årlig busudflugt først på efteråret. Vi har bl.a. været på jernaldermuseet i Lejre ved Roskilde, hvor vi fik set, hvordan de byggede de gamle huse med røghul (lyre) i taget og bolig i den ene ende af huset og plads til dyrene i den anden.

Vi har også været i Knuthenborg Safaripark og set de mange flotte dyr. Vi havde altid selv mad med på disse ture, og et år, da vi var i Knuthenborg, fik vi placeret os på en stor græsplæne – et hyggeligt sted – men da vi alle sad med en sodavand eller øl i den ene hånd og en håndmad i den anden, blev vi overfaldet af en sværm hvepse. Det var ikke lige den slags dyr, vi havde ønsket at se. Jeg informerede alle om, at de skulle holde en tommelfinger på flaskens top, så der ikke kom en hveps ned i den, og så skulle de selvfølgelig se på maden, lige inden de tog en bid. Selvom vi alle var lidt nervøse for, om en ville blive stukket, så skete det heldigvis ikke.

Det år, hvor dronningen havde tegnet julemærket, var vi i Legoland, hvor der var en stor udstilling, men det var for lang en tur.

Et år var vi med bus til en dyrepark ved Roskilde. Som alle årene havde vi inviteret pædagoger, lærere, rengørings- og køkkenmedarbejderne med, også deres ægtefælle og børn var velkomne. Hvis der var medarbejdere, der havde fri, var de naturligvis også velkomne. For pædagogerne var det altid lette dage, for vi var mange voksne omkring børnene, så der var aldrig problemer. I dyreparken var der foruden dyrene også en lille sø med små både, man kunne leje og med pedaler kunne man 'cykle' rundt på søen. Alle, store som små, hyggede sig. Til frokosten sørgede jeg for øl og vand til deltagerne, og ef-

Anette og Birgitte spillede med i flere julekomedier på scenen i salen.

ter frokosten, var der kaffe til alle. Lidt før kl. 14 var der nogle pædagoger, der spurgte, om vi ikke snart skulle køre hjem, for de havde fri kl. 15! Jeg var rasende. Her havde de været gratis med, og pasningen af børnene havde været utrolig let, og så skulle man hjem for at holde fri. Alle andre var ikke færdige med at nyde livet med børnene og stedet. Jeg kaldte alle sammen og sagde, at om lidt var busserne klar til hjemkørsel. De følgende år sagde jeg, at det var frivilligt for alle at komme med, men hjemkomsttidspunktet var ikke fastlagt.

December

I december stod Julemærkehjemmet rigtig i julens tegn. På afdelingerne pyntede de selv op, og 1. december var der hængt stjerner op i lamperne i den lange gang, og i Hallen var der store sølvkugler i lamperne. I spisestuen var der røde julestjerner (blomster) og grønne kranse i de fem store vinduer. Jeg prøvede en gang noget andet, men det faldt ikke i god jord. I loftet hang den store grankrans med 24 stearinlys. Den første december tændte vi ét lys, den anden to lys osv. Trods stor forsigtighed gik der ild i grankransen to gange. Så gik jeg til min gamle nabo i Horneby, Knud fra Ringgården, og fik et stort træhjul fra hans bedste fjedervogn. På bordene stod der kalenderlys. Det var rigtig hyggeligt, når børnene skulle til morgenmaden.

Normalt skiftedes børnene til at vælge morgensang, men den 1. december var det Mogens der valgte, og vi sang altid "Der er noget i luften."

I en årrække inviterede vi byen til julekomedie i salen, men det blev for meget for både børn og voksne, så det sluttede.

Til gengæld fik vi julemærkemarchen den første søndag i december, og det var klart, at det var obligatorisk for børnene at deltage. Af og til slog de sig lidt i tøjet, men jeg fik

Jytte og Evald på scenen. Bemærk frisen på bagvæggen.

efterhånden sat øje i mine marchmedaljer fra de foregående år, og så havde jeg en ny medalje på hver dag i en kæde om halsen for at friste til belønningen.

Den 13. december var det Luciadag. En lille flok drenge og piger gik, klædt i hvide kjoler og med lys i hænderne rundt i hele huset og sang alle de andre børn op. Turen rundt gik også gennem vaskekælderen og køkkenet. Jeg husker, at Mogens og jeg travede rundt i Helsingborg for at finde en Luciakrone med batterier, da vi var nervøse for de levende lys. Luciabørnene ventede i rengørings-personalets kaffestue ved køkkenet til alle de andre børn og medarbejderne var kommet op i spisestuen, der kun var oplyst af stearinlys. Der stod røde æbler med lys og en grankvist på bordene. Så kom Luciabørnene ind, mens de sang og stillede sig under det store hjul. Nogle dage senere optrådte Luciabørnene igen, for vi inviterede Gigthospitalets patienter til gløgg og æbleskiver. Børnene viste omsorgsfuldt gæsterne rundt og hjalp de dårligst gående. I den store sal viste Mogens lysbilleder og fortalte Julemærkets historie.

Den 14. december 1972 havde Julemærkehjemmet 10 års jubilæum, og endnu en gang blev der inviteret til gløgg og æbleskiver og hjemmebagte klejner. Der står i pressemeddelelsen, at igennem de 10 år havde der været næsten

Julemanden med alle gaverne på legevognen.

Her ses, hvordan frisen er bygget op af utallige små papirbrikker i forskellige farver. Et kæmpe arbejde for skolebørn.

2000 børn på tre måneders ophold. Det er ikke underligt, at vi ikke kan huske dem alle. Der var masser af gaver, appelsiner, flødeboller, gavekort og spil. Dertil skal man ikke kimse af reklameværdien for julemærkesagen.

Formanden, amtmænd Wedell-Wedellsborg, direktør Struve, sekretær Mads Møller var blandt gæsterne. Jeg er temmelig sikker på, at Annelise og dr. Olaf Steinicke har også har været med.

Der har været meget andet at se til, for da vi nåede søndag, sov vi over os. Anette skulle synge til gudstjenesten i kirken. Mogens skulle hente post (det kunne man dengang), så jeg sagde: "Skynd dig nu, Mogens!" "Jamen jeg

kan ikke komme ud af sengen." Han havde fået en diskusprolaps. Han skulle egentlig have været indlagt på Slagelse Sygehus, men de sagde, at de først begyndte behandlingen efter nytår, så han kunne ligeså godt blive hjemme. Det blev ikke til megen pasning af ham, for nu skulle vi andre tage os af alle Mogens' arbejdsopgaver i denne travle julemåned. Efterhånden kunne han liste ud og sidde på en havestol og få et brusebad.

Vores jul i Humlebæk måtte aflyses. Jeg ringede til Far og Faster: "Jeg henter jer til juleaften!" "Ja, det gør du vel," svarede Far. "Jamen det bliver til Skælskør!" Birgitte blev sat til at passe anden. Anette kørte med mig til Horneby. Så blev der også jul det år. Mogens kunne deltage i julemiddagen i badekåbe.

Efter nytår kom Mogens til Slagelse, hvor han fik effektive strækbehandlinger to gange om dagen. Også om søndagen fik jeg behandlinger, husker jeg, men den person, som skulle foretage behandlingerne, var ikke så dygtig, som hende jeg havde om hverdagen, så det gjorde vældig ondt. Han lå på en 6-sengs stue, hvor ingen af patienterne måtte stå ud af sengene. Til gengæld blev konerne beordret til at skænke Gammel Dansk i medicinglasene. De havde alle den 'forbudte flaske' i skabet. Mogens kom hjem til sin fødselsdag den 17. februar.

De første to år kom børnene ikke hjem til jul. Vi holdt jul med et kæmpe juletræ i salen. Mon nogen aner, hvor meget pynt, der skal til sådan et stort træ? 2. juledag kom så børnenes familier til kaffe og dans omkring juletræet; det var et stort arrangement mere end 100 mennesker. Nytårsaften var vi på igen. Der var ikke mange kræfter til en familiejul, men Far og Faster deltog også. Jeg kan huske, at min Far sagde: "Hvor ville jeg dog gerne have kunnet spille for alle de børn," men da var hans hænder allerede for dårlige til at spille violin.

Heldigvis blev komiteen klar over, at børn skal være sammen med deres familie i julen,

så vi arrangerede en stor julefest dagen før de alle blev kørt på juleferie. Alle medarbejdere med ægtefæller og børn blev inviteret. Det blev tæt på hundrede mennesker, alt hvad spisetuen kunne rumme. Køkkenet lavede julemiddagen, flæskesteg og ris a la mande — en skål på hvert bord med én mandel i. De, der fik mandelen, stillede op på en række og mod forevisning af mandelen, fik de en marcipangris. Et år havde vi et tvillingepar. Den ene fik mandelen. Da han havde fået sin marcipangris, prøvede han at smugle mandelen til sin bror. Det gik desværre ikke, jeg havde check på antallet.

Gulf gav alle børneinstitutioner i Skælskør 1000 kr i julegave. Jeg sagde til Mogens: "Jeg synes vi skal bruge pengene til levende musik til julefesten. Jeg kan ikke råbe alle disse mennesker op, hvis jeg skal være underholder." Vi fandt to postbude fra Korsør: Ewald og Jytte. Jytte spillede keyboard og Ewald slog på trommer og blæste trompet. De kom trofast hvert år, og sagde selv, at det var de bedste aftner de havde. Når Jytte og Evald havde spist i køkkenet, kom de ind i spisesalen spillende Nissernes Vagtparade. Sikkert med mig i front gik vi i en lang række ind i salen og et par gange rundt. Så begyndte festen: ritchratsh, Lottes død, buggi-vuggi, bro-bro-brille, Tornerose og moderne dans. Alt det jeg selv husker fra min barndoms julefester på Hornbæk Badehotel.

På et tidspunkt kom Julemanden med en trækvogn fuld af gaver til alle børnene. Et par år havde vi en medarbejder klædt ud som julemand, men børnene råbte: "Det er jo Jens, der er julemanden." Så de kommende år fik vi en fra Højskolen til at optræde som julemand.

Når klokken var ved at være 22, tog Ewald og Jytte fat i tamburinerne og med dem i spidsen løb vi rundt i hele huset fra kælder til kvist mens vi sang: "Nu er det jul igen." Når vi så til sidst kom rundt til afdelingerne, blev børnene sat af på deres afdeling.

Når jeg nævner frisen på scenebagvæggen, er det for at fortælle, at vi 1969 havde besøg af et hold 1., 2. og 3. klasses skoleelever, der kom fra Hørup Skole på Als. De havde tegnet årets julemærke og været i København for at være med ved præsentationen af deres julemærke. På hjemturen havde de lyst til at se Julemærkehjemmet. Noget senere kom der en kæmpe rund pakke med posten. Det viste sig at være en rulle papir med en række figurer på, som børnene – vist nok fra nogle ældre klasser – havde lavet af ganske små stykker papir, så det var blevet en hel mosaik. Den var så flot, at vi ønskede at sætte den på en stor plade for at bevare den. Vi fik Dahlgrens værksted til at lave pladen og vores malermester, Palle Frederiksen, til at tapetsere den på væggen og sprøjte den med en væske, så den kunne tåle fedtede fingre. Her i 2008 er den stadig i brug i december måned, og den er ligeså flot som dengang. Næste dag drog alle børn og medarbejdere på juleferie, og efter oprydningen kunne vi gøre klar til at køre til Humlebæk.

Julemærkemarchen

Da Inge og jeg havde været på Julemærkehjemmet nogle år så vi i avisen, at Posten i hele Danmark arrangerede julemærke-marcher til fordel for Julemærkehjemmene, i alt over 30 steder i landet.

I Skælskør skulle marchen starte ved posthuset inde i byen, men vi havde intet hørt om dette projekt på forhånd. Vi deltog med børnene. Efterfølgende kontaktede vi dem, der havde med arrangementerne at gøre og spurgte, om det ikke var nærliggende at starte en julemærkemarch ved Julemærkehjemmet, når der nu lå et sådant i Skælskør. "Jo, hvorfor ikke," lød svaret, og på den måde fik vi Julemærkemarchen til at starte hvert år den første søndag i december hos os. (I 2008 holdes Julemærkemarch nr. 32 med 61 startsteder i hele landet).

Ca. to måneder før er ruten lagt, og vi går en prøvetur med alle børnene. Jeg var gerne med på turen, for på selve dagen havde jeg ikke tid til at gå med.

Programmet for selve dagen ligger fast. Mellem 8 og 9 ankommer marinegarden og stiller op på parkeringspladsen, hvor de spiller en række jule- og marchmelodier, mens de mange mennesker, der vil gå med, kommer. De skal købe marchkort, som på ruten får et par klip, så man kan se, at de har været ude på hele turen. Klokken lidt i 9 bliver der over højttaleren kaldt til samling. Der uddeles nogle vandrepokaler til de hold, som på forhånd har tilmeldt flest deltagere.

Allerede det første år var to gæve gutter mødt op, de hed begge Hans, så den ene blev kaldt Basse Hans og den anden Nisse Hans. De var udklædte som julenisser med træsko, røde kapper og nissehuer og selvfølgelig med et langt, hvidt skæg. De mødte frem, og de gik med på hele turen. De havde hver en stor lærredspose i en snor over skulderen, hvori der var en masse karameller, som de gavmildt delte ud til alle de børn, der var mødt op med deres familier. Da der var gået nogle år, holdt den ene nisse op, mens den anden, Nisse Hans, stadig deltager hvert år. Nisse Hans får som den første en medalje, som har motiv fra årets julemærke. Og så bliver den, som skal starte julemærkemarchen introduceret – som til Skt. Hans af forskellige personer, enten en kendt fra Skælskør eller en udefra.

I 1982 havde vi fået Ruth Christensen, der havde tegnet årets julemærke, til at starte marchen, og med Marinegarden foran, går de mange hundrede deltagere ud på turen. Startstedet i Skælskør har i mange år på landsplan ligget på første eller andenpladsen hvad deltagerantallet angår. Når deltagerne kommer tilbage, viser de deres startkort og får deres medalje udleveret.

Både i den store spisesal og i salen er der dækket borde, hvor man kan sætte

Archibald med sine medaljer.

sig, når man har købt en kop kaffe eller en øl. Der er også mulighed for at få æbleskiver og gløgg. Og så går snakken med alle de mennesker, man kender. Det er utrolig hyggeligt.

Vores puddel, Archibald, gik næsten altid med. Gurlis datter, Susanne, fik ham i snor, og så marcherede de ud på turen. Vi havde købt startkort til Archibald, så når han kom tilbage, kunne han også få en medalje. Da han havde fået medaljer i nogle år, gav vi ham en striktrøje uden ærmer på, og satte hans medaljer på den. Hvad Archibald sagde til dette, ved jeg ikke, men han så sjov ud med alle sine medaljer. Han var ikke den eneste hund, der var med, der kom mange med deres hunde — men uden medaljer.

Mogens modtager den, som skal starte marchen. Nisse Hans står lige bag ham.

Når børnene skulle udskiftes

Børnene var normalt ca. tre måneder hos os. Det var yderst sjældent, vi måtte udskrive et barn før tiden, men det hændte. Vi kunne også forlænge opholdet for et barn, hvis der var behov for det. Jeg har nævnt de to børn fra Korsør, som blev udskrevet til Boeslunde Børnehjem. Men normen var, at vi havde dem i tre måneder. Nogle forældre kom med deres barn til os, eller de hentede dem selv, når barnet skulle hjem. Andre børn transportererede vi med bil, tog eller bus. Det var gerne mig, der ledsagede dem. Var det kun få børn, kørte jeg i min bil eller taxa til Slagelse, hvor vi tog toget til Hovedbanegården, hvor forældrene så mødte op for at tage imod deres barn. Vi var gerne i Kbh. omkring kl. 10 formiddag. Jeg havde så aftalt med andre forældre, at de kunne komme ind på Hovedbanegården ved ca. 15-tiden, hvor jeg så kunne modtage de nye børn. Jeg tog mig altid god tid til at tale med forældrene og børnene, før vi tog afsked og gik ned til toget.

Nu havde jeg nogle timer i København, som jeg kunne bruge til forskellige ting, men som oftest tog jeg til en Rotaryklub. Mange klubber i hovedstadsområdet har frokostmøde. Som rotarianer, kan man nemlig uden videre gå ind til en anden rotaryklub i hele verden og melde sig. Det var tit spændende at opleve, hvordan andre rotaryklubber arrangerer deres møder.

Havde vi mange børn, der skulle udskiftes f.eks. ved jul eller sommerferie, lejede vi en bus. Vi lagde en rute, som kunne passe til hvor eleverne skulle sættes af. Vi kun-

ne f.eks. køre via Holbæk eller Roskilde, men normalt gik turen direkte til København.

Det var på disse ture, jeg fortalte Sidse Lodden: Da vi startede i Skælskør og lige var kommet uden for bygrænsen, sagde jeg, at jeg ville fortælle en historie. Jeg spurgte, om de havde en fornemmelse af, hvor lang den var. Det kunne de selvfølgelig ikke svare på, så jeg sagde: "Den er 100 km lang," (hvordan kan en historie måles i meter eller kilometer?). Skulle vi ikke svinkeærinde rundt om Holbæk, så passede det fint, så jeg kunne slutte, når vi kørte ind i København ved Folehaven. Inden jeg begyndte at fortælle, sagde jeg, at hvis de ikke gad høre historien, måtte de godt sige tale med sidemanden, men de måtte ikke forstyrre dem, der gerne ville høre, hvad jeg fortalte. Det var sjældent, jeg hørte nogle tale sammen, de lyttede alle sammen. Jeg skal lige sige, at på disse større ture havde jeg et par pædagoger med. De havde sikkert hørt Sidse Lodden før, men turen forløb altid i stor ro og orden, så det var også for dem en behagelig tur.

Efter juleferien eller sommerferien havde børnene en masse at fortælle, så det var sjældent, jeg fortalte historier der, men det kunne hænde.

25 års jubilæum

Efter 21 spændende og dejlige år som forstanderpar var det ved at være slut. Men inden vi skulle holde op, havde Julemærkehjemmet 25 års jubilæum, og det skulle fejres. Sekretæren på Julemærkekontoret, Jens Christensen, havde store planer for festen. Den skulle holdes på Kobæk Strand med en lang række indbudte gæster, og timingen skulle være perfekt. Han havde sendt et program for aftenen med tidspunkter, så det stod klart minut for minut, hvornår der skulle tages ud efter første ret, hvornår den og den skulle holde tale osv. Men julemærkebørnene skulle ikke med, de måtte blive på Julemærkehjemmet. Det ville sikkert også have været både for dyrt og for besværligt at have dem med. Inge havde arrangeret en festlighed for dem og de voksne, som måtte blive og passe børnene.

Det er klart, at ikke alle kunne være med på Kobæk Strand, men det var alligevel lidt tamt for børn og pædagoger. Lidt i protest mod Jens Christensens meget firkantede program havde jeg bedt Roskilde Rytmiske Sangkor, hvor Birgitte sang, om at komme og underholde. Koret kom til Julemærkehjemmet, hvor de først sang for børnene, dernæst var der i festsalen for alle arrangeret en buffet med god mad.

Da middagen på Kobæk Strand var slut, kom koret ind. De var forrygende gode og gjorde stor lykke. Dernæst kom der en sang ind, som Trine havde lavet. Det var meningen, at det skulle have været en 100 % overraskelse, men jeg blev lidt betænkelig, så en af de sidste dage før festen fortalte jeg Jens Chr. om koret, og det gik igennem.

Om formiddagen havde vi haft komitemøde. Steinicke blev bedt om at fortælle om 'mine' undersøgelser af de tykke børn: "Det kan Inge bedre fortælle om," sagde Steinicke. Jeg fik 10 minutter uden at være forberedt til at fortælle om den store undersøgelse. Det var sødt!

Næste dag var der reception, dels for gæsterne fra aftenen før, dels fra byen. Ole Slagter havde lavet en fin buffet, og det var en vellykket dag. Bageren havde lavet en formidabel lagkage til børnene. Det var lidt morsomt, for børnene sagde: "Bare giv mig et større stykke!" men til sidst orkede de ikke mere, og der var stadig masser af lagkage, så vi måtte ind til naboen, Børnehjemmet, med et stort stykke.

Det var festligt, da hele holdet fra Roskilde kom ind i restauranten og stillede op langs væggen og begyndte at synge. Selvom det tog længere tid end de 4 minutter, Jens Christensen havde ønsket, var det et meget festligt indslag, som gjorde stor lykke.

Mogens' tale ved jubilæumsmiddagen på Kobæk Strand

Rødder. Nej, dette kunne naturligvis aldrig falde mig ind at bruge dette ord i en tale i lighed med "Mine damer og herrer" eller "Kære gæster". Men enkelte ville måske få en sådan association.

Nej, jeg vil med ordet 'Rødder' prøve at lege lidt med det i både ental, 'rod' og i flertal, 'rødder'. Men hvad forbinder vi med disse to ord?

De fleste tænker på planternes rødder. Det er dem, der giver planterne næring, og skærer man dem bort, dør planten. Derimod kan vi ofte skære det meste af planten væk, og rødderne vil skyde nye skud, planten vil leve videre. Rødderne er altså en særdeles vigtig del af helheden.

Ordet går igen i en lang række sammenhænge. Ofte i planteriget: gulerod, pælerod, kvikrødder osv., men også i andre betydninger bruges ordet. Vi taler om 'næserod' og 'neglerod', uden at det egentlig har med ordets oprindelige betydning at gøre. Endnu mere abstrakt bliver det, når vi taler om, 'at man kan få helt ondt i hjerteroden', hvis man er ked af et eller andet. Ordet kan også sprede sig endnu længere ud. Børn taler om 'at løbe spidsrod', og man omtaler tit særlig vanskelige børn som 'nogle værre rødder'. Endelig er 'græs-rødder' jo heller ikke et ukendt begreb.

Mange her har sikkert set tv-filmen af Alex Hale, 'Roots,' om den amerikanske negerfamilie, som søger 'deres rødder' i Afrika. Jeg tror vi alle har et behov for at kende 'vore rødder', og ligesom planterne vil vantrives eller dø, hvis man skærer rødderne af, så vantrives vi mennesker, hvis vi ikke kender 'vore rødder'. Et af det moderne samfunds problemer er, at mange unge mangler forbindelsen til deres fortid. Og så bliver de rastløse og usikre – ja, man taler direkte om, at de er 'rodløse'.

Traditioner – og helst de gode traditioner - er med til at give et

godt rodfæste (der var ordet igen!). Uden traditioner, famler man sig frem på må og få med stor risiko for at komme ind på en skæv løbebane. Mange af de børn, vi får henvist til Julemærkehjemmet i dag, er rastløse, usikre – ja, de er faktisk "rodløse" Det er en vanskelig opgave for os at give disse børn deres rød-der tilbage, men kan vi gøde jorden for dem, så de spæde rester af rød-der, de stadig har, kan spire frem og give dem bedre rodfæste, så har vi hjulpet dem et godt stykke frem.

At det lykkes at give nogle – måske mange – af vore julemærkebørn mulighed for at udvikle et nyt rodnet, viser sig ved, at ikke så få vender tilbage til 'deres rødders land', som for dem bare har været et tre-fire måneders ophold på et Julemærkehjem. De skriver, ringer eller kommer på besøg – ofte med en livsledsager – for at se, hvor de engang på et kritisk tidspunkt af deres barndom fik den ro og den støtte, de havde brug for.

Julemærkeideen begyndte, da Einar Holbøll i 1904 såede et lille frø. Træet voksede sig hurtigt stort og levedygtigt, og rodnettet er nu stærkt forankret. Toppen har skiftet form, nogle gamle udtjente grene, dem, der tog sig af de kirtelsvage børn, er kappet af, men nye grene er vokset frem, og de tager sig nu af de samspilsramte børn. Om disse grene bliver siddende eller de skal kappes af til fordel for nye grene, vil fremtiden vise. Men rodnettet er stadig det samme. De fleste planter har direkte godt af at blive beskåret en gang imellem, men jeg vil håbe for Holbølls idé, at rodnettet må forblive intakt, det er derfra kraften – ja selve livet kommer.

Las os skåle på, at Holbølls træ vil blive ved med at leve i mange år endnu.

Sikke en jubilæumskage Inge er ved at skære ud.

Inges tale ved festen

I morgen har Julemærkehjemmet her i Skælskør 25 års jubilæum. Mogens og jeg har altid holdt af at feste. Ved denne lejlighed havde vi lyst til at komme med en festlig gave. Men hvem skulle modtage den?

Holbøll naturligvis.

Det er derfor han er med her i dag, og han har nissehue på, for han havde nissesind, siger hans datter, Agnete.

Jeg tror Holbøll befinder sig et eller andet sted, hvor han kan følge os.

Jeg tror også, at de tanker Holbøll gjorde sig, da han fik ideen med julemærket, er de samme, som jeg har for Skælskør Julemærkehjem:

Visioner Traditioner

Fantasi Humor

Varme og Forståelse

Det er alt sammen grundelementer, som er nødvendige, hvis børn skal kunne trives.

Vores gave er symbolsk for disse elementer – på nuværende tidspunkt har julemærkebørnene fået deres andel – så jeg vil bede julemærkekomiteen og de øvrige gæster sætte sig godt til rette i stolene og nyde Roskilde Rytmiske Sangkor, som med deres leder, Jan Poulsen, vil fornøje os en lille stund.

Beretningen om tiden på Julemærkehjemmet sluttet af med et billede taget fra 1. sal i Hovedbygningen med Skælskør by i baggrunden.

Sommerferier i Norge og Danmark

Mest muligt med hjemmefra

Vi har gennem flere somre holdt ferie i hytter i Norge, og næsten altid var det sammen med Sussie og Børge og deres datter Charlott. Hun er ca. 1 år yngre end Birgitte, så de tre piger var 'trip – trap – træsko'. Som det fremgår af kapitel 1 i denne saga, hvor det handler om Baunegården, så var Sussie sekretær, og hun og Inge var virkelig gode veninder.

Når vi planlagde vore ture til Norge, talte vi – det vil sige mest Sussie og Inge – om, hvad vi skulle have at spise i de 14 dage, opholdet varede. De lagde en madplan over, hvad vi skulle have med fra Danmark, og hvad vi kunne købe i Norge, for at gøre turen så billig som mulig.

Vi kørte altid derop i vores egne biler, så vi kunne have mest muligt gods med hjemmefra. De første år, vi kørte, havde de stadig venstrekørsel i Sverige, så det var et problem, når man er vant til højrekørsel. Inge og jeg skiftede ofte til at være chauffører i vores bil, og det samme gjorde Børge og Sussie i deres. Da vi et af årene skulle køre gennem Göteborg, var det Sussie og Inge, der styrede. Sussie kørte forrest (tror jeg nok), og i en rundkørsel var det ved at gå galt. Hvordan kommer man ud af en rundkørsel, når man hele tiden kører 'den forkerte vej rundt', hvilken vej, skulle hun nu køre fra i? Det endte med, at vi til stor moro kom til at køre mindst to hele ture rundt. Hvad svenskerne har tænkt, ved vi ikke, men de har nok sagt: Der kører et par fjollede danskere.

Aurdal i Valdres 1962

Det første år vi var på ferie med Sussie, Børge og Charlott, boede vi i den hytte, Inge og jeg havde boet i, da vi var på bryllupsrejse. Vi sejlede op med Oslobåden med vore biler i lasten.

Der var ikke forandret ret meget. Hytten var helt den samme, ejeren var den samme, den gamle bedstemor var den samme, og Øjvind var der, men nu var han en stor 10-12 års dreng. De havde også fjordhesten som hed Tarzan. På sæteren var der foruden vores hytte, Bækkely, også en anden hytte, hvor der boede lejere. Hytterne lå ikke lige op ad hinanden, og vi havde ikke megen samvær med lejerne der. De havde en stor pige, som vore piger ikke legede så meget med, men de fik da alle en tur sammen på Tarzan.

Birgitte og Charlott var stadig blebrugere, så bagagen indeholdt bl.a. en stor blegrøde. Min far sagde til oppakningen, at det lignede en sigøjnervogn.

Bagved hytten, Bækkely, løb der en lille bæk. Vandet var iskoldt. Her skyllede Susie og

jeg bleerne, som var kogt i den store gryde på det gamle komfur. Børnene fik under opsyn lov til at pjaske i vandet og mangen en sten blev flyttet.

Det var meget anderledes for børnene. Køerne kom og stak hovederne ind på verandaen og skulle klappes på mulerne. Der var en gal hane, der løb efter børnene, men en dag vendte den lille toårige Birgitte sig mod hanen og sagde med løftet pegefinger: "Fy! Fy!" Så var det på plads. Familiens das var vi ikke så glade for, så oppe i skoven havde Børge og Mogens konstrueret en pind mellem to træer og en stor grangren som 'låg'. Det var meget attraktivt at komme på 'pind' med mor frem for den kendte potte.

Den tiårige Øjvind var mere avanceret end småpigerne. Han havde en hjemmekonstrueret knallert; køre kunne den ikke, men han kunne sidde på den og sige knallertlyde.

En dag lavede bedstemoderen brun ost. Det tog en hel dag, hvor hun stod og rørte i den varme mælk.

Vores to biler ved 'vores' hytte

Der vaskes tøj ved bækken.

Birgitte var også på talefod med kalven.

Gederne nyder vores selskab på Jotunheimen.

Og her is og sne på Valdresflya.

Maden var ikke så kompliceret. Sussie og jeg havde hjemmefra lavet en madplan og medbragt alt på dåser. Når vi kørte ture, havde vi sammenklappede madder med. På længere ture medbragte vi en primus, og så var det bare at åbne et par dåser. Det er utroligt så godt hakkebøffer i dåse smager i den norske natur.

I Oslo, da vi var på vej hjem, brugte vi lidt tid til at tage ud i Vigelandsparken med alle de flotte statuer. Mon vi ikke også var ude at se Osebergskibet, Fram og Thor Heierdals sivbåd.

Liahaugen og Skien 1964

Dette år lejede vi hytte i Liahaugen i nærheden af Geilo. Vi var lidt skuffede, for der var flere hytter – og flere mennesker – end vi havde regnet med, men det værste af alt var, det syntes børnene i hvert fald, at der var elektrisk lys. Lykken var ellers petroleumslampe og lommelygter. Men der var bedre plads end året før, og som vi kom til at opleve senere. En anden fordel var, at der var legekammerater, et par tyske piger, og selvom de ikke sprogligt forstod hinanden, gik det fint at lege sammen.

Jeg havde ikke helt ferie. Jeg var ved at brodere en pude til Betzys 70-års fødselsdag i august, så tiden var knap.

Vi fik alligevel en dejlig sommerferie. Vi har altid kunnet hygge os sammen med Børge og Sussie. Vi havde kun ét problem, Sussie havde utrolig svært ved at tabe i spil. Det var lige meget, om det var Ludo, Matador eller Domino. Hvis Sussie sad lige efter Børge, blev hun rasende på ham, for han skulle ikke lægge brikker, som hun ikke kunne følge op på. Resultatet blev, at hvis hun spillede med, så skulle jeg sidde før hende, for mig ville hun dog ikke mistænke for at lave fusk. Det endte dog mest med, at hun aldrig spillede med. Det må være svært sådan aldrig at kunne acceptere, at man kan tabe af og til.

På vej til Norge spiste vi morgenmad på skrænten af vejen kl 4 om morgenen. Solen skinnede klart på himlen.

Jeg sidder i 'forhånd' mens vi spiller.

Vi hygger os. Inge broderer, jeg læser.

Vi havde gode ture til Hallingdal Folkemuseum, hvor vi så de gamle norske træhuse og en fin opvisning af folkedans, og en anden tur til Geilo, hvor de modigste, jeg husker ikke hvem, var en tur med tovbanen.

Efter denne del af ferien, kørte vi til Rigmor, Ingebret, Hennie og tante Olga i Høppestad.

En dag tog Ingebret og Rigmor os en tur op på Skreehelle, et ret højt fjeld med en pragtfuld udsigt. Birgittes små ben travede raskt af sted, Anette havde fordel af at være et par år ældre. Da vi nåede toppen, kogte Ingebret kaffe i en gryde over bål. Efter en middagslur nåede vi ned igen. 85-årige tante Olga havde sikkert maden klar.

Margots børn, Ellen og Vidar, havde Anette og Birgitte det hyggeligt med. Per Frederik var blevet for gammel til at lege.

Vi hygger os ved middagsbordet.

Vi er nået op til Geilo og nyder udsigten.

Vi var på besøg hos tante Olga helt til højre.

Her er vi på vej med Ingebret til Skreehelle.

Hennys hus ved Porsgrunn 1965

Da Porsgrunn ligger ret sydligt, ikke ret langt fra Skien, havde vi valgt at sejle over Oslofjorden fra Strømstad i Sverige til Sandefjord. Det var en virkelig flot sejltur, særligt det sidste stykke ind i fjordarmen fra Oslofjorden. Sandefjord er byen med de mange hvalfangerskibe. Inde i selve byen, på det store torv, så vi et helt fantastisk flot springvand, hvor en stor hval, med sin hale sparker en fangerjolle op i luften med to-tre fangere i.

Dette år havde vi lånt Hennys hytte, der lå på en pragtfuld grund lige ud til en mindre fjord. Hytten var ikke let at komme til, vi skulle vandre på smalle stier gennem buskads og samtidig passe på ikke at skride ned af de stejle skrænter. Men var vi først fremme, havde vi et vidunderligt sted at være. Som i andre norske hytter, var der ingen bekvemmelighed. Intet fersk vand, det måtte vi hente i dunke ved at gå ad de smalle stier tilbage. Jeg tror bestemt heller ikke der var el, så maden har Sussie og Inge sikkert lavet på brændeovn eller primus. Jeg husker heller ikke, om der var 'dø', som det jo hedder på norsk, men et eller andet har der da været, for vi har sikkert næppe kunnet holde os i de 14 dage, vi var der. Men vand var der masser af, når det bare ikke var til at drikke, så Børge og jeg måtte, som vi plejede, vaske op hver dag men i saltvand.

Børge og jeg havde opfundet et genialt løftesystem, så vi kunne hejse en spand vand op fra fjordkanten til hytteplan. At spanden så ofte kun var halvt fuld, når den kom op, spillede da ingen rolle.

Til hytten hørte en gammel robåd. Det viste sig, at den var meget utæt. Vi forsøgte at skrabe tætningsmateriale ind mellem sidebjælkerne, og det hjalp en hel del. Der var kun én gang, hvor vi fortrød, at vi havde tætnet båden så meget. Det havde styrtregnet en dags tid, og båden var halvfuld af vand. Nå, vi havde da heldigvis gode hjælpere, vore tre piger

fik hver en legetøjsplastikspand, og så blev båden lænset for vand. Vi badede meget på det lille flade område lige der, hvor båden lå. At kalde

Børge i den gamle robåd og hytten på fjeldsiden

Men en tur i den farlige båd tog vi da.

Margot og tante Olga (her fra et besøg i Skien).

Pigerne underholdt gæsterne.

det en badestrand er vist at overdrive enormt meget, men vi kunne da gå i vandet der. Vi skulle dog passe på, for pludselig blev der meget dybt. Det oplevede Anette og jeg en dag.

Anette var allerede dengang en meget habil svømmer, så vi lå begge og svømmede lidt langs kysten. Da Anette pludselig ville stå lidt på bunden, kunne hun ikke finde den, der var alt for dybt. Hun blev rædselsslagen og var lige ved at forsvinde helt ned under overfladen. Jeg var der heldigvis (og det var ikke kun en tilfældighed) lige ved siden af hende. Jeg greb hende i armen og sagde: "Du skal bare blive ved med at svømme, du er jo dygtig til det!"

Et par gange havde vi besøg af familien fra Hoppestad. Hvordan gamle tante Olga bar sig ad med at komme til hytten ad den meget besværlige vej, hvor man både skulle kravle og springe, er temmelig imponerende.

Både da vi kom og da vi skulle hjem, roede Børge bagagen i den lille noget utætte ro-båd.

Så vidt jeg husker, havde vi sol og varme hele ferien. Pigerne sad på den ret store terrasse, der var bygget på klippen, de legede med dukker. Selvfølgelig kørte vi også ture, men denne sydlige del af Norge har måske knapt så meget af de store naturområder, som vi havde oplevet de andre år.

Fra hytten kunne vi se den fede, gule røg fra PVC-fabrikken i Porsgrunn. Der var planlagt at bygge en PVC-fabrik på Stignæs. Nu havde vi set den giftige røg før og helhjetet været med til at demonstrere i Skælskør imod fabrikken. Sjældent har byen i den grad stået sammen i protest. Det lykkedes heldigvis at forhindre, at vi fik en PVC-fabrik.

Som sagt så var området meget klippefyldt og med stejle kanter. En dag gik de tre piger og legede, de havde et sjippetov om livet. De sagde, at de var 'augustiere', hvad vi i starten ikke forstod, hvad de mente med det, indtil det gik op for os, at de legede 'bjergbestigere'.

Voss 1966

Et år kørte vi rigtig langt, vi skulle helt til en lille by, der hed Voss. Den ligger ret langt ude på vestlandet ikke så langt fra Bergen. Inge og jeg og vore to piger kørte op gennem Jylland til Hirtshals, hvor vi tog færgen til Kristiansand. Det var noget af en prøvelse, for det var et voldsomt stormvejr, og der var enorme bølger. Jeg husker, at vandet var meget roligt inde i havnen, men vi havde næppe sat stævnen uden for molen, før skibet huggede voldsomt. Vi havde heldigvis fået en kahyt til mig, for jeg skulle helst være udhvilet, når vi næste dag skulle køre videre op gennem Sydnorge. Inge og pigerne skulle hvile sig på nogle flugtstole, men det blev vist ikke til megen hvile. Hvis man endelig skal se noget positivt, så var der ingen af os, der skulle nyde hverken vådt eller tørt, så det sparede vi. Da vi næste dag var kørt i land i Kristiansand, var jeg så omtåget og træt, at vi valgte at overnatte et sted i byen, så jeg kunne være udhvilet til den lange tur næste dag.

Vi havde selvfølgelig set på autokort hvor mange kilometer, vi skulle køre, men vi havde ikke taget højde for, at man bestemt ikke kan køre med samme fart i Norge på de bjergveje, vi blev præsenteret for, så køretiden blev væsentlig længere. Det var en pragtfuld tur i et fantastisk landskab med høje fjelde til begge sider og det ene hårnålesving på vejen efter det andet med stejle skråninger lige ned langs vejsiden. At vi var forsinket viste sig senere. Vi skulle passere en fjord med en lille damper, men da vi kom frem til færgelejet, var båden sejlet, så vi måtte overnatte til næste dag.

Men endelig nåede vi frem til Voss. Da vi så skulle finde hytten, fik vi at vide, at den da var lejet ud til andre. Vi brokkede os meget, så til sidst kom de med et forslag til en anden hytte. Da vi fandt den, viste det sig at være en meget lille hytte, og vi skulle jo også have plads til Sussie, Børge og Lille Charlott. Hvordan skulle vi nu komme i forbindelse med dem, man havde jo ikke mobiltelefoner dengang. De var kørt op gennem Sverige og

Det var nemt, når man bare skulle varme færdigkøbt mad. Det nyder Sussie.

Anderledes var det med opvasken, som måtte klares i hånden.

Alle gæsterne og musikanten med felen.

Det flotte brudepar.

Her er den flotte udsigt.

Birgitte er meget interesseret i lille Tove på Benediktes skød.

på tværs over Telemarken. Vi havde dog vist nok aftalt et mødepunkt hos en købmand i byen, det var nok hos ham, vi skulle hente oplysningen om adressen på hytten, så vi fik bedt ham fortælle Sussie og Børge, hvor vi nu skulle bo.

Huset var som sagt meget lille. Inge, vore to piger og jeg fik plads oppe på loftet. Sussie, Børge og Charlott måtte sove nedenunder. Jeg husker, at jeg skulle være meget forsigtig med at rejse mig for hurtigt, for så slog jeg hovedet i hanebjælken, så lavt var det til loftet.

Der var så lidt plads i hytten, at vi måtte sidde ude så meget som muligt. De tre små piger sad på trappen og skrællede kartofler, mens de skrålede: "Jeg er dansker, født i Norge, Sverige er mit fædreland." Mogens sagde irriteret, om de dog ikke kunne syn-

Anette ved Fløjbanen.

Hytten var ikke stor.

Og på havnepladsen nyder vi de store rejer.

Troldhaugen.

Her komponerede Grieg.

Hans store dagligstue.

ge noget andet. Så sang de: "På Vossevangen ..." – men den anden var nu bedre, ikke mindst fordi de drillede!

En dag var Mogens og Børge i byen. De kom farende hjem og sagde: "Skynd jer, der er bryllup i byen!" Vi smed alt, hvad vi havde i hænderne og sprang ind i bilerne. Vi nåede at se et meget langt brudeoptog, hvor de fleste kvindelige gæster var i bunad og mændene i norske festdragter. Vi talte mere end 70 deltagere med brudeparret forrest, bruden med en flot brudekrone på.

Da Sussie og Børge rejste hjem, fortsatte vi mod Bergen for at besøge Benedicte (Mogens' kusine).

Vi havde en god og hyggelig dag hos Benedicte og norske Finn. Tove, der nu er gift i Australien, var en ganske lille pige. De boede et stykke vej fra Bergen i et dejligt hus med en flot udsigt.

Vi boede på et vandrehjem. Man kunne leje et familierum, og det var perfekt. Bergen er en spændende by med de gamle huse, Bryggen, og en stejl jernbane, Fløjen, der kører op ad fjeldet. Vi kunne også købe rejer på havnetorvet. Fiskerne kogte dem i det salte havvand på hjemturen fra fangststedet. De var store og smagte pragtfuldt.

Vi kørte også til Trollhaugen, Griegs hjem. Det var så smukt og fredfyldt et sted, at det også gjorde indtryk på pigerne. Grieg havde også et lille hus, hvor han sad og skrev sine værker. Vi var inde i det og mærkede, hvor fredfyldt og smukt der var med udsigten ud over fjorden. Vi oplevede det sted i klippen, hvor den sidste aftensolstråle faldt ind. Her havde Grieg ønsket at få sin urne sat ind.

Pigerne havde fået penge af Bedstemor, så de kunne købe forklæder til deres bunad.

Men vi skulle så hele den lange vej tilbage til Kristiansand, hvor vi havde haft den rædsomme overfart, men denne gang var havet blikstille, og det var en skøn tur. Pigerne fandt sammen med et par hollandske piger. Endnu en gang må jeg konstatere, at sprogbarrierer ikke findes hos børn.

Danmark 1962, 1967 og 1968

Dunnar, som pigerne kaldte ham, var død i oktober året før, mens Mogens var 10 måneder på den Sociale Højskole i København. Mærkelig nok døde Sigurd få uger efter, nu var Bimse også alene.

Bedstemor og Bimse var bedste veninder. De besluttede at holde ferie ved Vesterhavet om sommeren. De lejede et lille hus, 'Kahytten', som var en dækshytte fra en båd. Den var meget lille, og lå tæt ved en stor klit med marehalm. Der var kun plads til stole langs ydervæggen, og så kunne benene hvile på klitten. Man måtte op på selve klitten, for at se Vesterhavet.

Vi besluttede at vi ville holde ferie ved at køre en tur gennem Jylland. Vi besøgte nogle venner i Frederikshavn, men også bedstemor og Bimse. Pigerne muntrede sig på stranden og fik benene smurt ind i olie! Men de to gæve veninder kvalte skuffelsen over stedet og den dyre husleje og serverede hummer, og vi fik en meget hyggelig dag.

Vi boede på et hotel i nærheden og skulle videre, og selvfølgelig skulle vi se den tilsandede kirke ved Skagen og en tur med 'Sandormen' ud til Skagens Gren, hvor Nordsøen og Skagerrak strides.

Anette og Birgitte kan næppe huske, at de har været der, men dengang var det meget spændende.

Sommeren 1967 lå Bedstemor syg på Skælskør Sygehus. Hun var alvorlig syg, hendes cancer havde bredt sig. Vi kunne selvfølgelig ikke rejse væk, så vi lånte Elisabeth og Gudruns 2-mandstelt og kørte så langt væk som helt til Egerup Strand – ca. 5 km fra Skælskør. Der var me-

get varmt på stranden om dagen, og fire mennesker i et tomandstelt er ingen luksus, selvom vi satte Muggi i bilen om natten Tredje dags aften var det næsten en lettelse, da det blev et formidabelt tordenvejr. Vi pakkede hurtigt sammen og kørte forbi Boeslunde Kro, hvortil vi kom i sidste øjeblik, inden de lukkede, og de tryllede hurtigt nogle bøffer frem til os. Og så var det bare med at komme hjem i vores egne senge.

I 1968 døde Bedstemor, så vi overtog huset i Humlebæk. Lejligheden på L. E. Bruunsvej skulle afvikles, så vi skulle finde os tilrette i Humlehuset. Det blev den første sommer som ejer af huset i Humlebæk.

Vrådal 1969

I 1969 genoptog vi vores ferieture til Norge. Vi lejede os ind fra 6. til 20. juli på en gård 9 km fra Vrådal.

Vi kørte til Strømstad, men var så sent fremme, at alt var lukket. Det blev en overnatning i bilen. Næste eftermiddag nåede vi frem til Vrådal. Det var et godt sted med en hyggelig familie. Yderligere var der den lyshårede Målfrid på alder med Birgitte. De blev hurtigt slyngveninder, og til stor moro for os andre talte Målfrid dansk og Birgitte norsk.

Stedet bød på mange udfordringer. Sammen med andre børn muntrede pigerne sig med at balancere på træstammerne i den nærliggende elv. Det var svært og ikke helt ufarligt, og vandet var iskoldt. Muggi snusede og gravede og nød ferien. I det omfang de havde lyst, kunne Anette og Birgitte være med på gården. De red på heste, malkede køer eller samlede hø. De voksne havde tilsyneladende god tid.

På Anettes 11 års fødselsdag blev det norske flag hejst, og fru Skree kom ind med hjemmelavet is, som vi spiste til morgenmad

Øverst er det Birgitte på Brune, nederst er det Anette.

På vej til sølvmine i Kongsdal.

Pigerne foran den lille hytte de sov i.

Vi skulle se lidt andet, og planlagde en tredages tur. Første stop var sølvværket i Kongsberg. Vi kørte med det lille tog 7 km ind i minen. I Jondalen havde vi reserveret to små hytter til overnatning. Anette og Birgitte valgte straks den ene. De kunne sagtens sove alene.

Efter at have vasket gulvet — som man skulle — kørte vi næste dag til Rjukan. Vi så det store kraftværk og dalen med det enorme fjeld bagved. Der er ikke sol i 6 måneder af året. Videre til Krosso fjellbane med lukket kabine i modsætning til Vrådalsheis, som er en stoleheis.

I Bratås fik vi en hytte, et livligt sted med mange børn, så det blev en sjov og sen aften, inden vi kom til køjs. På vejen hjem kom vi forbi en gammel stavkirke, der skulle også være lidt kultur.

Efter de mange indtryk var det godt at være tilbage med lidt hyggelig blåbærplukning eller en tur på fjeldet med madpakke og saftevand.

Og pludselig var det tid til afsked med familien og frem med det rene rejsetøj. Hjemturen gik med Bastøfærgen mellem Horten og Moss: 2 kr. for børn, 4 kr. for voksne og 17 kr. for bilen.

Det var den sidste sommerferietur i Norge. Vi kunne ikke vide, at Birgitte 20 år senere blev gift og bosat i Horten.

Anettes fødselsdag 13. juli 1969.

Inge og Anette på tovbanen.

På færgen hjem.

Fritiden i Skælskør

Samfundssind og privat hobby

Da vi kom til Skælskør som forstanderpar på Julemærkehjemmet fra den 1. december 1966, var der rigtig mange ting, vi skulle tage os af, og meget af det var nyt for både Inge og mig, så umiddelbart havde vi ikke megen fritid.

Men vi havde jo også vore to dejlige piger, som skulle til at vænne sig til de nye omgivelser. Anette kom i Skælskør Skole og fik dermed nogle kammerater. Birgitte skulle først i skole efter sommerferien 1967.

ROTARY. Jeg var selv så heldig, at jeg allerede i foråret 1968 blev opfordret til at komme ind i Rotary. Det var jeg utrolig glad for, for nu havde jeg en række skælskørborgere, jeg kunne tale med. Det var ikke, fordi vi i stor stil dannede private sammenkomster, men vi havde pludselig en række mennesker, vi kunne tale med, møde på gaden i byen osv.

Jeg blev præsident for klubben i 1975-76.

Den 25. oktober 1988 blev jeg udnævnt til Poul Harris Fellow. Det er en slags hædersbevisning for, at man har været aktiv i Rotary og ydet noget positivt for fællesskabet i klubben. Den 7. juni 1997 blev hædersbevisningen udvidet til Fellowship med en safir. Man kan få udvidet dette helt op til 5 safirer, men så langt er jeg dog ikke kommet. I de fleste lande er det virkeligt en hædersbevisning, men i USA og Japan køber rotarierne selv deres emblemer ofte med alle fem safirer. Jeg synes,

Her overrækker præsident Børge Christensen hædersbeviset til Gert Blædel og Mogens ved en fest, hvor klubben også havde besøg af gæster fra sin svenske venskabsklub i Ljungby.

Nålen med en safir til jakkeopslaget.

det er meget umoralsk, at man kan købe sig et hædersbevis. Beløbet, som klubben betaler for medlemskabet, er ret stort, men det går til Rotarys mange hjælpeprogrammer, og det er fint, men jeg synes amerikanerne og japanerne, hvis de vil støtte disse formål, kunne betale direkte.

Her i 2008 har jeg så været med i Rotary i 40 år, og det fejrede jeg ved til klubmødet lige før sommerferien ved at servere rødvin til alle under middagen. Jeg nyder stadig at være medlem. Det har også bragt mig sammen med mange andre mennesker også i andre klubber. I en del år har Inge og jeg holdt sommermøder i Humlebæk med vor svenske venskabsklub, Ljungby Kongshögen RK. Jeg har været med i Ljungby mange gange til deres møder, specielt deres fester. Og de har været i Danmark mange gange.

Vi skulle også have en læge, og vi begyndte at kontakte Jørgen Borring, der dengang havde praksis i Østergade. Jørgen var også rotarianer. Han og Eva havde fire børn, som var på alder med vore piger, så vi – det var nok mest Inge og Eva – fik pludselig en masse at tale med hinanden om. De blev af deres og vores børn kaldt 'Rygters Bureau'. Det blev hurtigt til et meget varmt venskab vore to familier imellem.

Mogens på 'arbejde'.

CFF og CF. Da vi havde været i Skælskør et par år eller tre, fik jeg en henvendelse fra Danske Kvinders Beredskab (DKB), om vi kunne finde et samarbejde. Det drejede sig om, at DKB gerne ville oprette et sted, hvor børn af de frivillige i DKB, Kvindelig Hjemmeværn (KHV) og Kvindeligt flyvehjemmeværn (KFHV), kunne blive placeret, hvis forældrene i en skarp situation var nødt til at møde, og hvor skulle deres børn så blive passet? Jeg syntes ideen var meget fin, og vi blev enige om en plan, som gik ud på, at hvis der opstod en sådan situation, kunne vi flytte vore julemærkebørn sammen på to afdelinger, så DKB kunne bruge den tredje afdeling. Jeg kontaktede Julemærkekomiteen for at få lov til at bruge Julemærkehjemmet i en sådan situation, og vi fik grønt lys for ideen. Det blev dog heldigvis aldrig nødvendigt at bruge ordningen, men jeg fik en række gode menneskelige kontakter.

Lederen af DKB hed Inge Troelsen, og hendes mand var borgmester på det tidspunkt. Vi ordnede det sådan, at vi en gang om året skulle lave en eftermiddag for alle de børn, som måske skulle indkvarteres på Julemærkehjemmet, så de kunne få en vis fortrolighed til stedet. Vi lod 'vore egen børn' vise gæsterne rundt, og bagefter lavede vi et eller andet sjovt i salen.

Jeg husker særligt en ting, som inderst inde morede mig meget. Vi havde lavet nogle store plader, der lignede skak, men med større felter, og så var der ikke så mange felter som på et skakbræt. Dertil var der et lignende antal brikker, nogle røde, andre sorte. Der

var en spilleplade til 4 voksne og en plade til 4 børn. Disse to hold skulle så dyste i, hvem der først fik lagt brikkerne rigtigt på plads. Nu var det finurlige, at det ikke var ligegyldigt om man fik lagt den rette farve i øverste venstre hjørne, for hvis man fik lagt den forkerte, passede brikkerne ikke til slut. Det krævede en eller anden form for overblik og koordinering af de fire deltagere ved hvert bræt. Vi havde sat fire fra KFHV og KHJ på det ene hold og fire børn fra gæsterne på det andet. Lederne gik frem meget systematisk, men det var en fejl, de forstod dårligt at kommunikere og koordinere. Børnene gik mere fornuftigt frem, som om de havde mere overblik over opgaven, så de blev først færdige, hvilket navnlig den ene af lederne blev meget fortørnet over.

Stofmærke fra civilforsvaret til at sætte på jakkens brystlomme.

Ud over mærket fik Mogens et hædersbevis fra Civilforsvarsforbundet.

Jeg fik senere lejlighed til at samarbejde utrolig meget med Inge Troelsen. DKB var jo en del af Civilforsvaret (CF), og jeg havde fra min tid på Polyteknisk Lærestanstalt været meget begejstret for Statens civile Luftværn (St. c. L.), som det hed dengang, så det var nærliggende, at jeg meldte mig som frivillig i Civilforsvars Forbundet (CFF). Organisationen var opdelt i to: Dem, der har uniformer og som deltager i brandøvelser og lignende (CF'ere) og dem, der er i civil (CFF're), de deltager i møder og diverse kurser f.eks. førstehjælp.

Civilforsvarsgården lå dengang næsten som nabo til Julemærkehjemmet. (Kan ses på billedet først i kapitel 8). Der var garager med udrykningskøretøjer, depoter og kontor samt mødelokale. Efter nogle år blev jeg spurgt, om jeg ikke ville have en mindre uddannelse i selve CF, og det ville jeg gerne.

I to år gik jeg en gang om ugen på kursus på civilforsorgsgården i Slagelse, hvor der var øvelokaler og en stor feltbane, hvor vi kunne træne forskellige arrangementer. Det var meget spændende, men også hårdt. Da jeg havde gennemgået hele kurset, fik jeg en grå uniform med én stjerne på skulderen. Når vi senere var på øvelser, var jeg gerne med som 'nr. 2'. Der var indsatslederen af 1. grad (med to stjerner), som gik med ud i felten, mens jeg som indsatsleder af anden grad (med én stjerne) sad i den på stedet oprettede kommandocentral med telefonerne, som jeg kunne bruge for at styre en hel masse. Vore felttelefoner var ikke, som nu, små og handy, men ret store og med en lang antenne, og så havde vi mobil telefoncentral som blev tilkoblet en høj antennemast.

Kommandocentralen blev indrettet i f.eks. en skole i nærheden af øvelsesstedet. Der var 'døde' punkter, hvor et radiosignal ikke kan blive sendt eller modtaget, og det ople-

vede vi en gang. Vi havde fået rejst den store mast udenfor bygningen, og da jeg prøvede at få forbindelse med holdet, der skulle i aktivitet, var der ikke hul igennem. Vi måtte ud og flytte masten bare en meter til en af siderne, og så fik jeg forbindelse med de andre. Opgaven var denne gang, at slukke en brand på en gård. Man sætter jo ikke sådan en hel gård i brand, for at slukke den, men i dette tilfælde var der en mindre gård, der havde en faldefærdig udlænge, som skulle rives ned. Der blev så sat ild i udlængen, og da ilden var godt i gang, lød alarmen hjemme hos mig i kommando-centralen. Opgaven var så at få samlet de frivillige, som havde ophold på skolen, og få dem sendt af sted med udrykning. Det skal dog lige nævnes, at der var et hold CF'ere, der allerede var ved gården som skulle sikre, at ilden ikke spredte sig til de andre bygninger, men de var kun i nødberedskab. Det var folkene fra vores kaserne, der havde til opgave at slukke ilden i udlængen. Alt gik efter planen, og der skete heldigvis ikke noget med de andre længer på den lille gård. Der sad jeg så i kommandocentralen og fulgte øvelsen over telefonen. Hvis ilden pludselig ville sprede sig, og den kom ud af kontrol, havde vi en mulighed for at tilkalde Falck, men det blev heldigvis ikke aktuelt.

Jeg deltog ofte i større arrangementer, som 4H's årlige udstillinger på en stor græsmark ved Bregentved Gods ved Haslev, hvor børn og unge viste deres kæledyr frem, og viste deres færdigheder i ridning og meget andet. CF havde en stand med første- hjælp, og DKB'erne havde et telt, hvor de lavede mad, som blandt andre vi fra CF kunne spise. Der var også en stand, hvor vi kunne demonstrere hjertemassage og førstehjælp. Det var gerne denne stand, jeg deltog i, og så havde jeg min uniform på.

Jeg var et par somre med til store arrangementer, hvor både CF, Hjemmeværnet, Flyvevåbnet og Militæret deltog. Det foregik ved stranden ved Marienlyst på Falster. Flyvevåbnet havde en redningshelikopter og demonstrerede, hvordan de kunne redde Søfolk i havsnød. Vi havde i CF en stand, hvor vi demonstrerede hjertemassage og førstehjælp. Det var spændende opgaver, og man fik talt med en masse mennesker. Min opgave var ikke at demonstrere hjertemassagen, men at lave lidt reklame for CF og CFF.

I en del år var jeg formand for Civildforsvarsforbundet i Vestsjællands og Storstrøms Amter. Det var spændende år, hvor jeg mødte en række spændende mennesker i alle de lokale CFF-kredse lige fra Nykøbing S til Nakskov.

Mens jeg var formand fik jeg Civilforsvarsforbundets Hæderstegn. Det blev givet mig ved en fest på Københavns Rådhus den 8. juni 1984, hvor ingen ringere end Prins Henrik også fik en medalje. Man havde i øvrigt bedt mig holde en tale ved festmiddagen på vegne af alle modtagerne af hæderstegn. Jeg havde selvfølgelig lavet talen hjemmefra, men jeg prøvede at få fat i alle modtagere inden middagen, så de var orienteret om, hvad jeg ville sige. Den flotte middag blev holdt på restaurant Nimb.

Anledningen til, at det var lagt op i det helt store plan var, at Forbundet kunne fejre 50 års jubilæum. Allerede i 1934 startede de første tiltag med at kunne hjælpe, hvis der skulle komme krig. Man var altså allerede i 1934 klar over, at der lå en fare i det, Hitler i Tyskland havde gang i. Man startede Dansk Luftværnsforening. Lotterne blev senere til DKB, da hjemmeværnet, efter krigen, frækt overtog lottenavnet til deres kvinder!

VIN. Da vi boede på Julemærkehjemmet, begyndte jeg at brygge vin. Vi havde et ret stort rum i kælderen, hvor vi kunne opbevare forskellige ting. Jeg delte rummet op med en række gammeldags ølkasser af træ, som vendte den åbne side ind mod den del af rummet, jeg ville bruge til vinfremstillingen. På et bord havde jeg de store 25 liters vinballoner stående. Jeg købte æblemost i Hørsholm æblemøsteri i balloner, jeg havde en tom med til retur. I Matas købte jeg pakker med gær og andre tilsætningsstoffer. Det hældte jeg i æblemosten og satte en gummihætte med et 'boblerør' på ballonhalsen, så jeg kunne se, at gæringen var i gang. Når vinen var færdiggæret, hældte jeg den på flasker, proppede dem og satte etiketter på, som jeg lavede på min computer.

At lave vinen var ikke noget, der tog ret meget af min tid, jeg kunne gå og komme, som jeg ville og havde tid.

Men en gang gik det galt. Jeg havde været for hurtig til at sige: Nu er vinen færdiggæret! Jeg havde fyldt de 25 liter vin på flasker og proppet dem og lagt dem i ølkasserne, som jeg plejede. 8-10 dage senere kom jeg ned i kælderrummet, og hvad så jeg: Næsten alle flaskerne havde skudt propperne af som havde det været champagne og indholdet lå og flød på gulvet.

Da vi flyttede fra Julemærkehjemmet fik jeg mulighed for at flytte hele mit 'produktionsanlæg' til Borrings store kælder, så jeg kunne fortsætte med at lave vin. Det var jeg dem meget taknemmelig for. Hvor mange liter vin, jeg gennem årene har brygget, aner jeg desværre ikke.

Når jeg brugte almindelig vingær, kunne jeg opnå en vinprocent på ca. 11. Men hvis jeg brugte portvinsgær, kunne jeg komme op på ca. 13%, men jeg havde højere ambitioner. Jeg ville lave en 'Mælkebøttelikør'.

I første omgang tog jeg ud til Holger Rasmussen (som var medlem af Rotary). Han havde en stor frugtplantage ude i Tranderup. Der voksede i millionvis af flotte gule mælkebøtter. Dem plukkede jeg et par spande fulde af og tog dem med hjem. Inden jeg begyndte at fremstille selve vinen blev blomsterne lagt i vand, så eventuelle insekter og andet uvæsentligt kunne blive siet fra. Jeg brugte portvinsgær, så jeg nåede op på ca. 13%. Derpå destillerede jeg vinen. Nu er jeg jo et meget lovlydigt menneske, og destillation er forbudt, så jeg måtte finde på en anden måde at gøre det på. Jeg hældte vinen over i mindre plastikposer (nok ca. 1½ liter pr. pose) og lagde dem i fryseren. Ved ca. -18° er vandet frosset til is, men spritten fryser først ved en noget lavere temperatur, så indholdet i poserne var blevet til en grødagtig substans. Jeg hældte denne substans op i en sigte, og lod spritten løbe fra. Det var et vanskeligt job, sådan at forstå, at den første sprit, der løb fra,

Ældre Sagen.

havde en ret høj procent, men så var der ikke ret meget af den, så jeg måtte lade lidt mere gå gennem sigten, men så var der også noget af vandet, der smeltede, og det fortyndede væsken. Jeg stoppede, når mit vinometer viste, at nu var procenten på ca. 24, men det er da også en meget god procent til en hjemmelavet likør.

ÆLDRE SAGEN. I begyndelsen af 1990 blev jeg spurgt, om jeg ville være suppleant i Ældre Sagen, og det ville jeg gerne. På generalforsamlingen i Rådmandscentret, begik den daværende formand, efter min mening, en fejl. I vedtægterne står, at man først vælger til bestyrelsen, og som næste punkt vælger man suppleanter, men Benny Levin, der var formand, slog disse to punkter sammen, og da var jeg pludselig valgt ind i selve bestyrelsen. Det har jeg senere aldrig fortrudt. I mange år har jeg været med og i en del år også som formand.

Hospice. Hospice har også været en af mine store interesser. Jeg har været med i bestyrelsen fra sidst i 1990'erne. Det har været spændende, men vi har haft utrolig vanskeligt ved at komme igennem med amtspolitikkerne, som ikke mente, der er brug for flere hospices og slet ikke i det gamle Vestsjælland, trods mange gode undersøgelser, som beviser det modsatte. Så blev amterne nedlagt og vi blev til Region Sjælland, og pludselig kunne man godt skabe et flertal i Regionen for at oprette et Hospice, men stik mod vore ønsker, for pludselig var der nogle andre interesser, som skulle varetages! Der var nogle folk, som ønskede at oprette et Hospice i Dianalund, og de har måske haft gode forbindelser til regionspolitikkerne, hvem ved. Vi ønskede, det skulle ligge i Slagelse, som samfærdselsmæssigt er langt mere centralt. Nu har vi trukket os helt tilbage og nedlagt vores forening, desværre. (Men i dag, september 2008, er der stadig ikke sket noget afgørende i planerne om at lave et Hospice i Dianalund!)

LES LANCIERS. I nogle år har jeg været med i en lille forening, hvor vi mødtes 6-8 gange om året for at danse Les Lanciers. Efter dansen var der så en eller anden form for fortæ-

ring. Vi skiftedes til at være værter, så vi har også været her hos mig i Præstevangen. Jeg dækkede bord i stuen, men dansen måtte jeg have i den anden stue, så jeg måtte flytte om på arbejdsbordet og de andre møbler, ellers var der ikke plads til kvadrillen.

Da Esther Käschners mand døde, spurgte hun, om jeg ville være hendes partner, og det takkede jeg selvfølgelig

Dette billede er fra baglokalet hos Sterling foto, hvor Mogens redigerer en videofilm.

ja til, og det blev til mange gode sammenkomster med de andre dansere. Da et par meldte sig ud, gik foreningen i opløsning.

STERLING FOTO. Jeg har også i en del år hjulpet med forskellige ting hos Sterling Foto. Ikke i selve forretningen, men bagved. Dels hjalp jeg med at fremkalde billeder på deres 'Miss Gretak', som de kaldte det store apparat, som fremkaldte billeder fra kundernes negativfilm. Man satte fremkaldte negativfilm ind i den ene ende og så kom der flotte billeder ud af den anden. Men jeg var mest med inde i baglokalet, hvor jeg hjalp med at kopiere videoer, sætte tekster og måske lyd på dem og måske lave videoer af smalfilm. Det startede nok med, at jeg fik lov til at lave mine egne 9,5 mm smalfilm om til videoer, men senere var der også opgaver, som Sterling Foto havde fået.

En sommer, hvor Marinegarden havde jubilæum, havde vi lavet et filmhold på 10-15 mand, der dækkede alle festlighederne omkring jubilæet, og af de mange videoklip, lavede vi en samlet film.

BOG-INDBINDING. Da vi boede i Odense, gik jeg på aftenskole i bogindbinding. Jeg syntes det var en spændende hobby, så efterhånden fik jeg anskaffet mig diverse ting, man bruger til den sport. I Skælskør fortsatte jeg ofte med den hobby, så gennem tiderne har jeg fået indbundet ret mange bøger. Det eneste jeg ikke kunne var at trykke guldtekst på

ryggen af bøgerne. Man kan få det gjort visse steder, men det er ret dyrt, så jeg har valgt at bøgerne må undvære dette sidste pift

NOSTALGIFORENINGEN er en forening af gamle forstandere i Vestsjælland, som jeg har været med til at starte den 11.12. 1989. Vi mødes to-tre gange årligt og hygger os meget.

JONSTRUP-FORENINGEN er en hyggelig forening, hvor vi, der var elever i samme klasse på Jonstrup Seminarium, mødes skiftevis hver andet og hver tredje år hos forskellige medlemmer. Det er også hyggelige møder, hvor man kan udveksle gamle minder. Desværre bliver der færre og færre medlemmer af naturlige årsager, for vi kan jo ikke optage nye!

SKÆLSKØR FOTOGRAFERNE. I de senere år har jeg været med i Skælskør Fotograferne. Det har været spændende år, hvor vi, som absolut amatører, kommer med nogle billeder, vi selv har taget. Vi laver en udstilling i Strandgade hvert år i slutningen af november.

SKÆLSKØR KUNSTFORENING. Og så er jeg af og til kustode for Skælskør Kunstforening. Foreningens formand, Pernille Kirkeskov-Hansen, ringer før hver udstilling og beder mig tage en eller to vagter. Det vil jeg gerne. Det er hyggeligt, når der kommer gæster for at se udstillingen, og jeg har gerne kaffe på kanden, hvis der kommer nogle, jeg kender specielt. Nu, hvor jeg har fået en bærbar pc, kan jeg sagtens få tiden til at gå, hvis der ikke er gæster, der ønsker at se udstillingen.

TULINIUS-SAGAEN. Siden februar 2006 har jeg arbejdet på Tulinius-sagaen. Det har været et meget spændende projekt, som jeg afslutter i juni 2010. Da jeg startede, troede jeg, det kun ville fylde en snes sider, men efterhånden som jeg kom ind i de enkelte emner, dukkede der flere ting frem i min erindring, så nu fylder Tulinius-sagaen, som man kan se, langt flere sider end forventet.

Jeg har aldrig haft vanskeligt ved at få tiden til at gå, det kniber snarere med at have tid nok til alle de ting, jeg gerne vil beskæftige sig med.

Tulinius-Sagaen 3. del

Familieportrætter

I denne 3. og sidste del af Tulinius Sagaen går jeg tættere på de enkelte familiemedlemmer i Tulinius- og Krog-slægterne, end det har været muligt i de foregående dele med et par tiptip oldeforældre som de ældste.

Tulinius kan dog føre sin slægtstavle mere end tusind år tilbage til år 848 – den tidlige vikingetid. Siden er generation fulgt efter generation i 32 led frem til min mor og hendes søskende.

Det betyder, at jeg er generation nummer 33, Anette og Birgitte 34. Og engang kan vores børnebørn, Maria og Mathias, fortælle deres børn og børnebørn, at de er del af en slægt, der kan føre sine rødder længere tilbage end de fleste.

♂ **Tip-tip oldefar**
Mendel Levin Nathanson
 * 20.11 1780
 † 6.10. 1868

≈ 28.10. 1799 ≈

♀ **Tip-tip oldemor**
Esther Herforth
 * 18.12 1777
 † 1.1. 1849

Tiptip oldeforældre

Mendel og Esther Nathanson

De danske jøders historie

Medens Regeringen støt fastholdt sin frisindede kurs over for Jøderne, kneb det efterrunden for Reformvennerne i København at holde Iveren ved lige, navnlig virkede den efter Synagogens Brand indtraadte Opløsningstilstand, kølnende. Blandt Reformvennerne fra denne tidlige Periode maa nævnes Mendelsohns Svoger Grosserer Moses *Fürst*, Wulf Lazarus *Wallch*, Brødrene *Jacobsen*, kendte som Medaillører og Gravører, mens den ledende Mand i Menigheden var den allerede nævnte Grosserer, Hofraad *David Amsel Meyer* (1753-1813), der nød en sjælden agtelse hos alle, og han holdt endnu i eet og alt paa det tilvante. Intet Under, at Reformvennerne kunde blive bitre i deres udtalelser, som f. Eks. en Fredens Mand som Gottlieb Euchel, der i Anledning af Kommissionen af 1795 i en Ansøgning til Kongen bad om, at »Jøderne i Danmark i alt maa være underkastede og dømmes efter Landets Love som alle andre danske Borgere og at de fanatiske Jøder, som hellere vil dømmes efter jødiske Love Allernaadigst maa deporteres til Arabien eller Palæstina tillige med deres Præst« (Gedalla).

Men imidlertid voksede den Mand til, som ikke agtede at lade sig afkøle, og som da ogsaa blev den, hvem det lykkedes at overvinde den jødiske modstand mod Reformen, *Mendel Levin Nathanson*, Nationaløkonom, senere Etatsraad og i en lang Aarrække fra 1838 Redaktør af Berlingske Tidende, kendt ogsaa fra »Det Nathansonske Familiebillede« af Eckersberg, som er malet i 1818 og findes paa Statens Museum for Kunst (1868).

Han var født 1780 i Altona og kom 13 Aar gammel til København, hvor han paa sin Morfaders, den gamle David Amsel Meyers, Kontor naaede at blive Bogholder i sit 15de Aar; 18 Aar gammel etablerede han sig, og 19 Aar gammel giftede han sig, samtidig med at en Handelskrise (1799) berøvede ham alt. Men den ufortrødne Iver, som overalt prægede ham, hjalp ham i Gang igen i hans personlige Forhold, og da han havde viet »Reformen« sin Kærlighed, lykkedes det ham omsider ogsaa at føre denne igennem til Sejr. Blandt de Venner, som han vandt for den, maa især nævnes selve D.A. Meyer, der navnlig efter en Rejse i Tyskland slog om og omtrent fra Aarhundredskiftet stillede sig ubetinget paa sin Dattersøns Side og ved sin Autoritet blev den vigtigste Støtte blandt Jøderne for Reformen i den Periode, som bærer Nathansons Navn.

Og ikke mindst i M. L. Nathanson har vi et Eksempel paa den Magt, den konservative Politik fik over Datidens liberale Jøder. Som Kompagnon i Firmaet Meyer & Trier havde han vundet stor Rigdom. Han brugte den ikke blot i sit Arbejde som de danske Jøders Foregangsmand, men ogsaa til en rundhaandet Understøttelse til Kunstnere og Forfattere, danske saavel som jødiske, indtil det sørgelige hændte i 1820, at han maatte bukke under som Følge af Statsbankerotten og lade sit Handelshus erklære fallit. Ulykken drev ham ind paa Forfatterbanen, og en anelig Række nationaløkonomiske Værker fra hans Haand saa Lyset, indtil han i 1838 overtog Redaktionen af den dengang dybt sunkne »Berlingske Tidende«. Her genvandt hans Liv sin Spændkraft, og som »den danske Journalistiks Nestor« ledede han gennem tyve Aar til 1858 og siden atter 1865-66 dette Blad og grund lagde dets Anseelse i dansk konservativ Politik. Han døde 1868.

Uddrag af Benj. Balslev 'De danske jøders historie'

Efterkommere

♀ **Tipoldemor**
Julie Nathanson
(døbt Nansen i 1828)
* 19.1. 1811
† 29.3. 1881

~ 2.6. 1832 ~

♂ **Tipoldefar**
Vilhelm Carl Jacobsen

♀ **Oldemor**
Lovise Vilhelmine Jacobsen*
*25.12. 1835
† 22.4. 1909

~ 2.6. 1857 ~

♂ **Oldefar**
Jens Krog

♂ Oldefar
Jens Krog
* 16.7. 1830
† 7.12. 1877

≈ 2.6. 1857 ≈

♀ Oldemor
Louise Wilhelmine* f Jacobsen
* 25.12.1835
† 22.4. 1909

Oldeforældre

Jens og Louise Krog

Jens Krog er født i Nordborg på Als. Hans far, Hans Krog, var skibsfører. Han døde ved Island, da Jens kun var et år gammel. Hans Krog førte chaluppen 'Emilia', som vi har et billede af i Humlebæk. Det er en farvelagt tegning signeret af E. Melbye, april 1830 – København.

Jens Krogs mor, Margrethe, var født Christiansen. Hendes bror var præst i Medelby i nærheden af Flensborg. Her tilbragte Jens som regel sine sommerferier.

Jens var livlig og opvakt, og han kunne både læse og skrive, da han begyndte i skolen som 6-årig. Hans formynder var organist i Nordborg Kirke på Als. Da Jens blev lidt ældre, måtte han hver søndag åbne kirken og sætte salmenumrene op. Allerede på dette tidspunkt udtrykte han ønske om at blive præst, men det var vanskeligt, da hans mor som enke sad i meget små kår.

En dag, da Jens var 12-13 år, kom hans formynder ind i stuen og sagde: 'Jens, det er nu afgjort, at du skal studere. Foreløbig betaler din onkel og jeg for din undervisning, så hjælper Vorherre nok videre.'

Efter Jens som 15-årig var konfirmeret, blev han optaget på Odense Katedralskole. Men allerede efter et år døde hans formynder, og der var ikke flere penge. Her kom Rektor ind som redningsmand. Han tog Jens i huset, og i 1848 blev han student. Med bed-

Chaluppen 'Emilia' på et bilde vi har i Humlebæk.

ste karakterer. Herefter rejste han til København, hvor han som munter og livsglad student fik mange venner, bl.a. Rudolf Frimodt, som senere blev præst ved Johanneskirken.

Jens valgte naturligvis at studere teologi, men da han var uden økonomiske midler, måtte han give mange undervisningstimer ved siden af studiet.

Han tilbragte stadig ferierne i Medelby Præstegaard. Pastor Christian sen havde før 1848 efter menighedens ønske indført prædikerne på dansk ved siden af den tyske. Han havde ligeledes indført danskundervisning sideløbende med den tyske.

I 1854 blev Jens teologisk kandidat med hovedkarakteren Laudabilis (= rosværdigt) altså svarende til 1. karakter. Det var ganske flot, ikke mindst fordi han døjede meget med nervøs hovedpine.

De næste par år tilbragte han i København, hvor han var en meget efterspurgt lærer. I sommeren 1856 rejste han til Tyskland og Schweiz og den 11. oktober blev han udnævnt til adjunkt ved Flensborg Latin- og Realskole.

I juni 1857 blev han gift med Louise. Hvordan mon det har været for en 20-årig pige fra det bedre borgerskab i København at skulle bosætte sig i Flensborg? Louises far var galanteri-handler Vilhelm Jacobsen. Han var gift med Julie, der var datter af den legendariske Mendel Levin Nathanson.

Skønt Jens var både agtet og afholdt som lærer og ligeledes fuldbefaren i både tysk og dansk, stræbte han stadig efter at blive præst, og i 1859 blev han 2. præst i Grumtofte. Det var en vanskelig tid, hvor striden førtes mellem det danske og det tyske sprog. Få dage før sin død kom Frederik VII med sit følge til Grumtofte præstegård for at hilse på Jens Krog. Efter kongens død udbrod Jens: 'Hvad skal der nu blive af gamle Danmark?'

Da lønnen var lille, søgte Jens embede i Store og Lille Solt, hvortil han blev kaldet den 24. december 1863.

Men familien nåede aldrig at flytte til det nye embede, for den 1.2 1864 brød krigen ud og det fik store betydninger for forholdet mellem tyskere og danskere. Der var hidtil holdt prædikener på skiftevis dansk og tysk, men nu blev denne lov ophævet, og Jens svarede bestemt nej til at følge den nye lov, så han blev afskediget. Han holdt sin afskedsprædiken i Grumtofte for fuldt hus. Samtidig døde den yngste af deres to småpiger; hun var kun tre år. Det var en stor sorg for familien. Familien flyttede herefter til København og boede hos svigerforældrene, nu med tre børn.

Familien Nathanson er i 1818 malet af C.W. Eckersberg. (Statens Museum for Kunst). Oldemor, Julie, senere gift med W. Jacobsen er nr. 2 fra venstre i en hvid kjole.

Det var en vanskelig tid, men allerede den 30. oktober 1864 blev Jens indsat som hjælpepræst ved Johanneskirken. Frimodt og Krog supplerede hinanden godt, og kirken var fyldt hver søndag med folk fra det fattige Nørrebro.

Flere menigheder henvendte sig til Jens Krog, bl.a. Kerteminde, hvor skippere fra Kerteminde anbefalede ham, fordi de, når de var i København, ofte kom i Johanneskirken. 24. april 1868 blev Jens Krog kaldet til Kerteminde og Drigstrup sogne.

Menigheden ved Johanneskirken forærede Jens Krog to flotte trearmede sølvlysestager med inskription: *Fra Venner i Sc. Johannes Menighed 1ste Pinsedag 1868*.

Lysestagerne er et familieklenodie, der altid har været fremme både i sorg og glæde.

Nu flyttede familien med fem børn til Kerteminde. Her befandt de sig godt og hans mor, Margrethe, flyttede til familien. Der har sikkert været brug for en bedstemor til de mange børn.

I 1870 fik Louise endnu en søn. Det var syv børn på tolv år.

Men så var lykken slut. I 1875 fik Jens et apoplektisk anfald. Han mistede bevidsthed og tale, og han blev lam i den ene side. Han lå bevidstløs i seks uger, før det begyndte at bedres en smule, men han fik flere anfald og havde de sidste to år en tung tid, ikke mindst fordi han måtte forlade sit embede.

Den 7. december 1877 faldt han i en dyb søvn og døde, kun 47 år gammel.

De seks børn, der overlevede: Louise: Hans Christian, Marie, Anna, Julie, Wilhjelm.

Han havde levet et lykkeligt familieliv, hvor han havde taget sig meget af sine børn, og han efterlod et dybt savn hos Louise og de seks børn, hvor den yngste kun var syv år.

Jens Krog blev begravet den 14. december. Der var forsamlet så mange i Kerteminde Kirke, som den kunne rumme. Senere rejste hans menighed et mindesmærke på kirkegården. I hans eftermæle lød det: *'Han var en ualmindelig elskværdig personlighed og en sjælden dygtig præst.'*

Louise rejste til København med børnene og Jens' mor, Margrethe, der på dette tidspunkt var 73 år. Margrethe døde i 1885.

Louises far var død på dette tidspunkt, men moderen levede, så måske er de flyttet ind hos hende, måske har hun haft en rimelig økonomi.

De fire døtre forblev alle ugifte og boede sammen med moderen til hun døde i 1909. Hun havde så været enke i 32 år. Hun havde mistet tre børn, treårige Margrethe, 25-årige Anna og Wilhelm på 15 år.

Den eneste, der fik en uddannelse og har videreført slægten, er Hans Christian, Mogens' bedstefar, der også valgte teologien.

♂ Oldefar (1863)
Gottlieb Andreas Jensen
* 17.10. 1838
† 24.12. 1921

♀ Oldemor (1863)
Caroline Maria Augusta Topsøe
* 22.5. 1844
† 4.4. 1908

Oldeforældre

Gottlieb og Maria Jensen

Hans Willumsen, kaldet Topsøe, var født i 1721 i Topshøj ved Sorø. Hans Willumsen, der var ældste søn af Wilhelm Hansen, fik tilnavnet Topsøe, fordi det på den tid var almindeligt, at man blev kaldt navne, hvorfra man stammede. Og navnet Topsøe er videreført i slægten.

Hans Willumsen blev optaget i Aalborg malerlav i 1756. Han blev gift med Johanne Larberg, der var af norsk afstamning.

Hans og Johannes eneste søn var Vilhelm Hansen Topsøe. Han blev født i 1758. Vilhelm var kun fire år, da hans far døde. Moderen var fattig, men hun havde en barnløs halvsøster, der var velhavende gift. Dette ægtepar tog sig af Vilhelm, og da de døde, efterlod de ham en stor formue. Han havde i mellemtiden fået juridisk embedseksamen i København.

Vilhelm blev i 1795 gift med Maria Cathrine Elisabeth Mønsted. I 1803 fik de sønnen Johan Frederik. Han blev i 1834 gift med Caroline Jacobine Wulff. Samme år fik de sønnen Vilhelm, og i 1844 datteren (Caroline) Maria.

Johan Frederik læste teologi og i 1840 blev han præst i Weilbye ved Aarhus. Som tilflytter blev Johan Frederik hurtigt ven med Cancelliråd og Prokurator Hans Gundorph

Caroline Maria Augusta Topsøe.

Gottlieb Andreas Jensen.

Jensen, der var gift med Ane Kirstine Møller. Dette venskab blev bevaret selv da Johan Frederik i 1846 fik præsteembedet i Hørsholm.

I 1838 havde Hans og Ane Kirstine Gundorph fået sønnen Gottlieb Andreas Jensen. På dette tidspunkt blev der næppe tænkt på ægteskab mellem Maria og Gottlieb.

Gottlieb blev tidligt interesseret i sin fars prokuratorvirksomhed. Ydermere havde han en morbror, der var prokurator i Viborg. Så da han i 1857 havde taget sin studentereksamen på Aarhus Kathedralskole, rejste han til København for at studere Jura og Filosofi.

Han havde en fornøjelig studentertid. De studerende havde ikke mange penge, men de havde et godt sammenhold med livlige og ivrige diskussioner. Gottlieb arbejdede stadig for både sin far og sin morbror, så han på den måde fik en indtægt under studiet.

I 1863 blev han juridisk kandidat med cancellililandgrad (?)

Han rejste derefter til Italien, hvorfra han efter to måneder kom hjem og tog Praktikum med Landabillis = 1. karakter.

Gottlieb kom naturligvis på besøg i Præstegården i Hørsholm. Hans far, prokuratoren, ordnede Johan Frederiks og Caroline Jacobines flytning fra Aarhus. Der blev et lille overskud, som præstefamilien investerede i en let wienervogn. Der hørte landbrug og to arbejdsheste til Præstegården. Når familien skulle til København, blev de to arbejdsheste spændt for wienervognen, og karlen Jørgen tog tømmerne. Det tog 2½ time at køre fra Hørsholm til København.

**Tjalfe lå ved kysten
langs Strandvejen.**

Lavelille set fra Strandvejen.

I Præstegården var Maria lidt ensom. Hendes eneste bror, Vilhelm, studerede i København, og hendes forældre var ikke helt unge og ikke specielt muntre af sind. Dog mente hendes forældre, at en ung pige af hendes stand skulle i en god skole, så som 11-årig blev hun optaget som elev i det mest ansete pigeinstitut i København. Hun led dog af hjemve, savnede sin mor, der allerede året efter blev syg og døde.

Som 16-årig blev hun konfirmeret af sin far og flyttede hjem til Hørsholm. Men nu skulle hun forestå husførelsen under Anines opsyn. Anine var hendes mors yngste ugifte søster. Hun var en noget skrap tante på 48 år.

Da Gottlieb den 6. juli 1863 havde bestået sin eksamen i Praktikus, kom hans far til København.

Vilhelm Topsøe skriver til sin far, Johan Frederik: 'Kammerråd Jensen er i byen, og vil besøge Jer i Hørsholm og formodentlig også overnatte.' Nu fik Maria travlt med forberedelserne. I løbet af besøget aftalte man, at Johan Frederik og Maria skulle aflægge et genbesøg i Aarhus. De tog Dampfærgen til Aarhus og det blev en fornøjelig tur hos familie og gamle venner.

Gottlieb havde efter sin eksamen været fuldmægtig hos Overretssagfører Salomon, men det var dommer, han ville være, så han rejste til Aarhus for at hjælpe sin far. Alligevel var det København, der trak – eller var det Maria – for den 20. oktober samme år blev de forlovet.

Det var vanskelige tider. Frederik VII, der pludselig døde, og Chr. IX blev presset til at underskrive fællesforfatningen for Kongeriget og Hertugdømmet Slesvig. Der var store troppetransporter mellem Sjælland og Aarhus efter tilbagetoget fra Dannevirke til Dybbøl og Als. I april blev der indkvarteret 5000 tyskere i Aarhus. Familien Gundorph havde indkvarteringer i alle de 7 måneder det varede. Halvdelen af byrådet i Aarhus, heriblandt Gundorph, blev taget som gidsler, fordi de ikke ville udskrive en 'krigsskat'

Topsøe-Jensen børnene

4.8. 1866 Johannes, kontorchef
24.12. 1867 Theodor, kontreadmiral
27.11. 1860 Carl Christian, forstassistent
30.4. 1871 Ellen Kirstine ~ Krog
19.9. 1872 Axel Gottlieb, kontreadmiral

14.6. 1874 Vilhelm, højrestretsdommer
24.8. 1878 Elisabeth Marie ~ Petri
3.4. 1880 Gudrun Caroline
26.11. 1883 Ingeborg Mona ~ Beyer

til fjenden på 200.000 Rdl. Gidslerne nåede dog aldrig til Rendsborg. De blev frigivet efter tre dage.

Da Frederik VII i december 1863 skulle begravnes, havde Aarhus kommunalbestyrelse valgt Gundorph til at repræsentere Aarhus Kommune. Da Gundorph rejste hjem efter begravelsen, rejste Gottlieb og Maria med for at fejre julen der, men pga. de vanskelige tider og en hård vinter, vendte de først tilbage til henholdsvis København og Hørsholm i begyndelsen af februar.

Gottlieb søgte til stadighed stilling i Justitsministeriet, og var volontør uden løn i fire år, før han i 1865 fik en assistentstilling. Hans held var de sager, han stadig hjalp sin far og morbror med.

I april 1865 ændredes Marias liv. Knap 62 år gammel døde hendes far. Nu måtte Maria og hendes tante Anine holde hus for den nye præst. Han havde, som loven foreskrev, krav på kost og bolig i 'Nådsensåret'. Bryllup hastede!

Tinsoldaterne, som min far fortalte, han havde leget med hos sine bedsteforældre.

Fra oktober lejede Gottlieb en lejlighed i Sct. Hansgade 19 ^{2.sal}. Med et stort flyttelæs fra Præstegården kørte Maria til sit nye hjem. Øverst på læsset tronedede en fin vugge.

Brylluppet stod den 4. november 1865. Tante Anine flyttede til St. Strandstræde, hvorfra hun regerede familien.

Den 4. august 1866 fik Maria og Gottlieb deres første søn, Johannes. Det blev i løbet af de næste 17 år til 9 børn. Theodor blev født i 1867. Familien flyttede til Asminderød, hvor Carl blev født i 1869.

Mens Gottlieb var i Justitsministeriet, var han flere gang konstitueret som by- og herredsfoged.

I 1870-71 var familien i Lemvig, hvor Ellen Kirstine blev født. Hun blev senere gift med Hans Chr. Krog, og de er dermed Mogens' bedsteforældre.

I 1872-74 var de i Thisted. Her blev Axel og Vilhelm født. Herefter har de formodentlig boet på Vesterbrogade nr. 37 på hjørnet af Victoriagade. Her blev Elisabeth født i 1878, Gudrun i 1880 og Ingeborg i 1883. Gudrun døde i Sletten kun 16 år gammel.

I 1878 blev Gottlieb assessor i Kriminalretten og Overretten. I 1884 blev han assessor i Landshof- og stadsretten, og fra 1892 til 1915 sad han i Højesteretten, hvor han sluttede som 77-årig.

I 1880 byggede de Lavelille. Her tilbragte familien nu alle somrene. Der var strandgrund og en badebro, hvor den store solide robåd 'Tjalfe' lå fortøjet. Tæt bagved lå Lave Skov, som gjorde huset lidt mørkt, men for hele familien har skov og strand været utrolig dejligt, når de flyttede ud fra Vesterbro for at tilbringe sommeren der. Gottlieb elskede at save brænde og i øvrigt lege med børn og børnebørn.

I 1896 flyttede familien til Nørre Farimagsgade 13 ^{3.sal}. Der kom elevator på et senere tidspunkt. Det var en kæmpe lejlighed, 6 værelser: Bedstefars stue, hjørnestuen, dagligstuen, den store spisestue, en stue ekstra og et soveværelse. Desuden var der et par kamre og en vindeltrappe op til loftet, hvor Vilhelm havde to værelser. Der var liv og glade

Vi har disse ting i det gamle skab stående i vores hjem. Min mor fortalte, at det klæde, der her er som tapet i dukkestuen, er det sjal Esther har over armene på familiebilledet.

dage. Hver 3. søndag samledes hele familien til middag; så blev der sunget og danset, spillet kort og billedlotteri. Gunnar, Mogens' far, der er født i 1898, huskede disse sammenkomster.

Vi mener bestemt, at tinsoldaterne, der nu står opmarcheret i det gamle skab sammen med Ellens dukkestuemøbler, kommer fra dette gamle hjem.

Man holdt fast i de gamle traditioner med specielle fester ved fødselsdage og helligdage, ikke mindst 2. juledag.

Omtrent jævnaldrende med Gottlieb var højesteretssagfører P.G.C. Jensen, der også var landstingsmand. Gottlieb brød sig ikke om at blive forvekslet med ham. Hvis han blev tiltalt 'højesteretssagfører', blev han vred: 'Jeg er ikke højesteretssagfører, og jeg vil ikke være det. Jeg er dommer,' sagde han.

Maria var en dygtig husmor og en fremragende værtinde, når hun sad midt for bordet i sin røde kjole med de gyldne familiesmykker. I modsætning til Gottlieb kunne hun godt lide at føre sig frem som 'Fru Assessoren'.

Hun døde i 1908 kun 64 år gammel. Men Gottlieb fortsatte søndagsmiddagene med hjælp fra døtrene.

Af sønnen Teodors erindringer fremgår det, at: 'Jeg og mine Søskende den 12. Januar 1895 får Kongelig Bevilling til at antage Familienavnet Topsøe-Jensen.'

Da Gottlieb døde, overtog datteren Elisabeth Petri Lavelille, så det forblev samlingssted for den store familie. (Elisabeth er oldemor til Michala Petri).

Mogens fortæller: 'Min far og mor og jeg tilbragte i 1920'erne også vore sommerferier i Lavelille. Jeg erindrer stadig (det har dog nok først været i 1930'erne), at vi sejlede i Tjalve og fangede rejer i sandet med et stort rejenet, som blev skrabet hen over bunden.

Dette gamle billedlotteri har sikkert været med til at gøre sammenkomsterne morsomme.

Det var i de år, mine forældre fandt grunden på Jacobsmindevej, hvor vores dejlige bjælkehus blev bygget i vinteren 1929-30.

De seneste år af Elisabets liv boede datteren Maria Vensild i Lavelille om sommeren. Vi var flere år til middag i det gamle hus, der stod med de samme møbler og nips som i Assessorens tid. Det fine klaver fra Hørsholm Præstegård havde fået sin plads i Sletten.'

Efter Elisabets død prøvede Maria at gøre huset til et aktieselskab, men det havde ingen interesse. Huset blev solgt og moderniseret til helårsbrug, men har stadig – her i 2008 – sit præg af det oprindelige hus.

Gottlieb fik halskræft og led meget i sine sidste år. Han døde den 24. december 1921, 83 år gammel. I hans nekrolog står der bl.a:

'Han var en fremragende Forhørsdommer i kraft af hele sin gedigne Personlighed, navnlig ved sin ejendommelige stilfærdige, men dog bestemte Maade at tage Sagerne paa. De Tiltalte fik tillid til denne Mand med det kloge Blik og den menneskelige Forstaaelse af deres Sag.'

Endvidere:

'Trods sin høje Alder – han blev i Oktober 83 Aar – bevarede han sin Aandskraft usvækket og med beundringsværdig Karakterstyrke bar han sin Lidelse. Endnu i de sidste Dage var det hans Bestemmelse efter sædvane at samle sine Børn og Børnebørn – over tredive i tal – til Julefest i sit smukke, gamle Hjem i Farimagsgade. Så kom Døden Morgenen til Juleaftens dag.'

Der stod respekt om 'Gamle Jensen', som han blev kaldt i juridiske kredse.

♂ Oldefar
Carl Daniel Tulinius
* 1835
† 1905

≈ ? ≈

♀ Oldemor
Guðrun Thorarinsdóttir
* 1835
† 1901

Oldeforældre

Carl og Guðrun Tulinius

Mogens' oldefar, Carl Tulinius, var søn af en dansk læge på øen Pelworm, der hørte til de nordfrisiske øer, der dengang var danske. Han rejste til Island, hvor han grundlagde handelspladsen ved Eskefjord, der hvor Reyðarfjörð og Eskefjörð mødes. Carl har i den gamle slægtstavle titel af købmand og konsul.

Carl giftede sig med provstens datter, Guðrún, og gennem hende kan slægten føres tilbage til år 848. (Vi har stamtavlen, der altså går mere end tusind år tilbage!)

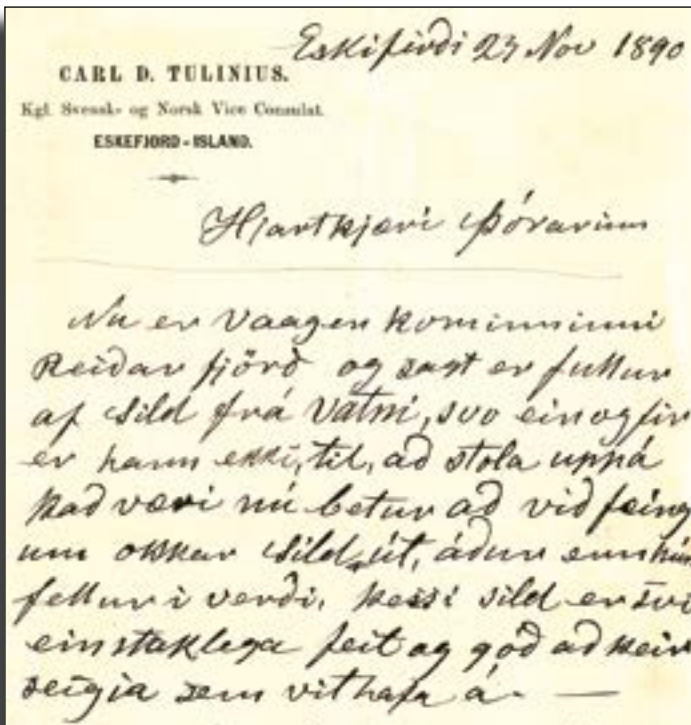
Guðrún var synsk og denne egenskab arvede sønnen Axel. Carl og Guðrún fik fire drenge og en pige, Thorarin, Agla, Otto, Axel og Carl.

Guðrúns far, provst Thorarin Erlandsson, ejede verdens eneste dobbeltspat-mine. Dobbeltspat blev brugt til kikkertlinser, men Chr. IX beslaglagde minen uden kompensation. Vi har stadig flere af disse sten, som Thorarin må have bragt til Danmark. En er i Norge hos Birgitte – en anden i Spanien hos Anette – og flere ligger i Humlebæk sammen med nogle drypsten fra minen og et stykke lava, som vi selv har bragt hjem fra Nordisland.

Man kan undre sig over, at Carl og Guðrún har sendt deres ældste søn med sejlskib til Danmark. Han skulle gå på Roskilde Katedralskole, hvor rektor Hude var en slægting til Carl. Det må have været en barsk oplevelse for en kun 10-årig dreng. Hans brød-

Postkort af Eskifjörður 1913.

Øverste del af et brev fra Carl til Thorarin.

re kom senere til Danmark, men de vendte alle tilbage til Island efter endt uddannelse.

Da Thorarin blev forlovet med Helga i 1889, skrev den gamle 89-årige bedstefar Thorarin (Guðrúns far) et lykønskingsbrev til Helga på dansk. Guðrún og Carl skrev selvfølgelig også, men på islandsk til sønnen.

Det er lidt utroligt, at disse breve, der nu er 118 år gamle, har 'overlevet' i 3 generationer. Hvad de skrev på islandsk, kan vi desværre ikke forstå.

Tidsskriftet '17. Juni' i Island bragte i februar 1923 denne spændende beretning om slægten Tulinius, som Rakna har oversat:

17. JÚNÍ Februar 1923

Thorarinn Tulinius er født i Eskifirdi, og der havde hans forældre, købmand og konsul C.D. Tulinius, og hans kone Gudrun Thorarinsdóttir haft hjemme fra 1859 til de døde i 1905.

Faderen er født på øen Pellworm vest for Slesvig, kom som tyveårig til Island 1857 og var der siden. Moderen var datter af pastor Thorarinn Erlendssonar, provst på Hofi i Alftafirdi (pastor Thorarinn "gamle" som han blev kaldt). Hans mors slægt er ren islandsk og har boet 800-900 år i den sydligste del af østlandet.

Øster-Skiftaafdelingsskule blev bosat af Rognvaldur-mærkjaris sønner, Thorir og Hrolaugur, der begge var jarler, og derfra stammer hans moders slægt fra.

Faderen var som beskrevet af udenlandsk oprindelse, men blev hurtigt, både i ord og levevis, som islandsk. Her skal indskydes at der aldrig blev talt dansk i hjemmet. Dette kom til at svie til Thorarinn da han 10 år gammel blev sendt i latinskole i Roskilde i Danmark. Han kunne ikke et ord dansk, og måtte tage timer i sproget inden han kunne begynde der.

Grunden til at drengen blev sendt i skole i Danmark var den, at turen dertil med sejlskib, var mindre risikofyldt end turen over land fra østlandet til Reykjavík. Det lyder mærkeligt at man ikke kunne sende drengen ad søvejen til Reykjavík, men der sejlede ingen skibe den vej. Senere blev det ham, der som voksen banede vej for kystsejladserne.

Efter at have været væk i 10 år – undtaget et lille smut hjem for at blive konfirmeret – kom Thorarinn hjem og arbejdede i faderens forretning til han i året 1889 flyttede til Hafnar og startede der som selvstændig købmand.

Han har boet der siden og hans arbejde har været inden for mange grene af islandsk handel og hverken før eller siden, har der været nogen, der har arbejdet som ham. Han har altid haft levende interesse i hvad der skete, og vist i gerning at han var en islandsk, som gav tilbage hvad han fik i vuggegave. Vilje og fremsyn.

Den første store sag Tulinius var med i var ruten rundt om Island, som han startede med skibet "Brimnes" i året 1896. I to år drev han dette selskab med økonomisk støtte fra den islandske stat. Så overtog "Det forenede dampskibsselskab" det en overgang, de stoppede, og man bad Tulinius om at overtage det igen.

Imedens havde han for sit dampskibsselskab "Thore" bygget skibene "Austra" og "Vestra". Disse to dejlige skibe blev brugt til ruterne langs kysten. De sidste ture før staten overtog sejladserne, var det "Isafold", som sejlede.

Tulinius nøjedes ikke bare med at forbedre forbindelserne mellem havnene, men startede også rejser til udlandet. Både med lejede skibe og sine egne skibe, som stadigvæk sejler.

I året 1902 startede han dampskibsselskabet "Thore", som havde skibe i fast rutefart til udlandet. Det var en stor konkurrent til "Sameinada" som hidtil havde været ene om det. Og nu må man huske på, at nu var der ture hele året, før havde det kun været om sommeren. Konkurrencen gjorde at det blev billigere de næste 10 år, og landet sparede nogle millioner de år.

Der er ingen tvivl om at "Eimskipafelag Islands" har rødder i selskabet Thorarinn Tulinius som viste at islændingene kunne konkurrere med danskerne om transport til og fra Island. Det er ingen hemmelighed at han ikke spandt guld, men kæmpede med islandsk stædighed og mod.

"Hellere synke end trække sig" Det var hans motto.

"Sameinada" prøvede at komme i kompagniskab med ham, uden resultat. Islændingene har fulgt hans arbejde, specielt dem som havde glæde af hans arbejde. Det kan man se af den flotte omtale han fik af folk fra nord- og østlandet da han stoppede med "Thore" selskabet.

I omtalen blev citeret vers fra pastor Matthias og Gudm. Gudmundson:

(Verset kan ikke oversættes, men er lutter ros og gode ønsker)

Hvert barn ved hvor meget Tulinius har gjort for sejladsen, men færre ved, at da telefonkablerne blev lagt til Island, og telefonmaster fra Seydisfjörður nord om landet blev etableret, begyndte han at installere telefonforbindelser til fjordene syd for Seydisfjörður. Da regeringen så at det kunne betale sig overtog de linen og Tulinius fik kun det som det havde kostet ham at etablere.

Tulinius er nu omkring de tres, kvik og stærk som en 30-årig, og har aldrig manglet mod. Man kan tænke sig at en som ham, og alle andre fremgangsmænd, bliver udsat for misundelse, og prøvet at blive sværtet til i almindelighed. Men det lykkedes aldrig.

Tulinius er god at søge hjælp hos når det kniber, han er sine venners ven. Han er islænding i bund og grund. ÆRKEISLANDSK.

Familien Tulinius – oldeforældre

Carl Daniel og Guðrun

Thorarin
En Plejesøn

Agla

Otto

Axel
Carl

Postkort af Eskifjörðr 1913.

♂ Oldefar

Søren Frich * 20.9. 1827 † 7.5. 1891

Oldeforældre

Søren og Elisabeth Frich

≈ 28.5. 1862 ≈

♀ Søren's første kone

Marie Antoinette Friedrichsen

* 1838

† 22.7. 1864

≈ 24.5. 1867 ≈

♀ Oldemor

Elisabeth Friedrichsen

* 1846

† 31.1. 1919

A. Fritz malede Søren Frich i 1902, et år efter han døde.

Søren Frich var søn af velhavende forældre, Johan Peter Frich fra 'Havreballegaard' ved Horsens og Johanne Marie Harpøth, der var datter af en stor-købmand i Ringkøbing.

Som 13-årig blev Søren sendt til et nyoprettet videnskabeligt gymnasium i Aarhus. Efter studentereksamen læste han videre på Polyteknisk Læreanstalt i København.

I krigen 1848-50 deltog Søren som sekondløjtnant. Han blev hårdt såret i 1850 i slaget ved Isted. Han beskriver selv i sin dagbog, at den første kugle ramte hans kortbog. Vi har stadig kortbogen med tydeligt aftryk af kuglen. Han ignorerede denne advarsel

og gik ikke i dækning. Den anden kugle ramte ham, så han blev dødeligt såret. Man lagde de døde og døende i en stor lade, men Søren's mor ville ikke tro på, at sønnen var død, så hun ilede til Isted, fandt ham og tog ham med hjem og plejede ham.

Efter en uddannelse som maskinist og en udenlandsrejse til England og Belgien begyndte han at se sig om efter en byggegrund i Aarhus. Han lånte kapital af sin far og byggede sin fabrik.

På Gottorp Slot boede oberst Jørgen Hjort Bernhoft Friedrichsen med sin kone, Elise Jacobine Køster, og deres to døtre, Marie og Elisabeth. Søren forelskede sig i Marie, og de blev gift i 1862. De fik en lille datter, Johanne, men allerede i 1864 døde Marie. Det var et stort slag for Søren. I sin dagbog skriver han jævnligt til Marie: 'Min lille, kære Marie. Hvorfor forlod du mig så tidligt.' Han mener ikke, at han var god nok til hende, der var så mild og god.

Elisabeth var på det tidspunkt kun 18 år, og hun kom til Aarhus og passede lille Johanne, men hun døde den 5. juni 1866. Søren skriver, om han, som den store synder, han

'A/S Frichs første Leverance til De Danske Statsbaner, omgivet af de Arbejdere der har været beskæftigede derved.'

er, kan gøre sig håb om at kunne sidde sammen med Marie og Johanne i den høje himmel. Imidlertid forelsker han sig i Elisabeth og de bliver gift i 1867.

Søren og Elisabeth får tre børn, Thyra, Helga og Johannes. Budda har fortalt, at Søren tog meget del i børnenes opvækst. Han fik bagt sundt, mørkt brød hos bageren, skomageren syede lange vinterstøvler, og hver dag ringede han hjem for at sikre sig, at børnene havde været ude i den friske luft. Der var to tjenestepiger, så husholdningen fungerede.

Af Søren's mange breve kan man forstå, at Elisabeth var meget hjemmefra på besøg eller på rekreation. Hun var 19 år yngre end Søren og han arbejdede hårdt på at udvikle sin fabrik, så ægteskabet var muligvis ikke så vellykket. Hvorfor beskriver Søren sig selv som synder? Føler han i sin retskafne moral, at han har svigtet Marie ved at gifte sig med Elisabeth, og Elisabeth, fordi han aldrig glemte Marie?

Søren var ikke folkelig, men han var respekteret overalt. I en periode var han medlem af byrådet i Aarhus. Han tog vare på sine medarbejdere. F.eks. oprettede han en låne- og sparekasse for fabriksarbejderne, så de kunne spare op og låne. Ved valg gik Frich i spidsen for hele staben og vé den, der ikke stemte som Frich. I 1885 solgte han fabrikken til Johan Wied og sin søstersøn Hjalmar Vestesen.

Hjalmar havde to søstre, Dagmar og Ingeborg, kaldet Diva og Dusa. Dagmar havde et kunstnerisk talent, men hun måtte ikke male for sin far, pastor Vestesen. I familien findes der adskillige gode malerier, mest kopier, som Dagmar har malt. De to søstre sy-

Bryllupsgaver fra alle arbejdere på fabrikken.

Til Søren Frich og Elisabeth 24.5. 1867.

Til Søren Frich og Marie
28. 5. 1862.

ede 'Hedebo'. Den ene syede de fine huller, den anden fladsyningen. Vi har to fine lyse-
duge, som kommer på bordet ved særlige lejligheder. I Klint var det Diva, som fortalte
mig 'Sidse Lodden' som godnathistorie.

I 1886 købte Søren Frich 'Aabygaarden' og drev den som landbrug til 1898.

Helga blev gift med Thorarin Tulinius i 1890. Året efter blev Thyra gift med Bertel
Obel. I et brev til Helga skriver Frich, '... at din moder ikke kan holde ud at være her, når
Thyra rejser bort, det er tydeligt nok, men det bliver hendes sag.' Elisabeth flyttede til
København i 1891, men Frich betalte, så hun kunne leve standsmæssigt.

Budda brød sig ikke om sin mormor. 'Hun er kun interesseret i Finn, han fik store ga-
ver, medens pibegørnene kun fik små ting.'

Meget tyder på, at Johannes ikke kunne leve op til sin fars forventninger. Han endte
med at få en landbrugsuddannelse, blev gift med Ida Macheprang og fik vistnok hjælp
til en gård af sin far.

Frich var en flittig brevskriver, men han havde svært ved at give udtryk for sine følel-
ser: 'Jeg må holde alle mennesker tre skridt fra livet, men det går bedre på papiret.' Han
skrev ofte til Helga og Tulinius. F. eks. skrev han til den nygifte datter: 'Sid ikke på stads
som frue, så vil dine tjenestefolk ikke respektere dig,' og: 'Når du har haft din unge pige
et år, så husk at give hende et lønpålæg.' Han roste Helga, fordi hun førte Tulinius' regn-
skaber. Måske har Elisabeth været for meget frue.

Gennem brevene kan man forstå, at Frich var meget glad for Tulinius og den island-ske familie. Den gamle Carl Tulinius kom til brylluppet i Aarhus. Frich skriver: 'Vi passer så fortræffeligt til at følges ad, da vi begge er korte i travet.' Frich investerede i Tulinius' skibe. Han dyrkede kommen, som Tulinius solgte i Island. Dertil skrev han glad om sit landbrug, sine afgrøder, sine stude, sine heste, kattene og gravhunden.

I 1900 afslår han en invitation til at besøge Helga og Thorarin i København. Han har det ikke så godt. Det er galt med maven.

Uden på sin dagbog skriver han: 'Til Marie og Elisabeth.' Den 27. dec. 1900 skriver han et af de sædvanlige kærlige breve til Marie, og på sidste side skriver han: 'Min kære Elisabeth. Hav tak, fordi du kom før det var for sent. Du kom med Fred og Forsoning for at pleje mig i min Sygdom som en god og trofast Hustru. Derfor er jeg dig inderlig taknemmelig og beder Gud lønne dig derfor.'

Søren Frich døde i maj 1901. Jordefærden foregik fra Aarhus Domkirke. Søren Frich var hele sit liv stor modstander af Tyskland og tyskerne. Blandt de store mængder af blomster og kranse, kom til sidst – da følget var samlet – Sønderjydernes repræsentant i den tyske rigsdag, Gustav Johannsen, op ad kirkegulvet med en krans og lagde den foran kisten. Kransen bar inskriptionen 'Fra Sønderjylland'

En fin karakteristik af Søren Frich er pastor Lindhards, der i sin tale bl.a. siger:

'Det, der gjorde ham til denne udprægede personlighed, var hans store Sandhedskærlighed og Retsfølelse. Så kunne han stundom synes kold og streng; men var han streng i sine Krav til andre, var han visselig endnu strengere i Kravene til sig selv, og bag den tilsyneladende hårde ydre Form bankede der et kærligt og mildt Hjerte, der i det skjulte og stille kunne føle med, og med gavmildt Sind kunne give rundeligt, hvor der var Nød og Trang.'

Søren blev benådet med Dannebrogordenens Ridderkors.

Fra Dansk Jernbaneklubs bog om Lokomotivfabrikken FRICHS

En virksomhed bliver til

Virksomheden Frichs blev grundlagt af Søren Frich. Han stammede fra enen vest for Hørsens, hvor han blev født i 1827 som søn af Johan Peter Frich, der var jurist og gårdejer. Søren Frich så muligheder i den gryende industrialisering, og han interesserede sig især for jernstøberier. Han var dog også stærkt nationalt sindet og meldte sig som frivillig i Trøstkrigen. Under en vilhensvise uddannede Søren Frich sig til maskinist, og efter fredslutningen rejste han til Frederikaværk for at opholde sig ved byens jernstøberier. Herefter påbegyndte han i 1852 en udlandsrejse for at få indtryk af jernstøberier i Belgien og England. Ved virksomhederne tog han enten ophold som frivillig eller som almindelig arbejdsmand, begge dele for i sidste ende at lære af opholdet. Under udlandsopholdene indlød Søren Frich, at man her var meget længere fremme end man var i Danmark. Således noterede han den 5. november 1852 i sin dagbog: *Da jeg tog fra Frederikaværk, troede jeg, at jeg var en flink Arbejder, der kunde gøre Alt, da jeg kom til Belgien mærkede jeg, at jeg var en uuel Karl. Jeg lærte endel der, men her i England har jeg nu arbejdet i 14 Dage og kan næsten ikke gjøre et ordentligt Stykke.*

I sommeren 1853 vendte Søren Frich hjem til Danmark, fast overbevist om, at hans erfaringer fra udlandet ville gøre det muligt for ham at opbygge et jernstøberi, der var af en højere klasse end ellers set i Danmark.

Søren Frichs nye virksomhed blev placeret i Århus, hvor han i begyndelsen af 1854 købte en grund på hjørnet af Sødergade og Sønder Allé. Herefter blev det første fabriksanlæg opført i sommeren 1854. Kapitalen lånte Søren Frich af den ganske velhavende fader.

Søren Frichs' fabrik voksede hurtigt. I 1855 havde virksomheden ansat 26 arbejdere, i 1867 60 arbejdere og i 1877 100 arbejdere. Hertil kom et antal ansatte i administration m.v. Virksomheden producerede i begyndelsen traditionelt jern-

støbegods, og i denne forbindelse leverede man også en række produkter til jernbanebrug, eksempelvis tipvogne til industribaner, drejeskiver og jernkonstruktioner til perrontage.

Efterhånden som Danmark blev industrialiseret, ændrede Frichs gradvist knækter fra at være et rent jernstøberi til at blive en maskinfabrik. Frichs begyndte at levere eksempelvis dampmaskiner og kedelanlæg samt maskineri til landbrug og møllerier. Herunder udførte man i flere tilfælde også arbejde på lokomotiver, således udførte man i 1883-84 reparation af et damplokomotiv, der skulle bruges til ballastkørsel på Odderbanen. Lokomotivet blev ført fra Frichs gennem Sønder Allé og Fredensgade på et midlertidigt spor.

Efter at have ledt efter en køber i et par år, solgte Søren Frich i 1885 virksomheden til sin søstersøn Hilmar Vestesen og ingeniør John Wied, der i øvrigt var bror til Gustav Wied. Angiveligt var der adskillige, der gerne ville købe Søren Frichs virksomhed, men han ville kun sælge til folk, han var sikker på, ville drive virksomheden videre i den rette ånd. Sådanne folk fandt Søren Frich i form af Vestesen og Wied, der var studiekammerater. På dette tidspunkt havde Frichs ca. 150 ansatte, og fabrikken blev videreført under navnet Søren Frichs Eff. I september 1896 blev maskiningeniør Peter Due-Petersen ansat på fabrikken. I 1912 omdannedes Søren Frichs Eff. til aktieselskabet A/S Frichs, hvor Peter Due-Petersen, Hilmar Vestesen og John Wied hver havde en tredjedel af aktiekapitalen i virksomheden, der nu var vokset til 500 ansatte. I 1916 blev Peter Due-Petersen imidlertid enejer af den voksende virksomhed.

Det stod klart, at der ikke længere var tilstrækkelige muligheder for ekspansion på Frichs' oprindelige placering. Allerede i 1890 havde man købt et areal på 8 tønder land i Åbyhøj. Støberi-afdelingen blev flyttet til Åbyhøj i 1900, og i de følgende år blev fabrikken i Åbyhøj gradvist ud-

bygget, mens det oprindelige anlæg sideløbende blev lukket ned. I 1919 blev de gamle Frichs-bygninger i Søndergade nedrevet.

Og hvad blev der så af virksomhedens stifter, den driftige Søren Frich? Efter at have solgt sin virksomhed, trak Søren Frich sig tilbage fra offentligheden, og han døde i 1901. I Aarhus Stiftstidendes nekrolog blev hans personlighed beskrevet således: *For dem, der kun kendte Frichs overflodisk, kunde han ofte synes stædig og sør, men kun man blot paa lidt nærmere Hold, viste det sig, at hvad der tog sig ud som Kanter, kun var de skarpe Linier, hvormed hans ejendommelige helstøbte Karakter var trukket op, og i denne var dog Hjertet altid stort og altid paa rette Sød.*

Hos virksomheden Frichs forstod man at værne om stifterens minde. Søren Frichs blev be-

gravet på Søndre Kirkegård, der i 1946 skulle nedlægges. Virksomheden Frichs, der gennem årene havde betalt for gravstedets opretholdelse, blev derfor forespurgt, om gravstedet skulle flyttes eller sløjfes. Frichs' direktør var på dette tidspunkt Jens Due-Petersen, søn af Peter Due-Petersen, og han foranledigede Gravstedet flyttet til Aabyhøj Kirkegaard, hvor vi har fundet en smuk Placering lige bagved Kirken, saaledes at baade Stien og det gamle af os selv i sin Tid støbte Gælder og derved Gravstedets oprindelige Præg bevares, som virksomhedens bestyrelse blev orienteret om i november 1946.

Stifterens minde lever også videre i form af vejnavnet Søren Frichs Vej i Åbyhøj og de utallige produkter, der er skabt på hans fabrik og stadig er i brug rundt om i verden.

♂ Morfar, Ave
Thorarin Erlandur Tulinius
* 28.7. 1860 i Eskifjord
† 10.11 1932 i København

≈ 7.7. 1890 ≈

♀ Mormor, Amma
Helga Frich
* 13.10. 1871 i Århus
† 2.3. 1953 i København

Morforældre

Thorarin og Helga Tulinius

Ave og Amma er islandske ord og betyder bedstefar og bedstemor. De er min mors forældre. (Ave udtales på islandsk som Afi). Aves familie boede i Eskifjord. Han var købmand og startede sit eget rederi, som kom til at hedde "Thorre". Rederiets navn var en selvfølge, rederiets flag var rødt med to T'er i hvidt oven på hinanden, så de nærmest markerede korset i Dannebrog. Hans skibe sejlede med varer mellem Danmark og Islands havnebyer på nord- og østkysten.

Ave mødte Amma hos præstefamilien i Kongsted præstegård ikke langt fra Haslev. Pastor Vestesen, der var præst i kirken, var gift med Søren Frichs søster Anna. Helga (senere min Amma) var ung pige i huset som en slags huslig uddannelse. Hvorfor Thor (senere min Ave) kom der, ved vi ikke, men de fandt hinanden og blev gift den 7. juli 1890. I 1889 var Ave blevet selvstændig islandsk købmand bosat i København. De nygifte flyttede ind i en lejlighed i Tordenskjoldsgade, men allerede i 1892 flyttede de til Strandgade 12 hvor Ave havde sit kontor. Og så flyttede de igen i 1894 til 'Ordrupdal' i Ordrup. De havde også et stort sommerhus ned mod stranden i Vedbæk (der er mor født).

Ave havde en flot stor kikkert, som stod på tre lange ben, så man let kunne stå op og se i den. Den var så kraftig, at man kunne se, hvad klokken var på kirkeuret på Ven.

Maleri fra Københavns Havn. De store bygninger i baggrunden er Strandgade og Thores lagerbygninger og Aves havde sine kontorer her. Det var også her Thor og Helga boede i en kort tid. Erling og Ida har maleriet.

Den kikkert har vi nu i Humlebæk. Vi kan se kirketårnet, men ikke uret på kirketårnet, fordi det vender i en anden retning, men vi kan sagtens se, når der kører cyklister langs stranden. Under krigen, da vi havde mørklægning, har jeg set flere planeter i den. Jeg har set Saturn med ringene og tre af Jupiters måner. Venus kunne jeg også se, men der var ikke særlige kendetegn, selvom den er meget tættere på Jorden.

De byggede en meget flot villa på Ryvangs Allé 46. Villaen kaldte de 'Thorshelle'

Som islænding kunne Ave ikke undvære at have islandske heste. Dengang – som nu – var der jernbanespor langs Ryvangs Allé, men der kørte ikke så mange tog dengang, og det var damptog, der ikke helt lydløse tøffede af sted. Derfor kunne Ave have hestene stående på græsmarkerne på den anden side af banelegemet (I dag er området dels mindeparken for de faldne frihedskæmpere dels militær øvebane).

I 1913 krakkede Dampskibsselskabet 'Thore', og villaen i Vedbæk blev solgt. I 1914-15 byggede de 'Solsæter' i Klint, angiveligt var det en sølvbryllupsgave til Helga.

Omkring 1925-26 begyndte store kriser i handelen med Island. Ulla har fortalt, at man snød Ave med noget jord, han havde i Island, som man betegnede som værdiløst, og Kongen (Chr. IX) havde overtaget familiens dobbeltspatmine uden kompensation(!) (Vi har flere flotte dobbeltspat både i Humlebæk og i Skælskør). I 1928 kom så det helt store krak, og Thorshelle blev sat på tvangsauktion.

Amma og Ave. Ave har den redningsmedalje på, som han havde fået af kong Frederik IIX fordi han havde været med i en redningsaktion i Honafjodur i det sydøstlige hjørne af Island. Medaljen sidder i dag i låget på en sølvtedåse.

Thorhelle på Ryvangs
Allé 46. Bygget 1916-17.

Rederiflaget

Ave

Amma og Mogens.

Aves redningsdåd

Den 31. marts 1967 skrev Finn Tulinius denne beretning om sin fars redningsindsats i 1904.

I Sommeren 1904 var Far, Mor, Birgit og jeg paa Eskifjordur hos Afi og Amma med fars skib, 'S/S Perwie' lastet med tomme Tønder og Salt til Sildefiskeriet. Under Opholdet sejlede Amma, Far, Mor og Onkel Axel, den Gang Sysselmand, til Honafjordur med Skibet. Strømmen i Honafjordur løber 9 Knob, og fik Stadig Sandrevler til at skifte Plads. 'S/S Perwie' løb paa Grund og stod fast. For at lette Skibet, lænsede man Salt over Bord. Man firede Ankeret med et Stykke Kætting i Storbaaden, for at holde Skibet, naar det lettede. Styrmanden og en Matros forlod Skibet i denne Baad. Men pludselig lettede Skibet, oversejlede og kæntrede Baaden. Styrmanden og Matrosen laa i Vandet. Styrmanden fik en Tørn af Kettingen om sit Ben, blev trukket ned, men slap løs. Paa Siden af 'S/S Perwic' laa Skibets mindre Baad, en norsk Skægte. Far, Onkel Axel og en Matros sprang fra Relingen ned i Skægten – Far maalte senere Højden, et Spring som man normalt ikke vilde vove – og sprang ned paa Tofterne, for ikke at gaa igennem Baadens Bund.

Langt borte i Strømhvirvlerne naaede de Styrmanden og Matrosen. Far og den anden matros var ved Aarerne. Onkel Axel stod i stævnen og hev de forulykkede op i Baaden.

Om Bord i 'S/S Perwie' greb Amma min Mor i Armen og sagde: "Skal jeg nu ogsaa miste de to!" Onkel Carl, hendes yngste Søn, var død 3 Maaneder før af Lungebetændelse.

I November 1906 fik min Far Tilsigelse til at Møde til Audiens hos Kong Frederik VIII. Far mente, at Kongen ønskede Hjælp til Oversættelse af en Adresse, som var sendt ham fra Island. Men Kongen sagde til min Far:

"Jeg har med stor Interesse læst om Deres Redningsdaad.

Det glæder mig, at jeg kan meddele Dem, at jeg har tildelt Dem Redningsmedaljen."

Kong Christian X pegede ved en senere Audiens paa Fars Medalje, og sagde: "Den misunder jeg Dem".

I 1922 havde Finn stiftet 'Finn Tulinius Skole' på Rosenvængets Allé på Østerbro. Her flyttede Ave og Amma ind i lejligheden på øverste etage.

I 1931 blev Finn gift med Ulla Barfred. Det fandt familien meget upassende, da Finns mor og søstre havde betragtet ham som deres personlige ejendom. Han havde været Amma's 'Finotte', og hun rejste også meget med ham på ferieture.

Finn havde penge til gode hos sin far, og kunne derfor som kreditor overtage 'Solsæter'. Alt dette kom til at betyde et brud mellem Finn og Ulla på den ene side og den øvrige del af familien på den anden. Mor, Budda og jeg blev med øjeblikkelig virkning flyttet væk fra skolen.

Bruddet blev aldrig helet før i næste generation. Sikkert til stor sorg for alle parter.

Ave og Amma fik 5 børn, Finn, Birgit, Helga (Budda), Ingeborg, min mor (Tykke) og Elisabeth (Monda).

Ave og Amma flyttede lidt senere til Østbanegade i et stort hus med mange lejligheder. Huset lå på en spids grund, hvor Østbanegade og Strandboulevarden mødes.

Ave kan jeg kun svagt erindre. Han døde i 1932. Sidste gang jeg så ham, boede han sammen med Amma i lejligheden på Østbanegade. Han var på det tidspunkt ret syg, og han lå i sengen.

Amma husker jeg noget bedre, men ikke så forfærdelig meget. Hun led af 'rystesygge', så hun havde svært ved at holde på de ting, hun skulle bruge, knive, gafler, porcelæn osv. Men hun havde humoristisk sans. En gang sagde hun, at det var så nemt at røre sukkeret ud i kaffen, hun skulle bare holde hånden stille! Amma kunne også være ret bestemt. Jeg kunne godt lide varme frikadeller med sovs og kartofler, men ikke kolde frikadeller på f.eks. et stykke rugbrød. Det bevirkede, at jeg et par gange, hvor jeg besøgte hende, fik rugbrød med frikadelle – så kunne jeg vel lære det!

Da Ave var død, og Amma havde svært ved at klare sig selv i den lille lejlighed på Østerbro, flyttede hun til plejehjemmet Gammel Kloster ikke ret langt fra Vibenshus Runddel. Der besøgte jeg hende et par gange.

Solsæter

Amma og Ave byggede deres sommerhus i Klint 1 1914-15, da de havde solgt deres sommerhus i Vedbæk. Det er bygget af rigtige træstammer af tømmermester Anker Nielsen, som boede i Nyrup ikke langt fra Klint.

De kaldte huset 'Solsæter', som betyder 'Solnedgang'. Man kunne opleve nogle meget flotte solnedgange, hvis man satte sig på stranden om aftenen. Vi kender ordet fra engelsk, hvor det hedder 'sunset'. På islandsk hedder det 'Solsettur'. Det er jo også sjovt, at Benedicte og Norske Finn kaldte deres hus, som de byggede på en del af grunden, for 'Solrenningen', som betyder 'solopgang'. Vi kender ordet 'rindingen' fra salmen: 'Nu rinder sol af østerlide'.

Jeg har tilbragt mange somre i Klint. Den første var, da jeg var ½ år gammel. Det kan jeg selvfølgelig ikke huske, men jeg har et billede, hvor jeg sidder på Aves arm.

Solsæter.

Mine forældre og jeg sov i det man kaldte 'Lyet'. Det var et gæsteværelse, der lå mellem hestestalden og det, som jeg husker som et das. Da jeg var blevet lidt ældre, og jeg var blevet lagt ned i 'Lyet' for at sove, kom tante Diva og fortalte godnathistorie for mig. Det var dengang jeg hørte 'Sidse Lodden', som jeg senere har fortalt til utallige børn. Til min fødselsdag i 2008 havde Anette, Birgitte og Inge fået illustreret og trykt historien som en lille bog.

Tante Diva og søsteren Tante Dusa hed egentlig Dagmar og Ingeborg Vestesen. Deres bror hed Hilmar. De var børn af Søren Frichs søster, Anna, der var gift med pastor Vestesen i Kongsted Præstegård.

I hestestalden havde Ave sine to islandske heste stående. Det var Grane og Brune. Grane betyder egentlig grå på islandsk. Det var i Klint, jeg fik lært at ride på Grane, som mine forældre og jeg senere arvede.

Lidt nord for Solsæter var der en FDF-lejr. Jeg tror den hed 'Klintebjerg'. I dag er der en restaurant. Når en flok FDF'ere skulle på sommerophold, kom de gående på Klintvej lige forbi Solsæter, og ofte havde de et FDF-orkester, der gik forrest, så vi kunne ikke undgå at høre, at nu kom der et nyt hold FDF'ere. De somre, hvor jeg var stor nok til at ride alene på Grane – jeg har nok været 5 eller 6 år – blev jeg løftet op på Grane, og så red jeg ud til FDF-lejren om aftenen, hvor der var bål på stranden og aftensang. Når jeg ankom, blev jeg løftet ned af en af førerne og Grane blev bundet til et langt reb til flagstangen, så han kunne stå og græsse der, mens jeg var med ved bålet og så den flotte solnedgang. Når jeg skulle hjem til Solsæter, blev jeg løftet op på Grane, og så gik det hjemad.

Der var af og til mange hestekræfter på Solsæter. Her er det Mon-
da og Hemming på motorcyklen og Mor og Far på Brune og Grane.

Når jeg skulle ride på Grane, stod jeg gerne først og pressede min pande ind mod hans hoved og mumlede et eller andet. En gang spurgte mor mig, hvad jeg sagde. 'Jeg siger da bare, at han nok husker på, at man ikke må gøre en fortræd, der er mindre end en selv!', og det tror jeg bestemt, han var klar over!

Amma havde plantet et stort stykke med nåletræer. De var plantet som en stor stjerne. I dag (2008) kan man ikke se stjerneformen, dels fordi træerne er blevet så store, dels fordi der er vokset så meget andet op i 'stjernen'.

Nu vi er ved naturen, så husker jeg, at der var utrolig mange storkenæb, den meget smukke lille vilde plante med de flotte lilla blomster.

Oppe på skorstenen sad guldspurven og talte til syv: en, to, tre, fire, fem seks syyyyv. Som en ekstra sjov ting kan jeg fortælle, at guldspurvene på Bornholm, har en særlig dialekt. De tæller kun til fem: en, to, tre, fire feeem.

Efter bruddet i familien, overtog Finn og Ulla huset i Klint, så der skulle gå mange år, før jeg igen kunne nyde de dejlige omgivelser.

Da jeg var Cowboy.

Ave med mig august
1926 på Solsæter.
Hesten hed Brune.

1930. Far og mig ved
'Lyet' og hestestalden.

♂ Farfar
Hans Chrstian Krog
* 18.1. 1970
† 28.6. 1935

♀ Farmor
Ellen Kristine Topsøe-Jensen
* 30.4. 1871
† 25.3. 1957

Farfar og Farmor

Hans Christian og Ellen Krog

Da min Far blev født, var Bedstefar præst i Ebeltoft. Som præstekone deltog min Bedstemor i mange af sognets arrangementer. En gang skulle der være et møde i et forsamlingshus, hvor der senere skulle spises. Bedstemor gik ud i køkkenet for at se, hvordan det gik med madlavningen. Ude i køkkenet stod en trivelig kone og arrangerede suppen, som skulle indeholde melboller og kødboller. For at bollerne kunne blive pænt runde, tog hun med en ske en passende mængde kødfars i munden, hvor hun formede bollen inden hun spyttede den ud i det kogende vand. Lækkert! Bollerne blev heldigvis kogt bagefter.

Senere, 1906, blev Bedstefar præst i Fredericia. Den 10. marts 1911 var han med til at starte FDF-kredsen i Fredericia, hvor han blev formand. Men allerede i 1912 flyttede familien til Frederiksberg, hvor Bedstefar blev sognepræst i Godthåbskirken. De kom til at bo i en stor villa (præstegård) på Nylandsplads.

Som præst deltog han i diverse præstemøder. Efter møderne plejede forsamlingen at deltage i et måltid. Ved et sådant måltid, har Bedstefar fortalt, kom en af serveringsdamerne til at spille sovs ned over en af de andre præsters jakke, der opstod en pinlig tavshed, men den uheldige præst udbrød med høj stemme: "Der er vel ikke blandt de tilste-

deværende en 'ikke-præst', der kan udtrykke mine følelser?" og en rungende latter lød gennem lokalet, og den trykkede stemning var pist væk.

En anden sjov historie er denne: Som præst var han selvfølgelig med til mange arrangementer i Sognet. Engang stod der i sognebladet: "Der er udflugt Kristi Himmelfartsdag, Pastor Krog tager med."

Bedstefar havde haft fire ugifte søstre, de to sidste var Julie og Louise. Louise var meget speciel, som jeg har forstået det på nogle historier, jeg har hørt. Hun kunne f.eks. ikke lide hestekød. Bedstefar kunne vist godt lide at drille hende lidt. En gang havde hun været til søndagsmiddag, hvor de havde fået noget kød (måske har det været hakkebøffer). Søsteren roste i varme vendinger den dejlige mad. Da de senere sad inde i dagligstuen og fik kaffe, sagde Bedstefar til hende: "Louise, er det rigtigt, at du ikke kan lide hestekød?" Søsteren svarede, at hun da godt kunne lide den mad, hun havde spist, men hun havde godt fornemmet, at der var noget galt, men hun ville ikke klage over maden. Lidt efter rejste hun sig og gik ud på toilettet og ofrede. Da hun kom ind igen, sad alle i stuen og grinede højt, og Bedstefar sagde: "Jeg sagde jo ikke, at det var hestekød, vi havde spist! Jeg spurgte kun, om det ikke var rigtigt, at du ikke kunne lide hestekød. Det var ganske almindelig oksekød!"

En anden gang var Louise igen midtpunkt i en lidt speciel situation. Hun havde boet på et rekreationshjem nogle uger. Bedstefar boede der samtidig. En nat blev det et forskrækkeligt tordenvejr, og alle beboerne samledes i spisestuen. Da tordenvejret var overstået, blev der serveret 'tordenkaffe', og humøret var højt og noget støjende. Pludselig gik døren op og Bedstefars søster kom i badekåbe ind og sagde, at det da var et forskrækkeligt spektakel, så man ikke kan få nattero. "Jamen, har du da ikke hørt tordenbragene?" "Aldeles ikke," svarede hun "og det har bestemt ikke tordnet, for det kan jeg aldrig sove for." Alle i spisestuen morede sig, og næste dag rejste Bedstefars søster hjem.

Da Bedstefar døde, blev han begravet fra Godthåbskirken, og efter højtideligheden blev kisten kørt til Solbjerg Kirkegård. Rustvognen kørte ganske langsomt, og alle deltagerne fulgte med i en meget lang række. Jeg gik med, jeg tror mellem far og mor og med Bedstemor i hånden.

Bedstemor husker jeg meget bedre. Jeg holdt meget af hende. Hun var en meget kærlig bedstemor, men hun havde også sine helt faste meninger, som hun ikke veg fra.

Et godt eksempel på dette er følgende historie om en tur til Ramlösa ved Helsingborg. Mine bedsteforældre havde i begyndelsen af 1900-tallet to sønner, Gunnar og Hemming. Hemming var på dette tidspunkt ca. 5 år. Han led under en voldsom eksem, som gav ham mange smerter og sår. Familiens læge kunne ikke finde et middel imod eksemen, men han havde frarådet på det bestemteste at bruge vand til at vaske ham med!

Familien var den sommer, historien handler om, på ferie i familiens store sommerhus, Lavelille i Sletten. De havde planlagt en tur til Ramlösa, men pga. Hemmings smerter, foreslog Bedstefar, at sønnen skulle blive hjemme. Dagen oprandt og på Strandvejen udenfor Lavelille holdt en flot vogn med kusk og hest. Bedstefar og Gunnar havde båret

Pastor Krog.

picnickurve og tæpper ud og sad allerede i vognen, da Bedstemor kom med Hemming i den ene hånd og to 4 liters junger i den anden.

"Hemming skal da ikke med!" sagde Bedstefar. "Jo, han skal!" svarede Bedstemor, og så var den sag afgjort.

Vel ankommet til den smukke park ved Ramlösakilden, spredte Bedstefar og Gunnar pakkerne ud og satte picnickurvene frem, mens Bedstemor tog Hemming med hen til kilden, klædte ham af og satte ham op ved klippen, hvor vandet rislede. Og så begyndte hun at vaske ham over hele kroppen. Så fyldte hun de to junger med vand, inden hun og Hemming satte sig hen til de andre, for at nyde den medbragte mad.

I de kommende dage, og så længe der var ramlösavand i jungerne, blev Hemming vasket med det helsegivende vand. Og hans eksem var helt forsvundet, og han har ikke siden lidt af det.

Da Bedstefar døde, måtte Bedstemor flytte fra præstegården. Hun flyttede til en stor villa på Nylandsvej, ikke langt fra Nylandsplads. Hun lejede førstesalen. Der havde hun tre dejlige store stuer på striben.

Bedstemor fortsatte traditionen med julemiddag med risengrød og gåsesteg. Vi var altid Elisabeth, Gudrun, Monda, Hemming og Erling og så selvfølgelig Far og Mor og mig. Så sad vi inde i den store dagligstue, for juletræet stod i spisestuen, men dobbeltdørene

var forsvarligt lukkede. Træet måtte, som traditionen sagde, ikke vises før det efter middagen 'skulle spises'.

Mens Bedstefar levede, var vi selvfølgelig med til julegudstjenesten i Godthåbskirken, men da han var død, tog mine forældre og jeg ind i Slotskirken ved Christiansborg.

Der var Mogens Wøldike organist og der sang Københavns Drengkor. Wøldike og

Far havde kendt hinanden fra studietiden på Universitetet. Der var en ganske særlig stemning ved disse julegudstjenester.

Jeg boede af og til en weekend eller noget i den retning hos min Bedstemor. Hun havde en træk-ud-seng, som man kaldte en harmonikaseng. Den blev stillet op i herreværelset. Jeg husker tydeligt, at jeg nød det gamle bornholmerurs rolige og beroligende til-tak-tik-tak. Bedstemor fortalte, at hun som barn havde set sin bedstemor, altså min tiptip-oldemor, trække dette ur op, og nu havde jeg fornøjelsen af at se hende trække det samme ur op. Da jeg selv fyldte 80 år i 2006, var vores børnebørn, Maria og Mathias, i Skælskør, og de så mig trække dette gamle familieur op. Nu kunne de sige, at de havde set deres morfar trække uret op, uret som altså havde tilhørt deres tiptiptiptip-oldemor, Ane Kirstine Møller (1812-1890), gift Gundorph. Da uret er fra 1785, kan det have tilhørt familien en generation tidligere.

Bedstemor nåede at være med til vores bryllup den 7. juli 1956. Her dansede hun en stille vals med Erling.

Den sidste tid boede hun på et plejehjem. Når Inge besøgte hende, havde hun hver gang en lille ting – et lommetørklæde, en sølvting eller lignende – med et J som kunne symbolisere: Julie eller Inge. Det var Bedstefars hjælpepræst, pastor Scheller-Nielsen, som forestod begravelsen. Fem måneder senere døbte han Anette i Humlebæk Kirke.

Fars og Mors bryllup i Godthaabskirken 8. juni 1923.

Siden 1785 har nogen trukket dette ur op. Hvor længe mon det bliver ved at gå?

♂ Far

Jens Gunnar Gottlieb Krog

* 3.5. 1898

† 30.10, 1962

≈ 8.6. 1923 ≈

♀ Mor

Ingeborg Tulinius

* 9.8. 1900

† 20.2. 1968

Far og Mor

Gunnar og Ingeborg Krog

Far var uddannet jurist, og han blev straks efter sin uddannelse ansat i Kirkeministeriet, hvor han var i hele sin karriere. Han var dog samtidig ansat på halvtid i København Kommunes 1. afdeling, som primært havde med de kirker og kirkegårde, der ligger i København, at gøre. Det var jo en praktisk foranstaltning, da arbejdsområderne stort set var de samme i de to stillinger. Det havde bare den 'bagside' for familien, at han næsten altid havde sin mappe fuld af papirer, som han skulle ordne efter middagen.

Far tog altid toget ind til København, hvad enten vi boede i Humlebæk eller i Charlottenlund. Når han så kom til Hovedbanegården gik han altid i sommerperioden gennem Tivoli. Far havde fødselsdag den 3. maj, tre dage efter at Tivoli åbnede for sommersæsonen. Far havde altid det samme fødselsdagsønske, et årskort til Tivoli, så han kunne gå gennem Tivoli fra og til arbejdet. Det nød han meget. Han blev altid meget overrasket, når han fik gaven, selvom det var en god tradition.

En aften, vi netop havde spist middag i spisestuen på L.E. Bruunsvej og Far sad inde i sin lænestol med benene på en spisestuestol med Berlingske Aftenavis i skødet og kaffe og askebæger på et lille bord ved siden af sig, kaldte han på mig: "Kan du ikke lige

hente mine cigaretter, de ligger på mit skrivebord". Det kunne jeg selvfølgelig, og jeg gik straks ind efter dem. Om han havde glemt dem, eller det var et trick, har jeg aldrig fundet ud af, men på vejen tilbage siger far: "Har du ikke lyst til at tænde en cigaret for mig?" Jeg har nok set noget forbavset på ham, da jeg svarede, at det kunne jeg da godt. Jeg puttede en cigaret i munden og tændte en tændstik. "Nu må du endelig suge godt til, så den ikke går ud inden jeg får den!" Lydig, som jeg sikkert har været, suger jeg til med mine lungers fulde kraft – og host, prust. Jeg får hurtigt afleveret denne modbydelige tingest. Jeg har en god fornemmelse af, hvorfor far gjorde dette, han ville gerne have, at jeg ikke syntes det var rart at ryge. Nu røg far utrolig meget selv, og han var meget afhængig af sine cigaretter. Og så kom der en eftersætning: "Hvis du ryger, må du kun gøre det herhjemme".

Det har helt sikkert været et godt pædagogisk træk, for nogle år senere var jeg sammen med nogle kammerater ude i Krogerup Skov. Vi havde gemt os grundigt bag nogle buske, og så kom cigaretpakken frem. Da jeg blev budt en, og takkede nej, udbrød alle de andre: "Øv, du tør jo ikke!" "Jo, det tør jeg godt, for jeg må nemlig godt ryge, bare det er der hjemme! I kan jo bare spørge mine forældre, om det ikke er sandt." Hvis jeg ville love aldrig at fortælle dem om denne 'skovtur', så ville de lade nåde gå for ret.

Som sagt røg far rigtig mange cigaretter. Da han en gang ville tælle hvor mange, blev han selv meget overrasket, for det viste sig, at han røg over 50 stykker pr dag. Han købte altid grøn Cecil i æsker med 50 stk. Og han havde altid mange æsker forskellige steder, i skrivebordsskufferne på de to kontorer, i sin mappe, i skuffen på sit skrivebord hjemme osv.

For at prøve at begrænse det store forbrug, tog han sit gamle cigaretetui frem, som han havde fået i konfirmationsgave. Så lagde han 5 stk. i, som skulle holde til frokost, derpå atter fem stk., som skulle række til sidst på eftermiddagen, og endelig fem til aften. På den måde var han helt nede på ca. 15 cigaretter om dagen. Det holdt vist ikke helt, men han forsøgte.

Men så kom krigen ham til hjælp, hvis man kan sige det sådan. Cigaretter blev hurtigt rationeret, og de var meget vanskelige at få. Han havde et par faste forretninger, hvor han normalt kunne handle, men en dag kunne ingen af stederne opfylde hans ønske, så han ringede til os i Humlebæk og bad mig gå ned til vores købmand i Sletten, men nej, heller ikke der lykkedes det at få købt cigaretter. Da vi havde spist middagen, satte far sig hen, for at ordne nogle af de papirer han havde med fra kontoret, men han kunne overhovedet ikke koncentrere sig om arbejdet, så han pakkede sammen og sagde: "Nu går jeg i seng". Det viste rigtigt, hvor vanskeligt det er, hvis man er så afhængig af at ryge.

En mærkelig ting var, da Far en gang havde fået influenza. Vi var i lejligheden på L. E. Bruunsvej. Han var ret 'angrebet' af sygdommen, og lå i sengen i næsten en uge. Nu havde Far det sådan, at han aldrig røg, når han var i seng, så da han blev rask sagde han: "Nu har jeg ikke røget i en hel uge, så kan jeg jo også holde helt op med at ryge!" Det mærkelige var, at det 'løfte' holdt han til han døde et par år senere. Det var godt gjort af

en storryger, som Far var.

Jeg er i hvert fald lykkelig over, at jeg ikke har ladet mig lokke til at ryge.

Far døde i oktober 1962, mens jeg var på årskursus i København. Han blev bisat på Mariebjerg Kirkegård i Lyngby og urnen sat ned i de ukendtes, det var mine forældres ønske.

Mor var født i familiens sommerhus i Vedbæk og døde på et plejehjem i Roskilde.

Hun blev af familien og vennerne kaldt Tykke. Hun har måske som lille været lidt trivelig, men navnet holdt ved hele livet. Selv når hun skrev breve til sine bekendte, underskrev hun det med Tykke. Så blev hun gift med min far, der jo hed Gunnar. Da hun var lærerinde, og var vant til at skrive karakterer som: ug, ug-, mg+, mg-, tg+, tg-, tg-osv, var det nærliggende, at Tykke og Gunnar blev til TG. Da jeg så blev født, kom signaturen til at hedde TG+.

At hun fortsatte med at kalde sig Tykke viser, at hun opfattede navnet som et kæle-navn og ikke som et øgenavn.

Mor var lærerinde, om hun har gået på et seminarium, har jeg ingen erindring om, men hun underviste på sin broders skole, Finn Tulinius Skole i Rosenvængets Allé på Østerbro. Det var et rigtigt familieforetagende. Finn var rektor, Mor underviste og møster Budda sad på kontoret og passede regnskaberne. Ave og Amma, deres forældre og mine bedsteforældre, boede oppe på øverste etage under taget. Ave og Amma er islandsk og betyder bedstefar og bedstemor. Da jeg kom i skolealderen, blev jeg indskrevet som elev på Finns skole og fik Mor som lærerinde. Der var dog et stort problem, særlig for mig, for jeg havde altid sagt Ingeborg og Gunnar til mine forældre, og jeg måtte ikke kalde min lærerinde ved fornavn, så jeg måtte lære at sige Mor og Far til mine forældre. Det har sikkert ikke været så morsomt, men jeg fik det lært.

Jeg gik i første klasse på Finns skole. Da bruddet kom i familien, var der mange ting, der ændrede sig. Ave og Amma flyttede fra skolen, Budda og Mor holdt op med at være ansat, og lille Mogens kunne selvfølgelig ikke fortsætte på skolen, så jeg blev taget ud og indskrevet på en skole i Hellerup. Vi var på dette tidspunkt netop flyttet fra Strandboulevarden til Taffelbays Allé. Jeg gik ikke så længe på den skole, dels var jeg ikke glad for flytningen, dels syntes min Mor ikke, at skolen gjorde nok for mig med min ordblindhed, så jeg blev taget ud allerede midt i tredje klasse. Resten af skoleåret blev jeg så hjemmeundervist af Mor. (Senere kom jeg så på Krebs' skole, men det har jeg skrevet om et andet sted.)

Mor blev ansat som lærer ved Københavns kommune, hvor hun fik til opgave at hjemmeundervise stærkt handicappede børn, som ikke fysisk kunne komme til den kommuneskole, de hørte til. Mor havde undervist gennem årene tre børn pr dag. Da de boede ret forskellige steder i kommunen, måtte hun transportere sig rundt med S-tog og cykel. Hun havde anskaffet sig tre meget gamle og rustne cykler, som ingen ville stjæle. De stod ved de S-togsstationer, der var nærmest eleverne.

Der er en særlig historie med en af eleverne, en dreng på – jeg vil tro 11-12 år. Han sad i kørestol og kunne ikke bruge sine hænder, men han var godt nok begavet, så han

Far og Mor fotograferet i 1958.

læste og regnede fint. Han kunne ikke skrive regnestykkerne, men han svarede på de spørgsmål, Mor stillede ham. Men så skete der noget særligt. Det store ejendomskompleks, han boede i, fik renoveret alle vinduerne. De gamle vinduer, der havde en række mindre ruder blev udskiftet med nye, som havde få store ruder, og nu kunne drengen pludselig ikke regne mere. Det viste sig, at han havde brugt de mange små ruder som en slags optisk kugleramme.

Efter nogle år som 'rejsende lærerinde' fik hun en stilling på Bispebjerg Hospital hos overlæge Clemmensen. Afdelingen var mest for voksne patienter med psykiske vanskeligheder, men der var også en del børn i skolealderen. Så blev en stor bygning lige udenfor sygehuset, Velandershjemmet hed det, indrettet til psykiatrisk hospital som Gudrun Bruun blev overlæge for. Mor fulgte med over til de nye omgivelser, noget hun var meget glad for. Hun fik sin egen skolestue, hvor hun kunne undervise større eller mindre elevgrupper, alt efter, hvor dårlige de var rent psykisk. Og så en gang om ugen havde hun næsten alle børnene samlet i den lille skolestue, hvor hun fortalte danmarkshistorie. Disse timer var mens medarbejderne var til konference om børnene – og børnene fik Kongen af Danmarks bolcher.

I perioder havde Mor mine forældres puddel med i skolen. Det er nok lidt usædvanligt, at man sådan må tage sin hund med, men det fik hun altså lov til, og både børnene og hunden var meget glade for det.

De sidste år af hendes liv var hun ret syg af cancer. Inge og jeg var på dette tidspunkt flyttet til Julemærkehjemmet, og i en kortere periode havde vi hende dels boende på Julemærkehjemmet, dels på Skælskør Sygehus, som dengang endnu ikke var nedlagt.

I den tid, vi havde hende boende på Julemærkehjemmet, havde hun Julemærkehjemmets gæsteværelse på første sal i hovedbygningen. Hun havde stadig sin hund, Muggi. Han tilbragte det meste af tiden oppe hos hende, kun når vi gik tur med ham, var han væk fra Mor. Han var utrolig godmodig og tog sin tilværelse med knusende ro. Mor lå det meste af tiden i sengen, og vi bragte maden op til hende. Da hun efter behandling på sygehuset kom tilbage til Julemærkehjemmet, gav hun udtryk for, hvor svært det havde været, at hun forstod alt, hvad vi sagde, men ikke havde været i stand til at svare. Vi lærte hvor forsigtig man skal være i de situationer, hvor man tror, at et menneske ikke forstår eller hører noget.

Men Julemærkehjemmet var ikke en holdbar ordning, så vi søgte at få hende på et plejehjem, helst i nærheden af Skælskør, men det lod sig ikke gøre, så Elisabeth og Gudrun fandt et privat plejehjem som lå i Roskilde.

Jeg tror Mor var relativt glad for stedet, det gav hun i hvert fald udtryk for. Vi havde overtaget hendes hund, Muggi. Den havde vi selvfølgelig med, når vi besøgte Mor. Så længe vi kunne køre en tur med hende, kunne hun være sammen med Muggi, den måtte ikke komme med ind på plejehjemmet, men juleaften fik den lov og da lagde den sig straks til rette ved hendes ben, som om den ville sige: "Jeg ved da godt, hvem der er min madmor". Men da vi rejste os for at gå, rejste den sig også, den var klar over, at den nu hørte til os. Den attitude var Mor meget glad for. Det fortalte hende, at Muggi var glad for at bo hos os.

Mor døde den 20. februar 1968 og blev bisat på Mariebjerg Kirkegård i Lyngby i de ukendtes gravplads samme sted, hvor Far nogle år tidligere også var blevet bisat.

Da min mor skulle bisættes, spurgte vi, om vi måtte sætte Jens Krogs to sølvstager ved hendes kiste. Stagerne havde altid fulgt familien i sorg og glæde, og da min far blev bisat, trak min mor stagerne op af sin taske, satte dem ved fars kiste og tændte lysene. Vi ville gøre det samme for hende, men vi fik at vide, at Mariebjerg Kapel havde deres egen udsmykning, så det kunne vi ikke. Mor har givet fået den samme besked, men hun var altid handlekraftig. Det skulle hun nok selv bestemme, og Gunnar fik de gamle stager ved kisten på så sent et tidspunkt, at ingen greb ind.

♂ Farbror
Hemming Krog
* 17.5. 1901
† 5.11. 1974

≈ 19.8. 1927 ≈

♀ Moster
Elisabeth [Monda] Frich Tulinius
* 19.1. 1902
† 22.3. 1988

Fætter Erling Krog * 21.3. 1938 ≈ 28.12. 1969 ≈ Ida Marie Troels Møller * 28.11 1940

Farbror og Moster

Hemming og Elisabeth Krog

Hemming var landmand. Han og Monda havde en gård, Tørvesletten, lidt nord for Måløv. Det var en trelænget gård med et rødt stuehus. I stalden var der et par køer og nogle grise, og udenfor havde de en del gæs. Monda passede hønsene, der boede i et lille hønsehus, som lå ude bagerst i haven. Selve haven var ikke så stor, for der var en stor træbevokset høj, som stødte helt op til haven. Når Monda havde samlet dagens høst af æg, vaskede hun dem, noget man i dag aldrig ville gøre.

De havde også en dejlig schæferhund, som hed Muddi. Jeg har en sjov erindring om netop denne hund. Jeg selv har ikke været så gammel, men jeg kunne synge "Tinge linge later". Når jeg sang den, gik jeg rundt om det store spisebord i stuen med et kosteskaf som gevær. Muddi fulgte fint med, som om hun hørte med til soldaterne. En gang glemte jeg at dreje rundt, da jeg sang: "Alle drejer om", men Muddi huskede det og gik den anden vej rundt om bordet til stor morskab for familien.

Ude på gårdspladsen stod en høj mølle, som pumpede vand op af gårdens egen brønd. Jeg husker tydelig den knirkende lyd, når møllevingerne drejede og pumpestan-

**Monda på dåbsdagen.
Dåbskjolen er fra 1833.**

gen gled op og ned. Jeg husker denne lyd særligt, når jeg blev lagt ind i soveværelset for at sove til middag. Soveværelset vendte ud mod gårdspladsen.

Desværre kunne Hemming og Monda ikke blive på gården. Midt i 30'erne kom den store landbokrise, og de måtte sælge gården, måske med tab.

De flyttede til en lejlighed på Gyldenlakvej på Amager i Sundbyvester. Den var vist ikke så stor, men jeg husker den som en hyggelig og lys lejlighed, der havde vinduer ud mod vest. De havde ikke længere Muddi, men et andet meget ejendommeligt dyr, en vandrende pind. Det er et insekt, som meget ligner en tynd træpind med seks lange tynde ben. Den kravlede langsomt rundt i en stor potteplante.

Hemming fik en stilling som toldklarerer inde på Kvæsthusbroen for DFDS. Det var et meget anstrengende arbejde, særlig fordi han havde en dårlig ryg. Jeg besøgte ham der nogle gange. En gang skulle vi hen til noget, jeg troede var en pølsevogn, så jeg glædede mig til en rød pølse, men det viste sig at være en kaffevogn. De havde noget wienerbrød, men ingen pølser, desværre.

Mens de boede på Amager, fik de Erling. Det var spændende for mig at få en lille fætter. Han kom nogle år senere i Højdevangen Skole. Det viste sig, at han var kejthåndet (eller venstrehåndet, bør man vel kalde det i dag). Hans lærer i dansk gav ham lov til at skrive bogstaverne med venstre hånd, men hans regnelærer forlangte, at han skulle lære at bruge højre hånd, så han skrev tallene med højre hånd. Det kom der et ejendommeligt resultat ud af. Da han i 2. eller 3. klasse fik tekststykker med både tal og bogstaver var der et problem. Men Erling klarede det selvfølgelig, han tog da en blyant i hver hånd og skrev tal med højre og bogstaver med venstre!

Nogle år senere fik Hemming et godt tilbud. Han kunne blive inspektør i Rundetårn. Far var gennem Kirkeministeriet klar over, at der var en ledig stilling som inspektør. (Rundetårn er jo egentlig kirketårn til Trinitatis Kirke). Der fulgte en tjenestebolig med, så familien flyttede fra Amager og ind midt i centrum af København. Lejligheden lå helt oppe i toppen af tårnet. Stuerne var som lagkagestykker, med runde vægge i ydermuren og ind mod den lille snoede trappe der førte helt op til platformen. Erling fik et dejligt værelse. Hans værelse og køkkenet var ikke særlig store, fordi entreen, der også var rund, snoede sig langs indervæggen. Fra entreen kom man ind i spisestuen og videre ind i dagligstuen og til sidst til soveværelset.

Udsigten var perfekt. Lige gyldig hvilket vindue, man så ud af, så var det en bid af København, man så ud over.

Og så havde de husdyr, duer. Når Monda åbnede køkkenvinduet, kom der straks flyvende to tre duer for at få lidt at spise, og hvis Monda ikke passede på, kom de helt ind i køkkenet til hende.

Hemmings arbejde var at være en slags vicevært i tårnet, altså se, at alt fungerede, som det skulle, og så skulle han også passe indgangen nederst i tårnet, hvor besøgende kom ind og betalte for at komme op i tårnet. Han tog hver morgen en legevogn med ned. I den var der bl.a. en lille bøsse med hvidtekalk og en pensel. Når Monda i løbet af dagen havde været på indkøb, lagde hun varerne i legevognen. Når Hemming, efter lukketid, igen gik op til lejligheden, tog han legevognen med. Hvis der så havde været nogle besøgende, der havde skrevet et eller andet på væggen, tog han penslen og hvidtede teksten over, så der var aldrig det, vi i dag kalder graffiti. Hvis Hemming af en eller anden grund ikke passede tårnet – det kunne være i ferien – så kunne han være sikker på, at der var skrevet rigtig mange ting på væggene. Det kunne være en god lærestreg, at man bør male graffiti over, straks den blev skrevet, men det er vist desværre for sent nu at indføre en sådan ordning. Det lærte vi af og brugte det, hver gang der bare var en lille blyantstreg på den 25 meter lange, hvide gang på Julemærkehjemmet.

Erling gik på Sangskolen i Fredericiagade, der hvor Mogens Wøldike havde oprettet Københavns Drengekor. Erling sang med i børnekoret, men nåede vist aldrig at komme med til de egentlige koncerter, da hans stemme gik i overgang ret tidligt, men han fik til gengæld mange år i mandskoret.

Han fik studentereksamen der, og det blev fejret med familien på en speciel måde. Vi var inviteret til middag, som blev indtaget i spisestuen, men da tårnet lukkede kl. 22, fik vi alle små opgaver at løse. Nogle fik klapstole, andre klapborde, atter andre kopper og diverse andre ting, og så gik vi alle op på den store platform, hvor vi i det pragtfulde forsommervejr indtog aftenscaffen, mens vi havde hele København liggende for fødderne rundt om os.

Som sagt var Rundetårn kirketårn til Trinitatis Kirke, og når man gik op af vindelgangen, var der to steder døre, der førte ind på kirkeloftene. Der var vist egentlig tre døre, den nederste førte ind til orgelet. Den næste dør førte ind til et meget stort lofts-

Monda og Hemming i festtøj.

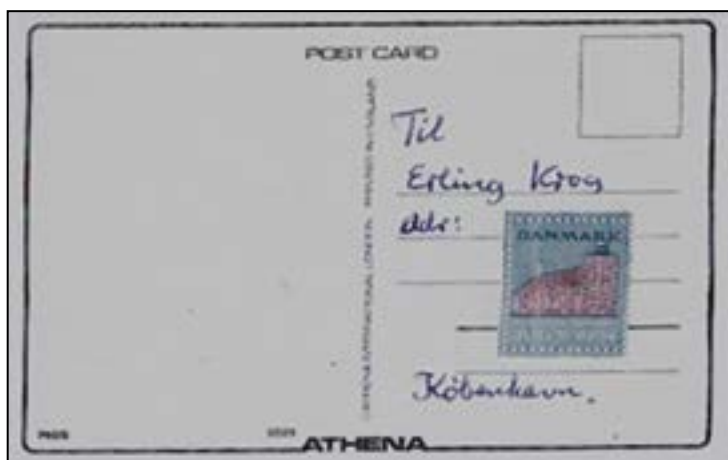
rum, som dengang, familien flyttede ind i Rundetårn, var et depot for mange forskellige dyr, som var præpareret, udstoppet eller på anden måde gjort langtidsholdbare.

Jeg husker, at jeg engang har været der inde med Anette og Birgitte. Vi så på udstoppede krokodiller og mærkelige fugle. Senere blev alle disse dyr fjernet, og loftet indrettet til foredrags- og udstillingslokale. Både dette lokale og lokalet ovenpå strakte sig i hele kirkens længde.

Desværre endte rundetårnstiden brat, da Hemming fik en hjerneblødning. De måtte atter flytte, og denne gang kom de til at bo på Åboulevarden.

Erling og jeg har altid haft et nært forhold til hinanden. Jeg kalder ham min 'dobbeltefætter', fordi min mor og Monda var søstre og min far og Hemming brødre. Han kom ofte på besøg i Humlebæk, hvor vi legede og hyggede os meget.

I 1964 havde Det Danske Julemærke som motiver 50 danske kirker. Et af disse mærker var med Trinitatis Kirke – altså med Rundetårn. Jeg fik den idé at sende et julekort til Erling, som på det tidspunkt boede i Rundetårn. Som man kan se på min rekonstruktion af kortet, skrev jeg ikke en direkte adresse men satte julemærket i stedet for. Det var spændende, om det nåede frem, og det gjorde det sandelig!

♀ **Faster**
Elisabeth Marie Louise Krog
 * 13.4. 1906
 † 28.7. 1984

♀
Gudrun Tølbøll
 * 24.10 1900
 † 15.7. 1989

Faster og Tante

Elisabeth Krog og Gudrun Tølbøll

Elisabeth husker jeg kun svagt, da hun endnu boede hos Bedstefar og Bedstemor i præstegården på Nylandsplads. Hendes værelse var på første sal (tagetagen). Værelset var stort, fornemmede jeg. Det havde en stor karnap ud mod gaden.

Senere, da hun blev lærer i øvelsesskolen på Jonstrup Seminarium, bosatte hun sig i Ballerup. Først i en lille lejlighed inde midt i byen. Der lærte hun Gudrun Tølbøll at kende. Gudrun var en meget afholdt familielæge.

På et tidspunkt flyttede de sammen i en villa. Elisabeth har selv sagt, at de 'kun' var veninder, der skulle ikke lægges mere i det, at de var flyttet sammen. Villaen var relativ stor, og Gudrun fik sin praksis indbygget i Elisabeth huset.

Elisabeth har altid været en virkelig god faster. Det var hende, der fik mig til at vælge seminariet frem for farmacie. Det var sikkert også hende, der fik mig til at flytte til Jonstrup Seminarium i stedet for at bo hjemme i Charlottenlund. Og hun har altid været mig en meget stor hjælp, mens jeg gik på seminariet. Jeg kom også hos Elisabeth og Gudrun til middag, ofte en gang om ugen. Hun betød altid meget for mig.

Da Erling kom på universitetet, og kom på samme hold som både Marianne og Benedicte, var Elisabeth meget positiv overfor, at Erling selvfølgelig skulle fortsætte på det

hold, han var kommet på, og ikke, som en del af familien, der forlangte, at han skulle vente et år, for, som de sagde: "Han kan da ikke gå i klasse med to døtre af Finn".

Som sagt, var Elisabeth positiv overfor at Erling selvfølgelig ikke skulle spille et år, bare fordi han kom i klasse med de to kusiner. En dag inviterede Elisabeth og Gudrun så Erling, Inge og mig til middag hos dem i Ballerup sammen med Marianne og Hans. Det var første gang vi så de to. Men sammenkomsten var yderst tys-tys. Vi var meget bange for, at hvis det rygtedes, ville nogle af vore tanter, særlig Budda og Birgit, slå hånden af både Erling, Inge og mig. Det var begyndelsen til et meget nært forhold til vores to kusiner, noget vi, Erling og jeg, har været meget glade for. Men det var noget af et farligt eksperiment.

Elisabeth og Gudrun havde et dejligt sommerhus i Asserbo Plantage. Huset hed TØK. TØ(lbøll) og K(rog). Inge og jeg boede der en sommer, vi passede deres dejlige ru-hårede terrier Trunte, mens de var på ferie i Italien.

Elisabeth og Gudrun havde tabt deres hjerter til Rom og rejste jævnligt derned. Vi morede os lidt, når vi var inviteret til "rejseaften". Først så vi lysbilleder med Elisabeth foran seværdighederne. Bagefter så vi film fra de samme steder, men nu var det Gudrun, der var foran. Vi sagde aldrig noget, for vi holdt jo så meget af de to tanter og deres levende interesse for vores lille familie.

Både Inges læge og jordemoder holdt weekend, da Inge skulle føde første gang. Der boede en anden læge på Ida Tesdorpsvej, men efter et besøg hos hende lørdag aften erklærede Inge, at hende ville hun altså ikke føde med. Hvad nu? Mogens måtte hen til telefoncentralen og ringe til Poul. "Hvor er tanterne?" "De er lige kommet hjem fra deres italiensferie, nu er de i TØK". Ingen af os havde privattelefon, så Mogens ringede til købmanden. Lidt efter var Gudrun i telefonen. Efter at have hørt situationsrapporten sagde hun: "Ring i morgen kl 8". Ny bulletin, og så gik det stærkt. Klinitesta, klinikdamen i Ballerup, fik besked på at stå parat med fødetasken. Elisabeth pakkede maden, der skulle have været gæstemiddag, og så gik det med stor hastighed via Ballerup til Humlebæk

Efter et par timer og en meget sød jordemoder sammen med den erfarne læge Gudrun blev Anette født kl 14. Efter fødslen rakte jordemoderen den nyfødte til Elisabeth: "Nu kan du gøre hende i stand!" Det havde Elisabeth ikke prøvet før, men det gav hende en særlig tilknytning til Anette og senere også til Birgitte.

Så blev der serveret flæskesteg og jordbær til en træt læge og en sulten mor, mens Mogens atter måtte til telefoncentralen og viderebringe den gode nyhed til Mogens forældre, der var på ferie ved Flensborg fjord, og til Inges far og faster.

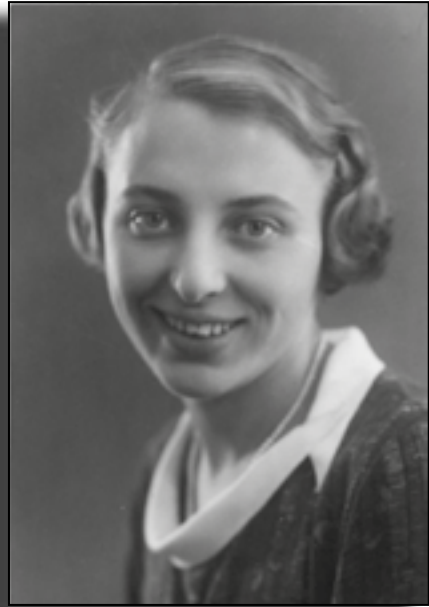
Da Elisabeth og Gudrun gik, sagde de: "God fornøjelse", men Anette sov natten igennem som en engel. Det er vist ikke nødvendigt at tilføje, at Elisabeth og Gudrun fulgte op med besøg dagen efter.

♂ **Farbror**
Poul Andreas Krog
* 8.2. 1910
† 20.6. 1991

♀ ≈ 1967 ≈ **Karen Ering**
* 7.6. 1917 † 24.10. 2004

≈ 9.5. 1936 ≈

♀ **Tante**
Signe Riisager
* 1.8. 1910
† 22.7. 1965

Farbror og Tante

Poul og Signe Krog

Poul og Signe fik fire børn, Vibeke (kaldet Vips), Kirsten (kaldet Kis), Hans Henrik og Hanne

Vips var min første kusine, og da hun var ganske lille, husker jeg, at jeg var med mine forældre og Poul og Signe ude at gå, hvor Vips var med i barnevogn (eller måske har det været klapvogn?) Jeg var meget stolt over, at jeg måtte køre med hende. Det har været engang i sidste halvdel af 30'erne.

I mange år boede familien Krog på Kollegievej i Ordrup. Da det var en stor familie, kaldte de sig 'Knagerækken'

Lige overfor deres rækkehus, lå den tyskkontrollerede radiofabrik, den hed Torotor. En dag blev hele fabrikken sprængt i luften af sabotører. Det bevirkede, at alle vinduer og yderdøre i Pouls og Signes hus blev blæst ind. Hvor skulle familien nu bo? Og hvad der var værre, hvem skulle passe på huset og indboet, indtil man fik sat skodder for alle vinduer og døre? Poul ringede til mig og spurgte, om jeg ville være nattevagt i huset. Jeg var på det tidspunkt medlem af beredskabet på Polyteknisk Læreanstalt, så han mente vel, at jeg var velegnet til at være vagt i huset, selvom opgaven ikke var det samme som på Læreanstalten. Jeg svarede selvfølgelig ja til opgaven. Det blev en meget lang nat,

hvor jeg ikke kunne sove. Jeg havde taget nogle lærebøger med, som jeg kunne læse i for at fordrive tiden med noget praktisk.

Vi har mange gange været til hyggelige fester hos familien. Nede i kælderen havde de indrettet en slags gildestue, hvor der var plads til mange gæster.

Når der var fest – måske en fødselsdag – sang vi altid Familiesangen. Vi kendte den alle sammen, så vi behøvede sjældent at få den trykte version i hånden.

Familiesangen

Man er så glad i sine ungdomsår

Det gør så godt at få en lille tår.

Enhver kan drikke ligeså meget, som man vil

Og derfor vil vi drikke fødselsdagsbarnet til

Falderi, faldera, falderul-lala

Og derfor vil vi drikke fødselsdagsbarnet til

Tre lange og tre korte hurraer

Karen og Poul på deres 20 års bryllupsdag

Vi mener melodien er en meget gammel sang, måske en drikkevis. Hvem der har digtet teksten ved vi desværre heller ikke, men i den Riisagerske og Poul Krogs verden har den været en meget yndet sang ved festerne.

Poul var vurderingsmand i et forsikringsselskab. Som sådan har jeg set ham opmåle vores hus i Humlebæk og har sikkert givet Far et overslag på, hvad huset var værd. Han var også politisk interesseret, og i nogle år var han med i byrådet i Gentofte.

Signe, der var søster til komponisten Knudåge Riisager, var meget syg de sidste år hun levede. Poul tog affære og klarede alle de huslige gøremål. Han fortalte mig engang, hvor let det var at servere en hjemmelavet lun leverpostej.

Efter Signes død inviterede Elisabeth og Gudrun den triste Poul med til en af deres mange ture til Rom. Her mødte han Karen, der kort tid forinden havde mistet sin mand. Poul og Karen blev gift i 1967. Karen havde to børn, Knut og Randi, så knagerækken voksede. Karen var en travl læge, men Poul var jo vant til det huslige, og de fandt ud af at få hele den store familie til at fungere med børn, svigerbørn og børnebørn. Altid, hvor Poul var med, var der fest og glade dage.

♂ Morbror
Finn Tulinius
* 18.9. 1893
† 1.5. 1987

≈ 12.7. 1931 ≈

♀ Tante
Ulla Tulinius f. Barfred
* 30.9. 1907
† 2.7. 2000

Kusine Benedicte *18.12. 1936. Kusine Marianne * 19.7. 1938

Morbror og tante **Finn og Ulla Tulinius**

Finn var teolog, men i mange år var han skolebestyrer på sin egen skole i Rosenvængets Allé på Østerbro, Finn Tulinius Skole. Både Budda som kontordame og Mor som lærer var ansat der og da jeg begyndte min skolegang, kom jeg i Finns skole i første klasse, men da bruddet i familien kom, holdt både Mor og Budda op, og jeg blev taget ud af skolen.

Det var først, da Elisabeth og Gudrun tog initiativet til, at Erling, Inge og jeg kunne mødes med Hans og Marianne til middag i Ballerup, at vi kom i tæt kontakt med den del af min familie. Og det har vi bestemt været yderst tilfredse med.

Finn var, efter sin tid som skolebestyrer, præst i Strø-Gørløse sogne, hvor Ulla og Finn boede i Strø Præstegård. Inge og jeg har været på besøg hos dem i præstegården lige før, de skulle holde op med præstegerningen. Det var vist første gang, Inge hilste på Finn og Ulla.

Udenfor præstegårdshaven står der et vejkrucifiks.

Da Finn var gået på pension, flyttede han og Ulla til Gersonsvej i Hellerup. Der boede de på første sal i en stor villa. Inge og jeg har besøgt dem mange gange både der og på Solsæter.

Finn havde mange af sine fine udskæringer i træ. Han havde et virkeligt godt håndslag for at skære figurer og andre ting ud i store træflader. Således har han udskåret en flot himmelseng, som nu står på Solsæter. Han har også lavet en altertavle til Skalholt kirke sydøst for Reykjavik. Da Inge og jeg var i Island, var vi en tur til Skalholt, men da den var placeret i krypten, og det var udenfor sommerperioden, havde de ikke åbent, så vi kunne desværre ikke få den at se.

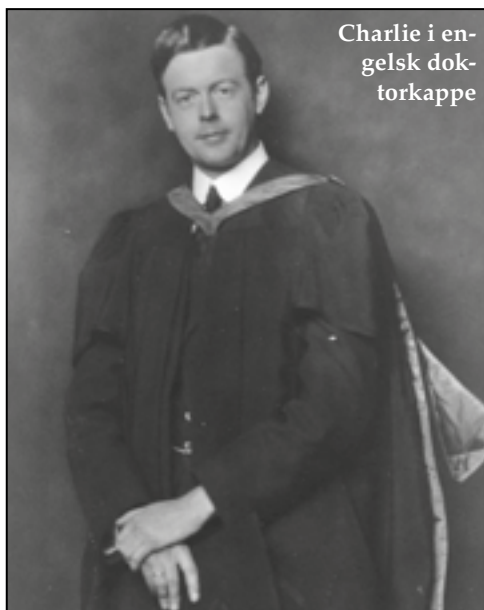

Vejkrucifiks ved Strø præstegård.

♀ **Moster**
Birgit Tulinius
* 22.4. 1895
† 6.4. 1983

≈ 16.9. 1921 ≈

♂ **Onkel**
Charlie Åmundsen
* 28.6. 1894
† 2.6. 1978

Moster og onkel

Birgit og Charlie Åmundsen

Birgit var min ældste moster. Som barn kaldte jeg hende for 'Daddi'. Jeg kan af gamle billeder se, at jeg som barn har været i Oslo mindst hvert andet år indtil krigen forhindrede rejser til Norge. Jeg holdt meget af Birgit, og hun tog mig meget ud til sjove steder, f.eks. op til Holmenkollen eller da vi var ude for at sejle i små både i en legepark på Bygdønæs. Charlie og hun havde ingen børn, så måske har de næsten 'adopteret' mig som deres søn? Charlie var direktør på Norges største skibsværft, Akers Mekaniske Værksted, som lå i Oslo. De byggede ret store skibe, bl.a. til Fred Olsen Lines.

Birgit og Charlie havde et dejligt sommerhus ved Soon. Engang, de var i Humlebæk, tog Birgit et lille bøgetræ med rod med til Soon og plantede det der. Der vokser ikke bøgetræer i det område, så det var noget meget specielt. Nu står der et dansk træ i Soon, ligesom vi har tre norske birke i Humlebæk.

Jeg syntes også det var morsomt, når Charlie tog mig med på en rundtur på Værftet. Jeg husker engang, han lovede mig en tur op i værftets store kran. Jeg troede, vi skulle helt op i førerhuset, men det blev desværre kun til den store platform nederst på kranen, men vi fik da en køretur med kranen langs kajen.

Da Ave døde, arvede Birgit, som den ældste datter, den flotte malede rude, som Einar Jónsson havde lavet. De satte den op i vinduet i lejligheden på Munkedamsveien. Selvom de boede ret tæt ved havnen, kunne de ikke se vandet og skibene, fordi der lå en række store husblokke imellem.

I 1940, da tyskerne invaderede Norge, tog de ruden ned i kælderen for at sikre den, hvis der blev voldsomme krigshandlinger omkring Oslo. Det skulle vise sig at være en god foranstaltning. Nede i havnen lå der et tysk ammunitionsskib, og en dag sprang det i luften, med det resultat, at husblokkene overfor blev voldsomt skadede, der stod kun murene tilbage, men de havde skærmet så meget for Munkedamsveien 79, så det kun gik ud over vinduerne, der alle blev slået i stykker. Godt at den dyrebare rude lå sikkert i kælderen.

Da Charlie gik på pension flyttede de til Danmark. De købte et dejligt hus i Hellerup, men det

Birgit og Charlie på hans 50 års fødselsdag 28.6. 1944.

Sådan var udsigten fra Birgit og Charlies lejlighed på Munkedamsveien efter at ammunitionsskibet var sprunget i luften.

var desværre i flere etager, og det var ikke så praktisk, da Birgit allerede på dette tidspunkt begyndte at have problemer med benene. Det resulterede i, at Birgit efterhånden ikke kunne komme op i deres soveværelse, så hun måtte flytte ned i stueetagen. De havde hushjælp til mange ting, men Charlie måtte også tage fat. Han sørgede for den mad, de skulle have, han lavede den vist også selv. Men en dag blev han syg og døde ret kort tid efter. Så kunne Birgit ikke blive boende i huset og kom på plejehjem. I den forbindelse fik jeg, som ældste barnebarn af Thorarin E. Tulinius, den flotte rude, som Einar Jónsson havde malet til Ave.

Ruden er nu på Einar Jónsson's museum i Reykjavik.

Birgit insisterede på at komme med til Charlies bisættelse. Hun gik meget dårligt. Hun havde kørestol. Da jordpåkastelsen skulle foregå, ville Birgit op at stå, hvilket voldte hende mange smerter og stort besvær, men hun kom op.

Birgit var vist relativt glad for plejehjemmet, men der var nogle ting, hun ikke var tilfreds med. Hun fortalte mig om en episode, da hun sammen med de andre beboere sad ved de runde spiseborde. En ung mandlig plejer rakte en kartoffelskål på tværs over bordet og sagde: "Birgit, skal du have flere kartofler?" Birgit lod, som om hun ikke hørte det, og spiste videre. Plejeren troede, at Birgit hørte dårligt, så han gentog, og nu med højere stemme: "Du, Birgit, skal du have flere kartofler?" Hertil svarede Birgit: "Unge mand, hvis det er mig De taler til, vil jeg bede Dem sige DE til mig. Og så hedder jeg i øvrigt fru Åmundsen!" Nu er det nogle år siden, denne ordveksling fandt sted, men den viser, at man bør stikke fingeren i jorden og vurdere, hvem man taler til – og at Birgit havde sin værdighed i behold.

♀ **Moster**
Helga [Budda] Tulinius
 * 12.4. 1897
 † 4.1. 1984

≈ 12.10. 1926 ≈

♂ **Onkel**
Frederik Jean Jahnsen
 * 19.12 1893
 † 28.6. 1954

Moster og Onkel

Helga og Frederik Jahnsen

Budda var min mors anden søster. Hun hed egentlig Helga, men i Tulinius-familien brugte man meget kælenavne

Jean var ingeniør og ansat ved KTAS. (Københavns Telefon Aktie Selskab). Vi har et par sjove ting fra ham. I Humlebæk står der i det store vindue i stuen en glasklokke, som stammer fra USA, og i Skælskør har jeg en morsom gammel telefon. Den er kinesisk eller japansk. Begge disse ting har Jean fået gennem sit samarbejde med andre telefonselskaber. Den gamle telefon har jeg pillet lidt ved, da jeg boede på L.E. Bruunsvej. Det var, da jeg boede på et værelse hos familien ovenover vores lejlighed. Jeg satte en sort træsokkel på, så jeg kunne få plads til diverse elektriske spoler og en klokke. Telefonen virkede fint. I mine forældres soveværelse hang der en mere moderne telefon, så vi kunne ringe til hinanden. Ledningerne mellem de to telefoner hang ud fra vinduerne og ud over tagrenden.

Da mine forældre og jeg flyttede fra lejligheden på Vodroffslund, hvor jeg var blevet født, overtog Budda og Jean lejligheden. Jeg har været på besøg hos dem nogle gange, så derfor husker jeg godt lejligheden, men jeg har ikke nogen egentlig erindring om Jean.

Han døde pludselig i Oslo, da Budda og han var til fest i forbindelse med Charlies 60-års fødselsdag.

Da han døde, fik Budda indrettet deres sommerhus i Rungsted til helårsbolig, og der er vi kommet meget.

Buddas have var en ret stor og dejlig have. Da det var en hjørnegrund, havde hun to lange fortove at holde. Det klarede hun selv i mange år, men når det var vinter, og det havde sneet meget, kneb det med at være glad. Hun ryddede, som man jo skal ifølge reglerne, fortovene for sne, hun skrabede den ud i rendestenene, men lidt op ad dagen, kom kommunen med den store sneplov og væltede vejens sne ind over hendes fortov. Det var hun godt nok meget vred over.

Havens planter skulle passes, og en række planter skulle hun vande. Da hun ikke havde en haveslange, vandede hun med en stor vandkande. En gang fortalte hun, at hun havde båret 98 vandkander ud. "Hvorfor tog du så ikke to vandkander mere, så var det blevet lige 100?" spurgte mor hende. "Nej, for hvis jeg havde sagt 100 kander, så havde du jo nok tænkt: 'Det har nok været mange kander, måske 80 eller der omkring', men når jeg siger 98, så ved du, at det var 98 kander jeg bar ud!"

Da hun var blevet ældre, havde hun et firma til at slå græs og klippe hække. En gang, de var kommet med to mand for at klare problemerne, gik det galt. Budda var godt nok selv hjemme, men ikke lige inde i stuen, hvor hun havde nogle gamle flintpistoler hængende. Hun opdagede først senere, at de to pistoler var stjålet. Af en eller anden grund meldte hun det ikke til politiet, for det var næsten sikkert, at en af de arbejdere, der hjalp med havearbejdet, havde været inde og få fingre i dem.

Budda var et musisk menneske. Hun fortalte glad og gerne om sin elskede tværfløjte og om sine mange rejser til Island og familien der. Budda var dygtig til at brodere, men den store madkunstner var hun ikke. Hun sagde altid: "Vi skal have en liten kooetelet".

Budda med islandsk vest og hue, som hun gav til Anette. Smykket fik Birgitte i konfirmationsgave.

Og så fortalte hun, at når hun skulle koge kartofler, brugte hun altid stopuret. Hvorfor prikkede hun ikke i dem med en nål?

Budda kunne ikke lide sin bedstemor, Elisabeth Frich. Hun forkælede Finn og brød sig ikke om "tøsebørnene", som hun udtrykte det. Budda lignede måske Søren Frich: Meget viljefast og i nogen grad uforsonlig men alligevel blød indeni.

Der er ingen tvivl om, at Budda holdt meget af Finn. Søstrene talte altid om ham, når de var sammen, men det hed: "Der var engang, vi havde en bror!" Desværre var det måske især den "frichske" stædighed, der forhindrede en forsoning, men vi unge i den næste generation ville gerne komme sammen efter vi havde mødt hinanden. På den anden side ville vi heller ikke provokere Buddas temperament. Hun holdt meget af Anette og Birgitte, og sagde, at hun var deres "bedstemoster".

Til Inges og mit sølvbryllup gjorde vi et farligt eksperiment. Det blev fejret i Skælskør, og vi havde selvfølgelig inviteret hele familien, og vi måtte ikke gøre forskel, så vi var i et dilemma. Hans og Marianne havde vi fået et meget fint forhold til, så dem kunne vi da ikke undvære, og hvad så med Budda? Hun måtte bestemt ikke opdage, at vi havde Finns datter Marianne med. Vi sagde til Marianne og Hans, at vi ville invitere både dem og Budda, så de kunne være forsigtige. Festen gik fint – meget fint, og Budda opdagede ikke, at hun på et tidspunkt efter middagen havde en lang og hyggelig samtale med Marianne, som kun præsenterede sig som 'fru Krarup', og da det var et ukendt navn for Budda, fattede hun ikke mistanke. Marianne har senere fortalt, at hun havde

været meget glad for at træffe Budda, som jo var hendes faster. Hvor kunne Budda dog have haft megen glæde af samværet med Marianne og Hans og deres fælles musikinteresse.

Budda havde en mellempuddel, som hed Trofast. Vores Archibald brød sig ikke om Trofast. Engang, da Budda var på besøg i Humlebæk, lattede Trofast ben op ad brændekassen. Archibald så dybt forarget på Trofast, og selv efter at der var tørret op, gik Archibald i en stor bue udenom brændekassen. På et tidspunkt blev begge hunde lukket ud i haven. Tilfældigt så vi ud af vinduet og så, at Archibald lattede ben op af Trofast. Hvad foregår der mon inde i en hunds hoved? "Der fik du den, så ka' du vel lære det!" har den måske tænkt.

Var vi på besøg om eftermiddagen, fik vi altid et glas Walnut Brown Sherry. Til middag var der rødvin. Budda delte en flaske rødvin i tre små karafler, så var der styr på, hvor meget hun drak, når hun var alene. Om aftenen fik hun i et medicinglas en lille akelejesnaps, "For at få et lysere livssyn", og så gik hun til ro med Trofast i fodenden.

De sidste år kneb det lidt med at holde styr på, om hun havde fået sin rødvin, eller hun skulle 'gentage handlingen', men hun spiste så lidt, at vi holdt på, at hun skulle have sin rødvin. Vi lavede en aftale med hjemmehjælperen om, at der hver dag skulle være til et glas rødvin i en flaske.

Budda var flere gange indlagt på Usserød Sygehus. Det gjorde hende meget konfus. Den sidste gang blev hun indlagt med et lårbensbrud. Meget mærkeligt, fordi hun omkring nytår var på plejehjemmet til aflastning. Da hun faldt, indlagde de hende ikke på grund af helligdagene(?). Hun døde på sygehuset, måske har det været på grund af væskemangel. Da lægen ringede og sagde, at hun var død, sagde Inge: "Jeg tror hun har brugt sin sidste styrke på at dø." Lægen svarede: "Jeg tror du har ret."

Tulinius – slægten der går mere end 1000 år tilbage

Der er vist ikke mange, der kan fremvise en stamtavle, der går tilbage til 900-tallet, men det kan Tulinius-familien.

Side 1 og 2 er den kronologiske stamtavle, mens siderne 3 og 4 – så vidt jeg kan se – er en uddybning af nogle enkelte punkter i selve stamtavlen.

Min morbror, Finn, der kom meget i Island, har fået denne stamtavle med hjem.

Rögnvaldur Ríemundarson af Hlemmík
 og Ríemundsson

1. Hagólfur Arnarson, f. 848. † 910.

Fyrsti handnámamaður á Hlandi á Reykjörk.

2. Þorsteinn Ingólfsson, † ca. 940.

3. Þorkell Menni Þorsteinsson, Stýrðingmaður, f. 970. † 1044.

4. Þormóður Þorkellsson, Alþingjafgöð um 1000.

5. Hamall Þormóðsson.

6. Már Hamalson.

7. Lígierður Másson.

8. Hamall Lígierðsson.

9. Ríemundur Hamalson.

10. Þormóður Ríemundsson, Skriða-Gödi, † ca. 1220.

11. Olafur Tottur Þormóðsson, † 1238-1242.

12. Erlendur Olafsson „Sterki“, Stýrðingur, † 1312.

Þ. Hans Konar þungurður Þórardóttir.

Þjá Rtt hennar frá handnámot.

13. Jón Erlendsson á Serjnbakka. 1310.

14. Hosi Jónsson, Stýrðingur á Stað á Öldubrygg.

15. Végfús Hósson á Þroscholti.

g. m. Oddný Ketilsdóttir

Hennar faðir: Ketill Þorláksson

Riddari af Hósfjörð, † 1342. Þjá Rtt hennar.

1112-11 — 1114-1810

16. Nafsi Þyðfússon, Holbeinsdóttir, á hafi 1394.
17. Erlendur Nafsson, f. í Hjótsdal.
18. Erlendur Erlendsson, Holbeinsdóttir.
19. Þorvaldur Erlendsson, hæfmaður sinnar og Rístar.
 Þjó á Strönd á Selaggi, 1499-1512.
 og á Möðruvellum.
20. Ragnheiður Þorvaldsdóttir, g.m. Arnfinnsson til Saurba.
21. Halldór Arnason, Saurba.
22. Þyðfúr Halldórsson, Saurba, á Hjalarnesi.
23. Þyðfúr á Rangárgingi 1592.
24. Henni Þyðfússon, Saurba, á Hjalarnesi.
25. Selveig Arnadóttir, Henni Arnadóttir, þermóssona í Skerri.
26. Hogni Þorvaldsson, Prestur, Þingardóttir 1704. 1716-1715.
27. Benedikt Hognason, Þyðfúrmaður.
28. Þorsteinn Benediktsson, Prestur, Skerri, f. 1731. † 1810.
29. Benedikt Þorsteinnsson, Prestur, Skerri, f. 1768. † 1845.
30. Þórunn Benediktadóttir
 Maður: Þorvaldur Þorvaldsson Erlendsson á hafi í Mflafirði.
31. Þórunn Þorvaldsdóttir.
 Maður: Carl D. Tilianni, Doksiður, Hæfmaður og Hæfmaður.
 g.m. Helga Fick, f. í Þróum.
32. Finn Tilianni.

Áa 1^a.

Ferngerðir Þórardóttir - Írlandir Ólafsson, "Eiríki", "Sigmundur"
Hinnar Eitt:

1. Haldólfur Bjálsson, Kersir.
2. Skellagrimur Haldólfsson, Landnámanna Eir á Berg.
3. Egill Skellagrimsson á Berg, 904.
4. Þorsteinn Egilsson, "Eir", á Berg, † 1015.
5. Krifla-Þorsteinnsson.
6. Egill Kriflason, ca. 1050.
7. Skelli Egilsson, Höfðingi-Linnlendingi, 1118.

B: Hans Hona: Sigrður Þorsteinsdóttir.

Þá kemur Eitt nðanmála.

8. Þorsteinn Skilabson, Þorsteinn, á hafi 1143.
9. Þorsteinn Þorsteinnsson, "Eir", Þorsteinn, "Eir", † 1187.
10. Þorsteinn Þorsteinnsson, Þorsteinn, "Eir", † 1220.
11. Þorsteinn Þorsteinnsson, "Eir", á Berg, † 1264.
12. Þorsteinn Þorsteinnsson, á Berg, † 1280.
13. Ferngerðir Þórardóttir - Maður Írlandir, "Eiríki", Ólafsson.

(12).

Áa 2^a.

Skelli Egilsson, Höfðingi-Linnlendingi.

Sigrður Þorsteinsdóttir.

Hinnar Eitt:

1. Þjót Hálsson, Hinnungir á Hósfalandi.
2. Hinnungir Hálsson. Hinnungir, Landnámanna Eir, á hafi.
3. Þorsteinn Hinnungsson, † ca. 970.
4. Þorsteinn Þorsteinnsson, 983.

5. Fálfr Þórarinnsson.
6. Þórarinn Súlmann.
7. Sigriðir Þórarinnsdóttir,
Móðir Þóris Egilsson. (4).

Ad. 15.

Eddný Ketilsdóttir ~ Vigfús Flóason
Hemma Eit.

1. Ragnvaldur Marjarl
2. Sengir-Hrólfur, Síposti Norranni jarl af Norðmændi
Östfir Ríðu-jarla og Ángla Konungi.
3. Radlin (Rethleen) Sengir-Hrólfssdóttir
g.m. Bjolan, Skota-Konungi.
4. Móbjörg Bjólansdóttir
g.m. Helgi Ottarsson (3. f. Ketil Flatnefhandarámsmaður).
5. Östfir Helgason, g.m. Þórdís.
6. Þjórunn Arnisdóttir.
g.m. Þorkell Áyjólsson (4. Maður) †1026. (Dríknaði).
7. Þellir Þorkellsson, †1033. Grafin í Hóarskeldu (Rostilde).
8. Þorgils Þellisson.
9. Himlogi Þorgilsson, "Storti", -Þjófr Þraðins Físa, †1121.
10. Snorri Himlogason, höfmaður, †1170.
11. Narfi Snorrason á Thordu, †1200.
12. Snorri Narfason, (Harð-Snorri), †1260.
13. Narfi Snorrason, Þjófr, †1284.
14. Þorlákur Narfason, höfmaður Norðan og Ketan, †1303.
15. Ketill, Þorláksson, Riddari og Hirdstjóri, †1342.
16. Eddný Ketilsdóttir ~ Vigfús Flóason. (15).

Gaverne til Ave

Ruden, som måler 120 x 50 cm.

Ave fik to meget specielle gaver, som jeg vil omtale. Den ene gave var en specielt malet rude, som Ave fik af den islandske kunstner Einar Jónsson. Den anden var en flot takkebog med en række underskrifter fra de købmænd og fiskere på nord- og østkysten af Island, som Ave hjalp i en økonomisk meget trængt tid.

Jeg har allerede tidligere omtalt RUDEN, men her vil jeg gøre det lidt fyldigere.

Udsnittet af det midterste felt viser, synes jeg, at Einar Jónsson har tænkt på min bedstefar, Thorarin, da han lavede ruden til ham. For mig at se forestiller det Tor, der på sin vogn forspændt to islandske heste, kører hen over tordenskyerne

Einar Jónsson er født i 1874, og viste tidligt, at han var kunstnerisk begavet. Han ville derfor gerne studere kunst på Kunstakademiet i Køben-

havn, men det var dyrt at rejse til Danmark. Da Ave på dette tidspunkt havde startet sit rederi, tilbød han Einar, at han kunne komme gratis med frem og tilbage mellem Island og Danmark, hvis han ville hjælpe med forskelligt forefaldende arbejde om bord.

Der må være opstået et særligt venskab mellem de to, for i årene fremover kom Einar Jónsson ofte og besøgte Ave og Amma i deres hjem. Han lavede også et relief af dem i profil (61x54 cm), som er utrolig vellignende. (Er gengivet på side 3 under Ave og Amma).

Ruden har helt givet været tænkt som en tak til Ave for hans hjælp, da Einar Jónsson var ung og fattig.

‘Vores’ rude til højre i Einar Jónssons arbejdsværelse Anna Jónssons rude i hendes arbejdsværelse.

Da Ave døde, gik ruden i arv til den ældste datter, Birgit. Og da Birgit blev gammel, og kom på plejehjem, syntes hun, at jeg, som Aves ældste barnebarn, skulle overtage ruden.

Inge og jeg boede dengang på Julemærkehjemmet, og vi fik en tømrermester, til at lave en ramme, som ruden kunne sidde i indenfor den meget store termorude, der vendte ud mod Fjorden. Ruden var flot,

men den passede ligesom ikke rigtigt ind i det moderne snit, Julemærkehjemmet havde. Vi nød da at have ruden, som blev meget beundret, men samtidig var vi også nervøse for, at en bold skulle smadre den, eller at solen skulle ødelægge malingen. Da vi så skulle flytte fra Julemærkehjemmet til Præstevangen, havde vi igen et problem. De moderne vinduer passede ikke til ruden, så den blev sat i klædeskabet med et vattæppe over, for at beskytte ruden mod slag. Men vi havde ikke fornøjelse af at se ruden til daglig.

Udsnit af næstnederste felt i midten.

På et tidspunkt talte Inge og jeg om, at hvis de ville købe ruden på Einar Jónsson Museet i Reykjavik, så ville ruden kunne beundres af mange mennesker i stedet for at stå pakket ind i et skab. Vi sendte et brev til Museet. Dengang var Hrafnhildur Schram museumsinspektør. Hun fik mærkelig nok brevet dagen før hun skulle flyve til Danmark. Hun kontaktede os, og vi fik et møde arrangeret, hvor hun kom til Skælskør for at se ruden. Hun var meget begejstret for den, og da hun var tilbage i Reykjavik, talte hun med bestyrelsen, som godkendte købet.

Vi fik et virkelig flot beløb for ruden, et beløb som fuldt ud dækkede alle de udgifter vi havde i de 10 dage, vi var i Reykjavik inklusive flyvetime til Vestmannaeyjar og Akureyri. I Akureyri så vi blandt andet 'Tuliniushuset'. Det havde tidligere været beboet af familien, havde vist været centralt kontor for Aves handel med købmændene, og måske har Aves bror, Axel, boet der. Man kaldte det stadig for 'Tuliniushuset', selvom det ikke er vores familie, der bor der længere. Vi var rundt på de fleste spændende kunstmuseer, som der findes så mange af i Reykjavik. Vi nåede også en tur rundt til Geysir, Thingvellir, Guldfoos og Skalholt kirke. Vi ville gerne have set den altertavle, som Finn havde skåret og foræret kirken, men da det var udenfor turistsæsonen, var der desværre lukket ned til krypten, hvor den hænger. Vi var dog inde i selve kirken, det var spændende at være på det gamle bispesædes jord.

Anden gang vi var i Island, besøgte vi naturligvis også Einar Jónsson Museet og "vores" gam-

Einar Jónsson.

le rude tog sig godt ud i de nye og rette omgivelser.

Einar og hans hustru, Anna, har boet i toppen af det museum, som man byggede til dem, da han forærede alle sine værker til Reykjavik. Der var en vindeltrappe op til deres ikke særlig store lejlighed. Det har været temmelig upraktisk, da de havde toilet i kælderen. Da de blev ældre, måtte de flytte ned i den lille bygning, der lå på grunden.

På museet så vi en malet tavle, som viste, hvem der havde været med til at donere penge til opførelsen af det store museum. Der står også: A. V. Tulinius, sysselman. A står for Axel, altså Aves broder.

Anna, som var dansk og født i København, var katolik. Einar havde lavet en rude til hende på samme måde som den, han havde lavet til Ave (og sig selv), men den er bygget op på en helt anden måde, og den bærer præg af katolsk inspiration.

Annas søster hed Franciska. Hun var gift med forfatteren Gunnar Gunnarsson.

Einar Jónsson lavede et meget flot relief af Ave og Amma. Ansigterne er utrolig vel-lignende. Vi har relieffet i Humlebæk. Det er en gipsafstøbning af det oprindelige relief, Hvor originalen er, ved jeg ikke, men måske er det på museet i Reykjavik.

Einar Jónsson har for øvrigt besøgt mine forældre og mig i Humlebæk. Jeg husker tydeligt, at han længe stod og nød udsigten over mod Sverige. Pludselig siger han "Nordøst er det smukkeste verdenshjørne!" Min far spørger forundret, hvorfor det netop er nordøst, der er smukke. "Jo, det har noget med lyset at gøre. Når solen står op i øst, og man har solen bag sig, er lyset ofte sløret af morgendis. Ved middags-tid, når man ser mod nord, er lyset for skarpt, men om eftermiddagen, når solen er ved at gå ned i sydvest, lyser den så smukt på landskabet i nordøst. Derfor."

Einar Jónsson døde i 1954.

Relief af Ave og Amma.

Anna Jónssons rude i hendes arbejdsværelse.

Tavlen med Axel Tulinius navn.

Museet set fra toppen af Halgrimskirken

Einar Jónsson Museet set fra parken (ældre foto).

Takkebogen vendte tilbage

Den anden store ting, jeg vil fortælle om, er takkebogen til Ave.

Ave ville gerne hjælpe de betrængte islandske købmænd og fiskere på nord- og østkysten mod økonomisk stærke danske, som forstod at trykke priserne på de varer, islændingene ønskede at sælge og satte priserne alt for højt på de varer, købmændene havde brug for at købe. Med sit rederi "THORE" begyndte han i 1896 at sejle mellem Danmark og fjordene rundt langs kysten, hvor han valgte priser, som beboerne kunne håndtere, og hvor de for første gang også blev besejlet i vinterhalvåret.

At han kaldte sit rederi for THORE er vist klart for enhver. Han lavede også sit eget rederiflag med to T-er, der dannede et kors på rød bund. Det kunne så ligne et dannebrogssflag. Han fik også fremstillet sit eget porcelæn med logoet på. Vi har nogle få dele tilbage af dette porcelæn.

Ave blev hurtigt en højt værdsat mand, og handelen gik fint. Han fik flere skibe i sit rederi. Han og Amma bosatte sig i København hvor han havde sit hovedsæde.

Eyjafjörður, hvor Akureyri ligger. En af Kristin Jónsdóttirs flotte akvareller.

Der var mange af beboerne der ønskede at bringe ham en varm tak for hans dåd igennem årene. De fik derfor lavet en stor bog, som Islands daværende største kvindelige kunstner, Kristin Jónsdóttir, illustrerede med akvareller og sirlige indramninger. Da bogen var færdig, bragte de den rundt på hesteryg fra bygd til bygd, så alle købmændene kunne skrive deres navne på siderne.

Bogen var færdig og kunne afleveres til Ave i 1912.

Som ældste barnebarn af Ave og Amma, havde jeg (ligesom ruden) arvet denne utrolig flotte og enestående bog. Den lå beskyttet i et rødt voksdugsomslag for at den ikke skulle tage skade af fugt eller stød. Vi kunne tage den frem en gang imellem for at beundre den, men ellers var den gemt væk i et skab.

Nu kendte vi jo Hrafnhildur, og en gang spurgte vi hende, om der var et museum i Reykjavík, der kunne være interesseret i at få den.

Hrafnhildur svarede, at Islands hovedbibliotek ville være et oplagt sted at opbevare bogen, og de var meget interesserede, men havde ikke råd til at købe den. Hvis vi ville komme op til Reykjavík for at aflevere den, kunne de stille en lejlighed gratis til rådighed. Den lå på første sal i en villa som tilhørte universitetet, der brugte den til gæster, der kom til Island i forbindelse med foredrag, møder og lignende.

Inge og jeg syntes det var så stor en begivenhed, at vi inviterede Anette og Rafa fra Spanien og Birgitte, Ingar, Maria og Mathias fra Norge med, så de kunne overvære over-

Vi er her flankeret af ledende Landsbibliotekar Sigrún Klara Hannesdóttir, med billedet af Afi, og en medarbejder fra biblioteket.

rækkelsen. Der var arrangeret en meget flot reception på Landsbiblioteket

Som man kan se på billedet af selve overdragelsen, så havde den medarbejder, der holdt takkebogen hvide handsker på. Det satte en særlig prik over i'et. Vi havde aldrig bladret i bogen med handsker på, men nu var bogen pludselig blevet så meget værd, at man sandelig ikke bladrer i den med de bare hænder!

Med til receptionen havde vi også familien fra Vestmannaøerne. Vi inviterede dem med hjem i vores lejlighed bagefter, hvor vi hyggede os meget, som man sikkert kan se af billederne.

En af siderne med de mange underskrifter

Hrafnhildur Schrams tale ved overdragelsesceremonien

Kristin Jónsdóttir, 1888-1959.

Den første islandske kvinde som afsluttede studier ved Det Kongelige Kunstakademi i København var Kristin Jónsdóttir og det var i året 1916. Hun blev født i 1888 og var bondedatter fra Eyjafjörour, opvokset på gården Arnarnes på Islands nordkyst.

Maleren Juliana Sveinsdóttir og billedhuggeren Nina Sæmundsson fulgte kort efter i hendes fodspor, og alle tre kvinder blev professionelle kunstnere til trods for, at de var kvinder. I slutningen af 1800-tallet havde nogle islandske kvinder fra samfundets overklasse studeret billedkunst i København på privatskoler, da Kunstakademiet ikke havde åbnet sine døre for kvinder. Disse kvinder vendte hjem, giftede sig og stiftede familie og afsluttede deres kunstneriske virke. Alt tyder på at denne beslutning var deres egen.

De tilpassede sig helt enkelt til nye forhold og respekterede de dominerende ideer om, at en gift kvindes statur ikke kunne forenes med billedkunstens. Det bør huskes, at det først er ved århundrede-skiftet 1900, at gifte islandske kvinder blev myndige og beholdt deres økonomiske selvstændighed. Før dette mistede de deres økonomiske selvstændighed i forbindelse med ægteskabet. I tillæg opfattedes faglige ambitioner slet ikke feminine.

Det er svært at forstå, at det ikke kunne lade sig gøre at forene en kunstnerisk aktivitet af den art med ægteskabelig status. Arbejdstiden er fleksibel og uregelmæssig og arbejdsprocessen kan udspilles indenfor hjemmets fire vægge.

Kristin, Juliana og Nina nød godt af kvindekampens resultat, da akademiet åbnedes for kvinder og de fik økonomisk støtte fra deres familier. Juliana og Nina forblev ugifte og fik ikke børn,

mens Kristin fik både mand og børn. Hun blev gift med Valtýr Stefánsson, senere chefredaktør for Morgunblaðið, og sammen fik de to døtre, Helga og Hulda.

Det lykkedes Kristin at forene kunsten med husmoder- og moderrollen og hele tiden støttet af sin mand.

Kristin Jónsdóttir havde kunstnerkarriere i over fyrre år som en af pioniererne i islandsk malerkunst. Hun var først og fremmest landskabsmaler men specialiserede sig også i blomster- og stilleben-motiver og koncentrerede sig om dette, mens hendes døtre var små, da hun havde svært ved at være ude på lange malerture. Det er først og fremmest som blomstermaler, at hun lever blandt befolkningen i Island, og trods hendes død allerede i 1959 har ingen truet hendes status.

Kristin er den første islandske billedkunstner som valgte et socialt motiv i sin kunst, f.eks. kvinder der arbejdede i fiskeindustrien (klipfisk) eller tøjvask.

I begyndelsen var det meget svært for kvinder at leve af deres kunst i Island. Det samme kunne også siges om mændene, men det faktum at Juliana og Nina boede og arbejdede udenlands under hele deres kunstneriske karriere, ligesom den næste generation efter dem, Nina Tryggvadóttir, Louisa Matthíasdóttir og Gerður Helgadóttir, taler for sig selv. Kristin har udsmykket þóráinn Tulinius smukke Tabula gratulatoria med meget fine og følsomme akvareller, både i farver og sort/hvidt.

Da det helt sikkert var hendes første offentlige opgave, på den tid var hun kunstelev, må hun have været meget lykkelig og stolt og gjort det, så godt hun kunne. Hun illustrerer episoder fra þóráinns virkelighed i forskellige havnebyer i landet.

Takkebogen fremvises på overdragelsdagen af Hrafnhildur.

Mogens Tulinius Krogs tale ved overdragelsesceremonien

Inge og jeg takker, fordi vi må komme her og aflevere denne helt unikke bog, som min morfar Thorrin Erlendur Tulinius fik i 1912.

Vi har forstået, at Ave ved at starte sit dampskibsselskab i 1902 fik knækket et monopol, som før den tid havde holdt priserne på Nord- og Østlandet kunstigt oppe, og at det var derfor alle købmændene ønskede at takke ham med dette flotte værk.

Jeg er det eneste barnebarn, Ave nåede at kende, inden han døde i 1932. Jeg husker ham tydeligt som en meget energisk mand, som med store armbevægelser og et smittende humør kom alle i møde med stor venlighed.

Det har sikkert også været dette venlige og åbne sind, som fik ham til at hjælpe unge islændinge med at komme til Danmark, hvis de skulle studere. Sådan ved jeg, Einar Jónsson som ganske ung sejlede gratis mellem Island og Kø-

benhavn, mod at han hjalp lidt til under sejladsen. Da Einar Jónsson var blevet en stor, anerkendt kunstner, forærede han som tak Ave den flotte malede rude, som jeg senere arvede, og som nu er på Einar Jónssons museum.

Ave har sikkert hjulpet mange andre unge til at rejse frem og tilbage på den måde.

Vore to døtre og svigersønner og vore børnebørn, Maria og Mathias, er med i dag, og vi er alle glade og tilfredse med at kunne give denne bog til Landsbiblioteket her i Reykjavik. Det er vigtigt for os, at den ikke bare skal stå gemt væk i et skab i Danmark, men at den kan blive set af så mange som muligt her i Island, hvor den rettelig hører hjemme.

Det er derfor en stor glæde for os, at Landsbiblioteket nu bliver ejer af bogen, og jeg giver den hermed i din varetægt, Emilia Sigmarsdóttir.

Mogens og Inge fik en samtale med Kristin Jónsdóttirs datter Hulda Valtýsdóttir.

Nana – oldebarn af Otto Tulinius – Nina og Frederik.

Mathias, Birgitte, Maria, Anette, Rafa og Nanna fra Island.

Frans, Ingar, Birgitte og Nana.

Mathias, Maria, Ingar, Hrafnhildur Schram, Birgitte og Mogens.

'Søsygestellet' fra rederiet Thore.

Efterskrift

Der er sket meget, siden Mogens som 80-årig begyndte på sin Tulinius-Saga.

Mogens døde den 17. januar 2013. Han var træt, det lille bjælkehus var træt, og jeg var træt. Derfor besluttede jeg at sælge huset med den fantastiske udsigt. Huset, som Gunnar og Ingeborg byggede i 1929-30.

På dette sted har familien i næsten 80 år haft uendelig mange hyggelige og fornøjelige stunder. Men alting har sin tid, og det kapitel er slut.

Jeg har længe ønsket at få trykt Tulinius-Sagaen. Jeg har mødt Jørgen Peter Volt, der med entusiasme og omhyggelighed har opfyldt dette ønske.

Vi har haft megen glæde af at læse om de gamle slægter, ikke mindst Mogens' to oldefædre: Jens Krogs "Et livsbillede" og Gottlieb Jensens "Svundne Tider".

Det er mit håb, at de næste generationer vil glæde sig over at læse vores historie.

Inge Krog

Februar 2016.